

Aleg. 70.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi z czynności swych podjętych dla rozwoju melioracyj w kraju następane sprawozdanie, które obejmuje:

- I. Wykonanie uchwał powziętych przez Wysoki Sejm na ostatecznej sesyi w r. 1890.;
- II. organizacyę spółek wodnych;
- III. postęp budowy w r. 1890 przy ustawowych przedsiębiorstwach melioracyjnych;
- IV. wnioski w sprawie podjęcia nowych robót melioracyjnych w kraju, oraz postęp prac przygotowawczych dla nowych robót melioracyjnych;
- V. uzasadnienie rubryki XIII. preliminarza funduszu krajowego na rok 1892;
- VI. załatwienie przekazanych Wydziałowi krajowemu petycyj sejmowych;
- VII. wnioski w sprawie poparcia drenowania gruntów w szerszych rozmiarach;
- VIII. czynności krajowego biura melioracyjnego, projekt jego organizacyi, oraz wniosek w sprawie wykształcenia personalu technicznego dla zamierzonej komasacyi gruntów;
- IX. wreszcie stan obecny państwowego funduszu melioracyjnego.

I. Wykonanie uchwał Wysokiego Sejmu.

Na posiedzeniach z dnia 25. i 27. listopada 1890 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdań komisji gospodarstwa krajowego z przedłożeń Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych i o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy, tudzież o wniosku posła Merunowicza i towarzyszy w przedmiocie regulacyi Pełtwi, między innemi następane uchwały:

1. „Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w myśl uchwały sejmowej z dnia 14 października 1884 przystąpił bezzwłocznie do wykonania systematycznej regulacyi rzek karpackich i zgodnie z przedłożeniem swem wniesionem w r. 1885 do Rady państwa wyjednał w drodze konstytucyjnej 60% zasilek państwowy na te regulacye.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby jak najrychlej zarządził wypracowanie planów melioracyi bagien w dorzeczu Bugu i Styru i odnośne projekta do ustaw Sejmowi przedłożył.

3. Wniosek posła Merunowicza i towarzyszy l. S. 651 w sprawie regulacyi Peltwi przekazuje się Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia zasad w tym wniosku wskazanych przy wypracowaniu projektu technicznego i ułożeniu projektu ustawy, która mieć będzie za przedmiot tę regulację.

4. Wreszcie uchwalił Wysoki Sejm projekt ustawy o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy, ogłaszający tę meliorację za przedsiębiorstwo krajowe, mające się wykonać przy pomocy 60%-owego zasiłku c. k. skarbu państwa.

ad 1. W wykonaniu rezolucyi przytoczonej pod 1. wystosował Wydział krajowy Aleg. 1. załączoną % odezwę z d. 9. czerwca 1891 l. 49.777/1890 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa, w której wykazawszy niepomysłny dla kraju przebieg sprawy regulacyi rzek galicyjskich, oraz zbyt powolną akcyę państwa w tym dziale gospodarstwa krajowego, zażądał od Wysokiego Rządu na podstawie Najwyższych mów Tronowych z d. 22. kwietnia i 26. września 1885 ponowienia przedłożenia rządowego z r. 1885 w tej sprawie oraz wydania zasadniczej decyzyi względem przyznania z c. k. skarbu państwa 60% wego zasiłku na regulację rzek karpaccich w miarę uchwalanych przez Wysoki Sejm projektów ustaw.

O poparcie tej rezolucyi Wysokiego Sejmu odniósł się Wydział krajowy równocześnie także do JE. pp. Ministra dla Galicyi i Prezesa koła posłów polskich do Rady państwa; dotychczas jednak nie otrzymał o skutku swych kroków żadnej wiadomości.

ad 2. O stanie studyów przygotowawczych dla regulacyi Bugu miał zaszczyt Wydział krajowy zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi w przedłożeniu melioracyjnem z d. 10. października 1890 l. 42.452, w którym podano do wiadomości Wysokiego Sejmu zarządzenia wydane wskutek reskryptu Wys. Ministerstwa rolnictwa z d. 1. października 1889 l. 15.221 celem uzupełnienia zdjęć tej rzeki od ujścia Raty aż do granicy państwa. W ciągu r. 1891 wykończył też inżynier biura melioracyjnego Józef Jankowski wspólnie z inżynierem asystentem tego biura Sewerynem Nowakowskim potrzebne pomiary dodatkowe i przedstawił Wydziałowi krajowemu projekt uzupełniony, wedle którego koszta regulacyi Bugu na przestrzeni między Buskiem a granicą państwa na długości 105.51 kilometrów przedstawiają się w sumie 594.000 zł. w. a.

Z uwagi, że przestrzeń Bugu między Dobrotworem a granicą na długości 45.92 kilometrów, której regulacja kosztować będzie 196.000 zł. w. a., jest splawną i w myśl Najwyższego postanowienia z d. 30. października 1830 winna być regulowaną wyłącznie na koszt skarbu państwa, postanowił Wydział krajowy uchwałą z d. 12. stycznia 1892 do l. 57.632 domagać się od Wysokiego Rządu niezależnie od zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego 20%-owego datku z państwowego funduszu budowli wodnych i przeprowadzić całą regulację w ciągu lat dwunastu, poczynszy od r. 1893 w drodze przedsiębiorstwa krajowego.

W razie uwzględnienia tego żądania przyczyniłby się kraj do pokrycia kosztów datkiem w wysokości 40% tj. w kwocie 237.600 zł. w. a., państwowy fundusz melioracyjny datkiem 30% w kwocie 178.000 zł. w. a., państwowy fundusz budowli wodnych 20% w kwocie 118.800 zł. w. a., właściciele zaś gruntów w okręgu konkurencyjnym, którego obszar z powodu zbyt wąskiej doliny wynosi zaledwie 8.100 morgów, datkiem 10%-owym w kwocie 59.400 zł. w. a. Projekt techniczny wraz z powyższym wnioskiem Wydziału krajowego przedstawionym został za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa Wys. Ministerstwu rolnictwa, po nadejściu zaś decyzji ministeryalnej i zatwierdzeniu projektu Wydział krajowy będzie miał zaszczyt na sesyi jesiennej przedłożyć Wysokiemu Sejmowi odnośny projekt ustawy, od którego zrealizowania zależnem będzie przeprowadzenie licznych melioracyj po obu brzegach Bugu.

W sprawie poruszonej przez Wysoki Sejm melioracyi bagien w dorzeczu Styru, nie otrzymał Wydział krajowy zgłoszeń od stron interesowanych; oczekiwać jednak należy, że po wykonaniu robót koło osuszenia bagien Oleskich, które stanowią część perymetra melioracyjnego w tem dorzeczu, właściciele gruntów zabagnionych nad Styrem poczynią potrzebne kroki celem rozszerzenia robót na dalsze obszary zabagnione.

ad 3. Uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 27. listopada 1890 ls. 1.325 wraz z wnioskiem posła Merunowicza i towarzyszy w przedmiocie regulacyi Pełtwi udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 19. grudnia 1890 l. 53.084 zajmującemu się opracowaniem projektu tej regulacyi inżynierowi Blauthowi z poleceniem zastosowania się do wskazówek zawartych tak w sprawozdaniu komisji gospodarstwa krajowego, jak i wniosku posła Merunowicza.

Wedle sprawozdania przedłożonego Wydziałowi krajowemu przez wymienionego inżyniera założono w ciągu r. 1891 wodoskazy na Pełtwi w Ostrowie, Kutkorzu, Barszczowicach i Lwowie, przeprowadzono pomiary hydrometryczne (ilości wody) na Pełtwi we Lwowie, Barszczowicach, Kutkorzu i Ostrowie, tudzież na dopływach tej rzeki, oraz rozpoczęto badania ilości i zawartości namułu dla celów nawodnienia; pozostaje zaś jeszcze do przestudyowania w r. 1892: zakładanie zbiorników wody powyżej Lwowa, jakość gleby i podglebia w całym perymetrze melioracyjnym, oraz poruszona przez strony interesowane regulacya dopływów Pełtwi, którą to ostatnią sprawę Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 27. listopada 1891 l. 49.556 polecił zbadać Wydziałom powiatowym we Lwowie, Bóbrce, Przemyślanach, Złoczowie, Kamionce strumiłowej i Żółkwi. Potrzebne zdjęcia uzupełniające postanowił Wydział krajowy zarządzić z wiosną r. 1892.

ad 4. O przychylne załatwienie sprawy zabudowania potoków górskich w dorzeczu Łomnicy, względnie wyjednanie Najwyższej sankceyi dla uchwalonego przez Wysoki Sejm projektu ustawy, odniósł się Wydział krajowy w powołanej pod 1) odezwie do Prezydium c. k. Namiestnictwa (aleg. 1.). Wskutek reskryptu jednak Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 23. października 1891. l. 15.781 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 7. listopada 1891 l. 84.637, że odosny projekt wypracowany w r. 1885 przez oddział techniczny c. k. Namiestnictwa z powodu zaszłych w międzyczasie zmian w biegu i ustroju Łomnicy i Czeczwy z dopływami, tudzież słabej konstrukcyi niektórych typów zaprojektowanych zapór, wedle opinii oddziału leśno-technicznego obecnie nie nadaje się do wykonania; równocześnie zaś zażądano deklaracyi, czy Wydział krajowy zgadza się na wykonanie zabudowania na zasadzie postanowień ustawy z 30. czerwca 1884 Dz. p. p. Nr. 116 (t. j. na 50% zasiłek z państwowego funduszu melioracyjnego), ponieważ subwencya państwowa w projektowanej wysokości 60% ogólnych kosztów budowy nie mogłaby być udzieloną. Wobec wyraźnie zaznaczonej intencji Wysokiego Sejmu, aby regulacya rzek karpackich była przeprowadzoną niezależnie od państwowego funduszu melioracyjnego przy 60%-wym zasiłku ze skarbu państwa, Wydział krajowy wstrzymał się z oświadczeniem co do wykonania zabudowania potoków górskich w dorzeczu Łomnicy na zasadzie państwowej ustawy melioracyjnej do czasu, aż w tym względzie otrzyma od Wysokiego Sejmu odpowiednią wskazówkę; na razie zaś zażądał udzielenia odosnych planów sytuacyjnych i profilowych dla ocenienia, o ile proponowane przerobienie projektu a w następstwie tego zwłoka w wykonaniu robót są uzasadnione.

5. Co do uchwalonego przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 16. listopada 1889 l. s. 1331 projektu ustawy o udzieleniu dalszych zasiłków na osuszenie bagien Rudnickich Wydział krajowy ma zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że wedle odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 3. października 1891 l. 9.846 projekt ten cesarskiem postanowieniem z dnia 19. września 1891 uzyskał Najwyższą sankceyę i ogłoszonym został w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych z r. 1891 pod Nr. 70.

II. Organizacya spółek wodnych.

Wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 14. listopada 1890 l. 83.618 ukonstytuowała się na dniu 20. października 1890 spółka wodna dla osuszenia bagien Niskich na podstawie załączonego % statutu, wybierając przewodniczącym Oliviera hr. Ressegniera, właściciela dóbr Nisko, zastępcą zaś przewodniczącego Józefa Jürschika, przełożonego obszaru dworskiego w Nisku. Spółka ta zaciągnęła na pokrycie datków konkurencyjnych pożyczkę w sumie 10.000 zł. z krajowego funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych i rozpoczęła w r. 1891. budowę głównego kanału osuszającego, a kontrolę techniczną z ramienia Wydziału krajowego prowadzi nad tą budową inżynier biura melioracyjnego Józef Jankowski.

W ciągu roku 1891 zawiązane też zostały ostatnie dwie spółki dla przedsięwzięciw melioracyjnych, mających się w drodze specjalnych ustaw przeprowadzić, mianowicie spółka wodna dla osuszenia bagien Oleskich i spółka wodna dla regulacji potoku Krzemienicy, Babulówki i Rowu, tudzież potoku Trześni na podstawie załączonych % statutów zatwierdzonych przez c. k. Namiestnictwo.

Wybrane przez ogólne zgromadzenia wyborców Wydziały spółek ukonstytuowały się wybierając przy pierwszym przedsięwzięciu (osuszeniu bagien Oleskich) Władysława Gniewosza, właściciela dóbr w Kontach, przewodniczącym, a ks. Serafina Burdę, gwardyana zakonu OO. Kapucynów w Olesku, zastępcą przewodniczącego; przy drugim zaś przedsięwzięciu (regulacji Krzemienicy) Szczepana hr. Tarnowskiego, właściciela dóbr w Maliniu, przewodniczącym a Stanisława Borowskiego, przełożonego obszaru dworskiego w Baranowie, zastępcą przewodniczącego.

Co do niektórych postanowień powyższych statutów, które przed zatwierdzeniem nie były udzielone Wydziałowi krajowemu do zaopiniowania, zwróciliśmy uwagę c. k. Namiestnictwa na potrzebę wprowadzenia zmian dla sprawiedliwego rozdziału datków konkurencyjnych, mianowicie:

1. przy osuszeniu bagien Oleskich na potrzebę zmiany §. 5. statutu w tym kierunku, aby nie czysty dochód katastralny był wzięty za podstawę do obliczenia datków konkurencyjnych, (gdyż wedle takiego postanowienia statutu właściciele dziś już dobrych gruntów, które z osuszenia mniejszą korzyść odniosą, musieliby uiszczać większy datek od właścicieli gruntów zabagnionych, które najwięcej z osuszenia skorzystają), — lecz ażeby raczej datek konkurencyjny wymierzany był w stosunku wprost odwrotnym do wysokości czystego dochodu katastralnego, jeżeli jakość gleby w perymetrze melioracyjnym nie okazuje znaczniejszych różnic, albo według obszaru z uwzględnieniem gruntów mniej lub więcej korzystających z osuszenia na podstawie opinii znawców w miarę jakości gleby;

2. przy regulacji Krzemienicy z dopływami, oraz potoku Trześni na potrzebę zmiany §§. 4. i 5. statutu, tak, ażeby dla perymetra melioracyjnego Trześni, który stanowi odrębną hydrotechniczną całość a w którym głównym celem melioracji jest osuszenie, ustanowionym został osobny okręg konkurencyjny z odmienną miarą datków konkurencyjnych, oraz na potrzebę zmiany §. 8. celem odpowiedniejszego unormowania obliczania stosunku głosów przy wyborach według wysokości opłacanych datków konkurencyjnych.

III. Postęp budowy przy robotach melioracyjnych w r. 1890.

A) Przedsiębiorstwa krajowe.

1. Regulacja Łęgu.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy w r. 1890. przedstawiają się następnie:

I.	Wykupno gruntów (14 morgów 95 sążni kwadr.)	3.155 zł. 87 ct.
II.	Roboty ziemne (122.269,5 m ³ wykopu z łożyska rzeki i rowów materyałowych z odwozem na wały i wykonaniem nasypu, 86.074 m ² karczowania i zdjęcia darni, 13.500 m ² darniowania i 1,0 ha obsiewu szkarp, wraz z dozorem i narzędziami)	22 081 „ 89 „
III.	Ubezpieczenie brzegów płotkami, obitkami faszynowemi i wałkami zatapianymi	1.368 „ 88 „
IV.	Szluzy kamienne: Nr. 5. o 3 otworach i Nr. 6. o 2 otworach	4.116 „ 39 „
V.	Przepusty betonowe Nr. 5, 6, 7 i 8	1.316 „ 11 „
VI.	Koszta utrzymania	2.522 „ 26 „
VII.	Zarząd	2.031 „ 67 „
VIII.	Rozmaite i nieprzewidziane (budowa przepustów dodatkowych Nr. 17. i 18., budowa przejazdów i znaki kilometrowe)	1.847 „ 65 „
	Razem	38.240 zł. 72 ct.

Koszta 1 m³ ruchu ziemi wynosiły przeciętnie 17,6 ct. w. a.

Wartość budowy obliczona na podstawie cen jednostkowych kosztorysu wynosiła w r. 1890: 53.788 zł. 43 ct. w. a. a więc 15.547 zł. 71 ct. w. a. ponad wykazane koszta budowy.

Na roboty wykonane w r. 1890 preliminowano w kosztorysie 49.216 zł. 72 ct. w. a. w porównaniu zatem z kosztami budowy okazuje się oszczędność 10.976 zł. w. a. Oszczędność ta powstała głównie z tego powodu, że kierownik budowy nie pogłębiał łożyska rzeki według projektu, co wymagałoby 49.393 m³ wykopu, licząc że pogłębienie to nastąpi wskutek działania silnego prądu wodu.

2. Regulacja Kisieliny.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy w r. 1890 wynosiły przy tej regulacji:

I.	Wykupno gruntów (koszta komisyjne i intabulacji)	75 zł. 69 ct.
II.	Roboty ziemne (115.954,61 m ³ ruchu ziemi z wykonywaniem nasypu, dozorem i narzędziami)	23.068 „ 95 „
III.	Roboty ochronne (płotki i darniowanie)	1.145 „ 72 „
IV.	Budowa obiektów (szluza drewniana Nr. 3)	703 „ 39 „
V.	Zarząd	2.483 „ 44 „
VI.	Koszta konserwacji	735 „ 84 „
VII.	Rozmaite i nieprzewidziane (budowa 6 mostów, obsiew wałów itp. roboty dodatkowe)	2.368 „ 45 „
	Razem	30.581 zł. 45 ct.

Przeciętna cena 1 m³ ruchu ziemi wynosiła w 1890 r. 19,9 ct.

Wartość budowy obliczona na podstawie cen jednostkowych kosztorysu wynosi 32.820 zł. 87 ct., a więc 2.239 zł. 42 ct ponad kosztą budowy.

Na wykonanie w r. 1890. roboty preliminowano w kosztorysie 25.158 zł. 47 ct.; przekroczenie kosztorysu wynosi zatem 5.422 zł. 98 ct., czyli 21,5%.

W ciągu roku 1891. zaszła ta zmiana w zarządzie budowy, że w miejsce inżyniera biura melioracyjnego Tadeusza Sikorskiego otrzymał kierownictwo budowy inżynier - asystent tego biura Aleksander Wierzbicki.

3. Regulacja Gniłej Lipy (górnjej sekcji).

Sprawdzone przez oddział rachunkowy kosztą budowy w r. 1890 wynoszą:

I. Wykupno młynów (młyna w Meryszczowie)	3.080 zł. 81 ct.
II. Wykupno 5,587 ha gruntów	3.266 „ 39 „
III. Roboty ziemne (wykop 79.521,5 m ³ nad wodą i 13.925,7 m ³ pod wodą z odwozem na brzeg i planowaniem, tudzież dowozem i narzędziami)	16.207 „ 26 „
IV. Budowa mostów Nr. 4, 5, 6 i 7	1.247 „ 50 „
V. Konserwacja w czasie budowy	1.601 „ 75 „
VI. Zarząd	2.603 „ 40 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane (budowa 4 mostów na starych łożyskach i bocznych dopływach, budowa szluzu na potoku Kozelickim, stacyonowanie rzeki itp.)	945 „ 56 „
Razem	28.952 zł. 67 ct.

1 m³ ruchu ziemi kosztował w r. 1890. przeciętnie przy tej regulacji 17,3 ct.

Wartość budowy obliczona na podstawie cen jednostkowych kosztorysu wynosi 32.090 zł. 95 ct., wyższą jest zatem od kosztów budowy o 3.138 zł. 28 ct.

Osiągnięta w porównaniu z preliminarzem kosztorysowym oszczędność wynosiła w 1890 roku: 673 zł. 63 ct.

Do robót ziemnych użył zarząd budowy w r. 1890 stu więźni z c. k. zakładów kary w Stanisławowie i Lwowie. Wykonany przez więźniów wykop ziemi z łożyska rzeki wraz z odwozem na brzegi wynosił 61.982,1 m³ (po 13 ct.), do czego potrzeba było 9.068,5 dni roboczych; więźniowie zatem wykonywali dziennie po 6,83 m³ wykopu i zarabiali po 88,8 ct. Po ukończeniu wykopu łożyska zajmowali się więźniowie w jesieni także rozgartywaniem i planowaniem ziemi wydobytej z wykopu (po 1,5 ct. za 1 m³), ilość wykonanej roboty przy planowaniu wynosiła 63.872 m³, a że więźniowie potrzebowali do uskutecznienia tej roboty 2.477 dni, zatem przy tej kategorii robót zarobek ich dzienny wynosił tylko 38,6 ct., co się tłumaczy krótkością dni jesiennych.

W myśl §. 3. instrukcyi techniczno-administracyjnej z dnia 18. listopada 1887 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 68 miała być budowa przy regulacji Gniłej Lipy w r. 1890 wykończoną, ponieważ jednak c. k. Starostwo w Przemyślanach mimo dość wczesnego zgłoszenia kierownika budowy (podaniem z dnia 21. lipca 1889 l. 106) w r. 1889 wcale do wywłaszczenia młyna znajdującego się na Gniłej Lipie w Brzuchowicach nie przystąpiło, przeciw wydanemu zaś w r. 1890 orzeczeniu z powodu wadliwości postępowania i wygórowanej kwoty wynagrodzenia Wydział krajowy był zmuszonym wnieść rekurs do c. k. Namiestnictwa i Ministerstwa rolnictwa, zatem przestrzeń rzeki Gniłej Lipy powyżej tego młyna na długości 305⁵ nie mogła być ani w r. 1890, ani też w r. 1891 uregulowaną.

W r. 1891 poruczył Wydział krajowy zarząd budowy pod względem administracyjnym delegatowi p. Stanisławowi Kędzierskiemu w miejsce p. Stanisława Wybranowskiego, który złożył ten mandat z powodu słabości i znaczniejszego oddalenia pola roboczego.

4. Regulacja Trześniówki.

Koszta robót wykonanych w r. 1890 sprawdzone przez oddział rachunkowy przedstawiają się na następująco:

I. Wykupno gruntów (wywłaszczenie 18 morgów 1.274 kwadr. sążni, odszkodowanie za 10 morgów 27 kwadr. sążni, koszta komisyjne i intabulacyjne)	12.407 zł. 84 ct.
II. Roboty ziemne (96.521 m ³ ruchu ziemi, tj. wykopu z transportem, nasypem, dozorem i narzędziami)	20.138 „ 41 „
III. Ubezpieczenie brzegów płótkami i darniami	1.579 „ 79 „
IV. Budowa szluz	— „ — „
V. Budowa przepustu betonowego Nr. 7	340 „ 46 „
VI. Koszta konserwacji	1.891 „ 66 „
VII. Koszta zarządu	2.365 „ 31 „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane (regulacja potoku Podrzecze, budowa przejazdów, przepustu betonowego Nr. 12, 3 mostów na potoku Żupawie, 1 szluzy murowanej do nawodnienia na potoku Żupawie, kilometrowanie, budowa baraku itp.)	7.446 „ 60 „
Razem	46.170 zł. 07 ct.

Przeciętny koszt 1 m³ ruchu ziemi w r. 1890 wynosił 20.86 ct. w. a.

Wartość budowy obliczona na podstawie cen jednostkowych kosztorysu wynosi 45.241 zł. 74 ct. w. a. czyli jest niższą o 928 ct. 33 ct. w. a. od kosztów budowy.

Na roboty wykonane w r. 1890 prelimitowano w kosztorysie 43.168 zł. 66 ct. w. a.; okazuje się więc przekroczenie kosztorysu w kwocie 3.001 zł. 41 ct. w. a. Przekroczenie to spowodowane zostało znacznymi wydatkami w rubryce „Rozmaite i nieprzewidziane“ w sumie 7.446 zł. 60 ct. w. a., wykonane jednak za tę sumę budowle są wielkiej doniosłości dla właścicieli gruntów położonych w okręgu konkurencyjnym.

W r. 1891 zaszła w zarządzie budowy ta zmiana, że w miejsce p. Zdzisława hr. Tarnowskiego administrację budowy objął jako delegat Wydziału krajowego JE. p. Jan hr. Tarnowski.

5. Regulacja Krzemienicy.

W r. 1890 kontynuowano budowę przy regulacji potoku Krzemienicy w powiecie tarnobrzeskim oraz wykonano potrzebne roboty konserwacyjne na ukończonym w r. 1889 kanale Trześnia wpadającym do Wisłoki w powiecie mieleckim.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy wydatki na konserwację kanału Trześni wynoszą:

Rub. V. Konserwacja (czyszczenie łożyska, naprawa szkarp i utrzymanie strażnika)	238 zł. 16 ct.
„ VI. Zarząd (koszta podróży kierownika budowy)	17 „ 01 „
„ VII. Rozmaite i nieprzewidziane (ubezpieczenie szkarp płótkami i darniami)	234 „ 18 „
Razem	489 zł. 35 ct.

W sprawozdaniu z dnia 10. października 1890 l. 42.452 wykazano przy budowie tego kanału oszczędność w kwocie 2.325 zł. 98 ct. w. a., która obecnie po odciążeniu powyższych kosztów konserwacji redukuje się do kwoty 1.836 zł. 63 ct. w. a.

Koszta budowy przy regulacji potoku Krzemienicy w r. 1890 przedstawiają się następująco:

I.	Wykupno gruntów (wykupno, względnie odszkodowanie za 29 morgów 615 kwadr. sążni zajętych pod regulację, tudzież za przeniesienie domów oraz koszta komisyjne i intabulacyjne)	4.120 zł. 38 ct.
II.	Roboty ziemne (97.256 m ³ ruchu ziemi)	18.266 „ 12 „
III.	Budowa szluz kamiennych (Nr. 1 i 2)	3.052 „ 76 „
IV.	Budowa przepustów betonowych Nr. 1, 2, 3, 4, 5 i 6	1.775 „ 18 „
V.	Konserwacya (obsiew szkarp, czyszczenie łożyska, naprawa wałów i straż nocna)	764 „ 41 „
VI.	Koszta zarządu	2.097 „ 08 „
VII.	Rozmaite i nieprzewidziane (ubezpieczenie szkarp płótkami i darniami, koszta katastru konkurencyjnego = 1.544 zł. 34 ct. w. a., budowa przepustu betonowego przy gorzelni w Baranowie, budowa przejazdów, stacyonowanie itp.)	3 574 „ 49 „
	Razem	33.650 zł. 43 ct.

Przeciętny koszt 1 m³ ruchu ziemi (wykopu z transportem i nasypem) wyuosił w r. 1890 przy regulacji Krzemienicy 18-78 ct. w. a.

Wartość budowy obliczona na podstawie cen jednostkowych kosztorysu wynosi 38.758 zł. 30 ct. zatem 5.107 zł. 87 ct. ponad koszta budowy.

Na roboty wykonane w r. 1890 preliminowano w kosztorysie 38.007 zł. 78 ct., oszczędność zatem wynosi 2.317 zł. 69 ct.

Z początkiem roku 1891 zaszła w kierownictwie budowy ta zmiana, że w miejsce inżyniera-asystenta Kajetana Strońskiego, który powołany został na inżyniera okręgowego dróg krajowych, poruczyliśmy kierownictwo robót świeżo zamianowanemu inżynierowi asystentowi biura melioracyjnego Tadeuszowi Gedłowi.

B) Przedsiębiorstwa powiatowe.

6. Obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzaskim.

Wedle aktu kolaudacyjnego z dnia 28. października 1891 przedstawiają się koszta budowy przy tem przedsiębiorstwie następnie.

a) Przy obwałowaniu Wisły za rok 1890.

I.	Roboty ziemne: 74.667·8 m ³ wykopu z transportem i nasypem wałów wedle §. 13. rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 9. czerwca 1889 (Dz. u. k. Nr. 48) Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 65 z r. 1889 po 20 ct. .	14.933 zł. 56 ct.
	265 m. bież. kanałów po 500 zł. za 1 km.	132 „ 50 „ 15.066 zł. 06 ct.
II.	Budowa szluz kamiennych (Nr. 2 i 3 w sekcji IV., tudzież Nr. I. w sekcji V., roboty dodatkowe przy starych szluzach murowanych w Sielcu, Podłężu i Tarnobrzegu)	10.883 „ 76 „
III.	Obsiew wału	62 „ 09 „
IV.	Wykupno gruntów (wykupno 2·3614 ha pod wał i odszkodowanie za 7·46678 ha pod rowy materyałowe)	3.146 „ 34 „
V.	Konserwacya w czasie budowy	4 „ 05 „
VI.	Koszta zarządu	2.311 „ 47 „
VII.	Rozmaite i nieprzewidziane (budowa i szutrowanie 6 ramp, budowa mostu na kanale Podłęskim, zdjęcia uzupełniające)	728 „ 99 „
	Razem	32.202 zł. 76 ct.

Na powyższe roboty preliminowano w kosztorysie 34.743 zł. 77 ct., oszczędność zatem wynosi 2.541 zł. 1 ct., która to kwota jednak z powodu dodatkowych robót, wykonanych w r. 1891. przy obiektach wymagających wedle podania kierownika budowy nakładu 1.356 zł. 24 ct., redukuje się do 1.184 zł. 77 ct., czyli 3.41% preliminarza kosztorysowego.

Znalezione przez komisję kolaudacyjną rozmiary wykonanych budowli odpowiadają projektowi, zauważono zaś tylko, że progi nowo zbudowanych szluz w Sielcu, Dzikowie i Miechocinie są za nisko położone, wskutek czego rowy odprowadzające wodę z tych szluz do Wisły będą się często zamulać, a tem samem utrudniać należyte funkcyonowanie klap przy szluzach.

b) Przy obwałowaniu Sanu.

Z uwagi, że podany w poprzednim sprawozdaniu na podstawie rachunków Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu rezultat budowy przy obwałowaniu Sanu za rok 1889 nie odpowiada postanowieniom §. 13. powołanego rozporządzenia wykonawczego, przedstawia się obecnie sprawdzone przez komisję kolaudacyjną koszta budowy przy tem przedsiębiorstwie za lata 1889 i 1890, mianowicie:

I. Roboty ziemne (228.906,56 m ³ wykupu z transportem i nasypem po 20 ct.)	45.781 zł. 31 ct.
II. Budowa obiektów: szluzy Nr. 1, 3 i 4, tudzież przepustu Nr. 1 w wale lewym	13.158 „ 53 „
III. Obsiew wału	51 „ 84 „
IV. Wykupno gruntów (wykupno 12.29790 ha pod wał i odszkodowanie za 23.912166 ha pod rowy materiałowe)	13.390 „ 96 „
V. Konserwacya w czasie budowy	51 „ 22 „
VI. Rozmaite i nieprzewidziane (rowy odpływowe od szluz i przepustów do Sanu, budowa ramp i t. p.)	1.521 „ 10 „
Razem	<u>77.448 zł. 59 ct.</u>

Na powyższe roboty preliminowano w kosztorysie 81.764 zł. 34 ct.; oszczędność zatem wynosi 4.315 zł. 75 ct., czyli 5%. Wedle opinii komisji kolaudacyjnej wykonane zostały roboty przy obwałowaniu Sanu bardzo starannie i całkiem odpowiednio. Komisya wytknęła tylko pewne usterki w zawieszeniu klap przy szluzach i przepustach, oraz podniosła potrzebę ekonomiczniejszej budowy obiektów, których koszta są znacznie wyższe od podobnych budowli przy sąsiednich krajowych przedsiębiorstwach regulacyi Łęgu i Trześniówki.

Przy zejściu lodów dnia 8. marca 1891 utworzył się zator na Wiśle naprzeciw Tarnobrzega, wskutek czego spiętrzona lodami woda przeniosła stare wały, zalewając całą okolicę między Tarnobrzegiem a Baranowem, tudzież poniżej Tarnobrzega aż do lewego wału Trześniówki, na którym się oparła.

Z powodu znacznego ciśnienia wody przerwany także został usypany w r. 1890 nowy wał nadwiślański pod Tarnobrzegiem, co spowodowało c. k. Prezydum Namiestnictwa do zarządzenia zbadania sposobu wykonania tego wału za pośrednictwem osobnej komisji, złożonej z c. k. radcy Namiestnictwa p. L. Morawetza i c. k. radcy budownictwa p. M. Moraczewskiego. Z dochodzenia przeprowadzonego dnia 15. kwietnia 1891 przez komisję, do której delegowaliśmy JE. b. Marszałka krajowego, p. Jana hr. Tarnowskiego, oraz kierownika budowy przy regulacyi Trześniówki Ludwika Sobolewskiego, okazało się wedle protokołu komisyjnego udzielonego nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 7. maja 1891 l. 29.639, że głównym powodem przerwania wału nie było jego nieodpowiednie wykonanie, lecz niedostateczne uleżenie się nasypu.

Z przedłożonego jednak sprawozdania technicznego inspektora budowy powziął Wydział krajowy wiadomość, że obok niedostatecznego ułożenia się wału powodem przerwy były także usterki w budowie, mianowicie, sypanie wału z grubych brył bez należytego nadzoru i koniecznego w takich wypadkach warstwowania i ubijania, które to usterki Wydział krajowy wytknął Wydziałowi powiatowemu w Tarnobrzegu rozporządzeniem z dnia 5. czerwca 1891 l. 19.297. Za tem zapatrywaniem co do powodu przerwy wału nadwiślańskiego przemawia także ta okoliczność, że również świeżo usypane wały przy krajowym przedsiębiorstwie regulacji Trześniówki wytrzymały nawet większe parcie wody, a dla odprowadzenia rozlanych wód Wisły do Trześniówki musiały być dopiero rozkopane.

Właściwym powodem tworzenia się zatorów pod Tarnobrzegiem jest, jak to zauważono przy kolaudacji, dotychczasowy dziki stan łożyska Wisły, która poniżej tamy Nr. 8. w Dzikowie skręca się raptownie od lewego brzegu pod Bogoryją w poprzek profilu inundacyjnego ku przysiółkowi Podłęże ad Dzików na prawym brzegu i wskutek tego utrudnia odpływ lodów. Jak długo więc ta przestrzeń Wisły zostająca pod wyłączną pieczęą c. k. Rządu nie zostanie uporządkowana, tworzyć się będą przy każdym przechodzie lodów zatory zagrażające wylewami całej okolicy, którym wały ochronne, obliczone na przepływ nadzwyczajnych wód letnich nie mogą zapobiedz.

Spodziewać się wszakże wypada, że gdy oba interesowane rządy, austriacki i rosyjski w myśl zeszlenczonej uchwały komisji międzynarodowej dla regulacji Wisły do uporządkowania przestrzeni Wisły między Tarnobrzegiem a Zawichostem rychło przystąpią, w najbliższej przyszłości usunięty będzie powód tak częstego tworzenia się zatorów pod Tarnobrzegiem.

C) Przedsiębiorstwa spółkowe.

7. Regulacja Nowego Brnia z dopływami.

Jakkolwiek ustawa o wykończeniu regulacji Nowego Brnia, ogłaszająca to przedsiębiorstwo za krajowe, uzyskała Najwyższą sankcję pod d. 29. sierpnia 1890, to jednak roboty w r. 1890 prowadzone były jeszcze na rachunek spółki pod kierunkiem technicznym Wydziału krajowego, gdyż rozporządzenie wykonawcze do tej ustawy (z d. 7. kwietnia 1891 Dz. u. i rozp kraj. N. 68.) ogłoszonym zostało w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych dopiero dnia 25. września 1891.

Koszta budowy za rok 1890 przy tej regulacji nie sprawdzone dotychczas przez oddział rachunkowy przedstawiają się następująco:

a) Przy regulacji Nowego Brnia.

I. Wykupno gruntów	36 zł. 30 ct.
II. Roboty ziemne (90.431 m ³ wykopu z odwozem na wały i wykonaniem nasypu, tudzież dozór i narzędzia)	19.241 „ 11 „
III. Ubezpieczenie brzegów	2 860 „ 71 „
IV. Budowa obiektów	381 „ 23 „
V. Konserwacya w czasie budowy	937 „ 24 „
VI. Koszta zarządu	2 065 „ 88 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	1 162 „ 32 „
VIII. Regulacya potoku Upust	212 „ 09 „
Razem	<u>26 896 zł. 81 ct.</u>

Nadto wydano po przeprowadzeniu kolaudacyi w r. 1889 na roboty konserwacyjne i zarząd 2.325 zł. 92 ct.

Przeciętna cena 1 m^3 ruchu ziemi wynosiła w r. 1890: 21,27 ct.

Wedle zestawienia inżyniera Sikorskiego preliminowano w kosztorysie na roboty wykonane w r. 1890: 25 630 zł. 04 ct., przekroczenie kosztorysu wynosiło zatem 1.266 zł. 84 ct.

Budowę prowadził dawny inżynier spółki Maryan Röhrich, zarząd zaś pod względem administracyjnym delegat Wydziału krajowego p. Ludwik Lewandowski, pełnomocnik dóbr w Szczucinie.

b) Przy regulacyi dopływów: Zgórska i Jamnicy.

1. Regulacya Zgórska

I. Wykupno gruntów	1.700 zł. 51 ct.
II. Roboty ziemne (50.098,4 m^3 ruchu ziemi)	7.569 " 07 "
III. Ubezpieczenie brzegów płotkami i darniami	1.842 " 86 "
IV. Budowa obiektów (6 szluz drewnianych)	1.954 " 56 "
V. Koszta konserwacyi	765 " 86 "
VI. Koszta zarządu	603 " 63 "
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	633 " 87 "
Razem	15.070 zł. 36 ct.

2. Regulacya Jamnicy.

I Wykupno gruntów	2.364 zł. 65 ct.
II. Roboty ziemne (47.090, 2 m^3 ruchu ziemi)	7.387 " 53 "
III. Ubezpieczenie brzegów	1.684 " 80 "
IV. Budowa obiektów (8 szluz drewnianych)	1.500 " 03 "
V. Koszta konserwacyi	45 " 52 "
VI. Koszta zarządu	559 " 19 "
VII. Rozmaite nieprzewidziane	1.110 " — "
Razem	14 651 zł. 72 ct.

Przy ogólnym ruchu ziemi w ilości 97.188,6 m^3 wynosił koszt przeciętny 1 m^3 15,39 centów.

Wedle zestawienia inżyniera Sikorskiego preliminowano w kosztorysie na powyższe roboty:

1. przy regulacyi Zgórska	9.793 zł. 47 ct.
2. " " Jamnicy	12.107 " 01 "
Razem	21.900 zł. 48 ct.

co wobec wykazanych powyżej kosztów budowy 29 722 " 08 "

przedstawia przekroczenie: 7.821 zł. 60 ct.

czyli 35,7%.

Budowę prowadził przy tych dwóch dopływach Nowego Brnia dotychczasowy kierownik inżynier asystent biura melior. Antoni Biegański, administrację zaś delegat Wydziału krajowego ks. Franciszek Baliński.

8. Regulacya odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską.

W sprawozdaniu z dnia 10. października 1890 l. 42.452 miał zaszczyt Wydział krajowy podać do wiadomości Wysokiego Sejmu wynik kolaudacyi ukończonych przez spółkę robot. Od czasu kolaudacyi nie wykonała spółka żadnych dalszych robót na kanałach osuszających,

9. Osuszenie bagien Rudnickich.

Wedle sprawozdania Wydziału spółki z dnia 20. marca 1891 l. 12. prowadzono w r. 1890 budowę przy kanale Jeżowskim z dopływami Niedźwiedzie i Groble, tudzież przy kanale Stróża.

Koszta budowy za rok 1890, które jednak dotychczas nie zostały sprawdzone przez oddział rachunkowy, wynoszą:

I. Wykupno gruntów i zakładów wodnych	12.008 zł. 08 ct.
II. Roboty ziemne (19.845 m ³ ruchu ziemi po 13,5 ct., ubezpieczenie szkarp płótkami, obitkami faszynowemi, darniami wraz z dozorem i narzędziami)	5.273 „ 15 „
III. Budowa mostów (2 na kanale Jeżowskim, 1 na Stróżańskim)	8 „ 10 „
IV. Koszta utrzymania	2.733 „ 65 „
V. Koszta zarządu	1.412 „ 13 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	216 „ 65 „
Razem	21.651 zł. 76 ct.

Po odtrąceniu kosztów wykupna okazuje się wydatek na właściwą budowę zaledwie w kwocie 9.643 zł. 68 ct. Jest to więc rezultat wcale niepokąźny, wobec którego koszta zarządu (1.412 zł. 13 ct.) są za wysokie, gdyż wynoszą blisko 15% kosztów właściwej budowy.

Według sprawozdania kierownika budowy, inżyniera powiatowego Jana Piszca wynoszą koszta budowy po koniec r. 1890 (z potrąceniem wartości pozostałych materiałów i narzędzi) 111.120 zł. 81 ct., pozostaje zaś jeszcze do wykonania: kanał Niedźwiedzie, pogłębienie kanału Jeżów na długości 12 km., tudzież kanałów Groble (2 km.) i Stróża (9,5 km.), niemniej też przedłużenie tych ostatnich kanałów i ubezpieczenie brzegów.

10. Regulacja Starego Brnia.

Z powodu braku technika nie prowadziła spółka wodna tak w r. 1890, jak i w r. 1891 żadnych robót. Dotychczas też nie przedłożyła spółka operatu wykonawczego do aktu kolaudacyjnego z r. 1889, w skutek czego protokół kolaudacyjny nie mógł być jeszcze przedłożonym Wys. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia.

11. Regulacja górnego Wisłoka i Pielnicy.

Wedle sprawozdania Wydziału spółki wodnej z dnia 10. sierpnia 1891 l. 66. prowadziła spółka w roku 1890 roboty regulacyjne w dolnej części Wisłoka i Pielnicy a mianowicie budowę przekopów i wałów, których koszta przedstawiają się następnie:

I. Wykupno gruntów i odszkodowania	5.585 zł. 67 ct.
II. Roboty ziemne	13.719 „ 94 „
III. Koszta zarządu	2.817 „ 58 „
Razem	22.123 zł. 19 ct.

Przeciętny koszt 1 m³ ruchu ziemi wynosić miał w r. 1890: 16,9 centów.

Jeżeli się od powyższych kosztów (22.123 zł. 19 ct.) potrąci koszta wykupna gruntów, pozostanie koszt właściwej budowy w sumie 16.537 zł. 52 ct., wobec której koszta zarządu podobnie jak przy spółce wodnej dla osuszenia bagien Rudnickich okazują się za wysokie, bo przedstawiają przeszło 17% kosztów budowy.

W rzeczonem sprawozdaniu nadmienia Wydział spółki, że po założeniu katastru konkurencyjnego i wdrożeniu pracy nad rozliczeniem i rozpisaniem datków konkurencyjnych roboty regulacyjne weszły już w r. 1891 na właściwe tory, korzyści zaś wykonanych robót uznane zostały w ciągu długotrwałych słót w r. 1891 nawet przez tych członków spółki, którzy poprzednio do tego rodzaju robót okazywali nieufność.

W myśl §. 24. uchwalonej przez Wysoki Sejm w r. 1890 instrukcyi dla Wydziału krajowego zwidził Marszałek krajowy z Szefem departamentu I. Wydziału krajowego w lipcu 1891 wykonane roboty melioracyjne między Wisłoką i Sanem w powiatach mieleckim, tarnobrzeskim i niżańskim, mianowicie: kanały Chorzelowskie, regulację Krzemienicy, Trześniówki i Łęgu, obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim, wreszcie osuszenie bagien Niskich i Rudnickich wraz z kulturą groblową torfowisk w perymetrze tej ostatniej melioracyi.

Stan robót znaleziony zwłaszcza przy krajowych przedsiębiorstwach (Krzemienicy, Łęgu i Trześniówce), tudzież przy obwałowaniu Sanu przedstawiał się całkiem odpowiednio, mimo, że te roboty przy nadzwyczaj wysokich stanach wód wiosennych i zejściu lodów musiały wytrzymać ciężką próbę, a ludność miejscowa składała gorące podziękowania za podjętą przez Wysoki Sejm akcyę dla przeprowadzenia melioracyj na większą skalę.

Z początkiem października 1891 przeprowadził lustracyę tutejszokrajowych robót melioracyjnych na życzenie Wydziału krajowego delegat Wys. Ministerstwa rolnictwa c. k. nadradca budownictwa p. Romuald Iszkowski, zwidzając oprócz powyżej wymienionych przedsiębiorstw między Wisłoką a Sanem także roboty, wykonane przy regulacyi Starego i Nowego

Aleg. 5. Brnia, kanału Zyblikiewicza i Kisieliny. W załączonem ./. sprawozdaniu, które nam udzieliło c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 3. stycznia 1892 l. 100858, podnosi delegat ministeryalny dostrzeżone w budowie usterki, zaznaczając jednak wyraźnie, że ogólne wrażenie wykonanych robót jest bardzo korzystnem (sehr erfreulich), a zarazem przedstawia wnioski co do organizacyi krajowej służby melioracyjnej i zarządów budowy. Opinię swą co do wniosków

Aleg. 6. p. Iszkowskiego przedstawił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu w załączonej ./. odezwie z dnia 26. stycznia 1892 l. 2.291, w której oświadczył się przeciw niektórym poglądom delegata ministeryalnego, zwłaszcza zaś przeciw propowanemu wyeliminowaniu żywiołu obywatelskiego z zarządów budowy.

IV. Nowe projektowane przedsiębiorstwa melioracyjne.

Z robót zaprojektowanych przez krajowe biuro melioracyjne, tudzież sekcycę przemyską c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi do uchwały: Uzupelnienie obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami w powiecie wielickim i bocheńskim, tudzież zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Skawy w powiecie myślenickim i w dorzeczu Stryja w powiecie turczańskim.

1. *Uzupelnienie obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami.*

Wskutek kilkakrotnych podań i petycyj wnoszonych, począwszy od r. 1885 przez interesowane gminy i obszary dworskie a popartych przez Wydział powiatowy wielicki, tudzież wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 5. października 1888 ls. 187 zarządził Wy-

dział krajowy przeprowadzenie zdjęć hydrotechnicznych, oraz wypracowanie projektu dla regulacji dopływów na prawym brzegu Wisły w powiecie wielickim wraz z uzupełnieniem prawego wału Wisły między Podgórzem a Niepołomicami, który na znacznych przestrzeniach nie został w swoim czasie przez c. k. Rząd wykończonym i z tego powodu dla gruntów nadbrzeżnych nie przedstawia dostatecznej ochrony od wylewów Wisły.

Projekt techniczny opracowany w części przez ekspozyturę kraj. biura melioracyjnego w Krakowie (inż. Chruszczewskiego) w części zaś przez inżyniera biura centralnego Jana Blautha, obejmuje następujące roboty:

a) Uzupełnienie prawego wału Wisły (projekt inż. Chruszczewskiego):	
1. od Podgórza do ujścia potoku Drwiny i Srawy na długości 13,652 km.	
2. od Drwiny do Podłężówki na długości	4,330 „
3. od Podłężówki do Niepołomic na długości	5,500 „
	razem długości . 23,482 km.
b) Regulacje dopływów Wisły (projekt inż. Blautha):	
1. Srawy na długości	5,400 km.
2. Drwiny „	8,600 „
3. Zabawy „	1,200 „
4. Podłężówki „	3,958 „
	razem długości . 19,158 km.

Koszta projektowanych robót wynoszą:

a) przy obwałowaniu Wisły	119 000 zł.
b) przy regulacji dopływów	99.000 „
	razem . 218.000 zł.

W zamierzonej melioracji interesowany jest obszar bardzo urodzajnych gruntów nadwiślańskich 7.680,36 morgów, które jednak z powodu braku odpływu zbierających się z pagórkowatej części powiatu wielickiego wód opadowych są zabagnione a nadto jeszcze na częste wylewy Wisły narażone. Ze względu na preliminowane koszta budowy w sumie 218.000 zł. wynosi przeciętny koszt osuszenia i ochrony od zalewu jednego morga 28 zł. 40 ct., a więc zaledwie tyle, ile szkody jednorazowy wylew Wisły wyrządza.

Gdy zatem potrzeba i rentowność projektowanej melioracji nie ulega żadnej wątpliwości, a decyzya co do projektu technicznego przedłożonego odezwał z dnia 15. września 1891 l. 36561 za pośrednictwem Namiestnictwa Wys. Ministerstwu rolnictwa prawdopodobnie przed powzięciem w tej sprawie przez Wysoki Sejm uchwały nastąpi; pozwalamy sobie przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na uchwalenie projektu ustawy zapewniającej wykonanie tej melioracji w ciągu lat pięciu, poczynwszy od roku 1892 w drodze przedsiębiorstwa krajowego. Wedle tego wniosku przypadłoby w myśl postanowień §§. 4. i 6. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. N. 116 przy minimalnem obciążeniu funduszu krajowego przepisaniem tą ustawą, do pokrycia:

- a) z funduszu krajowego 40% = 87.200 zł.
- b) z państwowego funduszu melioracyjnego 30% = 65.400 zł.
- c) przez strony interesowane 30% = 65.400 zł.

Roczny datek kraju wynosiłby 17.440 zł., państwa i stron interesowanych po 13.080 zł.

Całkowity dodatek konkurencyjny wynosiłby od morga okrągło 8 zł. 52 ct., coroczny zaś 1 zł. 70 ct.

Przy pięcioletnim okresie budowy byłoby rocznie do przerobienia 43.600 zł., czemu mógłby poddać jeden rutynowany technik.

2. Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Skawy.

Na prośbę gminy Sidziny powiatu myślenickiego, która podaniem z dnia 25. maja 1887 l. 161 odniosła się do Wydziału krajowego o uregulowanie miejscowych potoków, wyrządzających w górskich gminach powiatu myślenickiego wielkie spustoszenia przez podrywanie brzegów, częste zmiany łożysk i zasypanie kamieniami całej doliny, przedstawił Wydział krajowy odezwą z dnia 9. czerwca 1887 l. 27428 wniosek c. k. Namiestnictwu na zarządzenie zbadania stanu tych potoków za pośrednictwem oddziału leśno-technicznego Wys. Ministerstwa rolnictwa, ewentualnie zaś wypracowanie projektu i kosztorysu celem przeprowadzenia potrzebnych robót górskich.

Wydelegowani w myśl reskryptów Wysokiego Ministerstwa z dnia 25. maja 1888 l. 4.368 i z dnia 31. stycznia 1889. l. 12.720 technicy lasowi uznali potrzebę zabudowania oprócz potoku Sidzinki także całego systemu szkodliwych potoków górskich w powiecie myślenickim, wskutek czego zdjęcia i projekt rozszerzone zostały na całe górne dorzecze Skawy w tym powiecie.

Wypracowany przez sekcję przemyską c. k. oddziału leśno-technicznego projekt techniczny, który nam został udzielony odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 16. czerwca 1891 l. 45.441, obejmuje następujące roboty:

1. Zabudowanie potoków w dorzeczu Sidziny (Kielik, Sidzinka mała, Sidzina, Głóża, Toporzysko i Głóża mała) kosztem	27 784 zł. 88 ct.
2. regulację Bystrej kosztem	27.053 " 55 "
3. zabudowanie potoku Osielczyk kosztem	5.682 " 21 "
4. " " Szataniego "	2.987 " 75 "
5. " " Żarnówka "	14.442 " 77 "
6. " " Księżego "	6.055 " 65 "
7. " " Stanaszaków "	2.608 " 26 "
razem	86.615 zł. 07 ct.

Do powyższych kosztów właściwej budowy dolicza jeszcze sekcja przemyska 10% dodatku na zarząd, tudzież wypadki elementarne i nieprzewidziane w kwocie 8.661 zł. 51 ct., Wysokie Ministerstwo rolnictwa zaś dalszych 10% na pokrycie poborów techniczno-lasowego personelu przy zabudowaniu potoków użyć się mającego, tak iż suma kosztów budowy i zarządu wynosi okragło 103.938 zł.

Co do projektu technicznego i kosztorysu zwrócił Wydział krajowy odezwą z dnia 3. września 1891 l. 26.599 uwagę Rządu, że przyjęte w analizie ceny robocizny, które nie odpowiadają stosunkom miejscowym i są za wysokie, wymagać będą pewnej redukcji, szerokość zaś projektowanej trasy potoków Sidziny i Bystrej, która nie została w sprawozdaniu technicznym umotywowaną, będzie musiała przed wykonaniem być dopiero unormowaną. Gdy na tę odezwę Wysokie Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 4. listopada 1891 l. 16.039 oświadczyło, że ewentualne oszczędności uzyskane przy wykonaniu budowy przypadną w równych częściach dla pokrywających koszta tych robót i że trasa potoku Sidziny i Bystrej i tak przed rozpoczęciem robót ostatecznie unormowaną zostanie, postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi ułożony w porozumieniu z Wysokiem Ministerstwem rolnictwa projekt ustawy, ogłaszającej zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Skawy za przedsiębiorstwo krajowe, które ma być przeprowadzonym wyłącznie kosztem kraju i państwa przy zupełnym uwolnieniu ubogiej ludności górskiej od opłaty datków konkurencyjnych.

Aleg. 7. Powołując się co do uzasadnienia projektu na załączone % sprawozdanie techniczne sekcji przemyskiej c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich, mamy

zaszczyt zaproponować Wysokiemu Sejmowi ze względu na ważność i nagłość zaprojektowanych robót nie tylko dla górnego dorzecza Skawy, lecz także przestrzeni dolnej tej rzeki i głównego recypienta wód w zachodniej Galicyi t. j. Wisły, wykonywanie takowych, poczynwszy od roku 1892 na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej, przy 50% wym zasiłku tak funduszu krajowego jak i państwowego melioracyjnego, jakkolwiek wedle przytoczonej na wstępie rezolucyi Wysokiego Sejmu w sprawie regulacyi rzek karpackich roboty te winny być poparte 60% wym zasiłkiem bezpośrednio z c. k. skarbu państwa.

Całkowity udział kraju i państwa w kosztach wynosiłby po 51.969 zł., przy proponowanym zaś pięcioletnim okresie budowy okragło po 10.394 zł. rocznie.

Co do kodyfikacyi projektu ustawy nadmieniamy, że jakkolwiek ukończenie budowy w ciągu lat pięciu jest zamierzonym, termin ten nie jest uwidocznonym w §. 1. na życzenie Wysokiego Ministerstwa rolnictwa, ponieważ w praktyce okazało się, że podobne postanowienia ustaw co do czasu trwania budowy następnie nie mogły być dotrzymane. W skutek tego §. 4. zawiera też postanowienie, że wypłata zapadłych datków nastąpić ma w miarę rzeczywistej potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

3. Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Stryja w powiecie turczańskim.

Jak to już Wydział krajowy miał zaszczyt zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi w przedłożeniu z dnia 22. listopada 1887 l. 55.668, zarządziło Wysokie Ministerstwo rolnictwa w skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia 1887 l. S. 132, którą przekazaniem zostało Wydziałowi krajowemu do załatwienia sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego z petycyi Wydziału powiatowego w Turce o regulacyę potoków górskich w tym powiecie, zbadanie stanu tych potoków w dorzeczu Stryja, Dniestru i Sanu za pośrednictwem techników lasowych c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich.

Z udzielonego nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 29. listopada 1890. l. 83.849 sprawozdania sekcji przemyskiej wymienionego oddziału leśno-technicznego powzięliśmy wiadomość, że w dorzeczu Sanu zabudowanie kilku lewobrzeżnych potoków niosących żwir i kamienie nie jest nagłem, studya zatem dla uspokojenia szkodliwych potoków w powiecie turczańskim ograniczono tylko na dorzecze Stryja i Dniestru.

Ponieważ wypracowanie projektu dla zabudowania potoków górskich w dorzeczu Dniestru wymaga dłuższego czasu, zwłaszcza że Wydział krajowy odezwą z dnia 27. lutego 1891 l. 51.407 ze względu na zamierzoną regulacyę górnego Dniestru zażądał rozszerzenia studyów także na powiat staromiejski, zatem sekcya przemyska wygotowała dotychczas tylko projekt dla zabudowania trzech potoków wpadających do rzeki Stryja w powiecie turczańskim.

Aleg. 8.

Wedle załączonego % sprawozdania technicznego objęte są projektem:

1. Zabudowanie potoku Huściaków, wraz z korekcyą potoku Libochory;
2. zabudowanie potoku Róg z dyplwami Hołyczny i Stepanów;
3. regulacyę potoku Dierczy wraz z ustaleniem i zalesieniem usuwisk.

Koszta budowy wynoszą:

ad 1.	2.509 zł. 64 ct.
ad 2.	3.487 „ 13 „
ad 3.	3.340 „ 76 „
			razem	.	9.337 zł. 53 ct.

do tego 15% na wykupno gruntów, zarząd	1.400 „ 63 „
i wydatki nieprzewidziane	10 738 zł. 16 ct.
			razem	.	10 738 zł.
			czyli okragło	.	10.738 zł.

W porozumieniu z Wysokim Ministerstwem rolnictwa mamy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na przeprowadzenie tej melioracji w drodze przedsiębiorstwa krajowego przy 50% wnym udziale funduszu krajowego i państwowego melioracyjnego w kosztach po myśli §. 4. państwowej ustawy melioracyjnej.

Zgodnie z programem budowy proponujemy wykonanie robót w ciągu 2 lat, począwszy od r. 1892, tak iż fundusz krajowy przyczyniłby się przez 2 lata bezzwrotnym zasiłkiem po 2.685 zł.

Oprócz powyższych projektów wykończone zostały przez biuro melioracyjne następne operaty techniczne, który Wydział krajowy przedłożył Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia:

1. Projekt obwałowania lewego brzegu Dunajca między Bogumiłowicami a Biskupicami radłowskiemi, który stanowi niezbędne uzupełnienie wykonanego przy regulacji Kisieliny lewego wału Dunajca;
2. projekt osuszenia bagien między Mleczką, Wisłokiem i Sanem w powiatach łańcuckim i jarosławskim;
3. projekt regulacji Bugu, o której to sprawie znajduje się szczegółowa wzmianka w I. części niniejszego sprawozdania;
4. wreszcie sporządzony na żądanie Wysokiego Ministerstwa rolnictwa projekt regulacji Złotej Lipy.

Projekty od 1, 2 i 4 będziemy mieli zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi jeszcze na bieżącej sesji z terminem rozpoczęcia robót w r. 1893, skoro nadejdzie aprobatą Wysokiego Ministerstwa rolnictwa.

Wreszcie wygotowanym także został przez sekcją przemyską c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich:

5. projekt regulacji zabudowania potoku Niszkówki w powiecie nowosądeckim, co do którego Wydział krajowy przeprowadzi dopiero rokowania z Wysokiem Ministerstwem rolnictwa.

W stadyum przygotowania znajdują się następne dalsze projekty:

1. dla uzupełnienia obwałowania lewego brzegu Wisły w powiecie krakowskim;
2. dla regulacji potoku Drwinki wraz z obwałowaniem Wisły od Niepołomic do Raby i obwałowaniem lewego brzegu Raby w powiecie bocheńskim;
3. dla regulacji Uszwicy z Uszewką i Grobką tudzież obwałowaniem prawego brzegu Raby i Wisły między Rabą z Kisieliną w powiatach brzeskim i bocheńskim;
4. dla zabudowania potoku Michałów w gminie Maniowy (projekt opracowuje c. k. oddział leśno-techniczny dla zabudowań potoków górskich);
5. dla uzupełnienia obwałowania Wisły w powiecie dąbrowskim;
6. dla uzupełnienia obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie mieleckim;
7. dla regulacji potoku Łęgu w powiecie kolbuszowskim;
8. dla regulacji Lubaczówki w powiatach jarosławskim i cieszanowskim;
9. dla regulacji dopływów Wisłoka w powiecie sanockim;
10. dla regulacji Wiaru w powiecie dobromilskim;
11. Dla regulacji Pełtwi z dopływami w powiatach lwowskim, przemysłańskim, kamioneckim, żółkiewskim, złoczowskim i bobreckim;

12. dla regulacji rzeki Dniestru od Rozwadowa w górę wraz z dopływami: Tyśmienicą, Bystrzycą, Wereszczycą, Strwiążem i Błóżewką w powiatach żydaczowskim, rudeckim, drohobyckim i samborskim, w którym to przedmiocie Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi oddzielne sprawozdanie;

13. wreszcie dla zabudowania potoków górskich w dorzeczu Dniestru w powiatach staromiejskim i turczańskim (projekt przygotowuje sekcya przemyska wymienionego powyżej c. k. oddziału leśno-technicznego).

V. Uzasadnienie rubryki XIII. preliminarza funduszu krajowego na rok 1892.

Do poz. 163. (Zasiłki $33\frac{1}{3}\%$ we na lokalną regulację rzek niespławnych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882).

Aleg. 9. Dotacje wstawione na wniosek c. k. Namiestnictwa w tej pozycji pod lit. *a, b, c, d, g, i, k, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z, aa, bb, cc* uzasadnia załączony % wykaz udzielony Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 21. lipca 1891 l. 43.728. Pozostają zatem do wyjaśnienia proponowane pod lit. *e, f, h, l, dd, ee* i *ff* zasiłki na lokalne regulacje Dunajca i Bystrzycy nadworniańskiej, dotacya na premiowanie i zagajenia odsypisk i dotacya dyspozycyjna dla Wydziału krajowego.

Do poz. 163. lit. e. Jednorazowy zasiłek 861 zł. dla gminy Chełmiec na pokrycie datku konkurencyjnego do lokalnej regulacji Dunajca między Nowym Sączem a Marcinkowicami.

Do budowli wodnych mających się wykonać na rzece Dunajcu pod Chełmem przy pomocy państwa i kraju zobowiązała się gmina Chełmiec przyczynić datkiem w kwocie 1.722 zł. 80 ct.

Ponieważ jednak gmina ta z powodu klęski pożaru obecnie nie jest w stanie uiścić powyższego datku konkurencyjnego a c. k. Namiestnictwo ze względu na wykonane już na przeciwległym prawym brzegu budowle pod Załubniczem i Zabełczem nie mogło wstrzymać budowy pod Chełmem, zatem w interesie wykonanych już znacznym kosztem robót pokryło z c. k. skarbu państwa połowę przypadającego na gminę datku konkurencyjnego a o pokrycie reszty w kwocie 861 zł. 40 ct. odniosło się odezwą z dnia 23. lipca 1891 l. 51.156 do Wydziału krajowego. W uwzględnieniu motywów przytoczonych przez c. k. Namiestnictwo przyrzekł Wydział krajowy pismem z dnia 17. sierpnia 1891 l. 33.862 przedstawić tę sprawę Wysokiemu Sejmowi i uprasza o przyznanie dla gminy Chełmiec jednorazowego zasiłku w kwocie okrągłej 861 zł.

Do poz. 163. lit. f. Na regulację Dunajca pod Dąbrową, Marcinkowicami i Kurowem przyznał Wysoki Sejm w budżecie na rok 1891. (Rub. XIII. poz. 163 e) dotacyę w kwocie 1.500 zł. zgodnie z wnioskiem c. k. Namiestnictwa, które zażądało na razie zasiłku w powyższej wysokości, przypuszczając, że przekop pod Wielogłowicami wymagać będzie dłuższego czasu do zrealizowania.

Z powodu jednak szybszego zrealizowania się przekopu okazała się potrzeba wykonania liczniejszych budowli (w liczbie 13), których koszta obliczono na 16.693 zł. 65 ct.

Z kosztów tych pokryć mają strony interesowane $33\frac{1}{3}$ do 40% , tak iż na fundusz krajowy przypadłaby do pokrycia ogółem kwota okrągła 5.255 zł, po strąceniu zaś przyzna-

nej na rok 1891 dotacyi 1.500 zł., kwota 3.755 zł. Gdy c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 16. sierpnia 1891 l. 56.000 uznało powyższe roboty za nagłe, Wydział krajowy ma zaszczyt upraszać Wysoki Sejm o wstawienie wykazanej kwoty 3.755 zł. do budżetu krajowego na rok 1892.

Do poz. 163. h. Odezwą z dnia 2. października 1891 l. 74.019 udzieliło c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu projekt na przedłużenie tamy Nr. VI i naprawę tamy Nr. VII na Dunajcu pod Lipiem, których koszta obliczono na 4.753 zł. 13 ct. włącznie z kosztami zarządu (115 zł. 50 ct.). Ponieważ te roboty uznało c. k. Namiestnictwo za ważne i niezbędne potrzebne dla ochrony wykonywanych już poniżej budowli wodnych na Dunajcu, przeto Wydział krajowy pozwolił sobie wstawić do preliminarza na rok 1892 przypadający na fundusz krajowy 33 $\frac{1}{3}$ %-wy datek w kwocie okrągłej 1.546 zł.

*Do poz. 163. *l.* Przy zarządzonej przez c. k. Namiestnictwo w r. 1891 kolaudacyi budowli wodnych na Dunajcu skonstatowano, że wykonane przy pomocy państwa i kraju budowle na Dunajcu pod Wróblowicami są niedostateczne, ażeby nadać prądowi rzeki regularny kierunek i brzeg powyżej tamy Nr. 4. zabezpieczyć od dalszego urywania. Celem zapobieżenia temu brakowi poleciło c. k. Namiestnictwo wypracować projekt uzupełnienia wykonanych budowli, mianowicie przedłużenia opaski, względnie tamy równoległej Nr. 3., aż do połączenia z tamą Nr. 4, którego koszta włącznie z kosztami zarządu wynoszą 3.055 zł.

Gdy właściciel obszaru dworskiego w Wróblowicach zobowiązał się pokryć $\frac{1}{3}$ część kosztów budowy a c. k. Namiestnictwo również przyznało na ten cel 33 $\frac{1}{3}$ %-wy zasiłek i oświadczyło gotowość pokrycia całych kosztów zarządu, Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem c. k. Namiestnictwa udzielonym odezwą z dnia 7. października 1891 l. 75.557 wstawił do preliminarza funduszu krajowego na rok 1892 33 $\frac{1}{3}$ %-wy zasiłek krajowy na tę lokalną regulację w kwocie okrągłej 993 zł.

Do poz. 163. dd. Wskutek prośby posiadaczy gruntów w Uhornikach i Podłuzu o uporządkowanie rzeki Bystrzycy nadwórniańskiej poniżej mostu rządowego w Mykietyńcach zarządziło c. k. Namiestnictwo sporządzenie projektu na wykonanie przekopu, tudzież budowę 1 tamy kierującej i 3 płotków dla zamknięcia starych ramion rzeki, których koszta obliczono na 5.041 zł. 56 ct. Gdy $\frac{1}{3}$ część kosztów zobowiązały się pokryć strony interesowane i Wydział powiatowy w Stanisławowie a c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 23. września 1891 l. 72.995 oświadczyło udzielić na te roboty bezzwrotnego zasiłku z państwowego funduszu budowli wodnych w wysokości 33 $\frac{1}{3}$ % kosztów, Wydział krajowy ma zaszczyt upraszać Wysoki Sejm o wstawienie na ten cel do budżetu na rok 1892 dalszego 33 $\frac{1}{3}$ %-wego zasiłku z funduszu krajowego w kwocie okrągłej 1.681 zł.

Do poz. 163. ee. Ze względu na wielką ważność zasadzania odsypisk wikliną tak dla ochrony brzegów, jak i przysporzenia materiałów dla budowli wodnych przedstawiło c. k. Namiestnictwo Wysokiemu Ministerstwu spraw wewnętrznych wnioszek, by właścicielom prywatnych odsypisk, na których zagajenia mimo przepisów policyi rzecznej z dnia 2. marca 1842 l. 9.605 pozostawiają wiele do życzenia, udzielane były z państwowego funduszu budowli wodnych pieniężne nagrody w miarę większej lub mniejszej trudności przy zakładaniu i utrzymaniu tej kultury.

Gdy odnośny wniosek uzyskał aprobatę wymienionego Ministerstwa reskryptem z dnia 27. kwietnia 1891 l. 811, zażądało c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 23. maja 1891 l. 33.655 przyczynienia się funduszu krajowego do premiowania zawiklenia odsypisk na tych rzekach, gdzie lokalne regulacje podejmowane bywają przy pomocy państwa i kraju. Wedle wykazów statystycznych c. k. Namiestnictwa co do przyrostu zagajęń wiklowych na odsypiskach prywatnych przedstawiałby się coroczny datek kraju na premiowanie tej kultury na rzekach niespławnych w wysokości około 2 000 do 2.500 zł. Ułożone przez c. k. Namiestnictwo

przepisy o przyznawaniu nagród za zagajenie odsypisk rzecznych zawierają między innymi następujące postanowienia:

1. Nagrody udzielane być mają za zagajenie parcel o powierzchni przynajmniej 1 ha. i to tylko w miejscach, gdzie ta kultura jest z trudnościami połączona, mianowicie:

a) na żwirowatych lub kamienistych, a wyjątkowo tylko piaszczystych odsypiskach, w każdym położeniu;

b) pod brzegami parcel używanych stale jako pastwisko;

c) w bezpośrednim sąsiedztwie miejsc zamieszkałych, składów drzewa, bardzo uczęszczanych dróg nadbrzeżnych, przewozów i t. p.

Udzielanie nagród na zagajenie odsypisk sztucznie t. j. przez budowle wodne wywołanych jest bezwarunkowo wykluczone.

2. Odsypiska premiowane mają być podzielone na trzy klasy:

do klasy I należeć mają odsypiska z grubego kamienia, tudzież odsypiska wskutek wielkiego stopnia narażenia np. przez lody, wody i t. p. do zagajania szczególnie trudne;

do klasy II odsypiska z grubego żwiru, tudzież wzniesione co najmniej 80 cm. nad zwierciadłem zwykłej wody;

do klasy III odsypiska z drobnego żwiru, lub wyjątkowo piasku, tudzież wzniesione przeciętnie co najwięcej 80 cm. nad zwierciadłem zwykłej wody.

Wysokość nagrody, która może podlegać co dwa lata rewizji i zmianie, ma być ustanowioną tymczasowo w kwocie 15 zł. za hektar w klasie I, 12 zł. za hektar w klasie II, a 9 zł. za hektar w klasie III.

3. Klasyfikacją odsypisk, przyrzeczeniem nagród, rewizją premiowanych kultur i wydawaniem poświadczeń na wypłatę premij zająć się ma komisya mieszana, złożona z technicznego urzędnika właściwego okręgu budowniczego, z politycznego urzędnika właściwego starostwa i delegata rady powiatowej, gdzie zaś chodzi o udzielenie nagrody z funduszu krajowego także z delegata Wydziału krajowego.

Gdy co do powyższych szczegółów nastąpiło już porozumienie między c. k. Namiestnictwem a Wydziałem krajowym, nadto zaś Wysoka Rada państwa wstawiła do budżetu państwowego na rok 1892 dotację 10.000 zł. na zawiklenie odsypisk na rzekach galicyjskich, Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na uchwalenie w tym celu na rok 1892 zasiłku krajowego w kwocie 2.000 zł.

Do poz. 163. ff. Tytułem dotacji dyspozycyjnej na lokalne regulacje rzek niespławnych wstawił Wydział krajowy do preliminarza funduszu krajowego na rok 1892, podobnie jak w roku poprzednim, kwotę 5.000 zł. Dotacja ta już w znacznej części została zaangażowaną przyrzeczeniami Wydziału krajowego na mniejsze roboty regulacyjne (uzupełnienia wykonanych budowli i ich naprawę z powodu uszkodzeń przez lody i wielkie wody), gdyż dotacja dyspozycyjna z r. 1891 użyta została przeważnie na obwałowanie Wisły na folwarku Czernichowskim.

Po ułożeniu i wydrukowaniu sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1892 zażądało c. k. Namiestnictwo dalszych znaczniejszych subwencji z funduszu krajowego, które nie mogą być pokryte w powyższej dotacji dyspozycyjnej, mianowicie:

1. na regulację lokalną rzeki Soły w powiecie żywieckim w kwocie 2.000 zł.;

2. na regulację rzeki Dunajca pod Olszynami w kwocie 1.024 zł. 67 ct.

ad 1. W sprawozdaniu z dnia 10. października 1890 l. 42.452 mieliśmy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi stan sprawy regulacji rzeki Soły poruszony uchwałą z dnia 16. listopada 1889 na skutek petycji l. s. 706 Wydziału powiatowego w Żywcu. Na odnośną odezwę Wydziału krajowego z dnia 6. września 1890 l. 24.166, w której podniesioną została niemożliwość wykonania regulacji Soły, podobnie jak i innych rzek karpackich, w sposób pro-

ponowany przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa t. j. przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, oświadczyło to Wysokie Ministerstwo na wniosek c. k. Namiestnictwa reskrypcją z dnia 21. lutego 1891 l. 3.076 gotowość popierania miejscowych melioracji na rzece Sole przez przyznawanie zasiłków z dotacji na kulturę krajową w ten sposób, że z dotacji tej pokrywane będą $33\frac{1}{3}\%$ -we datki konkurencyjne niezamożnych interesentów, państwowy fundusz budowli wodnych zaś i fundusz krajowy pokryją po $\frac{1}{3}$ części kosztów. Z uwagi, że powyższa decyzja Wysokiego Ministerstwa rolnictwa przedstawia pewne korzyści dla stron interesowanych, zapewniając w niektórych wypadkach wyjątkową subwencję państwową w wysokości $\frac{2}{3}$ części kosztów, zgodziliśmy się odezwą z dnia 27. marca 1891 l. 9.643 na wykonanie najniebezpieczniejszych robót ochronnych na rzece Sole w sposób przez c. k. Rząd proponowany z tem jednak zastrzeżeniem, że w myśl uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1884, tudzież rezolucji z dnia 15. listopada 1890 i nadal domagać się będziemy systematycznej regulacji Soły, której wykonanie podobnych nagłych robót miejscowych nie może zastąpić.

Z zarządzonego przez c. k. Namiestnictwo dochodzenia, które z końcem października 1891 przeprowadził na miejscu delegat Namiestnictwa z zastępcami Rady powiatowej w Żywcu i dyrekcji dóbr Jego Cesarskiej Wysokości Arcyksięcia Albrechta okazało się, że przede wszystkim wymagają uporządkowania następnego najniebezpieczniejszego przestrzenia rzeki Soły:

- a) w Miłowce od mostu kolejowego na Sole do ujścia pototu Kamesznicy;
- b) w Ciscu;
- c) we Wieprzu od folwarku dworskiego do ujścia potoku Leśna;
- d) w Żywcu i Starym Żywcu;
- e) w Trzeźnie;
- f) w Czernichowie.

Na podstawie tego wyniku dochodzenia poleciło c. k. Namiestnictwo Starostwu w Białej przeprowadzić pomiary i przedkładać osobne projekty na uporządkowanie każdej z wymienionych przestrzeni, tytułem zaś $33\frac{1}{3}\%$ -wego datku kraju na wykonanie robót w r. 1892 zażądało odezwą z dnia 23. grudnia 1891 l. 85.437 kwoty 2.000 zł., o której dodatkowe wstawienie do budżetu na rok 1892 Wysoki Sejm upraszamy.

ad 2. Celem uzupełnienia długiego szeregu budowli wodnych na Dunajcu pod Olszycami, zabezpieczenia urwistego brzegu i spędzenia odsypiska położonego w trasie Dunajca pod Janowicami zarządziło c. k. Namiestnictwo wypracowanie projektu na przedłużenie tamy prostopadłej Nr. VII a) i dobudowanie do niej skrzydła, która to robota wymagać będzie nakładu w kwocie 3.170 zł. włącznie z kosztami zarządu 95 zł. 98 ct.

Gdy c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 20. grudnia 1891 l. 91.538 zażądało na wykonanie tych budowli $33\frac{1}{3}\%$ -wego datku z funduszu krajowego, pozwalamy sobie upraszać Wysoki Sejm o dodatkowe wstawienie do budżetu krajowego na rok 1892 dotacji na ten cel w kwocie okragłej 1.025 zł.

Przez dodatkowe wstawienie do poz. 163 dotacji wykazanych pod 1 i 2 w sumie 3.025 zł. podniesie się ta pozycja z 54.523 na 57.548 zł.

Udzielone nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 21. lipca 1891 l. 43.728 sprawozdanie z postępu robót przy lokalnych regulacjach rzek subwencyonowanych z funduszu krajowego mamy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w załączeniu %.

Do poz. 165. a. (Dotacja na popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk).

Podaniem z dnia 16. listopada 1890 przedstawił nam właściciel dóbr w Rudniku i poseł do Rady państwa p. Ferdynand hr. Hompesch, który już od kilku lat zajmuje się z uznania godną gorliwością kulturą torfowisk, projekt założenia stacji doświadczalnej dla kultury torfowisk, któraby się zajmowała badaniami fizjologiczno-botanicznymi roślin dających się uprawiać tak na istniejących już w dzikim stanie torfowiskach, jak i na gruntach uzyska-

nych z torfowisk za pomocą kultury groblowej, dalej badaniami fizykalnych i chemicznych własności torfowisk, wreszcie doświadczeniami praktycznymi z kulturą torfowisk, uprawą na nich roślin użytkowych, oraz wyzyskaniem torfów na inne cele gospodarskie i przemysłowe.

Z uwagi, że w kraju naszym znajdują się rozległe torfowiska lub też nieużytki przytorfiałe, które za pomocą odpowiedniej kultury dałyby się zamienić w grunta produktywne, a również i komisya gospodarstwa krajowego w swem sprawozdaniu melioracyjnem z r. 1890 zaznaczyła potrzebę melioracyj torfowisk za pomocą kultury groblowej i nawozów mineralnych Wydział krajowy przesłał projekt p. hr. Hompescha odezwą z dnia 12. grudnia 1890 l. 49.025 c. k. Namiestnictwu z wnioskiem na przychylne przedstawienie sprawy Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa, przyczem wyraził zarazem zdanie, że do urządzenia stacyi doświadczalnej dla kultury torfowisk, jako zakładu państwowego, byłaby odpowiednią okolica Rudnika, gdzie wielkie obszary płytkich torfowisk o podglebiu piaszczystem nadają się do kultury groblowej Rimpau'a i gdzie już hr. Hompesch wykonał tego rodzaju meliorację na 124,2 morgach kosztem 9.329 zł.

Reskryptem z dnia 27. lutego 1891 l. 17.069 udzielonym Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 19. marca 1891 l. 16.964 oświadczyło się Wysokie Ministerstwo rolnictwa ze względu na równomierność wegetacyi torfowej w środkowej Europie a tem samem łatwość odróżniania gatunków i odmian traw i póltraw udających się na torfowiskach, przeciw założeniu stacyi doświadczalnej opatrzonej w rozliczne urządzenia pod stałym kierunkiem botanika lub fizyologa roślin, a natomiast uznało na razie za wystarczające przedsiębranie szeregu doświadczeń przez dłuższy czas według z góry ułożonego planu na stosownie położonych i dających się odwodnić torfowiskach według wskazówek doświadczonego botanika lub fizyologa przy pomocy funduszów publicznych. W tym celu zaproponowało Wysokie Ministerstwo rolnictwa, aby na razie powierzyć hr. Hompeschowi i umożliwić mu rozpoczęcie odnośnych doświadczeń i przyrzekło wyasygnować na ten cel w r. 1891 z c. k. skarbu państwa kwotę 1.000 do 1.800 zł. oraz doświadczenia te stale subwencyonować, jeżeli Wydział krajowy wyznaczy, lub też u Wysokiego Sejmu wyjedna na ten sam cel stałą dotację roczną. Powyższą odezwą c. k. Namiestnictwa udzieliliśmy pismem z dnia 5. maja 1891 l. 11 560 do zaopiniowania komisji krajowej dla spraw rolniczych, względnie jej sekcyi stałej, która w zastępstwie komisji na posiedzeniu z dnia 10. lipca 1891 powzięła następną uchwałę:

„Sekcya stała krajowej komisji dla spraw rolniczych zaleca Wydziałowi krajowemu popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk w Rudniku z zasiłkiem rocznym w kwocie 1.000 zł. jak długo c. k. Ministerstwo rolnictwa subwencyonować będzie ten dział robót melioracyjnych, pod tym jednak warunkiem, jeżeli wyniki doświadczeń w stosownych publikacyach podawane będą za pośrednictwem krajowych towarzystw rolniczych do wiadomości ogółu rolników. Zarazem zaleca sekcyja Wydziałowi krajowemu postarać się o urządzenie podobnych doświadczeń w dwóch dalszych punktach kraju“.

Uchwałę tę krajowej komisji rolniczej, którą Wydział krajowy zaakceptował, podaliśmy do wiadomości Rządu.

Gdy zaś c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 30. października 1891 l. 82.996 nadesłało nam plan przeprowadzić się mających doświadczeń dla kultury torfowej w Rudniku, tudzież preliminarz wydatków na rok 1891 a zarazem zawiadomiło o zarządzanej przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa asygnacyi subwencyi państwowej za rok 1891 w kwocie 1 800 zł, zarządziliśmy zgodnie z uchwałą komisji krajowej dla spraw rolniczych wypłatę subwencyi krajowej na rok 1891 w kwocie 1.000 z uchwalonej przez Wysoki Sejm w Rubr. XIII poz. 165 dotacyi na popieranie mniejszych robót melioracyjnych (5.000 zł.).

Ponieważ jednak dotacya ta wobec żądań powiatów i gmin dość szczupła, wystarczy w roku 1892 zaledwie na pokrycie subwencyj, które albo już są przyrzeczone, albo na przygotowujące się właśnie roboty w roku 1892 będą potrzebne (jak np. na regulację Jasiołki, Luba-

czówki, Szkła, Sieczny i td.), zatem pozwolił sobie Wydział krajowy wstawić na popieranie kultury torfowisk do preliminarza na rok 1892 osobną pozycyę 165 a) z kwotą 1.000 zł. i uprasza Wysoki Sejm o uchwalenie tej dotacyi.

W sprawie poruszonego przez krajową komisję dla spraw rolniczych urzędzenia doświadczeń z kulturą torfowisk w dwóch dalszych punktach kraju odnieśliśmy się do c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 11. lipca 1891 l. 29.736 z prośbą o przedstawienie wniosku na poparcie tych doświadczeń przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa, przyczem powołaliśmy się na przyrzeczenie tego Wysokiego Ministerstwa, zawarte w reskrypcie z dnia 1. stycznia 1889 l. 17.628 co do wydatniejszego subwencyonowania mniejszych robót melioracyjnych w Galicyi z przeznaczonej na ten cel państwowej dotacyi dyspozycyjnej. Równocześnie zaprosiliśmy komitety obu krajowych towarzystw rolniczych do wskazania nam tych miejscowości, gdzieby próbne kultury torfowisk z największym pożytkiem dla rolników należało urządzić, ewentualnie zaś do przeprowadzenia rokowań z właścicielami torfowisk, którzyby zechcieli podjąć się tych doświadczeń według wskazówek podanych w powołanym reskrypcie ministeryalnym z dnia 27. lutego 1891 l. 17.069.

Dotychczas otrzymaliśmy odpowiedź tylko od komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego w piśmie z dnia 9. grudnia 1891 l. 1.143, w którym komitet zaleca nam urządzenie doświadczeń z kulturą torfowisk w Korsowie, majątku p. Bogusława Horodyńskiego w powiecie bradzkim.

Skoro zapowiedziana przez komitet deklaracya p. Horodyńskiego z planem robót nadejdzie, nie omieszkamy wystąpić z konkretnymi wnioskami tak przed Wysokim Sejmem jak i Wysokim Ministerstwem rolnictwa.

VI. Załatwienie przekazanych Wydziałowi krajowemu petycji.

Uchwała w sprawie subwencyonowania zasadzania kamieńców rzecznych wikliną w powiecie żywieckim.

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z petycji Wydziału powiatowego w Żywcu o przyznanie stałej subwencyi rocznej na zasadzanie kamieńców rzecznych wikliną, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 10. listopada 1890 następującą uchwałę:

„1. Petycyę l. s. 235 Wydziału powiatowego w Żywcu przekazuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem udzielenia subwencyi rocznej na zasadzanie wikliną kamieńców w tym powiecie do wysokości 200 zł. na przeciąg lat trzech, począwszy od roku 1891 z dotacyi krajowej przeznaczonej na popieranie drobnych melioracyj.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby wyjednał u c. k. Rządu na cel powyższy subwencyę z państwowej dotacyi melioracyjnej w tej samej wysokości i na ten sam przeciąg czasu.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przy udzielaniu subwencyi na cel powyższy dla gmin powiatu żywieckiego zalecił tamtejszemu Wydziałowi powiatowemu obmyślenie i zarządzenie środków celem ochrony nowo założonych plantacyj od wypasania i innych uszkodzeń“.

Powyzszą uchwałę podał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 23. grudnia 1890 l. 47.961 do wiadomości Wydziału powiatowego w Żywcu z wezwaniem do przedłożenia projektu rozdziału subwencyi między gminy potrzebujące tej pomocy, tudzież organizacyi straży dla ochrony plantacyj, — a równocześnie odniósł się do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u c. k. Ministerstwa rolnictwa dalszego na ten cel zasiłku w kwocie 200 zł. z państwowej

dotacyi melioracyjnej po myśli reskryptu tego Ministerstwa z dnia 16. kwietnia 1890 l. 4.382, przyczem na poparcie rezolucyi Wysokiego Sejmu przytoczył jeszcze ten szczegół, że górską rzeką Soła, w której dorzeczu zagajenie kamieńców ma być właśnie przeprowadzonym, z powodu wielkich szkód, wyrządzanych w dwóch najbardziej na zachód wysuniętych powiatach kraju (Żywiec i Biała), gdzie kultura gruntów jest najintensywniejszą, wymaga rychłej regulacyi, zasadzenie zatem kamieńców i odsypisk nie tylko ułatwi regulacyę, lecz także dostarczy materiału faszynowego, niezbędnego dla budowy regulacyjnych.

Reskrytem z dnia 23. lutego 1891 l. 1.957 przyznało c. k. Ministerstwo rolnictwa proponowaną subwencyę roczną po 200 zł. na lata 1891, 1892 i 1893 pod warunkiem, że trasa rzeki, ewentualnie granica, po którą kamieńce mają być zasadzone, będzie z urzędu oznaczoną a Wydział powiatowy w Żywcu zobowiąże się zdawać sprawę z użycia subwencyi i rezultatów osiągniętych.

Gdy c. k. Namiestnictwo rozporządzeniem z dnia 2. marca 1891 l. 14.857 zaasygnowało Wydziałowi powiatowemu w Żywcu przypadający na rok 1891 zasiłek państwowy, zarządził także Wydział krajowy (rozp. z dnia 24. marca 1891 l. 8.340) wypłatę subwencyi krajowej, która wraz z zasiłkiem państwowym zgodnie z wnioskiem Wydziału powiatowego rozdzieloną została między następujące gminy: Pewel mała (10 zł.), Swinna (15 zł.), Kocierz, Łodygowice, Milówka, Oczków, Żywiec (po 20 zł.) Czernichów, Przyborów i Tresna (po 25 zł.), Stryszawa i Zarzecze (po 30 zł.), Łękawica (35 zł.) Cisiec (45 zł.), wreszcie Jeleśnia (60 zł.)

Uchwała
w sprawie
przekopu
Wisły pod
Okleśną.

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z petycji gminy Okleśna powiatu chrzanowskiego o przełożenie projektowanego przez Rząd przekopu na rzece Wiśle powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1890 następującą uchwałę:

„Petycyę l. s. 663 gminy Okleśna powiatu chrzanowskiego o przełożenie projektowanego przekopu na rzece Wiśle odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i możliwego uwzględnienia“.

W skutek powyższej uchwały zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 8. sierpnia 1891 l. 59.717, że „wedle projektu przygotowanego przez c. k. Starostwo w Krakowie dla przekopu Wisły pod Okleśną istnieje w ogóle jeden tylko kierunek, którego c. k. Namiestnictwo zmienić nie może, gdyż każda zmiana a zwłaszcza po myśli gminy Okleśny zniweczyłaby skutek zamierzonej regulacyi“.

Tak powyższą uchwałę Wysokiego Sejmu, jak i odpowiedź c. k. Namiestnictwa zakomunikowaliśmy interesowanej gminie za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Chrzanowie (rozp. z dnia 19. grudnia 1890 l. 49.903 i z dnia 27. sierpnia 1891 l. 36.227).

Uchwała
w sprawie
petycji Jana
Neleca o
zniżenie
datku konkurencyjnego
do regulacyi
Nowego
Brnia.

Na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1890 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z petycji Jana Neleca z Woli Wadowskiej powiatu mieleckiego o zniżenie datku konkurencyjnego do regulacyi Nowego Brnia następującą uchwałę:

„Petycyę l. s. 888 Jana Neleca z Woli Wadowskiej powiatu mieleckiego o zniżenie datku konkurencyjnego do regulacyi Nowego Brnia z dopływami odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i załatwienia“.

W skutek tej uchwały zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 10. lutego 1891 l. 10.035 na podstawie sprawozdania c. k. Starostwa w Dąbrowie z dnia 14. stycznia 1891 l. 14.817, że Jan Nelec posiada w Woli Wadowskiej dom mieszkalny oszacowany na 101 zł. 20 ct., od której to wartości wymierzono temuż według skali ustanowionej dla dru-

giej klasy konkurencyjnej (7 zł. 50 ct. od każdych 100 zł. wartości) datek w kwocie 7 zł. 59 ct.

Ponieważ jednak wszystkie strony konkurencyjne wystąpiły przeciw wysokości wymiaru datków od budynków, jako zbyt wygórowanej w stosunku do korzyści, postanowił Wydział spółki wodnej opuścić wszystkim tym stronom konkurencyjnym 50% datków wymierzonych od budynków, powstały zaś w ten sposób ubytek nałożyć na właścicieli gruntów, znajdujących się w okręgu konkurencyjnym. O tym stanie sprawy został Jan Nelec zawiadomionym w skutek rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z dnia 23. stycznia 1891 l. 4.910.

Uchwałą z dnia 25. listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę l. s. 1.388 Władysława Rygiera, właściciela dóbr Zimna-woda powiatu jasielskiego o subwencyę na częściową regulacyę rzeki Jasiołki.

Po zażądaniu zatwierdzonego przez c. k. Starostwo w Jaśle projektu technicznego, oraz opinii ze strony jasielskiego Wydziału powiatowego, który ze względu na potrzebę ochrony gruntów tak dworskich jak i włościańskich w gminach Zimna-woda, Sądkowa i Roztoki oświadczył się za poparciem z funduszków publicznych regulacyi Jasiołki w tych miejscowościach, przedstawiliśmy za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 16. stycznia 1891 l. 55.751 Ministerstwu rolnictwa wniosek na udzielenie z państwowej dotacyi melioracyjnej zasiłku w wysokości 30% kosztów, obliczonych na 8.000 zł., od przychylnego zaś załatwienia tego wniosku uczyniliśmy zawisłem przyznanie takiej samej subwencyi krajowej, płatnej w 2 ratach po 1.200 zł. w r. 1891 i 1892.

Reskryptem z dnia 1. maja 1891 l. 3.844 przyzwoliło Ministerstwo rolnictwa na rzeczoną regulacyę zasiłek bezzwrotny w proponowanej przez Wydział krajowy wysokości i upoważniło c. k. Namiestnictwo do wypłaty pierwszej połowy przyznanego zasiłku po rozpoczęciu robót, drugiej zaś w roku 1892 po przedłożeniu aktu kolaudacyjnego, żądając zarazem zabezpieczenia utrzymania wykonanych robót.

Gdy Wydział powiatowy w Jaśle relacyą z dnia 15. czerwca 1891 l. 1.894 doniósł o rozpoczęciu robót oraz przedłożył deklaracyę p. Władysława Rygiera, zapewniającą utrzymanie wykonanych budowli ochronnych, zarządzoną została wypłata pierwszej raty subwencyi krajowej (rozp. z dnia 30. czerwca 1891 l. 26.897) zarówno jak i państwowej (rozp. Namiestn. z dnia 11. lipca 1891 l. 52.746).

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z petycyi gmin Kopcie i Wileza Wola powiatu kolbuszowskiego o regulacyę potoku Łęgu powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 10. listopada 1890 następującą uchwałą:

„Petycyę l. s. 272 gmin Kopcie i Wileza Wola powiatu kolbuszowskiego o regulacyę potoku Łęgu przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania, ewentualnie wykonania w ciągu roku 1891 najnaglejszych robót ochronnych przy pomocy krajowej i państwowej dotacyi melioracyjnej“.

Ponieważ potrzebne zdjęcia dla regulacyi wymienionego potoku przeprowadził już w ciągu roku 1890 inżynier tarnowskiej ekspozytury biura melioracyjnego Vetulani na prośbę Wydziału powiatowego w Kolbuszowy, na który to cel Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 17. kwietnia 1890 l. 549 udzielił Reprezentacyi powiatowej jednorazowego zasiłku w kwocie 100 zł., zatem podając powyższą uchwałą do wiadomości Wydziału powiatowego w Kolbuszowy, wezwaliśmy rozporządzeniem z dnia 2. grudnia 1890 l. 47.963 inżyniera Vetulaniego, ażeby bezzwłocznie przedłożył projekt techniczny z kosztorysem, ograniczając rozmiary robót do niezbędniejszych budowli ochronnych, jakie w myśl powyższej uchwały sejmowej dałyby

się wykonać przy pomocy krajowej i państwowej dotacyi melioracyjnej kosztem 2.000 do 3.000 zł.

Przedłożony przez wymienionego inżyniera w maju 1891 projekt obejmował regulację znaczniejszych przestrzeni potoków Łęg i Przyrwa, których koszta obliczono na 50.000 zł. podczas gdy wykazana projektem suma szkód wyrządzonych od r. 1853 wynosiła zaledwie 18.700 zł. Gdy więc rozmiary projektu nie odpowiadały przytoczonej uchwale sejmowej, zażądaliśmy rozporządzeniem z dnia 9. czerwca 1891 l. 20.127 zredukowania zaprojektowanych robót regulacyjnych, tak ażeby najnaglesze roboty mogły być przy pomocy jednorazowych subwencyj bez wydawania osobnej ustawy krajowej wykonane, oraz przedłożenia deklaracyi ze strony gmin interesowanych co do pokrycia datków konkurencyjnych w wysokości 40% kosztów. I to jednak zarządzenie Wydziału krajowego nie odniosło skutu po myśli uchwały Wysokiego Sejmu, gdyż koszta robót w rozmiarach już zredukowanych przedstawiały sumę 25.500 zł., która z dotacyj dyspozycyjnych nie mogłaby być pokrytą.

Z tego powodu możliwem jest przeprowadzenie zaprojektowanych robót tylko w drodze specjalnej ustawy krajowej na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej, a zamierzając takowe w ten sposób wykonać, polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 26. sierpnia 1891 l. 33.607 uzupełnić projekt w następnym kierunku:

- a) oznaczyć okręg konkurencyjny po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21 stycznia 1887;
- b) umotywić możliwość wykonania regulacyi Łęgu w powiecie kolbuszowskim bez wywołania szkodliwego wpływu na przestrzeni niżej położonej w powiecie niżańskim;
- c) wykazać rentowność zamierzonej regulacyi;

Petycja gminy Skowierzyn powiatu tarnobrzesckiego o odstąpienie gruntów uzyskanych przez regulację Sanu.

W załatwieniu sprawozdania komisji petycyjnej z petycyi gminy Skowierzyn w powiecie tarnobrzesckim w sprawie zamierzonego kupna gruntu od c. k. skarbu państwa powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 10. listopada 1890 następującą uchwałę:

„Petycyę gminy Skowierzyn l. s. 469 odstępuje się c. k. Rządowi do zbadania i do możliwie najprzychylniejszego załatwienia“.

Odnosnie do tej uchwały zapytał Wydział krajowy c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 11. marca 1891 l. 8 274, jakie postanowienie powziął Wysoki Rząd na skutek petycyi gminy Skowierzyn po myśli postanowienia §. 47. kraj. ustawy wodnej; w skutek czego otrzymał Wydział krajowy pod dniem 2. kwietnia 1891 do l. 20.947 zawiadomienie, że gdy owa gmina wcale się nie odnosiła do c. k. Namiestnictwa o sprzedaż gruntu uzyskanego przez regulację Sanu, lecz tylko wniosła jedną prośbę wprost do Jego Cesarskiej i Apostolskiej Mości a drugą do Wysokiego Sejmu, sprawa ta w szczególach nie jest znaną c. k. Namiestnictwu i zarządzone zbadanie, a przedewszystkiem stwierdzenie, czy i o ile gmina Skowierzyn jest właścicielką gruntów przyległych po myśli powołanego postanowienia ustawy wodnej

Powziętą przez Wysoki Sejm uchwałę, zarówno jak i odpowiedź c. k. Namiestnictwa podaliśmy rozporządzeniem z dnia 29. grudnia 1890 l. 47.964 i z dnia 9. kwietnia 1891 l. 13 200 do wiadomości interesowanej gminy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu.

Petycja Iwana Borysa z Wielitlina o zapomogę z powodu wyko-

Uchwałę z dnia 17. listopada 1890 l. s. 1.104 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innymi petycyą l. s. 1.104 Iwana Borysa, gospodarza w Wielitlinie powiatu jarosławskiego, o zapomogę na wykonane przez niego budowle ochronne na rzece Sanie.

nanych ro-
bót regula-
cyjnych na
Sanie.

Gdy tenże Borys już w roku 1889 wnosił podobnej treści petycję do Wysokiego Sejmu, którą Wydział krajowy udzielił w swoim czasie c. k. Namiestnictwu z prośbą o wyjaśnienie, odnieśliśmy się odezwą z dnia 27. stycznia 1891 l. 51.070 ponownie do c. k. Namiestnictwa o podanie bliższych szczegółów co do wykonanych przez Borysa robót ochronnych na Sanie, oraz o zakomunikowanie nam decyzji Rządu co do przyczynienia się państwowego funduszu budowli wodnych do pokrycia kosztów tych robót.

Wedle udzielonego nam przez c. k. Namiestnictwo sprawozdania oddziału technicznego c. k. Starostwa w Przemyśle, wykonał ojciec petenta śp. Szymon Borys przed r. 1870 z funduszków własnych następane budowle na prawym brzegu Sanu pod Wietlinem, celem zasłonięcia przed wylewem i zerwaniem gruntów gminnych:

1. wał ochronny na długości 726 m. wartości	2.165 zł 52 ct.
2. 5 tam faszynowych	1.234 „ 55 „
3. rowy osuszające	211 „ 20 „
4. 1 przepust drewniany	15 „ — „
	razem .	3.626 zł. 27 ct.

Z uwagi, że wedle opinii wymienionego oddziału technicznego zbudowane przez Borysa tamy przed wykonaniem przez Rząd przekopu na odnośnej przestrzeni Sanu chroniły grunta nadbrzeżne od zerwania a wał ochronny i dziś jeszcze odpowiada celowi, tudzież w uwzględnieniu tego wyjątkowego między naszym ludem przykładu inicjatywy i zapobiegliwości Wydział krajowy w piśmie wystosowanem pod dniem 18. listopada 1891. l. 7105 do c. k. Namiestnictwa oświadczył gotowość przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku na udzielenie Borysowi zapomogi, gdyby c. k. Namiestnictwo przyznało mu z tego samego tytułu odpowiedni zasiłek z państwowego funduszu budowli wodnych. Gdy zaś c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 14. grudnia 1891 l. 91598. udzielenia zasiłku z państwowego funduszu budowli wodnych odmówiło a to z powodu, że wykonane przez Borysa budowle mają przeważnie cechę robót melioracyjnych, do których użycie funduszu budowli wodnych stanowczo i zasadniczo jest wykluczone, przedstawiliśmy odezwą z dnia 22. stycznia 1892 l. 58.140 c. k. Namiestnictwu wniosek na wyjednanie u c. k. Ministerstwa rolnictwa zasiłku z dotacji dyspozycyjnej przeznaczonej na popieranie mniejszych melioracyj.

Uchwała w
sprawie re-
gulacji potoku
Szkła pod
Laszkami.

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z petycji gminy Laszki powiatu jarosławskiego o subwencję na regulację potoku Szkła, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19 listopada 1890 następującą uchwałę:

„Petycję l. S. 847 gminy Laszki powiatu jarosławskiego o subwencję na regulację rzeki Szkła przekazuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia z poleceniem zbadania sprawy na miejscu, ewentualnie sporządzenia projektu technicznego i wykonania najpilniejszych robót ochronnych przy pomocy krajowej i państwowej dotacji przeznaczonych na popieranie mniejszych robót melioracyjnych“.

Uchwałę powyższą podaliśmy do wiadomości gminy Laszki za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Jarosławiu rozp. z dnia 19. grudnia 1890 l. 50227, po zarządzeniu zaś zbadaniu sprawy na miejscu, którem się zajął inżynier biura melioracyjnego Józef Jankowski, poleciliśmy rozp. z dnia 1. kwietnia 1891 l. 11.376 przeprowadzić potrzebne pomiary inżynierowi asystentowi Sewerynowi Nowakowskiemu.

Wypracowany przez wymienionych techników projekt, który ma na celu ochronę nadbrzeżnych gruntów od podrywania oraz zabezpieczenie komunikacji gminnej a którego koszt obliczono na 2.350 zł. w. a. udzieliliśmy rozp. z dnia 23. czerwca 1891 l. 24409 Wydziałowi powiatowemu w Jarosławiu celem zażądania od stron interesowanych deklaracji co do pokrycia $\frac{1}{3}$ części kosztów, od czego uczyniliśmy zależnem subwencyonowanie zaprojektowanych

robót z funduszu krajowego w wysokości $\frac{1}{3}$ części kosztów, oraz wyjednanie dalszego $33\frac{1}{3}\%$ zasiłku z państwowej dotacyi melioracyjnej.

Gdy Wydział powiatowy relacją z dnia 25. stycznia 1892 l. 6087 przedłożył wymaganą deklarację, przedstawiliśmy odezwą z dnia 3 lutego 1892 l. 6009 c. k. Namiestnictwu wniosek na wyjednanie w tym celu u c. k. Ministerstwa rolnictwa $33\frac{1}{3}\%$ wego zasiłku z państwowej dotacyi melioracyjnej.

Uchwała w sprawie regulacji granicznej przestrzeni Sanu pod Sarzyną.

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego z petycyi l. S. 271 gminy Sarzyna powiatu łańcuckiego o regulację granicznej przestrzeni Sanu powziął Wysocki Sejm na posiedzeniu z dnia 10 listopada 1890 następną uchwałę:

„Petycę gminy Sarzyna powiatu łańcuckiego o regulację rzeki Sanu i przeniesienie granicy na dawne miejsce odstępuje się z usilnem poparciem c. k. Rządowi do zbadania i przychylnego załatwienia przez zarządzenie na koszt skarbu państwa ochrony brzegów Sanu w tej gminie“.

Wskutek powyższej uchwały, tudzież odezwy Wydziału krajowego z dnia 31. marca 1891 l. 4.837 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 23. kwietnia 1891 l. 28.538, że projekt na wybranie przekopu przez prawobrzeżną wieś Łażów naprzeciw Sarzyny jest wygotowany i miał być przedstawionym zeszlorocznej komisji międzynarodowej do rozpatrzenia.

Uchwałę Wysokiego Sejmu, tudzież odpowiedź Namiestnictwa zakomunikowaliśmy interesowanej gminie za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Łańcucie rozp. z dnia 29. grudnia 1890 l. 47.962 i z dnia 5. maja 1891 l. 16802.

Petycja gm. Maniowy powiatu nowotarskiego o usunięcie szkód wyrządzanych przez potok Michałów.

Uchwałą z dnia 29. listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innymi petycę l. S. 708 gminy Maniowy powiatu nowotarskiego w przedmiocie szkód, które ponosi z powodu złej konstrukcyi mostu Nr. 17 na drodze krajowej Czortaryn - Nowytarg, przez wylew potoku Michałów.

W petycyi tej domagała się gmina z jednej strony rozszerzenia mostu krajowego, z drugiej zaś uregulowania wymienionego potoku nie tylko w jego dolnym biegu, lecz także w górnym przez odpowiednie „obwarowanie“ (zabudowanie)

Gdy wedle opinii technicznego oddziału drogowego rozpiętość mostu krajowego dla odprowadzenia wód wielkich jest dostateczną a uchylenie wylewów spowodowanych nanoszeniem żwiru i rumowiska z gór da się osiągnąć tylko przez regulację potoku a zwłaszcza zabudowanie jego źródlowisk, odnieśliśmy się odezwą z d. 1. kwietnia 1891 l. 55.156 do c. k. Namiestnictwa o przedstawienie petycyi gminy Maniowy Wys. Ministerstwu rolnictwa z wnioskiem na zarządzenie zbadania sprawy za pośrednictwem sekcji przemyskiej c. k. oddziału leśno technicznego dla zabudowań potoków górskich, ewentualnie zaś wypracowania projektu i kosztorysu celem przeprowadzenia potrzebnych robót przy pomocy państwowej i krajowej dotacyi dyspozycyjnej na melioracje drobne przeznaczonej, lub też w drodze osobnej ustawy krajowej na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej.

Reskryptem z dnia 3. sierpnia 1891 l. 12149 udzieliło nam Wys. Ministerstwo rolnictwa za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa wynik dochodzenia, wedle którego przybliżone koszta zabudowania potoku Michałów wynosić będą około 5669 zł w. a. a zarazem zażądało opinii co do finansowego uregulowania przedsięwzięcia.

Odezwą z dnia 23. października 1891 l. 37.757 oświadczył Wydział krajowy gotowość przedstawienia w tej sprawie Wysokiemu Sejmowi projektu ustawy ogłaszającej zabudowanie potoku Michałów za przedsiębiorstwo krajowe, mające się wykonać wyłącznie kosztem funduszu krajowego i państwowego melioracyjnego (po 50%), oraz zaproponował pokrycie kosztów utrzymania wykonanych robót w połowie przez gminę Maniowy, w połowie zaś przez krajowy fun-

dusz drogowy, wskutek czego też wys. Ministerstwo rolnictwa reskrytem z dnia 23. listopada 1891, l. 18350 zarządziło wypracowanie szczegółowego projektu celem ustawowego uregulowania przedsięwzięcia.

Petycja gm.
Strychańce
powiatu
stryjskiego
o regulację
rzeki Stryja

Uchwałą z dnia 25 listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innymi petycję l. S. 1346 gminy Strychańce powiatu stryjskiego o pomoc na wybudowanie wału ochronnego od strony rzeki Stryja.

Petycję tę przesłaliśmy rozp. z d. 27 lutego 1891. l. 58087 Wydziałowi powiatowemu w Stryju do zbadania stanu rzeczy na miejscu i przedstawienia opinii jakie budowle ochronne są potrzebne dla zabezpieczenia gruntów w gminie Strychańce od podrywania i wylewów, oraz czy ewentualnie zarządzić się mające budowle zasługują na poparcie z funduszków publicznych.

Gdy po trzykrotnych urgensach wymieniony Wydział powiatowy sprawozdaniem z dnia 10 sierpnia 1891 l. 1207 poparł petycję gminy, odnieśliśmy się odezwą z dnia 30. września 1891 l. 36.112 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zdjęć i wypracowanie projektu technicznego, oraz o przyznanie z państwowego funduszu budowli wodnych 33 $\frac{1}{3}$ % wego zasiłku na wykonanie potrzebnych robót ochronnych.

Petycje Wy-
działu powia-
towego w
Stryju i gm.
Kawczyka
o regulację
rzeki Stryja.

Uchwałą z d. 17. i 29. listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycje l. S. 1300 Wydziału powiatowego w Stryju i l. S. 939 gminy Kawczyka powiatu stryjskiego o subwencję na wybudowanie tamy ochronnej na rzece Stryju pod Kawczykątem.

Wskutek tych petycji odnieśliśmy się odezwą z dnia 17. lutego 1891 l. 47.673 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie wypracowania planu technicznego i kosztorysu oraz przyznanie zasiłku państwowego na wykonanie potrzebnych robót, przyczem oświadczyliśmy gotowość przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku na udzielenie zasiłku krajowego w wysokości $\frac{1}{3}$ części kosztów budowy.

Pismem z dnia 20. września 1891 l. 70280 zawiadomiło nas o. k. Namiestnictwo, iż zarządziło sporządzenie projektu i kosztorysu, na wniosek zaś c. k. Namiestnictwa pozwoliliśmy sobie wstawić do preliminarza funduszu krajowego na rok 1892 (Rubr. XIII. poz. 163 y) na regulację Stryja pod Kawczykątem i Pokrowcami dotację 2.000 zł. w. a.

Petycja gmi-
ny Pokrowce
powiatu ży-
daczowskiego
o regulację
rzeki Stryja.

Uchwałą z dnia 29. listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego z petycji l. S. 846. gminy Pokrowce powiatu żydaczowskiego o zasiłek na roboty ochronne przeciw wylewom rzeki Stryja.

Gdy zapytany o opinię Wydział powiatowy w Żydaczowie oświadczył się za wykonaniem żądanych przez gminę robót i udzieleniem na ten cel subwencji z funduszków publicznych, odstąpiliśmy odnośnie sprawozdanie Wydziału powiatowego wraz z petycją i opinią komisji gospodarstwa krajowego odezwą z dnia 1 września 1891 l. 11.677 c. k. Namiestnictwu celem zarządzenia robót po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882.

Na te roboty preliminarzuje się na rok 1892 jak już wyżej wspomniano, łącznie z dotacją na regulację Stryja pod Kawczykątem ogółem 2.000 zł. w. a.

Regulacja
Prutu pod
Karlówem.

W sprawie przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycji gminy Karlów o regulację Prutu otrzymaliśmy od Wydziału powiatowego w Śniatynie przychylną opinię w sprawozdaniu z dnia 15. października 1890 l. 1034, wskutek czego odnieśliśmy się odezwą z dnia 14. marca 1891 l. 44390 do ok. Namiestnictwa o przeprowadzenie tej regulacji na podstawie uchwały Wys. Sejmu z dnia 6. października 1882.

Odezwą z dnia 12. czerwca 1891 l. 39.497 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że przeprowadzone na miejscu dochodzenie wykazało rzeczywistą potrzebę zarządzenia wodnych budowli na Prucie pod Karłowem, gdy atoli gmina odmówiła współudziału w kosztach budowy, c. k. Namiestnictwo wstrzymało się z zarządzeniem wypracowania projektu. Chcąc wedle możliwości przyjść w pomoc gminie, ponowiliśmy pismem z dnia 27. sierpnia 1891 l. 25.982 wniosek na wykonanie tej regulacji, dołączając zarazem prośbę o skonstatowanie, czy pod względem stosunków majątkowych stron interesowanych nie zachodzą tu podobne warunki jak przy regulacji Soły w powiecie żywieckim, ewentualnie zaś o zastąpienie datków konkurencyjnych subwencyą z państwowej dotacji melloracyjnej. Jak jednak z dochodzenia c. k. Starostwa w Śniatynie okazało się, stan majątkowy mieszkańców Karłowa nie jest tak zły, ażeby jeżeli nie w całości, to przynajmniej w części nie mogli w robociznie uiścić datków konkurencyjnych, wskutek czego c. k. Namiestnictwo musiało zauiechać tej regulacji (odezwa z dnia 26. stycznia 1892 l. 2859.)

Petycja mieszkańców miasta Śniatyna o zabezpieczenie brzegów rzeki Prutu.

Uchwałą z dnia 25. listopada 1890 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycę l. S. 1335 obywateli miasta Śniatyna o ubezpieczenie brzegów rzeki Prutu i wyjednanie u c. k. Rządu, by zaliczył Prut do rzędu rzek objętych regulacją.

W wykonaniu tej uchwały zażądał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 27. lutego 1891 l. 52 436 opinii Wydziału powiatowego w Śniatynie, po nadejściu zaś sprawozdania tegoż Wydziału z dnia 12. listopada 1891 l. 1.354 przedstawił odezwą z dnia 24. listopada 1891 l. 51.679 wniosek c. k. Namiestnictwu na zarządzenie wypracowania projektu i kosztorysu celem wykonania niezbędnych robót ochronnych przy pomocy państwa i kraju.

Odezwą z dnia 7. stycznia 1892 l. 93.637 oznajmiło c. k. Namiestnictwo, że z powodu licznych zajęć personalu technicznego nie może żądaniu Wydziału krajowego zadość uczynić, byłoby jednak skłonem wziąć pod rozwagę kwestyę udzielenia subwencji dla tej budowy, jeżeli Wydział krajowy poleci swym organom technicznym wypracowanie projektu a interesenci prywatni oświadczą gotowość pokrycia $\frac{1}{3}$ części kosztów.

Przedłożenia deklaracji stron interesowanych zażądał Wydział krajowy od Wydziału powiatowego w Śniatynie, co do wykonania zaś potrzebnych zdjęć poweźmie decyzję przy rozdziale robót polowych z wiosną roku bieżącego.

Wniosek posła Antoniewicza i towarzyszy w sprawie zabudowania potoków górskich, tudzież zalesienia Karpat.

Pismem biura Marszałkowskiego z dnia 29. listopada 1890 l. S. 650 udzielonym został Wydziałowi krajowemu niezadowolony przez komisję gospodarstwa krajowego wniosek posła Antoniewicza i towarzyszy, zmierzający do wydania polecenia Wydziałowi krajowemu:

1. by bez zwłoki po porozumieniu się z c. k. Rządem przystąpił do obwałowania i regulacji dzikich potoków, a mianowicie: Księżego potoku, Niszkówki, dzikich potoków wpadających do Białej, dopływów Gnilej Lipy, Maniawki i dopływów Łomnicy;

2. żeby równocześnie przeprowadził zalesienie tych części Karpat, z których powyższe dzikie potoki wypływają.

Co do powyższego wniosku Wydział krajowy ma zaszczyt oświadczyć, że proponowana rezolucya do Wydziału krajowego okazuje się bezprzedmiotową; oprócz bowiem potoku Maniawki, którego zabudowania dotychczas strony interesowane się nie domagały, wszystkie wymienione w rezolucyi potoki albo są już objęte wniesionymi do Wysokiego Sejmu projektami ustaw, albo też wskutek żądań Wydziału krajowego przedstawionych Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa przed pojawieniem się wniosku posła Antoniewicza w najbliższej przyszłości doczekają się uporządkowania, mianowicie:

1. Księży potok objęty jest projektem zabudowania potoków górskich w dorzeczu Skawy, który niniejszem sprawozdaniem Wysokiemu Sejmowi przedkładamy;

2. projekt regulacji i zabudowania potoku Niszkówki sporządzonym już został na żądanie Wydziału krajowego (o czym wzmianka w części IV. niniejszego sprawozdania) i będzie na najbliższej sesji przedłożonym Wysokiemu Sejmowi;

3. dzikie potoki wpadające do Białej objęte są projektem regulacji Białej, który Wydział krajowy miał zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi w r. 1890;

4. dopływy Gnilej Lipy zabudowane zostały na koszt funduszu regulacyjnego tej rzeki w r. 1891 (projekt był już wygotowanym na żądanie Wydziału krajowego w r. 1890);

5. w sprawie zabudowania potoków górskich w dorzeczu Łomnicy przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi odnośny projekt ustawy w r. 1890.

Co do drugiej części rezolucji, mianowicie zalesienia Karpat w perymetrze tych potoków nadmieniamy, że w projektach zabudowania przewidzianem jest zarazem zalesienie, o ile takowe okazuje się potrzebnem.

Przytem pozwalamy sobie zauważyć, że przytoczony na poparcie proponowanej rezolucji motyw, jakoby nasz kraj koronny do dnia dzisiejszego wcale nie korzystał z państwowego funduszu melioracyjnego, nie jest trafnym, gdyż, jak to w sprawozdaniu z dnia 10. października 1890 l. 42.452 wykazaliśmy, udział naszego kraju w tym funduszu wynosił wówczas (po strąceniu pożyczek i kosztów utrzymania c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich) 772.623 zł., czyli 19, 35% sumy zaangażowanej (3,991.847 zł.)

W rozprawie nad rubryką XVII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 uchwalili Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 27. listopada 1891 przejście nad tą petycją do porządku dziennego.

O tej uchwale zawiadomiliśmy stronę petycyonującą rozporządzeniem z dnia 17. lutego 1891 l. 55.162 za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Nowym Sączu.

W załatwieniu sprawozdania komisji petycyjnej z petycji l. S 56 Adolfa Grochowalskiego o załatwienie petycji wniesionej w r. 1889 do l. S. 376 w sprawie częściowego zwrotu kosztów badań w celu połączenia Dniestru ze Sanem kanałem nawigacyjnym powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 29. października 1890 następującą uchwałę:

„Petycję p. Adolfa Grochowalskiego odstępuje się Wydziałowi krajowemu do oceny załącznika i w danym razie do możliwego uwzględnienia jego próśby“.

Wskutek tej uchwały zarządził Wydział krajowy zbadanie alegatu petycji, o ile daty zebrane przez p. Grochowalskiego mogłyby w przyszłości być użytkowane do opracowania projektu kanału według pomysłu p. Grochowalskiego.

Ponieważ jednak alegat ten nie poparty ani planami, ani też bliższymi datami wysokościowemi nie dał żadnej podstawy do oceny pomysłu patenta, wskutek czego pierwszej części uchwały Wysokiego Sejmu zadość stać się nie mogło, przeto Wydział krajowy nie uwzględnił próśby jego o częściowy zwrot kosztów wyłożonych na przeprowadzenie odnośnych studyów.

O tej decyzji zawiadomionym został p. Grochowalski dekretem z dnia 12. grudnia 1890 l. 46.939.

Petycja rz. k. komitetu parafialnego w Podolu o zapomogę na wzniesienie muru ochronnego przeciw wylewom potoku Przydo-
nia.

Uchwała w sprawie petycji Adolfa Grochowalskiego o częściowy zwrot kosztów badań w celu połączenia Dniestru ze Sanem kanałem nawigacyjnym.

Petycja Karola Tytza o subwencję na wydawnictwo projektu ekonomicznego.

W skutek petycji tej przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 17. listopada 1890 l. S. 1.229 zawiadomiliśmy patenta dekretem z dnia 7. kwietnia 1890 l. 51.072, że Wysocki Sejm takowej nie załatwił.

VII. Wnioski w sprawie poparcia drenowania gruntów w szerszych rozmiarach.

W ustanowionej w r. 1890. przez Wysoki Sejm komisji krajowej dla spraw rolniczych poruszoną została w roku ubiegłym na wniosek członka tej komisji p. Aleksandra Gostkowskiego sprawa drenowania gruntów na szerszą skalę, który to dział robót melioracyjnych ma szczególniejsze znaczenie dla naszego kraju, gdyż z wyjątkiem namulisk w dolinach rzek, piasków dyluwialnych w północnej części kraju, tudzież gliny namulowej na Podolu, bądź to sama powierzchnia ziemi urodzajnej, bądź też podglebie stanowią gliny lub ily nieprzepuszczalne.

Wedle karty geologicznej Galicyi, tudzież doświadczeń zebranych przez krajowe biuro melioracyjne przedstawia się obszar gruntów potrzebujących drenowania w naszym kraju w przybliżeniu następująco:

Nazwa powiatu.	Obszar gruntów ornych		
	w ogóle hektarów	wymagających drenowania	
		hektarów	%
I. Krakowskie (Chrzanów i Kraków)	65 844	19.753	30
II. Powiśle (Dąbrowa, Mielec, Kolbuszowa, Tarnobrzeg, Nisko)	197.605	19.761	10
III. Glinki pagórkowate zachodnie (Biała, Wadowice, Myślenice, Wieliczka, Bochnia, Brzesko, Tarnów, Pilzno, Ropczyce, Jasło, Rzeszów, Łańcut)	631.185	189.356	30
IV. Podgórze zachodnie (Żywiec, Limanowa, Nowy-targ, Nowy Sącz, Grybów, Gorlice, Krosno)	310.196	155.098	50
V. Podgórze wschodnie (Lisko, Turka, Stryj, Dolina, Nadwórna, Bohorodczany, Kołomyja, Kosów)	311.307	155.653	50
VI. Porzecze Sanu i Dniestru (Sanok, Brzozów, Dobromil, Przemyśl, Jarosław, Mościska, Staremiasto, Sambor, Gródek, Rudki, Drohobycz, Żydaczów, Stanisławów, Kałusz, Tlumacz)	688.484	206.545	30
VII. Powiaty wschodnie środkowe (Cieszanów, Jaworów, Rawa, Żółkiew, Lwów, Bóbrka, Rohatyn, Przemyślany, Brzeżany, Podhajce)	582.572	116.514	20
VIII. Powiaty północno-wschodnie (Złoczów, Brody, Sokal, Kamionka)	315.292	63.058	20
IX. Podole i część Pokucia (Tarnopol, Zbaraż, Skala, Trembowla, Husiatyn, Czortków, Borszczów, Zaleszczyki, Buczacz, Horodenka, Sniatyn)	700.964	35.048	5
Ogółem	3,803.449	960.786	25,3

Z ogólnego tedy obszaru 3,803.449 hektarów gruntów zostających pod kulturą rolną potrzebuje drenowania około 960.786 hektarów (czyli okrągło 1.669.000 morgów), co ze względu na przeciętny koszt drenowania 70 zł. na hektar wymagałoby nakładu przeszło 67 milionów zł.

Że mimo tej potrzeby, tudzież wielkich korzyści, jakie przynosi drenowanie, zwiększając często w dwój i trójnasób dochody z ziemi, ta gałąź melioracji nie rozwinęła się jeszcze odpowiednio w kraju, przytacza wymieniony wnioskodawca następujące powody:

1. brak kapitału;
2. brak poczucia potrzeby i brak oceny korzyści;
3. brak dobrych rurek drenowych wyrabianych na różnych punktach kraju;
4. brak inżynierów, specjalistów drenarzy;
5. brak przedsiębiorców drenarzy;
6. brak rutynowanych robotników.

Powyższe kwestye były przedmiotem obrad w łonie komisji krajowej dla spraw rolniczych, tak w sekcji stałej na posiedzeniach z dnia 15. i 16. grudnia, jak i w pełnej komisji dnia 5. stycznia 1892; z odnośnego zaś referatu komisyjnego przedłożonego Wydziałowi krajowemu pozwalamy sobie przytoczyć następujące szczegóły:

ad 1. Co do organizacji kredytu melioracyjnego przedstawione były komisji dwa wnioski: jeden opierający się na dotychczasowych uchwałach Wysokiego Sejmu z dnia 19. lipca 1880, z dnia 12 października 1883 i z dnia 29. listopada 1890 a zmierzający do utworzenia odrębnego kredytu melioracyjnego i otwarcia oddziału melioracyjnego w Banku krajowym, drugi zaś p. Dra Stanisława Bielińskiego, dążący do ułatwienia wykonania melioracji lokalnych przy zużytkowaniu dotychczasowej formy kredytu hipotecznego w Banku krajowym w ten sposób, iżby Bank krajowy przy udzielaniu pożyczek na roboty melioracyjne uwzględniał podniesienie się wartości gruntu przez wykonaną meliorację, potrzebne zaś na wykonanie robót zaliczki wypłacał nie właścicielom, lecz Wydziałowi krajowemu, króćby w zastępstwie właścicieli roboty wykonywał przez organa swego biura melioracyjnego, dając tem samem gwarancję Bankowi krajowemu, że pożyczka na cel właściwy zostanie użyta.

Z uwagi jednak, że siły techniczne krajowego biura melioracyjnego obecnie nie wystarczają nawet do przeprowadzenia zgłoszonych melioracji u tych właścicieli, którzy bez pomocy osobnego kredytu melioracyjnego są w stanie wykonać te roboty, nie powzięła komisya stanowczej uchwały co do organizacji kredytu melioracyjnego, zalecając tylko Wydziałowi krajowemu wznowić tę sprawę w Wysokim Sejmie, kiedy kraj będzie miał do dyspozycji dostateczną ilość technicznych sił fachowych.

ad 2 Co do braku poczucia potrzeby i oceny korzyści drenowania podnosi komisya rolnicza, że o ile wnosić można z dotychczasowych zgłoszeń o pomoc techniczną, jakie wpłynęły do Wydziału krajowego i ekspozytur biura melioracyjnego, nie można się wcale uskarżać na ten brak, zwłaszcza ze strony większych właścicieli.

Nie ulega jednak wątpliwości, że peryodyczne publikacje o wykonanych robotach melioracyjnych i osiągniętych ztąd rezultatów wpłynęłyby zachęcająco na podejmowanie melioracji i usunęłyby uprzedzenia u tych właścicieli, którzy nie posiadają fachowych wiadomości agronomicznych, a tem samem należytego zrozumienia rzeczy. Dlatego zdaniem komisji byłoby wskazaniem, zwłaszcza obecnie po upływie już lat dwunastu, odkąd kraj utrzymuje biuro melioracyjne, zebrać potrzebny materyał w sprawie wykonanych w tym czasie melioracji za pomocą kwestyjonarza rozesłanego do tych właścicieli, którzy w swych majątkach roboty melioracyjne przeprowadzili i opracowane na tej podstawie sprawozdanie z wykazaniem rezultatów udzielić wszystkim Reprezentacyom powiatowym i okręgowym Towarzystwom rolniczym.

ad 3. Kwestyę fabrykacji dobrych rurek drenowych uważa komisya rolnicza za jedną z najdonioślejszych dla rozwoju drenowania w kraju, gdyż brak drenów podroża w wysokim stopniu a często nawet niemożliwem czyni wykonanie drenowania.

Celem zaradzenia brakowi rurek drenowych zaleca komisya zakładanie osobnych fabryk drenów z piecami do wypalania rurek w obrębie każdej filii obu krajowych towarzystw rolniczych, gdzie potrzeba drenowania zachodzi, oraz dostarczanie zasiłków piędziennych okręgowym towarzystwom rolniczym na zakupno pras drenarskich i malakserów (mięszaczy gliny, tudzież budowę pieców i suszarni, obok tego zaś udzielanie fachowej porady kierownika krajowej stacji ceramicznej do analizy gliny, budowy pieców i wypalania drenów.

Obok popierania fabrykacji drenów uważa komisya za wskazane ułatwienie nabywania narzędzi drenarskich przez założenie krajowych składów przy ekspozyturach biura melioracyjnego, powołując się przytem na przykład podobnego zarządzenia ze strony rządu francuskiego, które okazało się bardzo skutecznem.

ad 4. Jakkolwiek projektowanie i wykonanie drenowania nie przedstawia dla ukończonych techników wielkich trudności, to jednak dla ocenienia potrzeby drenowania i jego skutków ze względu na rodzaj i jakość kultury, tudzież zadysponowanie poszczególnych systemów drenów, ich głębokości i odległości potrzebne są, zdaniem komisji, dla technika wiadomości z dziedziny gospodarstwa wiejskiego, a mianowicie z anatomii i fizjologii roślin, ogólnej i szczegółowej uprawy roślin, chemii rolniczej, mechaniki rolniczej, zarządu i nauki właściwej melioracji (drenowania i nawodnienia).

Ponieważ zaś na 25 techników biura melioracyjnego posiada potrzebne wiadomości agronomiczne zaledwie pięciu, z których 2 zajmuje się opracowywaniem większych projektów melioracyjnych, a tylko 3 projektuje i przeprowadza melioracje lokalne, zatem uważa komisya rolnicza za konieczne postarać się o wykształcenie inżynierów melioracyjnych przez wyznaczenie pewnej ilości stypendyów rocznych po 1 000 zł. dla techników, którzy ukończyli wydział inżynieryjny i złożyli z dobrym postępem oba egzamina państwowe, oraz przez zapewnienie tym stypendystom posad w krajowym biurze melioracyjnym.

Obok tego wypadałoby zdaniem komisji ułatwić właścicielom korzystanie z pomocy technicznej biura melioracyjnego przez utworzenie większej ilości ekspozytur i przyjęcie kosztów pomocy inżynierskiej na fundusz krajowy.

Komisya proponuje stopniowe powiększenie liczby ekspozytur do 10, mianowicie oprócz istniejących ekspozytur w Krakowie, Tarnowie i Sanoku miałyby być utworzone jeszcze filie biura melioracyjnego wyłącznie dla melioracji lokalnych, a w szczególności drenowania w Wadowicach, Nowym Sączu, Jarosławiu lub Przemyślu, Samborze, Lwowie, Stanisławowie i Kołomyi.

Przyjmując, że na razie w każdej ekspozyturze byłby czynnym jeden technik z 5 dozorcami i że jeden dozorca z 20 do 30 robotnikami w ciągu 7 miesięcy wydrenuje corocznie około 140 morgów (20 morgów miesięcznie), ozenia komisya ogólny obszar, jaki jeden inżynier przy pomocy 5 dozorców i odpowiedniej liczby robotników może w jednym roku wydrenować, na 700 morgów, obszar zaś, jakiby wydrenowały wszystkie ekspozyтуры w liczbie dziesięciu, na 7.000 morgów. Przy zdwojonym personalu technicznym mogłyby ekspozyтуры wydrenować corocznie około 14 000 morgów kosztem mniej więcej 560.000 zł., tak iż w ciągu lat 60 mogłyby być przeprowadzonym drenowanie połowy wykazanego powyżej obszaru (1,669.000 morgów), który wymaga drenowania.

Co do bezpłatnego udzielania pomocy technicznej do wykonania melioracji lokalnych zwraca uwagę komisya rolnicza, że już uchwałą z dnia 27. września 1882 Wysoki Sejm upoważnił Wydział krajowy do zarządzania zdjęć i opracowania projektów dla powiatów, spó-

łek wodnych i gmin, gdzie chodzi o obszar przynajmniej 200 hektarów, na koszt funduszu krajowego, oraz że Rząd węgierski ze znakomitym skutkiem dla rozwoju melioracyj dostarcza bezpłatnej pomocy inżynierskiej tak dla robót zbiorowych, jak i dla poszczególnych właścicieli gruntów. Z takiego poparcia stron prywatnych spodziewa się komisya większego postępu w robotach, szybszego podniesienia wartości gruntów, a tem samem siły podatkowej kraju; — dla ochrony zaś funduszu krajowego od wydatków na takie projekty, które nie będą zrealizowane, proponuje wydanie rozporządzenia zastosowanego we Francyi, ażeby ten właściciel, który do pewnego terminu nie rozpocznie robót na podstawie projektu na jego żądanie przez kraj dostarczonego, obowiązany był do zwrotu funduszowi krajowemu kosztów zdjęć i taksy za plany.

ad 5. Komisya rolnicza zaznacza zgodnie z opinią wnioskodawcy p. Gostkowskiego brak przedsiębiorstw drenarskich, spodziewa się jednak, że z rozwojem robót drenarskich i przy ułatwieniu kredytu melioracyjnego wytworzy się zastęp przedsiębiorców z pomiędzy inżynierów cywilnych. Zresztą ze względu na mniej korzystne doświadczenia poczynione w kraju z przedsiębiorcami drenarskimi, którzy dla osiągnięcia większych zysków zakładali drewny za płytko i bez należytej staranności, nie doradza komisya oddawania tego rodzaju robót prywatnym przedsiębiorstwom, z wyjątkiem tylko instytucji na zysk nie obliczonej, mianowicie Banku krajowego, który postanowieniem §. 3. lit. m. statutu do takich przedsiębiorstw jest powołanym.

ad 6. Co do braku rutynowanych robotników podnosi komisya rolnicza, że gdy roboty drenarskie przybiorą w kraju większe rozmiary, wykształcą się także fachowi robotnicy, zwłaszcza że zdolność i łatwość pojmowania u naszego ludu powszechnie jest znaną.

Trudniejszym jest już przygotowanie odpowiedniej liczby dozorców, tych niezbędnych organów wykonawczych, którzy przy prowadzeniu robót zastępować mają inżynierów. Temu brakowi jednak zaradzi w najbliższej przyszłości utworzony w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. listopada 1890 krajowy kurs praktyczny dozorców melioracyjnych, który obecnie jest tylko peryodycznym (wpisy odbywają się co 3 lata), w razie jednak potrzeby mógłby być rozszerzonym tak, aby corocznie wychodziła z niego pewna liczba elewów ukwalifikowanych.

Na podstawie powyższego referatu i wniosków swej sekcji stałej powzięła krajowa komisya dla spraw rolniczych na posiedzeniu z dnia 5. stycznia następane uchwały:

„I. Komisya rolnicza uznaje potrzebę energicznej i przyspieszonej akcji w sprawie melioracji rolniczej gruntów (w szczególności zaś drenowania i nawodniania), jako sprawy pierwszorzędnej wagi i doniosłości dla rolnictwa w kraju naszym.

II. Komisya rolnicza doradza Wydziałowi krajowemu, aby celem energiczniejszej i przyspieszonej akcji melioracyjnej:

a) rozciągnął ulgi przyznane uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 27. września 1882 względem bezpłatnego dostarczania pomocy technicznej dla powiatowych i gminnych robót melioracyjnych, także na roboty podejmowane przez poszczególnych właścicieli gruntów;

b) wyjednał u Wysokiego Sejmu wyznaczenie 4 stypendyów po 1.000 zł. rocznie przez lat 5 dla ukończonych słuchaczy inżynieryi, celem wykształcenia ich w technice melioracyjnej;

c) urządził stopniowo 10 ekspozytur biura melioracyjnego w okolicach, gdzie grunta melioracji potrzebują;

d) subwenyjonował fabryki rurek drenarskich z dotacyi melioracyjnej państwowej i krajowej i udzielał im technicznej pomocy, a ewentualnie zasilał je pożyczkami z krajowego funduszu przemysłowego;

- e) urządził krajowe składy narzędzi drenarskich przy ekspozyturach biura melioracyjnego;
 f) zarządził publikację doświadczeń zebranych przez biuro melioracyjne w czasie dwunastoletniej działalności tego biura oraz publikację osiągniętych przy tem rezultatów;
 g) poczynił stosowne kroki, aby dla transportu rurek drenowych na kolejach galicyjskich udzielono pod względem taryfy przewozowej jak najdalej idących ulg“.

„Co do kredytu melioracyjnego komisya krajowa dla spraw rolniczych uznaje potrzebę, żeby Wydział krajowy sprawę ułatwienia kredytu tego zachował na oku — i w czasie właściwym odpowiednie kroki u c. k. Rządu i Wysokiego Sejmu krajowego poczynił“.

Pomijając na tem miejscu ostatni punkt uchwał komisji rolniczej w sprawie kredytu melioracyjnego, której referat prowadzi departament IV. Wydziału krajowego, mamy zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że Wydział krajowy w uwzględnieniu powyższych motywów uchwala z dnia 26. stycznia 1892 zgodził się na przytoczone pod II. wnioski komisyjne i postanowił przedstawić takowe Wysokiemu Sejmowi z dwoma następującymi zmianami:

1. iż bezpłatna pomoc techniczna ma być udzielaną do projektowania lokalnych melioracyj tylko na żądanie gmin, gdzie chodzi o ulepszenie gruntów bądź to wyłącznie włościańskich lub gminnych, bądź też włościańskich i gminnych łącznie z gruntami dworskimi;
2. iż w miejsce 4 stypendyów krajowych dla wykształcenia techników melioracyjnych proponuje Wydział krajowy wyznaczenie tylko 2 stypendyów z funduszu krajowego, przy równoczesnem postaraniu się o wyjednanie 2 dalszych stypendyów z państwowej dotacyi melioracyjnej.

Pierwsza z proponowanych zmian odpowiada zdaniem Wydziału krajowego rzeczywistej potrzebie; druga zaś ma uzasadnienie w korzyściach, jakie skarb państwa odnosi z melioracji gruntów wskutek podniesienia ich wartości i siły podatkowej, tudzież w szczupłym stosunkowo udziale kraju w dotacyi państwowej, przeznaczonej na popieranie drobnych melioracyj. Wedle zestawienia bowiem referenta budżetowego w Izbie posłów Rady państwa Dra Tadeusza Rutowskiego wydatki z tej dotacyi przedstawiają się za lata 1879—1890 następnie:

w r. 1879	w całym państwie	39.244 zł.	w Galicyi	405 zł.
„ 1880	„ „	35.107	„ „	300 „
„ 1881	„ „	60.866	„ „	6.000 „
„ 1882	„ „	65.983	„ „	3.000 „
„ 1883	„ „	64.560	„ „	3.000 „
„ 1884	„ „	91.005	„ „	2.800 „
„ 1885	„ „	78.604	„ „	4.488 „
„ 1886	„ „	64.065	„ „	— „
„ 1887	„ „	79.494	„ „	2.500 „
„ 1888	„ „	73.245	„ „	2.000 „
„ 1889	„ „	47.950	„ „	1.300 „
„ 1890	„ „	95.358	„ „	1.400 „
razem w 12 latach		795.481 zł.	„	27.193 zł.

W ten sposób więc uzyskała Galicya z ogólnej sumy 795.481 zł. zamiast 26%, jakieby na nią w miarę ludności i obszaru (stanowiących n. p. w Prusiech podstawę do rozdziału dotacyi państwowej na poszczególne prowincje) przypadały, zaledwie 3 1/4%.

Co do obciążenia budżetu krajowego, jakieby przyjęcie powyższych wniosków krajowej komisji rolniczej wywołać mogło, Wydział krajowy sądzi, że w r. 1892 uczyni zadość wyszczególnionym pod a), d), e) i f) wymogom bez przyzwolenia ze strony Wysokiego Sejmu osobnego kredytu, zwłaszcza jeżeli Wysoki Sejm zaakceptuje proponowane przez Wydział krajowy ograniczenie co do bezpłatnego udzielania pomocy technicznej biura melioracyjnego. Je-

dy nie tylko na wykształcenie techników melioracyjnych uprasza Wydział krajowy o wyznaczenie na rok 1892 dotacyi na pokrycie proponowanych 2 stypendyów krajowych celem umożliwienia wysłania dwóch ukończonych techników na jednoroczny kurs melioracyjny w Poppelsdorf pod Bonn, która to dotacya wynosić będzie pro rata temporis (t. j. za 3 miesiące 10-miesięcznego kursu, rozpoczynającego się w miesiącu październiku) 600 zł.

Proponowane przez krajową komisję rolniczą ekspozytury biura melioracyjnego zamierza Wydział krajowy w miarę wykształcenia potrzebnych sił technicznych urządzić w następujących miejscowościach z szczególniejszem uwzględnieniem okolic podgórskich, wymagających drenowania:

1. w Wadowicach dla powiatów: Biała, Żywiec, Wadowice i Myślenice;
2. w Krakowie, gdzie już istnieje ekspozytura, dla powiatów: Chrzanów, Kraków, Wieliczka, Bochnia i Brzesko;
3. w Nowym Sączu dla powiatów: Nowy Targ, Limanowa, Nowy Sącz, Grybów i Gorlice;
4. w Tarnowie (już funkcjonuje ekspozytura) dla powiatów: Dąbrowa, Tarnów, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Tarnobrzeg, Kolbuszowa, Nisko i Rzeszów;
5. w Sanoku (już funkcjonuje ekspozytura) dla powiatów: Jasło, Krosno, Brzozów, Sanok i Lisko;
6. w Jarosławiu dla powiatów: Łańcut, Jarosław, Przemyśl, Cieszanów i Jaworów;
7. w Samborze dla powiatów: Dobromil, Staremiasto, Turka, Sambor i Drohobycz;
8. we Lwowie dwie sekcye: a) dla powiatów północnych: Rawa, Sokal, Żółkiew, Kamionka, Brody, Złoczów, Lwów i Przemyślany; b) dla powiatów południowych: Mościska, Gródek, Rudki, Bóbrka, Żydaczów, Stryj i Dolina;
9. w Stanisławowie dla powiatów: Rohatyn, Kałusz, Brzeżany, Buczacz, Podhajce, Stanisławów, Tlumacz, Bohorodczany i Nadwórna;
10. w Kołomyi dla powiatów: Kołomyja, Śniatyn, Horodenka i Kosów.

Powyższą siecią ekspozytur biura melioracyjnego nie jest objętych 8 powiatów podolskich (Tarnopol, Zbaraż, Skalat, Trembowla, Husiatyn, Czortków, Borszczów i Zaleszczyki), gdzie przepuszczalne grunta składające się z gliny namułowej nie wymagają drenowania, a gdzie dopiero w przyszłości może się okazać potrzeba urządzenia ekspozytury dla nawodnienia łąk, lub innych melioracyj w celu złagodzenia klimatu po części już kontynentalnego.

Z wymienionych ekspozytur nowo założyć się mających zamierza Wydział krajowy przystąpić przede wszystkim do otwarcia ekspozytury w Kołomyi, a to na umotywowane żądanie oddziału pokuckiego c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego. Według relacji bowiem tego oddziału z dnia 9. sierpnia 1891 okazuje się potrzeba uregulowania całego szeregu potoków wpadających z północnej strony do Prutu w powiecie kołomyjskim (mianowicie: potoku kołomyjskiego z dopływami Dobrowódka, Wołczków i Kozaczów, potoków Olchowieckiego i Turki), tudzież drenowania około 7.000 morgów gruntów ornych nad tymi potokami o wielkiej sile pożywnej dla roślin, jednakże o podglebiu nieprzepuszczalnym. W tym celu mógłby być w miesiącu sierpniu 1892 wydelegowanym na miejsce jeden z inżynierów-asystentów biura melioracyjnego, który po odbyciu sześcioletniej praktyki przy projektowaniu i wykonaniu tak większych robót regulacyjnych jak i drenarskich uzupełnia obecnie swe wykształcenie fachowe na kursie melioracyjnym w Poppelsdorf, po wypracowaniu zaś generalnego projektu w biurze centralnym, mógłby tenże technik z początkiem roku 1893 być stale eksponowanym w Kołomyi. Obok utworzenia ekspozytury kołomyjskiej zamierza Wydział krajowy przeznaczyć dwóch techników biura centralnego wyłącznie do lokalnych melioracyj we wschodniej części kraju, w którym też celu pozwala sobie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi odosny wniosek do uchwały.

VIII. Czynności biura melioracyjnego od 1. lipca 1890 do 30. czerwca 1891.

A) Wykonano, rozpoczęto lub kontynuowano zdjęcia niwelacyjne i pomiary hydrotechniczne w miejscowościach i na obszarach poniżej wyszczególnionych.

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacja wód		melioracje lokalne			U w a g a
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
1	Wydział krajowy, obwałowanie lewego brzegu Wisły w powiecie krakowskim	7,4	—	—	—	—	od Białuchy do Dłubni.
2	Wydział krajowy, obwałowanie prawego brzegu Wisły w powiecie wielickim	2,1	—	—	—	—	
3	Wydział krajowy, regulacja Uszwicy:						uzupełnienie.
	a) łożysko Uszwicy	29,4	—	—	—	—	
	b) Uszewka	8,4	—	—	—	—	
	c) Łętownia	4,0	—	—	—	—	
	d) okręg konkurencyjny	—	9.254	—	—	—	
4	Wydział krajowy, obwałowanie Wisły i Wisłoki w pow. mieleckim:						od ujścia Dunajca do Annopola.
	a) zdjęcie 16 przekrojów poprzecznych Wisły	—	—	—	—	—	
	b) zdjęcie znaków wielkiej wody z r. 1884	7,0	—	—	—	—	
	c) zdjęcie terenu inundacyjnego	—	28.000	—	—	—	
5	Wydział krajowy, regulacja Lubaczówki:						
	a) w powiecie jarosławskim	7,0	—	—	—	—	
	b) „ cieszanowskim	2,0	—	—	—	—	
6	Wydział krajowy, regulacja potoku Szklä w pow. jarosławskim	2,0	—	—	—	—	
7	Wydział krajowy, regulacja potoku Sieczny w pow. mościskim	15,0	—	—	—	—	
8	Wydział krajowy, regulacja dolnej przestrzeni Bugu	25,0	—	—	—	—	
9	Antoni Wrotnowski w Bielanych	—	—	—	27	—	
10	Herman Czeż w Kozach	—	—	—	39	5	
11	Stanisław Żeleński w Dąbrowie	—	—	—	3	—	
12	August hr. Potocki	—	—	—	—	484	stawy rybne.
13	Spadkobiercy Brandysów w Wielkich drogach	—	—	—	14	—	
14	Józef Garczyński w Brzeźnicy	—	—	—	3	—	
15	Władysław Haller w Dworach	—	—	—	—	70	stawy rybne.
16	Wiktor Brzeski w Brzeziu	—	—	—	5	—	
17	Tadeusz Romer w Jodłowniku	—	—	—	28	—	

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacya wód		melioracye wodne			U w a g a
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
18	Ignacy Pieniążek w Jaworzu i Strzegocicach	1,6	—	206	—	—	
19	Jadwiga Straszewska w Lipinkach	—	—	—	24	—	
20	Starostwo w Tarnowie	1,4	10	—	—	—	
21	Miasto Pilzno	0,26	—	—	—	—	kanalizacya.
22	Eustachy ks. Sanguszko w Dąbrowce infulackiej, Krzyżu i Tarnowcu	0,6	—	—	7	44	
23	Konstanty Pawlikowski w Czudcu	—	—	—	—	19	
24	Starostwo w Dąbrowie	1,6	30	—	—	—	odwodnienie Żabna
25	Zdzisław hr. Tyszkiewicz w Weryni	—	—	—	—	3	staw rybny.
26	Błotnicki w Dzikowcu	—	—	—	—	2	staw rybny.
27	Mikołaj hr. Rey w Przyborowie	1,6	—	—	—	13	staw rybny.
28	Witold hr. Łubieński w Zassowie	—	—	—	4	—	
29	Józef Łasiński w Przyborowie i Rysiu	—	—	—	—	106	z osuszeniem.
30	Władysław Rozwadowski w Tuchowie	—	—	1	60	12	
31	Marya Klobassa w Polance	—	—	—	—	—	} 250 morgów pod drenowanie ukończono.
32	Józef Lesikowski w Łękach	—	—	—	40	—	
33	Stanisław Starowiejski (jun) w Ustrobnie	1,2	—	—	23	16	
34	Stanisław Starowiejski (senior) w Odrzykoniu	—	—	—	20	—	
35	Władysław ks. Czartoryski w Sieniawie	6,0	—	22	—	—	
36	Spółka wodna dla regulacyi Wisłoka	34,0	—	—	—	—	dla nawodnienia.
37	Władysław Kraiński w Nieborku i Jablonce	—	—	—	202	—	
38	Zygmunt Kozłowski w Zabłotcach	—	—	—	—	15	
39	Zygmunt hr. Krasicki w Bachorcu	—	—	100	—	—	torfowisko.
40	Karol hr. Lanckoroński w Chłopach	—	—	—	150	—	
	Karol hr. Lanckoroński w Komarnie	—	—	200	—	—	
41	Schneider w Białym Kamieniu	—	—	—	—	30	
42	Zdzisław Obertyński w Hujezu	—	—	150	125	—	
43	Krasnopolski w Leśniowicach	—	—	360	—	—	torfowisko.
44	Julian br. Brunicki w Podhorecach	—	—	—	50	—	
	Julian br. Brunicki w Bereźnicy	—	—	—	87	—	
	Julian br. Brunicki w Strzałkowie	—	—	—	278	—	
45	Jan Paygert w Streptowie	—	—	—	40	—	
46	Dr. Henryk Kolischer w Medenicach	—	—	—	—	236	
47	Wydział krajowy, drenowanie składów zbożowych we Lwowie	—	—	—	—	—	
	Ogółem	220,56	37.294	1.039	1.229	1.055	

Zdjęcia pod 3 — 8, tudzież pod 38 — 47 wykonało biuro centralne, pod 1 i 2, dalej pod 9 — 17 ekspozytura krakowska, pod 18 — 30 ekspozytura tarnowska, pod 31 — 37 zaś ekspozytura sanocka.

B) Wypracowano projekty i kosztorysy dla stron w miejscowościach następujących:

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacja wód		melioracje lokalne			U w a g a
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
1	Wydział krajowy, obwałowanie lewego brzegu Wisły w powiecie krakowskim	7,4	—	—	—	—	
2	Wydział krajowy, obwałowanie prawego brzegu Wisły w pow. wielickim	2,1	—	—	—	—	uzupełnienie.
3	Wydział krajowy, regulacja dopływów Wisły w pow. wielickim	19,1	7.680	—	—	—	
4	Wydział krajowy, regulacja Drwinki z obwałowaniem Wisły i lewego brzegu Raby w pow. bocheńskim	44,4	—	—	—	—	
5	Wydział krajowy, regulacja Uszwicy	—	—	—	—	—	kontynuowano.
6	Wydział krajowy, obwałowanie lewego brzegu Dunajca	14,3	4.790	—	—	—	
7	Wydział krajowy, obwałowanie Wisły i i Wisłoki w pow. mieleckim	—	—	—	—	—	rozpoczęto.
8	Wydział krajowy, regulacja Lubaczówki:						
	a) w pow. jarosławskim	1,0	—	—	—	—	
	b) w pow. cieszanowskim	1,2	—	—	—	—	
9	Wydział krajowy, regulacja potoku Szkło	1,0	—	—	—	—	
10	Antoni Wrotnowski w Bielanach	—	—	—	27	—	
11	Herman Czecz w Kozach	—	—	—	39	5	
12	Stanisław Żeleński w Dąbrowie	—	—	—	3	—	
13	Zdzisław Włodek w Zatoce	1,6	—	40	—	—	
14	August hr. Potocki w Zatorze	—	—	—	—	484	stawy rybne.
15	Władysław Haller w Dworach	—	—	—	—	70	stawy rybne.
16	Wiktor Brzeski w Brzeziu	—	—	—	5	—	
17	Tadeusz Romer w Jodłowniku	—	—	—	28	—	
18	Ignacy Pieniążek w Strzegocicach Jarworzu i Bielowach	1,0	—	206	—	—	
19	Jadwiga Straszewska w Lipinkach	—	—	—	24	—	
20	Starostwo w Tarnowie	—	10	—	—	—	
21	Eustachy ks. Sanguszko w Krzyżu	0,6	—	—	—	—	wodociąg.
	Eustachy ks. Sanguszko w Dąbrówce infułackiej	—	—	—	7	—	
	Eustachy ks. Sanguszko w Tarnowcu	—	—	—	—	44	
22	Konstanty Pawlikowski w Czudcu	—	—	—	—	19	
23	Starostwo w Dąbrowie	1,6	30	—	—	—	odwodnienie Żabna.
24	Władysław Rozwadowski w Tuchowie	—	—	—	55	14	
25	Miasto Pilzno	0,26	—	—	—	—	kanalizacja.
26	Mikołaj hr. Rey w Przyborowie	—	—	—	—	13	stawy rybne.
27	Witold hr. Łubiński w Zassowie	—	—	—	4	—	
28	Wydział pow. kolbuszowski, regulacja Łęgu	23,7	—	—	—	—	
29	Józef Łasiński w Przyborowie	—	—	—	—	85	

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacja wód		melioracje lokalne			U w a g a
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
30	Stanisław Starowiejski (junior) w Ustrobnie	—	—	—	23	16	}200 morgów drenowania ukończono.
31	Marya Klobassa w Polance	—	—	—	—	—	
32	Józef Lesikowski w Łękach	—	—	—	40	—	
33	Władysław ks. Czartoryski w Sieniawie	6,0	—	22	—	—	
34	Zygmunt hr. Krasicki w Bachorcu	—	—	100	—	—	
35	Karol hr. Lanckoroński w Chłopach	—	—	—	150	—	
36	Schneider w Białym Kamieniu	—	—	—	—	30	
37	Zdzisław Obertyński w Hujezu	—	—	—	125	—	
38	Julian br. Brunicki w Strzałkowie	—	—	—	263	—	
39	Franciszek hr. Potulicki w Przegnojowie	—	—	—	—	400	
40	Bogusław Horodyński w Korsowie	—	—	—	—	200	
41	Dr. Henryk Kolischer w Medenicach	—	—	—	—	236	
	Ogółem	125,26	12.510	368	793	1.616	

Projekty pod 3, 5 — 9 i 34 — 41 sporządziło biuro centralne, pod 1, 2, 4 i pod 10 — 17 ekspozytura krakowska, pod 18 — 29 ekspozytura tarnowska, pod 30 — 33 zaś ekspozytura sanocka.

C) Nadzorowano lub prowadzono roboty.

I. Przy ustawowych przedsiębiorstwach melioracyjnych:

1. Przy regulacji Kisieliny (kierownictwo techniczne i kontrola).
2. " " Nowego Brnia " "
3. " " Starego Brnia (kontrola).
4. " " Krzemienicy (kierownictwo techniczne i kontrola).
5. " " Trześniówki " "
6. " " Łęgu " "
7. " osuszeniu bagien Rudnickich (kontrola).
8. " regulacji Wisłoka " "
9. " " Gnilej Lipy (kierownictwo techniczne i kontrola).
10. " obwałowaniu Wisły i Sanu (kontrola).
11. " osuszeniu bagien Niskich " "

II. Przy innych robotach publicznych i prywatnych:

12. Przy regulacji Białego Dunajca pod Nowym Targiem.
13. Przy regulacji Czarnego Dunajca pod Ludzimirzem.
14. Przy obwałowaniu Wisły na folwarku Czernichowskim.

15. Przy drenowaniu 27 morgów roli u Antoniego Wrotnowskiego w Bielanych.
 16. Przy drenowaniu 39 morgów roli u Hermana Czecza w Kozach.
 17. Przy drenowaniu 3 morgów pola u Stanisława Żeleńskiego w Dąbrowie.
 18. Przy budowie 5,9 kilometrów kanału dla zasilenia stawów rybnych u Augusta hr. Potockiego w Zatorze.
 19. Przy drenowaniu 5 morgów pola u Wiktora Brzeskiego w Brzeziu.
 20. Przy drenowaniu 10 morgów roli u Tadeusza Romera w Jodłowniku.
 21. Przy wykonaniu 580 metrów rowu osuszającego u Ignacego Pieniążka w Strzegonicach, Mokrczu i Dobrkowie.
 22. Przy drenowaniu 39 morgów u Jadwigi Straszewskiej w Lipinkach.
 23. Przy drenowaniu 2 morgów chmielarni i założeniu 3 morgów stawu rybnego u Zdzisława hr. Tyszkiewicza w Weryni.
 24. Przy drenowaniu 21¼ morgów roli w Tropiszowie (król. Polskiem) dla szpitala św. Łazarza.
 25. Przy założeniu 580 metrów wodociągu u Eustachego ks. Sanguszki w Krzyżu.
 26. Przy drenowaniu 50 morgów roli u Kazimierza Łuniewskiego w Maryampolu.
 27. Przy nawodnieniu 6 morgów łąki i 1 morgu stawu rybnego u Władysława Rozwadowskiego w Tuchowie.
 28. Przy drenowaniu 2 morgów pola w Skrzyszowie.
 29. Przy drenowaniu 7 morgów ogrodu warzywnego w Truszowicach.
 30. Przy drenowaniu 40 morgów roli u Józefa Lesikowskiego w Łękach.
 31. Przy drenowaniu 23 morgów roli, oraz osuszeniu i nawodnieniu 16 morgów łąki u Stanisława Starowiejskiego (młodsze) w Ustrobnie.
 32. Przy osuszeniu 8 morgów łąki u Maryi hr. Dzieduszyckiej w Jasionowie.
 33. Przy rozpoczęciu drenowania 202 morgów u Władysława Kraińskiego w Jabłonce.
 34. Przy robotach konserwacyjnych koło wykonanych melioracyj u Leona Groto-wskiego w Jaćmierzu.
 35. Przy nawodnieniu 10 morgów łąki u Zygmunta hr. Drohojowskiego w Kru-kienicach.
 36. Przy drenowaniu 70 morgów roli u JE. Kazimierza hr. Badeniego w Jabłonówce.
 37. Przy osuszeniu 50 morgów stawiska u Tytusa Kielanowskiego w Strutynie.
 38. Przy zabudowaniu potoku w Zboiskach.
 39. Przy wykonaniu 4.150 metrów rowów odpływowych u Juliana br. Brunickiego w Strzałkowie i Bereźnicy.
 40. Przy wykonaniu 1 520 metrów rowów odpływowych dla zamierzonego drenowa-nia u Zdzisława Obertyńskiego w Hujcu.
 41. Przy osuszeniu 20 morgów i nawodnieniu zalewowem 30 morgów łąk u Kazi-mierza Jaworskiego w Ostrowczyku polnym.
 42. Przy drenowaniu 20 morgów roli u JE. Jana hr. Tarnowskiego w Miechocinie.
- Roboty pod 1 do 7, dalej pod 9 do 11 i pod 35 do 42 prowadziło, względnie kon-trolowało biuro centralne, pod 12 do 20 ekspozytura krakowska, pod 21 do 29 ekspozytura tarnowska, wreszcie pod 8 i pod 30 do 34 ekspozytura sanocka.

D) Wykonano badania wstępne lub wzięto udział w czynnościach komisyjnych, jak niżej.

1. Na żądanie powiatu cieszanowskiego i jarosławskiego przeprowadzono ogólne zbadanie rzeki Lubaczówki.

2. Przeprowadzono kolaudację robót obronnych wykonanych przez powiat nadwórniański na rzece Bystrzycy pod Nazawizowem.

3. Zbadano sprawę osuszenia łąk w gminie Starzawie na życzenie Wydziału powiatowego w Mościskach.

4. Zbadano dorzecze i dopływy Bugu między Buskiem a Dobrotworem na zlecenie Wydziału krajowego.

5. Założono dwie stacje dla badania ilości namułu w Kornalowicach na Dniestrze i w Koniuszkach na Strwiążu (do projektu melioracji bagien naddniestrzańskich).

6. Przeprowadzono badanie 5.000 morgów gruntów potrzebujących drenowania w powiecie kołomyjskim na żądanie Oddziału pokuckiego c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.

7. Prowadzono studia hydrometryczne dla regulacji Pełtwi i nawodnienia łąk nadbrzeżnych.

8. Interweniowano w komisji reambulacyjnej dla budowy kolei dowozowej z Nadbrzezia do Wisły.

9. Przeprowadzono kolaudację zakładu imienia Helclów w Krakowie.

10. Interweniowano przy odebraniu folwarku w Kobiernicach na rzecz tamtejszej krajowej niższej szkoły rolniczej.

11. Zajmowano się konserwacją składów krajowych w Krakowie i Lwowie i budynków krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie.

12. Interweniowano przy odebraniu mostu żelaznego na Wiśle pod Zwierzyńcem, oraz w sprawie budowy drogi Biała-Jawiszowice.

13. Brano udział przy dozorcze budowy i kolaudacji szpitala w Tarnowie.

14. Interweniowano w komisjach politycznych dla osuszenia miasteczka Żabna, oraz stawów tarnowskich.

15. Brano udział w miejskiej komisji wodociągowej w Tarnowie.

16. Interweniowano w komisji dla założenia stawów rybnych w Przyborowie.

17. Badano sprawę uchwycenia wód źródłanych dla nawodnienia łąk i stawu w Wokowicach u Stanisława Gliwińskiego.

18. Udzielono porady dla założenia wodociągu wiatrakowego w Więckowicach u Adama Jordana.

19. Komisyonowano w sprawie odprowadzenia wody z łąk w Porębach i Bziance.

20. Badano sprawę urządzenia zakładu wodnego na Stobnicy w Domaradzu.

21. Brano udział w komisji kolejowej dla ubezpieczenia odpływu wody z drenowanych pól w Przybówce.

22. Interweniowano przy komisji politycznej w sprawie wodnej w Dukli.

23. Badano sprawę budowy młynówki na Orzechówce w Bliznem.

24. Interweniowano w komisji technicznej w sprawie zalewu łąk w Turzem.

25. Brano udział w komisji sądowej w sprawie szutrowisk na Sanie w Olechowcach.

26. Współdziałano w komisji sądowej w sprawie zmiany koryta Jasiółki w Równem i Wietrznie.

Czynności pod 1 do 8 przeprowadziło biuro centralne, pod 9 do 12 ekspozytura krakowska, pod 13 do 18 ekspozytura tarnowska, pod 19 do 26 zaś ekspozytura sanocka.

Oprócz powyższych czynności pod A, B, C i D wykazanych prowadziło biuro melioracyjne referat wszystkich spraw wodnych, oraz zajmowało się sprawą obserwacji obrometrycznych i wodowskazowych. Nadto funkcjonariusze tego biura brali udział w obradach spółek wodnych i zajmowali się wykładami na kraj. kursie praktycznym dozorców melioracyjnych, w krajowych szkołach rolniczych w Dublanach i w szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Zmiany w personalu biura melioracyjnego. W ciągu roku 1891 wystąpił z biura melioracyjnego inżynier-asystent Kajetan Stroński, któremu Wydział krajowy porucił pełnienie obowiązków inżyniera okręgowego dróg krajowych w Krakowie; inżynier-asystent zaś Piotr Wasilewski z powodu choroby nieuleczalnej przeszedł rok trwającej został spensjonowanym.

Wskutek wystąpienia z biura inżyniera asyst. Strońskiego posunął Wydział krajowy do wyższej rangi inżynierów-asystentów: Karola Boziewicza i Antoniego Biegańskiego, dodatek zaś osobisty, jaki pobierał inżynier as. Stroński, przyznał inżynierowi-asystentowi Ludwikowi Sobolewskiemu (l. W. kr. 6.183 ex 1891).

Na miejsca opróżnione po inżynierze-pom. Morawieckim, który wystąpił z biura w r. 1890, tudzież po inżynierze-asys. Strońskim i Wasilewskim powołał Wydział krajowy do biura melioracyjnego:

1. Michała Kornellę, b. inżyniera-asystenta miejskiego urzędu budowniczego w Linzu i asystenta katedry robót wodnych na politechnice lwowskiej (dekretem z dnia 30. stycznia 1891 l. 56520);

2. Tadeusza Gedla, b. inżyniera przedsiębiorstw budowy kolei żelaznych i kierownika budowy przy obwałowaniu Sanu (dekretem z dnia 24. lutego 1891 l. 6183);

3. Sylwerego Gracyana Strzelbickiego, inżyniera-asystenta kolei Karola Ludwika (dekretem z dnia 16. lipca 1891 l. 23.893); przyznając wszystkim tytuł i charakter inżynierów-asystentów.

Z powodu licznych zgłoszeń tak stron prywatnych, jak i spółek wodnych o pomoc techniczną do projektowania robót melioracyjnych i prowadzenia budowy był Wydział krajowy zniewolonym rozpisac z początkiem r. 1892 konkurs celem pozyskania 2 ukończonych techników z egzaminami państwowymi. Konkurs ten jednak nie odniósł pożądanego skutku i dopiero z końcem roku szkolnego 1891/2 powiodło się Wydziałowi krajowemu znaleźć 2 świeżo ukończonych techników, którzy z bardzo dobrym postępem ukończyli wydział inżynieryi na politechnice lwowskiej, mianowicie: Jana Haładeja i Dyonizego Howartha. Obydwoh powołał Wydział krajowy na praktykantów biura melioracyjnego z adjutum rocznem 600 zł., (l. W. kr. 15226 ex 1891 i 944 ex 1892) pierwszemu zaś, który w ciągu lata 1891 zgłosił się do służby, porucił prowadzenie budowy przy spółce wodnej dla osuszenia bagien Rudnickich.

Zgodnie z uchwalonemi przez Wysoki Sejm w rubr. XIII. preliminarza funduszu krajowego na rok 1891, dotacyami przyznał Wydział krajowy inżynierowi Janowi Blauthowi roczny dodatek osobisty do płacy w kwocie 200 zł., podniósł płace roczne inżynierów-asystentów Pawła Dyrdonia i Stanisława Szczepanowskiego z 600 na 800 zł. (l. W. kr. 54.594 ex 90) praktykanta zaś Aleksandra Wierzbickiego zamianował inżynierem-asystentem z płacą roczną 600 zł i dodatkiem 200 zł. (l. W. kr. 6183 ex 1891).

Wreszcie Wydział krajowy ma zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że w myśl opinii komisji gospodarstwa krajowego, wyrażonej w ostatniem sprawozdaniu z przedłożenia melioracyjnego Wydziału krajowego wysłał w październiku 1891 inżyniera-asystenta Ludwika Sobolewskiego na akademię rolniczą w Poppelsdorf pod Bonn celem umożliwienia mu wykształcenia fachowego na tamtejszym kursie melioracyjnym.

Organizacya kraj. biura melioracyjnego. Utworzone uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. października 1878 krajowe biuro melioracyjne, które początkowo składało się z trzech funkcyonaryuzów (2 inżynierów i 1 pomocnika) powiększyło się wskutek licznych zgłoszeń właścicieli gruntów o pomoc techniczną do wykonywania osuszenia, drenowania i nawodnienia, tudzież wskutek wejścia w życie państwowej ustawy melioracyjnej, (z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116) w ciągu swego

13-letniego istnienia do tego stopnia, że obecnie takowe liczy 22 stałych funkcjonaryuszów (7 inżynierów i 15 inżynierów-asystentów i praktykantów), oraz 3 dyetaryuszy, razem 25 techników.

W uznaniu dodatniej działalności tego biura upoważnił też Wysoki Sejm uchwałą z dnia 18. października 1882. Wydział krajowy do wymierzania inżynierom tego biura pięcioleci, emerytur, pensyj wdowich i t. d. w ten sam sposób, jak innym stabilizowanym urzędnikom krajowym, uchwalając zaś statut emerytalny postawił Wysoki Sejm inżynierów melioracyjnych co do wymiaru emerytury na równi z urzędnikami conceptowymi i technicznymi drogowymi.

Mimo powyższych uchwał Wysokiego Sejmu, zapewniających zaopatrzenie funkcjonaryuszom biura melioracyjnego po odbyciu przepisanych lat służby, napotyka Wydział krajowy na wielkie trudności w pozyskaniu nowych sił, jakie się okazuje nieodzownem dla uczynienia zadość nie tylko żądaniom stron prywatnych, lecz także dla projektowania i wykonywania większych robót melioracyjnych celem należytego zużytkowania dla kraju państwowego funduszu melioracyjnego.

I tak w roku ubiegłym na ogłoszony przez Wydział krajowy konkurs w celu obsadzenia posady jednego inżyniera-asystenta i jednego praktykanta nie wpłynęło żadne podanie, a nadto jeden ze zdolniejszych inżynierów-asystentów, posiadających już pewną praktykę, opuścił biuro melioracyjne, przenosząc się do oddziału drogowego.

Powodem tych trudności w pozyskaniu sił nowych są obok większego zapotrzebowania techników przez świeżo zbudowane w kraju koleje, oraz wysokich wymagań Wydziału krajowego co do kwalifikacyi, które to wymagania jednak ze względu na ważność i kosztowność robót hydrotechnicznych i melioracyjnych nie mogą być obniżone, następane okoliczności:

1. Brak organizacyi biura melioracyjnego, a mianowicie stałego etatu płac i osób, wskutek czego ogół techników uważa jeszcze to biuro za prowizoryczne, nie zapewniające egzystencyi, zwłaszcza, że przysięga służbowa od techników biura melioracyjnego nie bywa ani wymaganą ani odbieraną;

2. brak lepiej wyposażonych posad w biurze melioracyjnem, któreby otwierały świeżo wstępującym technikom widoki odpowiedniego awansu (najwyższa posada inżyniera w biurze melioracyjnym połączoną jest z płacą roczną 1.500 zł. i dodatkiem 300 zł.), wskutek czego ukończeni technicy z egzaminami państwowymi preferują służbę rządową;

3. natężająca i wyczerpująca siły fizyczne praca, połączona z ciągłą zmianą miejsca pobytu przy zdjęciach i projektowaniu, zwłaszcza w okolicach bagnistych i nie mniej uciążliwa a zarazem odpowiedzialna służba przy prowadzeniu budowy, która często pociąga za sobą nieszczęśliwe wypadki.

Jeżeli więc obecnie dla zadość uczynienia wymaganiom tak poszczególnych właścicieli gruntów, jak i gmin, powiatów, tudzież towarzystw rolniczych okazuje się nieodzownem powiększenie sił biura melioracyjnego, a powiększając to biuro Wydział krajowy reflektować może wyłącznie na zdolniejszych techników egzaminowanych, którzy ukończyli wydział inżynieryi na jednej ze szkół politechnicznych, to powiększenie takie da się osiągnąć tylko przez zorganizowanie biura przy równoczesnem uregulowaniu płac, któreby umożliwiając pewien, choć powolny, ale normalny awans, zachęciło młodych techników do oddania się temu działowi służby technicznej krajowej.

Odpowiednie zorganizowanie biura melioracyjnego zdaje się być tem więcej na czasie, że obecnie właśnie i państwowy fundusz melioracyjny został podwyższonym o 50% (z 500.000 zł. na 750.000 zł. rocznie), i melioracje lokalne, zwłaszcza drenowanie, zaczynają się na większą skalę rozwijać.

Przyszły etat osób i plac krajowego biura melioracyjnego, któryby miał zaspokoić rzeczywiste potrzeby, powinienby zdaniem Wydziału krajowego obejmować:

1) miejsce naczelnika biura dla prowadzenia referatu, nadzoru prac i dawania wskazówek przy projektach z placą roczną 2.400 zł. i rocznym dodatkiem aktywalnym 400 zł. w. a.

2) 3 miejsca starszych inżynierów z placą roczną 2.000 zł. w. a. i rocznym dodatkiem aktywalnym 360 zł. w. a. (na równi ze starszymi inżynierami drogowymi i sekretarzami conceptowymi Wydziału krajowego).

Z tych jeden byłby przeznaczonym do inspekcji i kolaudacji robót, tudzież sprawdzania projektów, kosztorysów i rocznych sprawozdań z budowy; dwóch zaś przeprowadzałoby zdjęcia i opracowywało projekty dla większych robót regulacyjnych i melioracyjnych, korzystających z pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, z których w najbliższej przyszłości przyjdą n. p. do skutku: obwałowanie lewego brzegu Wisły w powiecie krakowskim, regulacja Drwinki z obwałowaniem Wisły i lewego brzegu Raby w powiecie bocheńskim, regulacja Uszwicy Uszewki i Grobki z uzupełnieniem obwałowania Wisły w powiecie bocheńskim i brzeskim, uzupełnienie obwałowania Wisły w powiecie dąbrowskim, tudzież Wisły i Wisłoki w powiecie mieleckim, regulacja Czarnego Dunajca w powiecie nowotarskim, regulacja Wiaru i Wyrwy w powiatach dobromilskim i przemyskim, regulacja Lubaczówki, regulacja Bugu z Sołokiją, Ratań Białką i Swinią, regulacja Pełtwi z dopływami, regulacja Złotej Lipy, regulacja górnego Dniestru, Bystrzycy, Tyśmienicy, Wereszycy, Strwiąża i Błóżewki itd.

3) 6 miejsc inżynierów I klasy z placą roczną 1.500 zł. w. a. i rocznym dodatkiem aktywalnym 300 zł. w. a. (tj. z poborami istniejącymi w biurze melioracyjnym). Do tej kategorii należeliby wszyscy kierownicy ekspozytur biura melioracyjnego w proponowanej na razie liczbie pięciu: w Krakowie, Tarnowie, Sanoku, Lwowie i Kołomyi (co do ostatniej przedstawia Wydział krajowy stosowny wniosek), tudzież jeden inżynier przeznaczony do zdjęć, projektowania i wykonania mniejszych robót melioracyjnych, podejmowanych siłami zbiorowemi, które mogłyby liczyć na zasiłki z państwowej i krajowej dotacji melioracyjnej. (Z odnośnej dotacji państwowej kraj nasz uzyskał dotychczas, jak to powyżej w części VII wykazano, zaledwie 3·41%).

Oprócz wymienionych 10 techników, kierujących pracami koło projektowania i wykonania robót potrzebuje biuro melioracyjne:

- a) techników do prowadzenia budowy przy krajow. przedsiębiorstwach melioracyjnych;
- b) sił pomocniczych do zdjęć i projektowania;
- c) pomocników technicznych dla ekspozytur;
- d) wreszcie przynajmniej jednego technika do sprawdzania miesięcznych rachunków budowlanych, oraz rachunków odnoszących się do regulacji rzek niespławnych, prowadzonych przez c. k. Namiestnictwo.

Kierownictwo budowy przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych porucza Wydział krajowy z reguły technikom krajowym. Ponieważ jednak roboty spółkowe i powiatowe prowadzone przez techników prywatnych nie postępują należycie, tak iż mimo upływu terminów oznaczonych ustawami nie zostały jeszcze wykończone a nawet w braku operatów wykonawczych nie mogły być skoludowane, zatem komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem z roku 1890 zaleciła Wydziałowi krajowemu oddanie takich przedsiębiorstw technikom krajowym, co też rzeczywiście w roku bieżącym nastąpiło przy powiatowym przedsiębiorstwie obwałowania Wisły i Sanu, tudzież melioracji spółkowej koło osuszenia bagien Rudnickich. W razie oddania kierownictwa robót wszystkich ustawowych przedsiębiorstw melioracyjnych technikom krajowym, co w interesie sprawy byłoby bardzo pożądanem, potrzebowalby Wydział krajowy w r. 1892 do prowadzenia budowy przy regulacji Kisieliny, Krzemienicy, Łęgu i Wisłoka, dalej przy osuszeniu bagien Oleskich i obwałowaniu Wisły w powiecie wielickim po jednym techniku, przy regulacji Nowego Brnia i Białej tudzież obwałowaniu Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzesckim po dwu techników, wreszcie do wykończenia regulacji

Starego Brnia i kanałów Chorzelowskich jednego technika a dla wykończenia robót przy osuszeniu bagien Niskich i Rudnickich również jednego technika, razem 14 techników. Wykazana liczba techników potrzebnych do prowadzenia budowy w r. 1892 według wszelkiego prawdopodobieństwa i w przyszłości się nie obniży, gdyż właśnie w roku bieżącym fundusz państwowy melioracyjny został o 50% podwyższony i jest dążeniem parlamentu takowy podnieść do jednego miliona, zresztą zaś w obec tendencji Rządu do wtłoczenia regulacji rzek karpackich w ramy państwowej ustawy melioracyjnej należy raczej oczekiwać jeszcze większego zapotrzebowania kierowników budowy. I tak przyjąwszy za podstawę dzisiejszą wysokość państwowego funduszu melioracyjnego (750.000 rocznie) tudzież 26% udział w kraju w tym funduszu w myśl uchwały Sejmowej z dnia 21. stycznia 1887 w kwocie 195.000 zł., otrzymamy ze względu na wysokość 30 do 50%, a więc przeciętnie 40% zasiłku państwowego przy robotach melioracyjnych sumę, jaka ma być przebudowaną przeciętnie corocznie, około 480.000 zł.; ponieważ zaś wedle dotychczasowych doświadczeń 1 technik przy prowadzeniu robót we własnym zarządzie jest w stanie przebudować rocznie 30 do 40.000 zł. w. a., otrzymamy przeciętną ilość 14 techników, której kraj stale będzie potrzebował do robót powyżej już wskazanych na Powiślu, na zachodnim i wschodnim Podgórzu karpackim, w północno wschodniej części kraju dla osuszenia bagien w dorzeczu Bugu, Pełwi i Styru, wreszcie koło osuszenia rozległych bagien naddniestrzańskich.

Do pomocy przy zdjęciach i projektowaniu dla większych robót regulacyjnych i melioracyjnych potrzebują dwaj starsi inżynierowie pod 2) wymienieni po 2 techników, razem 4 techników, inżynier zaś zajmujący się zdjęciami i projektowaniem mniejszych robót melioracyjnych, korzystających z państwowej i krajowej dotacji melioracyjnej przynajmniej 1 technika.

Ekspozytury biura melioracyjnego wymagają w miarę dzisiejszych zgłoszeń i potrzeb: w Krakowie pomocników 2, we Lwowie 2, w Tarnowie i Sanoku po 1, razem 2.

Uwzględniając wreszcie potrzebę sprawdzania rachunków budowlanych, które wymaga przynajmniej 1 technika w biurze centralnem, otrzymamy łącznie z wykazanymi powyżej 14 kierownikami budowy 26 techników, którzy są potrzebni do prowadzenia budowy zdjęć i projektów, oraz do pomocy w ekspozyturach.

Ażeby umożliwić powyższym technikom pewien awans, byłoby wskazaniem podzielić takowych na pewne kategorie, zatrzymując istniejące już w biurze melioracyjnem rangi inżynierów II klasy, tudzież inżynierów adjunktów i inżynierów asystentów, z płacami 1.200, 1000 i 800 zł. rocznie, obok odpowiednich dodatków aktywalnych, oraz kreując kilka miejsc adjutowanych praktykantów. Najniższa kategoria funkcyjaryszów biura melioracyjnego z płacą roczną 800, względnie 1000 zł. i dodatkiem aktywalnym 200 zł. rocznie odpowiadałaby mniej więcej najniższej randze w służbie technicznej rządowej, t. j. adjunktów budownictwa, pobierających we Lwowie 900 zł. płacy i 240 zł. dodatku aktywalnego.

Wykazana więc powyżej reszta funkcyjaryszów biura melioracyjnego dzieliłaby się na następujące kategorie:

4) 8 miejsc II. klasy z roczną płacą 1200 zł. i rocznym dodatkiem aktywalnym 300 zł. w. a.;

5) 8 miejsc inżynierów-adjunktów z roczną płacą 1000 i rocznym dodatkiem aktywalnym 200 zł. w. a.;

6) 6 miejsc inżynierów asystentów z roczną płacą 800 zł. i rocznym dodatkiem aktywalnym 200 zł. w. a.;

7) 4 miejsca praktykantów z adjutum rocznem 600 zł.

Technicy 4. i 5. rangi (tj. inżynierowie II. klasy i inżynierowie adjunkci), jako starsi i doświadczeni byliby użyci przeważnie do prowadzenia budowy, reszta zaś do zdjęć i projektów tudzież do pomocy przy ekspozyturach i w biurze centralnem.

Proponowane pod 3) do 6) dodatki aktywne w kwocie 300, względnie 200 zł. byłyby przyznawane podobnie jak służbie technicznej drogowej, tylko we Lwowie i Krakowie, natomiast w miejscowościach powyżej 10.000 mieszkańców na wzór organizacyi służby państwowej

(alegat c. ustawy z dnia 15. kwietnia 1873 Dz. u. p. Nr. 47.) 250, względnie 170 zł., winnych zaś miejscowościach kraju w kwocie 200, względnie 140 zł.

Dodatki pięcioletnie byłyby wymierzane w sposób dotychczasowy t. j. w wysokości 10% płacy i byłyby przyznawane w liczbie 3 dla rangi 1, 2, 3 i 4, w liczbie zaś 2 dla rangi 5 i 6 (inżynierów adjunktów i inżynierów asystentów).

Pod względem dyet obowiązywałyby uchwała sejmowa z dnia 15. października 1881.

Naczelnik biura, inżynierowie i adjunkci byliby stałymi urzędnikami krajowymi z wszystkimi przysługującymi im wedle ustanowy służby krajowej i statutu emerytalnego prawami i składaliby przysięgę w sposób podany w §. 13 tejże ustawy.

Proponowany etat biura melioracyjnego obejmowałby 10 funkcyjaryuszów wyższej rangi (z płacami 1.500 zł., 2.000 i 2.400 zł.), obok 26 funkcyjaryuszów niższej kategorii i należy się spodziewać, że w razie uchwalenia takowego przez Wysoki Sejm powiedzie się Wydziałowi krajowemu przynajmniej stopniowo dotkliwy brak techników melioracyjnych usunąć.

Roczne koszty utrzymania biura melioracyjnego, zorganizowanego według powyższego etatu, przedstawiałyby się następująco:

1) 1 naczelnik biura	2.800 zł.
2) 3 starszych inżynierów po 2.360 zł.	7.080 „
3) 6 inżynierów I klasy, z tych 3 we Lwowie i Krakowie po 1800 zł.	5.400 „
3 w Tarnowie, Sanoku i Kołomyi po 1.750 zł.	5.250 „
4) 8 inżynierów II klasy po 1.500 zł. (koszta utrzymania tych inżynierów jako kierowników budowy pokryłyby w $\frac{2}{3}$ częściach fundusze budowy, gdyż z dotychczasowego doświadczenia okazuje się, że prawie całoroczną czynność takowych absorbuje budowa i zestawianie rachunków rocznych, na fundusz krajowy przypadalaby zatem $\frac{1}{3}$ część)	4.000 „
5) 8 inżynierów adjunktów po 1200 zł. z tych 6 byłoby zajętych przy budowie; zostawałoby zatem do pokrycia z funduszu kraj. pobory 2 adjunktów oraz $\frac{1}{3}$ część poborów 6 adjunktów	2.400 „
6) 6 inżynierów-asystentów po 1000 zł. (we Lwowie i Krakowie)	6.000 „
7) 4 praktykantów po 600 zł.	2.400 „
Razem	37.750 zł.
Na utrzymanie tego biura preliminaruje Wydział krajowy w budżecie r. 1892	27.676 „

Podwyższenie dotacji wyniosłoby tedy 10.074 zł.

Z uwagi na stan finansów kraju tudzież okoliczność, że zamierzone powiększenie personalu o 12 techników zaledwie w ciągu kilku lat da się osiągnąć, proponuje Wydział krajowy stopniowe tylko pomnożenie sił i polepszenie płac w miarę wstawianych corocznie do preliminarzy i uchwalanych przez Wysoki Sejm kredytów. Wiadomą zresztą jest rzeczą, że wobec dotychczasowego zupełnego zaniedbania kraju na polu gospodarstwa wodnego, tudzież ogromnych obszarów kraju (około 2 milionów morgów) wymagającego drenowania lub osuszeniu otwartymi rowami zaledwie może trzy generacye potrafią spełnić to zadanie.

Na rok 1892, w którym będą musieli być jeszcze po części użyci do budowy technicy prywatni, uprasza tedy Wydział krajowy Wysoki Sejm o przyzwolenie kredytu celem polepszenia płac w ramach nowego etatu tym funkcyjaryuszom, którzy już dłuższy czas na tej samej posadzie pozostają mianowicie:

4 najstarszym co do rangi inżynierom, 2 inżynierom zajmującym się melioracyami lokalnymi (w Tarnowie i Lwowie) z 1200 na 1.500 zł. w. a., wreszcie 3 starszym inżynierom asystentom z 800 na 1000 zł. a. w., na co byłaby potrzebną kwota 2123 zł. w. a., licząc że polepszenie to będzie przyznane od 1. kwietnia 1892.

Na podstawie powyższego wyjaśnienia pozwala sobie Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi projekt organizacyi krajowej służby melioracyjnej, oraz upraszać o przyznanie na rok 1892 kredytu w kwocie 2.123 zł. na częściowe przeprowadzenie tej organizacyi

W sprawozdaniu z czynności departamentu II. (pag. 66—67) przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi wynik obrad ankiety z dnia 22. września 1891 nad projektami ustaw krajowych o komasacji gruntów rolnych, dzieleniu gruntów wspólnych i uwolnieniu lasów od gruntów obcych. Nawiązując do uchwał rzeczonyj ankiety, zwrócił J. E. p. Minister rolnictwa reskrytem z dnia 23. października 1891 l. 15.821/2.410 uwagę c. k. Prezydum Namiestnictwa, że ze względu na prawdopodobieństwo wejścia w życie tych ustaw agrarnych w Galicyi, byłoby już teraz wskazaniem zapewnić krajowi na tę ewentualność przynajmniej na początek wystarczający i stosownie wprawiony personal techniczny, ażeby w ten sposób usunięte zostały rozliczne trudności, którychby na niekorzyść poprawności, szybkości i tanioci postępowania przy komasacji gruntów uniknąć nie można, jeżeliby personal geometryczny dopiero w toku prac z nimi musiał się oswajać. Ponieważ pomoc techniczna do przeprowadzania komasacji ma być w Galicyi, podobnie jak w innych prowincjach, przez kraj, ewentualnie na rachunek interesowanych, dostarczana, zatem c. k. Prezydum Namiestnictwa odniosło się z polecenia J. E. p. Ministra rolnictwa odezwą z dnia 13. listopada 1891 l. 10.775/pr. do Wydziału krajowego o wydelegowanie do Austrii dolnej, gdzie kilka prac komasacyjnych w rozmaitych stadyach jest w toku, jednego lub dwóch techników, szczególnie zaś ukończonych techników kultury celem zaznajomiania ich z pracami komasacyjnymi, następnie zaś użycia ich tak bezpośrednio do tych prac, jak i do wykształcenia dalszych sił geometrycznych w kraju.

Z uwagi, że kraj nie ma dotychczas do dyspozycji techników kultury, o których wspomina powołany reskrypt ministryalny, inżynierowie zaś biura melioracyjnego, którzy ukończyli wydział inżynierii oraz nabyli potrzebnych wiadomości agronomicznych w akademiach rolniczych, nie mogą być przeznaczeni do komasacji gruntów, gdyż nieliczny personal tych sił fachowych może zaledwie sprostać zadaniu projektowania i nadzorowania ustawowych przedsiębiorstw melioracyjnych, Wydział krajowy nie mógł na razie uczynić zadość życzeniu J. E. p. Ministra rolnictwa. Ażeby jednak przysposobić dla kraju siły geometryczne na wypadek wejścia w życie krajowej ustawy komasacyjnej, uważa Wydział krajowy za potrzebne umożliwić ukończonym uczniom szkół średnich uczęszczanie trzyletniego kursu melioracyjnego w c. k. akademii rolniczej w Wiedniu, który właśnie kształci podobnych techników kultury, następnie zaś ułatwić tymże technikom praktykę przy pracach komasacyjnych i melioracjach lokalnych.

W tym celu pozwala sobie Wydział krajowy zaproponować Wysokiemu Sejmowi wyznaczenie dwóch stypendyów rocznych po 500 zł. dla ukończonych uczniów szkół średnich celem wykształcenia ich na techników komasacyjnych, którzyby przy prowadzeniu tego rodzaju prac oddali krajowi ważne usługi, w czasie zaś wolnym od zajęć przy komasacji mogli być pomocnymi w ekspozyturach biura melioracyjnego.

Ponieważ stypendya podobne mogą być nadane dopiero z początkiem roku szkolnego 1892—3, zatem Wydział krajowy uprasza Wysoki Sejm o wstawienie do budżetu krajowego na rok 1892 dotacyi odpowiadającej tegorocznemu trzymiesięcznemu okresowi nauki szkolnej, w kwocie 300 zł.

IX. Stan obecny państwowego funduszu melioracyjnego.

Wedle zatwierdzonego przez Radę państwa preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1891 zaangażowane zostały z tego funduszu następne dalsze kwoty na nowe przedsiębiorstwa:

	Koszt przedsiębiorstwa w zł.	Zasilek funduszu melioracyjnego w zł.
1. w Austrii dolnej:		
na nawodnienie gruntów w Theresienfeld	24.000	8.000
" regulację rzeki Kamp w gminie Grunddorf	14.500	5.800
" " potoku Taschel	20.400	8.160
" " Poy	22.000	8.800
2. w Austrii górnej:		
na wał ochronny nad rzeką Salzach w Simling i Ettenau . .	20.000	6.000
3. w Karyntyi: na zabudowanie potoku Steggraben	30.000	15.000
4. w Czechach: na zabudowanie potoków pow. w Rakonic .	343.680	171.840
5. w Styryi: na wykończenie regulacji rzeki Sau	300.000	90.000
6. w Galicyi: dodatkowy zasilek na osuszenie bagien Rudnickich	—	10.520
Razem	774.580	324.120
Stan funduszu melioracyjnego w r. 1890	10.857.199	3.991.847
Ogółem	11.631.779	4.315.967

(z wyłączeniem pożyczek i kosztów utrzymania oddziału leśno-technicznego).

Z tego wynosi koszt przedsiębiorstw galicyjskich 2,407.020 zł., udział zaś tych przedsiębiorstw w państwowym funduszu melioracyjnym 787.143 zł., czyli ze względu na zaangażowaną już sumę 4,315.967 zł. 18,14% (w obec 19,35% w r. 1890, a 19,6% w r. 1889).

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 19. lutego 1892 l. 54.589 o popieraniu kultury krajowej na polu budowy wodnych.
- II. Sejm przyznaje na regulację rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. października 1882 w rub. XIII poz. 163. na rok 1892 następujące zasiłki:
 - a) na regulację rzeki Soły w powiecie żywieckim (I. rata) 2.000 zł.
 - b) " Raby między Dobczycami i Winiarami 3.000 "
 - c) " Raby pod Winiarami, Stadnikami i Gdowem (II. rata) 935 "
 - d) " Dunajca między Gołkowicami a Nowym Sączem (V. rata) 2.000 "
 - e) " " między Nowym Sączem a Marcinkowicami (III. rata) 2.530 "
 - f) " " " " " " (zasilek dla gminy Chełmiec na pokrycie datku konkurencyjnego) 861 "
 - g) " Dunajca pod Dąbrową, Marcinkowicami i Kurowem (II. rata) 3.755 "
 - h) " " pod Tęgorzorem 953 "

i)	na regulację Dunajca pod Lipiem	1.546 zł.
k)	" " między Czchowem a Biskupicami (III. rata)	1.000 "
l)	" " między Melsztynem a Wróblowicami (IV. rata)	1.000 "
m)	" " pod Wróblowicami	993 "
n)	" " pod Olszynami	1.025 "
o)	" " pod Sukmaniem	1.097 "
p)	" " pod Wielką wsią	1.220 "
q)	" " pod Dąbrówką szczepanowską (II. rata)	2.221 "
r)	" " pod Błoniem i Zgłobicami (II. rata)	2.500 "
s)	" Popradu pod Cyganowicami	544 "
t)	" " pod Biegonicami i Starym Sączem	337 "
u)	" Wisłoki pod Skurową i Przeczycą	3.000 "
v)	" " pod Pustynią, Żyrakowem i Straszęcinem	914 "
w)	" Wisłoka pod Cieszyną, Wiśniową, Jazową i Kobylem	2.000 "
x)	" Sanu pod Krzemienną i Jabłonicą	1.000 "
y)	" " pod Bartkówką i Bachorzem	2.000 "
z)	" " pod Bachowem	3.405 "
aa)	" Stryja pod Kawczymkątem i Pokrowcami	2.000 "
bb)	" Świcy pod Dubrawką i Mielniczem	2.333 "
cc)	" Łomnicy pod Perechińskim (II. rata)	1.000 "
dd)	" " pod Chocinem i Podmichalem (II. rata)	1.500 "
ee)	" Bystrzycy nadwórniańskiej pod Nazawizowem (II. rata)	198 "
ff)	" " " pod Uhornikami i Podłużem	1.681 "
gg)	na premiowanie zasadzania wikliny odsypisk na rzekach podkarpackich	2 000 "
hh)	do rozporządzalności Wydziału krajowego	5.000 "
	ogółem	57.548 zł.

III. Sejm uznaje potrzebę energicznej i przyspieszonej akcji w sprawie melioracji rolnych, a w szczególności drenowania i nawodnienia gruntów, oraz upoważnia Wydział krajowy, ażeby:

a) rozciągnął ulgi przyznane uchwałą sejmową z dnia 27. września 1882 w sprawie projektowania i wykonania zbiorowych melioracji gruntowych także na melioracje podejmowane przez poszczególnych właścicieli gruntów, bądź to wyłącznie włościańskich i gminnych, bądź też włościańskich i gminnych łącznie z gruntami dworskimi, bez względu na obszar objętych melioracją gruntów, jeżeli tych ulg interesowane gminy zażądata;

b) urządził stopniowo 10 ekspozytur biura melioracyjnego w okolicach, gdzie grunta melioracji potrzebują, przede wszystkim zaś otworzył z początkiem roku 1893 ekspozyturę tego biura w Kołomyi, tudzież dwom technikom biura centralnego porучzył wyłącznie projektowanie i wykonywanie melioracji lokalnych we wschodniej części kraju;

c) subwencyonował fabryki rurek drenowych z krajowej dotacyi melioracyjnej i udzielał im pomocy technicznej, zasilał je pożyczkami z krajowego funduszu przemysłowego, oraz wyjednał subwencyonowanie tych fabryk z państwowej dotacyi melioracyjnej;

d) urządził krajowe składy narzędzi drenarskich przy ekspozyturach biura melioracyjnego;

e) zarządził publikację doświadczeń zebranych przez biuro melioracyjne w czasie dwunastoletniej działalności tego biura oraz osiągniętych przy tem rezultatów;

- f) przyczynił stosowne kroki, aby dla transportu rurek drenowych na kolejach galicyjskich udzielono pod względem taryfy przewozowej jak najdalej idących ulg.
- IV. Sejm wyznacza dwa stypendya po 1.000 zł. rocznie na przeciąg lat pięciu dla ukończonych słuchaczy inżynierii celem wykształcenia ich w technice melioracyjnej i przyzwala na ten cel kredyt na rok 1892 w kwocie 600 zł.
- V. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przyznał z c. k. skarbu państwa dwa stypendya po 1.000 zł. rocznie na przeciąg lat pięciu dla ukończonych słuchaczy inżynierii celem wykształcenia ich w technice melioracyjnej.
- VI. Sejm wyznacza dwa stypendya po 500 zł. rocznie na przeciąg lat trzech dla ukończonych uczniów szkół średnich, celem wykształcenia ich na techników komasacyjnych i przyzwala na ten cel kredyt na rok 1892 w kwocie 300 zł.
- VII. Sejm uchwała załączony \cdot /. etat osób i płac krajowego biura melioracyjnego, na częściowe zaś przeprowadzenie organizacji tego biura w myśl przedstawionego przez Wydział krajowy sprawozdania przyzwala na rok 1892 kredyt w kwocie 2.123 zł.
- VIII. Sejm uchwała załączone projekty ustaw:
- a) o uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami;
 - b) o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Skawy;
 - c) o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Stryja w powiecie turczańskim.
- IX. Sejm przyznaje na rok 1892 tytułem pierwszych rat zasiłków krajowych:
- a) na uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami dotacyę w kwocie 17.440 zł.;
 - b) na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Skawy dotacyę w kwocie 10.394 zł.;
 - c) na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Stryja w powiecie turczańskim dotacyę w kwocie 2.685 zł.
- X. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w rubr. XIII. na rok 1892 aż do końca marca 1894 roku, a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

Z Rady Wydziału kraj. Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 19. lutego 1892.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

O d p i s

odezwy Wydziału krajowego z dnia 9. czerwca 1891, l. 49.777/90
wystosowanej do Prezydium c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Z powodu pamiętnej katastrofy powodziowej, jaka w r. 1884. trzy czwarte części Galicyi, bo 53 powiaty nawiedziła, wyrządzając gospodarstwu krajowemu szkodę, obliczoną na 13,734.000 zł., powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 17. października 1884 cały szereg uchwał, mających na celu zabezpieczenie kraju w przyszłości od wylewu rzek w analogiczny sposób, jaki Wysoki Rząd obmyślił dla prowincyj alpejskich po powodzi w r. 1882., a zarazem uchwalił na wniosek ś. p. J. E. Alfreda hr. Potockiego wysłać od Sejmu deputację do Najjaśniejszego Pana, złożoną z Marszałka krajowego ś. p. Dra Mikołaja Zyblikiewicza i 5 członków Sejmu, któraby przedłożyła i poleciła ojcowskiemu sercu Najjaśniejszego Pana potrzeby i zamiary dotyczące tej klęski i zapobieżenia powtarzaniu się takich nieszczęść w przyszłości.

Deputacya Sejmu złożyła też u stóp Tronu (w r. 1884. w Budapeszcie) prośbę Reprezentacyi kraju i otrzymała od wielkodusznego Monarchy najłaskawsze przyrzeczenie pomocy państwa w usiłowaniach dla zabezpieczenia kraju od klęsk powodziowych, czemu też dał Wysoki Rząd bezzwłocznie wyraz w przedłożonym Wysokiej Radzie państwa projekcie ustawy przyznającej 60% zasiłek bezzwrotny ze skarbu państwa na przeprowadzenie regulacyi 14 najgroźniejszych galicyjskich rzek karpackich, kosztem 13.300.000 zł. (1,125 alegat do stenogr. prot. Izby posłów IX. sesya).

Jakkolwiek z powodu krótkości czasu wymierzonego dla obrad Wysokiej Rady państwa powyższy projekt rządowy przy schyłku IX. sesyi nie doczekał się parlamentarnego załatwienia, to jednak J. E. Prezydent Ministrów, jako kierownik Ministerstwa spraw wewnętrznych na odnośne zapytanie posła Zeithammera w komisyi dla regulacyi rzek galicyjskich oświadczył, że Wys. Rząd tego swego przedłożenia wcale nie cofa, lecz zastrzega sobie wniesienie podobnego przedłożenia do najbliższej Rady państwa (alegat 1.137 do prot. stenogr. Izby posłów, IX. sesya) a Najjaśniejszy Pan zamykając tę sesyę w Najwyższej mowie tronowej na dniu 22. kwietnia 1885. raczył najłaskawiej zaznaczyć, że podjęta na szerszą skalę regulacya wód szczególnie w Tyrolu i Karyntyi winna być rozszerzoną na inne kraje a mianowicie będzie musiała być przedsięwziętą jak najspieszniej w tak ciężko nawidzanej licznymi wylewami Galicyi, ażeby państwo i kraj ochronić od nieszczęść trwale dających się uczuwać i powstrzymać klęski ciężko przygnębiające ludność. („Um Verheerungen durch Elementarereignisse nach Möglichkeit vorzubeugen, haben Sie das Werk einer umfangreichen Regulierung der Gewässer, insbesondere in Tirol und Kärnten durch die Bewilligung ausgiebiger Staatsbeiträge begonnen — ein Werk, das auch auf andere Länder auszudehnen ist und namentlich in dem durch zahlreiche Ueberschwemmungen so schwer heimgesuchten Galizien ehetunlichst zu unternehmen sein wird, um Staat und Land vor dauernd fühlbaren Calamitäten zu schützen und tief eingreifende Bedrängnisse der Bevölkerung hintanzuhalten“).

Jakoż celem uzyskania pewniejszej podstawy dla mającego się wnieść przez Wysoki Rząd nowego projektu ustawy o regulacji rzek galicyjskich zarządziło c. k. Ministerstwo rolnictwa w r. 1885 pomiary hydrotechniczne galicyjskich rzek karpackich, oraz wypracowanie generalnego projektu regulacyjnego, którego koszta częściowo (60%) pokrył c. k. skarb państwa, resztę zaś w kwocie 31.470 zł. 77 ct. fundusz krajowy.

Objawiając po raz trzeci Swą najlaskawszą życzliwość dla naszego kraju i aprobując powyższe zarządzenia c. k. Rządu, raczył Najjaśniejszy Pan i przy otwarciu X. sesyi Wys. Rady państwa w najwyższej mowie tronowej z d. 26. września 1885 zwrócić uwagę Reprezentacyi państwa na nieodzowność rozpoczęcia nagłych regulacji rzek w kilku krajach z powodu wylewów a szczególnie w Królestwie Galicyi, kilkakrotnie ciężko dotkniętem takimi spustoszeniami, zapowiadając zarazem, że c. k. Rząd zajmuje się potrzebnymi badaniami i w miarę ukończenia takowych wniesie do Rady państwa stosowne przedłożenia.

(„Zufolge der Ueberschwemmungen in den letzten Jahren hat sich die Nothwendigkeit der Inangriffnahme von dringenden Flussregulirungen in mehreren Ländern, insbesondere in Meinem wiederholt von solchen Verheerungen schwer betroffenen Königreiche Galizien ergeben. Die Regierung beschäftigt sich mit den erforderlichen Erhebungen und wird Ihnen nach Massgabe ihrer Vollendung die geeigneten Vorlagen übermitteln“).

Kraj zatem był napełnionym otuchą, że podjęta w Tyrolu i Karyntyi akcja regulacyjna rozszerzoną będzie na Galicyą a w myśl zapowiedzi Najwyższej mowy tronowej z 26. września 1885 i enuncyacyi J. E. Prezydenta Ministrów, Wys. Rząd po otrzymaniu generalnego projektu regulacji rzek galicyjskich wystąpi przez Wysoką Radę państwa z ponownem przedłożeniem.

Tymczasem rzeczony projekt techniczny został przedłożonym przez Światne c. k. Namiestnictwo Wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa jeszcze w r. 1886 a mimo że odpowiedzi w r. 1884 tyle lat upłynęło, ile c. k. Rząd potrzebował dla zupełnego przeprowadzenia regulacji wód w Tyrolu, na którą ustawa z d. 13. marca 1883, Dz. u. p. Nr. 31 przyznała zasiłek bezwrotny w łącznej sumie 8,382.600 zł., kraj nasz dotychczas daremnie ziszczenia zapowiedzianej regulacji rzek wyczekuje.

Gdy zaś nadto jeszcze nadeszła prawdziwie przygnębiająca decyzja c. k. Ministerstwa rolnictwa wydana reskryptem z dnia 5. listopada 1889, l. 9.300/1,299 w sprawie regulacji rzeki Łomnicy, dla której proponowany w pierwotnym projekcie rządowym 60% zasiłek ze skarbu państwa obecnie miałyby być zredukowanym do 40% i w dodatku wypłaconym z państwowego funduszu melioracyjnego, zachwiana została cała podstawa zamierzonej akcji regulacyjnej i nadzieja, że kraj będzie w przyszłości od szkód powodziowych ochronionym.

Przekonaniu temu dała też wyraz komisya gospodarstwa krajowego w załączonym sprawozdaniu (pag. 5, i 6.), Wysoki Sejm zaś w udzielonej Świątnemu Prezydium odezwą z d. 15. listopada 1890 rezolucyi, wzywającej c. k. Rząd, ażeby w myśl uchwały sejmowej z d. 17. października 1884 przystąpił bezzwłocznie do wykonania systematycznej regulacji rzek karpackich i zgodnie z przedłożeniem swem, wniesionem w r. 1885, do Rady państwa wyjednał w drodze konstytucyjnej 60% zasiłek państwowy na te regulacje. Zgodnie z tą rezolucyą uchwalił też Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 27. listopada 1890 dwa projekty do ustaw mających na celu regulację rzeki Białej z obwałowaniem prawego brzegu Dunajca, tudzież zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Łomnicy, których postanowienia finansowe są identycznie z przedłożeniem c. k. Rządu z r. 1885 i normują udział c. k. skarbu w kosztach w wysokości 60% sum preliminowanych a zarazem powziął na tem samym posiedzeniu uchwałę, wzywającą c. k. Rząd, aby jak najrychlej przeprowadził regulację rzeki Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem celem umożliwienia najdonioślejszej w kraju melioracyi bagien nadniestrzańskich.

Na powyższą rezolucję w sprawie regulacji rzek karpackich po myśli Najwyższych mów tronowych i przedłożenia rządowego z r. 1885 nie otrzymaliśmy dotychczas decyzji c. k. Rządu; natomiast jednak powzięliśmy z głębokim żalem wiadomość z reskryptów c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 21. listopada 1890, l. 17.207 (intymowanego nam szacowną odezwą z d. 4. grudnia 1890, l. 89.261) i z dnia 26. marca 1891, l. 1168/226 (intymowanego szac. odezwą z d. 2. maja 1891, l. 3.327 zł.), że to c. k. Ministerstwo w dalszych dwóch specjalnych wypadkach, dotyczących regulacji Białej i górnego Dniestru, opuszcza znowu stanowisko zajęte przez c. k. Rząd w r. 1885. w sprawie regulacji rzek karpackich a natomiast z wielką szkodą dla kraju zamierza całą akcję regulacyjną wtłoczyć w szczupłe ramy państwowego funduszu melioracyjnego, przeznaczonego odnośną ustawą państwową dla zupełnie innej kategorii robót melioracyjnych, redukując w dodatku pierwotnie przyrzeczony i Wysokiej Radzie państwa proponowany zasiłek 60% z c. k. skarbu państwa na 30%, względnie zaś na 50%, o ile chodzi o wykonanie robót górskich.

Przeciw tym postanowieniom c. k. Ministerstwa rolnictwa, które zupełnie odstępują od stanowiska, zajętego w r. 1885 przez J. E. p. Prezydenta Ministrów, pozwalamy sobie przytoczyć następujące argumenta rzeczowe.

1. Jak to już w odezwach tutejszych z d. 23. maja 1890, l. 54 843/89 i z d. 19. sierpnia 1890, l. 36.304 w sprawie regulacji Łomnicy i Białej mieliśmy zaszczyt zaznaczyć, regulacja tych rzek, podobnie jak i innych rzek karpackich, objętych rządowym projektem ustawy z r. 1885, z powodu wielkiej kosztowności i doniosłości wymaga traktowania odmiennego od postanowień państwowej ustawy melioracyjnej z d. 30. czerwca 1884, Dz. u. p. Nr. 116. Ustęp II §. 1. tej ustawy wyraźnie też postanawia, że uregulowanie pomocy państwowej dla tego rodzaju przedsięwzięć zostaje zastrzeżeniem ustawodawstwu, tak też zresztą postąpił w r. 1885 c. k. Rząd, wnosząc osobny projekt ustawy o regulacji rzek galicyjskich, przyznający na ten cel 60% zasiłek państwowy i tak samo traktował sprawę regulacji Adygi już po wejściu w życie państwowej ustawy melioracyjnej, czego dowodem ustawa z d. 11. września 1886, Dz. u. p. Nr. 142 zapewniająca zasiłek również 60% w sumie 6,400.000 zł. na tę regulację, mającą się wykonać kosztem 10,582.000 zł.

2. Regulacja rzek karpackich, podjęta w ramach państwowej ustawy melioracyjnej nie doczekałaby się należytego i rychłego wykonania. Wedle uchwały bowiem sejmowej z d. 17. października 1884 i przedłożenia rządowego z r. 1885, regulacja ta obejmowałaby z wyłączeniem granicznej Wisły między Białką a Przemszą, która podpada pod przepis §. 4. Najwyższego postanowienia z 30 października 1830 i ma być regulowaną wyłącznie na koszt skarbu państwa (ausschliessend auf Kosten des Staatsärariums), następujące rzeki :

a) dopływy Wisły : 1. Soła, 2. Skawa, 3. Raba, 4. Dunajec z Popradem, 5. Biała, 6. Wisłoka, 7. Wisłok, 8. San.

b) w dorzeczu Dniestru : górny Dniestr od Rozwadowa do Żurawna.

10. Stryj, 11. Świca, 12. Łomnica, 13. Bystrzyca sołotwińska, 14. Bystrzyca nadwórniańska;

c) Wreszcie dwie rzeki karpackie na wschodnich kresach kraju, które już c. k. Rząd częściowo reguluje na terytorium Bukowiny, a których regulacja po powodzi w r. 1889 stała się nieodzowną, mianowicie 15. Prut z dopływem 16. Czeremosz.

Generalny projekt Świetnego Prezydium z r. 1886 oblicza koszt regulacji 13 rzek karpackich (z wyłączeniem granicznej Wisły) okrągło na 16,590.000 zł.; czyli koszt regulacji jednej rzeki karpackiej przeciętnie na 1.276.000 zł.; ogólny zatem koszt regulacji wyszczególnionych rzek 16 wynosiłby 20,416.000 zł.: z czego w myśl postanowienia ustępu 1. §. 6. państwowej ustawy melioracyjnej ze względu na wchodzące tu w grę roboty górskie przypadłoby na państwowy fundusz melioracyjny 50%, czyli suma 10,208.000 zł.

Dzisiejsza dotacja państwowego funduszu melioracyjnego (500.000 zł. rocznie) wystarczy zaledwie na wykonanie rozpoczętych robót melioracyjnych koło uporządkowania całego systemu wód nizinnych na Powiślu i obwałowanie zostających pod wyłączną pieczę państwa przestrzeni Wisły i jej dopływów, dalej osuszenie bagien w dorzeczu Bugu i Styru, uporządkowanie północnych dopływów Dniestru, wreszcie na tyle ważną dla kraju meliorację bagien naddniestrzańskich.

O podjęciu zatem regulacji rzek karpackich przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego mogłaby być w ogóle tylko wówczas mowa, gdyby dotacja tego funduszu została podwyższoną. Wrazie podwojenia dotacji rocznej tego funduszu i wyznaczenia z tego funduszu rocznej kwoty 130.000 zł. na regulację rzek karpackich (odpowiednio do rezolucji Sejmu z dnia 21. stycznia 1887 domagającej się odpowiedniego, a więc 26%, udziału Galicji we funduszu melioracyjnym), potrzebnym by był przeciąg czasu 78 lat dla wykonania regulacji rzek karpackich, przy podwyższeniu dotacji funduszu melioracyjnego o 250.000 zł., co ze względu na antecedenecje państwowej administracji rolnictwa jest prawdopodobniejszem, termin wykończenia regulacji tych rzek przedłużył by się o dalszych 78 lat i osiągnąłby połowy dwudziestego pierwszego wieku t. j. roku 2047.

Jest więc cakiem jasnym, że postanowienie Wysokiego Ministerstwa rolnictwa, zamierzające przeprowadzić regulację rzek karpackich przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, nie może doprowadzić wcale do celu wskazanego w Najwyższych mowach tronowych, tem bardziej, że powyższe obliczenie czasu trwania robót jest zanadto optymistyczne, gdyż pomimo usilnych starań Wydziału krajowego powiodło się dotychczas uzyskać dla kraju z tego funduszu w rzeczywistości tylko 19-35% sumy już w ogóle zaangażowanej (3,99.1847 zł.), podczas gdy do obliczenia przyjęto 26% udział kraju w tym funduszu, a Wysokie Ministerstwo rolnictwa w ostatnim roku nie okazało się skłonem do udzielenia dalszych zasiłków z funduszu melioracyjnego, odmawiając reskryptem z dnia 20. października 1890 l. 15.237 pomocy dla tak drobnego przedsiębiorstwa melioracyjnego, jak osuszenie bagien łańcucko-jarosławskich, które wymaga datku zaledwie w kwocie 23.790 zł.

Trudno przytem przewidzieć, jakie niekorzystne konsekwencje dla stron interesowanych, oraz państwa i kraju pociągnęłoby za sobą rozłożenie robót na przeciąg czasu 156 lat, to jednak jest pewnem, że znaczna część użytych funduszy przy prowadzeniu robót na tychże rzekach niedostatecznymi środkami zostałyby zmarnowaną, bo zużyta na nieproduktywne wydatki administracyjne i konserwacyjne.

3. Jeżeli Wysoki Rząd po powodzi w r. 1882 w prowincjach alpejskich uznał za potrzebne przyczynić się znacznymi zasiłkami ze skarbu państwa do regulacji Drawy, Adygi i w ogóle całego systemu rzek i potoków w południowym Tyrolu, które to zasiłki przedstawiają 60 i wyżej 60% sum kosztorysowych, a w dodatku regulacje te w jak najkrótszych terminach przeprowadził, to już same względy słuszności wymagałyby równego traktowania ludniejszych i odznaczających się większą siłą podatkową i zdolnością produkcji prowincyj północnych, do których zalicza się Galicya. Nadto za takim traktowaniem Galicji w myśl Najwyższej mowy tronowej z dnia 22. kwietnia 1885 przemawiają jeszcze następane powody:

a) Okoliczność, że na przestrzeniach wymienionych rzek karpackich, których regulacja jest zamierzoną, od dawna spław się odbywa, wskutek czego Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych, wskutek uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882 sprawę regulacji tych rzek przed powodzią w r. 1884 brało już pod rozwagę — że zatem w myśl §. 4. Najwyższego postanowienia z dnia 30. października 1830 znaczne przestrzenie tych rzek powinny być uregulowane wyłącznie kosztem skarbu państwa.

b) Trudność pociągnięcia adjacjentów do uiszczenia znaczniejszych datków konkurencyjnych, które w razie wykonania robót na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej musiałyby

być wymierzone w wyższej stopie procentowej i zanadto by obciążęły strony interesowane. Trudność tę uznało też Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych w reskrypcie z dnia 20. marca 1884 l. 966 zakomunikowanym Wydziałowi krajowemu odezwą Świątecznego c. k. Prezydium z dnia 15. czerwca 1884 l. 2.731/pr., gdzie to Wysokie Ministerstwo wyraźnie zaznacza, że regulacja w mowie będących rzek karpackich spóźnioną została przeważnie wskutek niezamóżności stron interesowanych;

c) Układ geologiczny Karpat, które się składają przeważnie z trzeciorzędnego piaskowca łatwo wietrzącego i dostarczającego wszystkim południowym dopływom Wisły i Dniestru oraz Prutu ogromnych ilości żwiru i rumowisk, podczas gdy formacja Alp przedstawia na większych obszarach skały krystaliczne, stawiające większy opór działaniu wody i atmosferyliów; z czego okazuje się, iż szkodliwość górskich potoków i rzek w Karpatach jest przynajmniej tak wielką, jak w Alpach.

d) Jak to już Wydział krajowy wykazał w sprawozdaniu swoim w przedmiocie akcji pomocniczej z powodu katastrofy powodziowej w roku 1884 (Alegat 73 do stengr. spraw. Sejmu galic.) na podstawie dat urzędowych śp. c. k. radcy dworu Kajetana Orleckiego, chroniły dawniej Galicyę od nadzwyczajnych katastrof powodziowych dziewicze lasy karpackie, które należały do dóbr koronnych, które jednak w czasach przedkonstytucyjnych przez Wysoki c. k. Rząd w znacznym obszarze 854.770 morgów zostały po bajecznie niskich cenach, bo po cenie $17/10$ zł. mk. za morg (Czarny Dunajec) do $5\frac{2}{3}$ zł. mk. (Zakopane) sprzedane a następnie przez eksploatatorów zdewastowane. Jak wielką z tego kraj i państwo poniosło szkodę, dowodzi obecnie fakt, że dobra Nadworna z obszarem 140.047 morgów lasów, sprzedane za sumę 500.000 zł. mk. Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa po znacznem wytrzebieciu lasów odkupuje za sumę około 2,000.000 zł.

Jeżeli więc administracja państwowa rolnictwa przez to przyczyniła się do zwiększenia w kraju klęsk powodziowych, to już z tego samego tytułu kraj słusznie podnieść może pretensję do naprawienia pogorszonych stosunków wodnych i klimatycznych przez udzielenie takiej samej pomocy, jak to miało miejsce w prowincjach alpejskich.

e) Galicya jako kraj wyłącznie rolniczy, gdzie przemysł fabryczny wcale nie istnieje a zanikający przemysł domowy dopiero ofiarność kraju budzi napowrót do życia, jest z natury rzeczy mniej odporną na klęski elementarne, aniżeli inne prowincje państwa i dlatego doraźna pomoc udzielana po każdorazowej klęsce tak długo będzie bezowocną, dopóki przyczyny tych klęsk nie będą usunięte i podobnie jak w krajach alpejskich państwo nie udzieli wydatnej pomocy na systematyczną regulację rzek górskich.

Po naprowadzeniu tych najważniejszych motywów, któreby powinny skłonić administrację państwa do jak najspiesniejszego podjęcia akcji regulacyjnej w Galicyi, niech nam wolno będzie wskazać tylko po krótko na rozwiniętą w tym dziale gospodarstwa krajowego czynność państw sąsiednich.

Pomijając Francję, gdzie mimo klęsk narodowych, poniesionych w r. 1870, a może raczej właśnie dla powetowania tych klęsk przez cały szereg lat poświęcało państwo setki milionów na regulację i kanalizację wód, oraz meliorację całego kraju, z którą jednak pod względem gospodarstwa wodnego żadne państwo kontynentalne w porównanie iść nie może, pozwolimy sobie podnieść tylko działalność na tem polu najbliższych państw ościennych.

I tak wedle urzędowego sprawozdania z dziesięcioletniej działalności pruskiej administracji wodnej (za czas od r. 1880—1881 do roku 1889—1890) wynosiły wydatki na regulację wód ogółem 183,133.000 marek, z czego wypada przeciętny nakład rocznie 18,313.300 marek.

Mimo tych wielkich nakładów obracanych na uszluszenie i regulację rzek pod zarządem pruskiego Ministerstwa robót publicznych, użyło też państwo (w etacie Ministerswa rolnictwa) znacznych sum na podniesienie produktywności ziemi przez osuszenie i nawodnienie gruntów, regulację potoków i ułatwienie kredytu dla melioracyi. Jak zaś postąpiła pruska administracja

rolnictwa w analogicznym wypadku, jak w Galicyi po powodzi w r. 1884, — mianowicie w górnym Szlązku po klęsce nieurodzaju i wylewów w r. 1879, gdzie klęską dotknięte zostały tplko trzy graniczne powiaty (Pszczyna, Rybnik i Lubliniec) z ludnością przeważnie polską (Bevölkerung slavischer Rasse jak się urzędowe sprawozdanie wyraża) dowodzą pruskie ustawy z dnia 3. lutego 1880 i z dnia 23. lutego 1881, tudzież sprawozdanie pruskiego Ministerstwa rolnictwa do Jego Mości Cesarza i Króla, wedle których oprócz doraźnej pomocy przeznaczono ze skarbu państwa sumę 16 (szesnastu) milionów marek na wykonanie osuszeń i nawodnień, regulację wód (przeważnie potoków wpadających do Wisły), wykonanie urządzeń spowodowanych komasacją gruntów (budowę nowych dróg po nich, mostów i przepustów i t. p.), poparcie uprawy roślin i nauki przemysłu domowego, wreszeie na ułatwienie kredytu drobnym właścicielom gruntów.

Równie baczną uwagę poświęcają sprawom budowy wodnych Węgry, gdzie roczne wydatki na ten cel wynoszą pokaźną sumę około trzech milionów zł. (3,234.110 zł., w r. 1889, — 2,812.720 zł. w r. 1890 — a 2,842.021 zł. w r. 1891), a nadto otaczają skuteczną opieką meliorację gruntów popieraniem spółek wodnych, organizacją służby kultury krajowej (urzędu inżynierii melioracyjnej) i kredytu melioracyjnego (art. ust. XXX i XXXI z r. 1889 sankcyonowane dnia 26. czerwca 1889).

A nawet Rosya zwraca swą uwagę na budowle wodne i na meliorację gruntów, gdyż w niedalekiem sąsiedztwie Galicyi zainicyowała i przeprowadziła od r. 1874 osuszenie 4,000.000 morgów bagien poleskich kosztem 120 milionów rubli.

Tymczasem w naszej połowie Monarchii austro-węgierskiej wedle odnośnych ustaw finansowych wynosiły wydatki na budowle wodne w etacie Ministerstwa spraw wewnętrznych :

w r. 1881	1,913.300 zł.
„ 1892	1,921.800 „
„ 1883	2,086.600 „
„ 1884	2,558.760 „
„ 1885	2,655.200 „
„ 1886	2,923 110 „
„ 1887	3,044.900 „
„ 1888	2,960 910 „
„ 1889	2,822.700 „
„ 1890	2,762.620 „
czyli przeciętnie	2,564.900 zł.

rocznie, a więc znacznie mniej, aniżeli w drugiej mniejszej i finansowo słabszej połowie Monarchii. Wprawdzie w tem dziesięcioleciu wydało także państwo sumę 1a,380.072 zł. w etacie ministerstwa rolnictwa, nakład ten jednak nie jest wynikiem jakiegoś z góry obmyślanego planu regulacji rzek niespławnych, lecz spowodowany został wyjątkowem udzieleniem pomocy krajom alpejskim z powodu wylewu rzek w r. 1882. na regulację wód w Tyrolu, tudzież rzek Adyga i Eisack — skoro zaś roboty powyższe zostaną ukończone, wydatki te zredukują się do rocznej dotacyi funduszu melioracyjnego.

Jeżeli w naszej połowie Monarchii, gdzie z powodu dwóch wielkich pasm gór, Alp i Karpat, stosunki wodne są bardzo niepomyślne, a klęski powodziowe prawie co rok się powtarzają, ten dział administracyi państwowej od którego zależy powodzenie najważniejszej gałęzi produkcji t. j. rolnictwa, dotychczas tak bardzo był zaniedbanym. to wytłumaczenia tego objawu szukać należy jedynie w dotychczasowych walkach stronnicych i narodowościowych, które nie pozwoliły c. k. Rządowi zaopiekować się należycie temi sprawami, jakby tego interesa wszystkich krajów wymagały. Kraj nasz jednak czerpie otuchę z Najwyższej mowy tronowej, jaką otwarta została bieżąca sesya Wys Rady państwa na dniu 11. kwietnia r. b., że obecna Rada państwa

idąc za wezwaniem Najjaśniejszego Pana powetuje dotychczasowe zaniedbania na polu ekonomicznem i rozpoczętą w krajach alpejskich akcyę regulacyjną rozszerzy nie tylko na inne prowincye północne, gdzie obok zabezpieczenia od wylewów głównie jest na względzie polepszenie dróg wodnych, lecz przedewszystkiem na Galicyę, gdzie chodzi o najprymitywniejszą obronę życia i mienia ludzkiego przed tak często powtarzającymi się wylewami.

Wydział krajowy nie wątpi, że c. k. Rząd, pomnąc na enuncyacye zawarte w Najwyższych mowach tronowych, uzna obecną chwilę za odpowiednią do ponowienia swego przedłożenia w sprawie regnlacji galicyjskich rzek karpackich tem bardziej, że między innemi sprzyja temu przedłożeniu przywrócenie równowagi w gospodarce państwowej, do czego tak Reprezentacya nasza w Radzie państwa jak i tutejsza ludność opodatkowana nie mało się przyczyniła.

Wydział krajowy ma tedy zaszczyt upraszać najgoręcej Świetne Prezydyum o przedstawienie i jak najsilniejsze poparcie niniejszego pisma u Jego Excellencyi Pana Prezydenta Ministrów, który tak życzliwie raczył zająć się sprawą regulacyi rzek galicyjskich po powodzi w r. 1884. i wyjednanie u Niego:

1. Ażeby raczył wpłynąć na cofnięcie postanowienia Wys. c k. Ministerstwa rolnictwa wydanego w sprawie regulacyi Łomnicy, Białej i Dniestru, oraz wydanie zasadniczej decyzyi po myśli rezolucyi Wysokiego Sejmu z dnia 15. listopada 1890, względem przyznania z c. k. skarbu państwa 60% zasiłku na regulacyę rzek karpackich w miarę uchwalanych przez Sejm odnośnych projektów do ustaw.

2. Ażeby raczył wyjednać Najwyższą sankcyę dla uchwalonych przez Wys. Sejm na posiedzeniu z d. 27. listopada 1890 projektów ustaw o regulacyi rzeki Białej wraz z obwałowaniem prawego brzegu Dunajca, tudzież o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy.

3. Ażeby w myśl rezolucyi sejmowej z d. 27. listopada 1890 w sprawie regulacyi górnego Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem raczył wspólnie z J. E. p. Ministrem rolnictwa wydać przychylną decyzyę względem rozpoczęcia tej regulacyi w r. 1892. przy pomocy 60% zasiłku państwowego.

Lwów dnia 9. czerwca 1891.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 54.589/1891.

S t a t u t

spółki wodnej dla osuszenia bagien Niskich.

§. 1.

Osuszenie bagien w gminach i na obszarach dworskich powiatu niskiego: Nisko z przysiółkami Malce, Moskale, Barce, Warchoły i Podwolina, tudzież Nowosielec i Przędzel ma być wykonanem na podstawie ustawy z dnia 1. lipca 1886 dz. ust. kr. Nr. 63 wedle projektu ułożonego przez administracyę państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym kosztem 20.220 zł. a. w. jako przedsięwzięcie subwencyonowane z funduszu krajowego do 15. sierpnia 1891 roku.

Do kosztów tego przedsiębiorstwa mają się przyczyniać w myśl §. 3. wspomnianej ustawy krajowej: a) fundusz krajowy bezwrotnym zasiłkiem w wysokości 20% preliminowanych kosztów, b) państwowy fundusz melioracyjny takim samym bezwrotnym zasiłkiem w wysokości 20% kosztów, c) właściciele nieruchomości, położonych w okręgu konkurencyjnym, oznaczonym przez władze administracyjne w wysokości 60% preliminowanych kosztów.

Koszta zarządu i utrzymania wykonać się mających budowli ponoszą właściciele nieruchomości pod e) wspomien w całości, a to w takim samym stosunku, w jakim datki konkurencyjne na nich celem pokrycia kosztów osuszenia bagien niskich rozrepartowane będą.

§. 2.

Dla wykonania osuszenia wspomnianych bagien, rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1 ustęp c) wspomnianych, rozłożenia datków na pokrycie kosztów zarządu i późniejszego utrzymania, ściągnięcia tych datków i dla konserwacji wykonanych budowli wodnych zobowiązuje się na podstawie §. 45. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 (Dz. ust. kraj. Nr. 38.) spółka wodna, która nosi nazwę „Spółka wodna dla osuszenia bagien niskich i ma siedzibę w Nisku.

§. 3.

Członkami spółki wodnej są każdorazowi właściciele gruntów, budynków i zakładów położonych w oznaczonym przez władze administracyjne okręgu konkurencyjnym, wyszczególnione w katastrze konkurencyjnym, w następujących 3 gminach i obszarach dworskich powiatu niskiego a mianowicie:

1. w Nisku z przysiółkami Malce, Moskale, Barce, Warchoły i Podwolinie,
2. w Nowosielcu,
3. w Przędzelu.

Zobowiązania wypływające z uczestnictwa w spółce są ciężarem gruntowym i mają do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed wszystkimi innymi ciężarami rzeczowymi bezpośrednio po podatkach państwowych i należnościach publicznych, a gasną tylko wtedy, gdy grunt obciążony zgodnie z przepisami ze spółki wydzielony zostanie.

Kto nabywa grunt, należący do związku spółki, staje się członkiem takowej i jest obowiązany do prestacyj wypływających z tego powodu.

§. 4.

Za miarę do rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1. c) wspomnianych i datków na pokrycie kosztów zarządu a następnie konserwacji przyjmuje się stosownie do postanowień §. 65. i 66. ust. wodnej.

a) zaszacowanie gruntów interesowanych podług klas katastralnych, b) stopień narażenia nieruchomości na zabagnienie i wylew.

§. 5.

Narażenie nieruchomości stopniuje się na 3 klasy, a mianowicie grunta podlegające zwykle zabagnieniu i wylewom wód zwyczajnych wliczają się do okręgu i katastru konkurencyjnego w całej ich powierzchni, grunta zaś narażone na zabagnienie przy nadzwyczajnych wylewach w $\frac{1}{3}$ części obszaru.

§. 6.

W zastosowaniu powyższych postanowień §. 4. i 5. statutu ustanowią się dla wymiaru datków konkurencyjnych stron interesowanych 3 klasy konkurencyjne a mianowicie należeć mają:

a) do 1-szej klasy konkurencyjnej:

1. role zaszacowane do 8 i 7 klasy katastralnej z wyjątkiem gruntów szczyropaństwowch, 2. łąki zaszacowane do 6 klasy katastralnej z wyjątkiem łąk szczyropaństwowch, 3. pastwiska zaszacowane do 7 i 6 klasy katastralnej, 4. lasy zaszacowane do 6 i 5 klasy katastralnej, 5. moczary względnie gleby gruntów otaczających zaszacowane od 6 do 1 klasy katastralnej;

b) do II-giej klasy konkurencyjnej:

1. role zaszacowane do 6 i 5 klasy katastralnej, 2. łąki zaszacowane do 5 i 4 klasy katastralnej, 3. pastwiska zaszacowane do 5 i 4 klasy katastralnej, 4. lasy zaszacowane do 4 i 5 klasy katastralnej, 5. moczary względnie gleby gruntów otaczających zaszacowane do 8 i 7 klasy katastralnej;

c) do III-ciej klasy katastralnej;

1. role zaszacowane od 4 do 1 klasy katastralnej, tudzież role szczyropaństwowch w klasie 8 i 7 katastralnej niewliczone do 1 klasy konkurencyjnej, 2. łąki oszacowane od 3 do 1 klasy katastralnej, tudzież łąki szczyropaństwowch w klasie 6 katastralnej niewliczone do I. klasy konkurencyjnej, 3. ogrody zaszacowane od 4 do 1 klasy katastralnej, 4. pastwiska zaszacowane od 3 do 1 klasy katastralnej, 5. lasy zaszacowane od 2 do 1 klasy katastralnej, 6. grunta podbudowlane.

§. 7.

Wysokość datku konkurencyjnego dla każdego morga gruntów interesowanych w meloracyi oznacza się 1 zł dla I klasy konkurencyjnej w §. 6. wspomnianej, 1 zł. 50 ct. dla II. klasy a 3 zł. 50 ct. dla III klasy konkurencyjnej a to stosownie, która klasa największą korzyść z meloracyi odniesie.

§. 8.

Spółkę zastępuje Wydział, którego wybór ma się odbywać przez wybranych w tym celu wyborców.

§. 9.

Liczbę wyborców powołanych do wyboru Wydziału spółki wodnej ustanawia się na 30. Z tej liczby wypada 18 na obszary dworskie, a mianowicie na Nisko i Nowosielec 17 i na Przędzel 1. Resztę zaś w liczbie 12 rozdziela się na posiadłości włościańskie w ten sposób, że uczestnicy spółki z gminy Nisko wraz z powyższemi przysiółkami wybierać mają 5, z gminy Nowosielca 6 i z gminy Przędzela 1 wyborcę.

§. 10.

Na 14 dni przed wyborem wyborców zarządzi c. k. Starostwo wyłożenie przez siebie sporządzonego spisu członków spółki wodnej z każdej gminy w dotyczącej gminie do wolnego przeglądu w kancelaryi gminnej i uwiadomi o tem interesowanych przez Zwierzchność gminną w sposób w gminie używany z wyznaczeniem 3 dniowego terminu do wnoszenia reklamacyj. Wniesione reklamacye tyczące się prawa wyborczego rozstrzyga c. k. Starostwo.

Wybór wyborców ma się odbywać w poszczególnych gminach na dniu i miejscu, oznaczonym przez c. k. Starostwo i podanym w sposób w gminie używany na 8 dni przed wyborem do wiadomości interesowanych. Wyborami kieruje delegat c. k. Starostwa.

§. 11.

Wyborcy z gmin mają być wybierani absolutną większością głosów. Stosunek głosów przy pierwszych wyborach oblicza się według obszaru gruntu położonego w okręgu konkurencyjnym a to w ten sposób, że posiadanie gruntu do 500 □ sążni uprawnia do jednego głosu, po-

siadanie zaś większego jak 500□ sążni gruntu uprawnia do tylu głosów, ile razy cały obszar posiadanego gruntu w okręgu konkurencyjnym położonego jest podzielny przez 500□ sążni.

Przy następnych wyborach ma być stosunek głosów obliczony według wysokości opłacanego datku konkurencyjnego 5 zł. uprawnia do jednego głosu, jeżeli zaś członek spółki opłaca więcej jak 5 zł. datku konkurencyjnego, to ilość kwot po 5 zł. opłacanego datku konkurencyjnego uprawnia do tyluż głosów. Jeżeli przy pierwszym głosowaniu nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, a w razie równości głosów los wyciągnięty przez delegata Starostwa.

§. 12.

Prawo wyboru wyborców z mniejszej posiadłości może być wykonane osobiście lub przez pełnomocników, którzy niekoniecznie muszą być członkami spółki.

Pełnomocnik może oprócz własnego, wykonywać jeszcze prawo wyboru w imieniu trzech członków spółki Kobiety, osoby niewłasnowolne, fundusze publiczne, korporacje i towarzystwa wykonują prawo wyboru po myśli postanowień §§. 4, 5. i 6. gminnej ordynacji wyborczej z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19 Wykonywanie prawa wyboru odbywa się ustnie lub pisemnie wedle przepisów wyżej powołanej gminnej ordynacji wyborczej. Co do biernego prawa wyboru obowiązują przepisy gminnej ordynacji wyborczej.

§. 13.

Zażalenia i protesty przeciw postępowaniu przy wyborach wyborców są tylko do 3 dni po dokonanych wyborze dopuszczalne i mogą być do Starostwa wnoszone. Wniesione zażalenia i protesty przedłoży Starostwo wraz z swoim sprawozdaniem i aktami wyborczymi do 3 dni c. k. Namiestnictwu, które takowe ostatecznie rozstrzygnie.

§. 14.

Skoro wybory wyborców prawomocnie przeprowadzone zostaną, należy zarządzić wybór Wydziału spółki.

Wydział spółki stanowi stałą reprezentację spółki do zarządu spółki i załatwiania jej spraw i ma swoją siedzibę w Nisku. Wydział spółki składa się ze siedmiu członków i tyluż zastępców i ma być wybieranym przez wyborców z obszarów dworskich, którzy mogą brać udział w wyborze przez pełnomocników jak i przez wyborców z mniejszych posiadłości w dwóch grupach, a mianowicie wyborcy z obszarów dworskich wybierają w jednej grupie 4 członków Wydziału i tyluż zastępców, zaś wyborcy z mniejszych posiadłości wybierają w drugiej grupie 3 członków Wydziału i tyluż zastępców.

Głosowanie tak na członków Wydziału, jako też ich zastępców odbywa się kartkami. Do ważności wyboru wymaga się absolutnej większości głosów w grupie mniejszych posiadłości według głów, w grupie zaś obszarów dworskich wedle ilości reprezentowanych wyborców (oznaczonej §. 9. statutu) obliczyć się mającej.

Jeżeli przy pierwszym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

Jeżeli zaś członkowie spółki, w której z gmin w §. 3. niniejszego statutu wymienionych, od wyboru wyborców dla wyboru Wydziału spółki wodnej z w zupełności się uchylili, lub gdyby wybrani wyborcy w wyborze Wydziału spółki z jakiegobądź powodu udziału brać nie chcieli, natenczas dokonują wyboru członków Wydziału z grupy mniejszych posiadłości w pełnej liczbie §. 9. statutu oznaczonej ci wyborcy z grupy mniejszych posiadłości, którzy do aktu wyborczego przystąpią bez względu na ich ilość.

Gdyby zaś członkowie spółki z mniejszych posiadłości we wszystkich gminach od wyboru wyborców dla wyboru Wydziału spółki się uchylili, lub gdyby żaden z wybranych wyborców w wyborze członków Wydziału z grupy mniejszych posiadłości udziału wziąć nie chciał, natenczas wybiorą wyborcy z grupy obszarów dworskich wszystkich 7 członków Wydziału.

W miejsce członka Wydziału, który wskutek trwałej lub dłuższy czas trwającej przeszkody nie mógłby brać udziału w czynnościach Wydziału, wstępuje do Wydziału w pierwszym wypadku stale, w drugim zaś na czas trwania przeszkody ten zastępca, który w dotychczasowej grupie największą ilością głosów wybrany został, a jeżeli kilku zastępców równą ilością głosów wybranych został, ten z nich, na którego los padnie Zastępców w miarę powyższych postanowień powołuje przewodniczący spółki.

§. 15.

Członkami Wydziału spółki lub ich zastępcami mogą być wybrane nie tylko takie osoby, które po myśli postanowień §. 12. niniejszego statutu mają prawo czynnego i biernego wyboru — ale i osoby, które do spółki wodnej nie należą.

§. 16.

Badanie aktu wyborczego Wydziału spółki jest rzeczą tego Wydziału i przeciw jego orzeczeniu nie ma odwołania.

§. 17.

Członkowie Wydziału spółki i ich zastępcy mają być wybierani pierwszy raz na przeciąg jednego roku, po upływie zaś tego na przeciąg lat 3.

§. 18.

Członkowie Wydziału spółki nie pobierają za pełnienie swego urzędowania żadnego stałego wynagrodzenia, mogą jednakże żądać od spółki zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez walne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

§. 19.

Członkowie Wydziału wybierają z pośród siebie bezwzględnią większością głosów po dług głów obliczyć się mającą przewodniczącego. Jeżeliby przy tym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, rozstrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

W ten sam sposób wybiera Wydział z swego grona zastępcę przewodniczącego.

Tak wybór przewodniczącego, jakoteż jego zastępcy ma być bezwzględnie podany do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego i wpisany w księgę wodną.

§. 20.

Wybory Wydziału, jakoteż wybory przewodniczącego Wydziału i jego zastępcy odbywają się w Nisku w miejscu i czasie oznaczonym przez Starostwo i podanym do wiadomości wyborców względnie członków Wydziału. Wybory przeprowadza delegat Starostwa.

§. 21.

Przewodniczący: 1. zastępuje spółkę na zewnątrz; 2. przewodniczy na posiedzeniach Wydziału i walnych zgromadzeniach członków spółki, które zwołuje; 3. jest wykonawcą uchwał Wydziału spółki i walnych zgromadzeń; 4. znosi się bezpośrednio z władzami państwowymi i krajowymi; 5. wygotowuje pisemne uchwały Wydziału i wystawia dokumenta w imieniu spółki

do których ważności jednakże potrzeba aby były podpisane przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału. 6. Zawiera umowy i ugody z przedsiębiorcami, o ile wartość tychże kwoty 200 zł. nie przenosi, o ile zaś kwota powyższa miałaby być przekroczoną, potrzebną jest do ważności tych umów lub ugód uchwała Wydziału spółki; 7. prowadzi i utrzymuje kasę spółki i jest za nią odpowiedzialnym. Gdyby zaś prowadzenie kasy przez Wydział spółki komu innemu było poruczonem, asygnuje wypłaty z kasy i dozoruje jej prowadzenie. W tym drugim jednak wypadku są członkowie Wydziału in solidum za kasę odpowiedzialnymi. 8. Wykazuje corocznie zaległe datki konkurencyjne członków spółki wodnej co 14 dni po płatności takowych do ściągnięcia ich w drodze egzekucyi politycznej c. k. Starostwu w Nisku. 9. Nadzoruje urzędników i sługi spółki wodnej i nakłada na nich w razie potrzeby grzywny pieniężne, a w razach niecierpiących zwłoki suspenduje urzędników i oddala sługi. 10. Czuwa nad ogólnym postępem robót.

Zastępca przewodniczącego zastępuje go w razie przeszkody i wchodzi w takim razie we wszystkie prawa i atrybucye tegoż. Przewodniczący i tegoż zastępca urzęduje bezpłatnie, mogą jednakże od spółki żądać zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków, w interesie spółki poniesionych w wysokości przez ogólne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

§. 22.

Wydział spółki odbywa swe posiedzenia w miarę potrzeby.

Posiedzenia zwołuje przewodniczący a w razie przeszkody tegoż zastępca.

Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki przez swych delegatów z głosem stanowczym.

Oprócz wspomnianych delegatów mają prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki także technicy rządowi i Wydziału krajowego wyznaczeni do kontroli technicznej wykonywanych robót z głosem doradczym. W celu umożliwienia tak delegatom jakoteż technikom rządowym i Wydziału krajowego wzięcia udziału w posiedzeniach Wydziału, ma ich przewodniczący względnie tegoż zastępca o terminie każdorazowego posiedzenia wcześniej uwiadomić.

Przewodniczący musi zwołać posiedzenie Wydziału w przeciągu dni 8, jeżeli tego zażąda trzecia część Wydziału, delegat władzy politycznej lub Wydziału krajowego.

Gdyby przewodniczący a względnie tegoż zastępca pomimo żądania trzeciej części członków Wydziału, delegata władzy politycznej lub delegata Wydziału krajowego posiedzenia Wydziału nie zwołał, będzie takowe zwołane przez c. k. Starostwo w Nisku.

Posiedzenie Wydziału, które nie zostało w jeden z powyższych sposobów zwołane, jest bezprawne a powzięte na takim posiedzeniu uchwały są nieważne. Na posiedzeniach zwołanych przez c. k. Starostę przewodniczy w razie wzbraniania się przewodniczącego lub tegoż zastępcy wybranego w myśl §. 19. niniejszego statutu przed objęciem przewodnictwa, ten członek Wydziału, którego obecni na posiedzeniu członkowie Wydziału ad hoc wybiorą.

§. 23.

Do ważności uchwał Wydziału spółki, zwołanego na posiedzenie w jeden z powyższych sposobów potrzebną jest obecność przynajmniej 3 członków względnie zastępców, zaś w razie zwołania posiedzenia przez przewodniczącego lub zastępcę tegoż obecność przewodniczącego lub jego zastępcy. Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów i rozstrzyga w tym wypadku swym głosem. Gdyby potrzebna do ważności uchwał ilość członków Wydziału na posiedzenie nie przybyła, ma być zwołane drugie posiedzenie z tym samym porządkiem dziennym, a na tem posiedzeniu mogą być powzięte uchwały bez względu na ilość obecnych członków względnie zastępców.

§. 24.

Uchwały Wydziału spółki, przeciw którym oświadczyli się delegaci Rządu i Wydziału krajowego lub też tylko jeden z nich, muszą być przed wykonaniem przedłożone c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli obaj lub jeden z delegatów tego ze względu na ważność powyższej uchwały zażąda.

Wydział spółki obowiązany będzie zastosować się do wydanej w tej mierze decyzji c. k. Namiestnictwa.

§. 25.

Zapadłe uchwały Wydziału spółki mają być bezwzględnie podane do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego a oprócz tego mają być wpisywane do protokołu, który winni podpisywać przewodniczący i dwóch członków Wydziału.

Każdemu z członków spółki przysługuje prawo wglądania w te protokoły uchwał.

§. 26.

Do obowiązków i zakresu działania Wydziału spółki należy:

1. Rozkład datków konkurencyjnych na pokrycie kosztów melioracyi i kosztów zarządu i następnej konserwacyi wykonanych budowli wodnych na podstawie miary ustanowionej niniejszym statutem, ewentualnie z przybraniem znawców i zawiadomienie o wyniku tej czynności interesowanych z równoczesnem wezwaniem ich do zapłaty. Odnośne uwiadomienia i wezwania do zapłaty będą interesowanym stronom przez c. k. Starostwo w Nisku doręczane.

Zarzuty wniesione przeciw rozkładowi datków konkurencyjnych; rozstrzyga wspomniane c. k. Starostwo na podstawie zdania znawców.

2. Ściąganie datków konkurencyjnych po myśli postanowień §. 4. ustawy z dnia 1. lipca 1886. Dz. u. kr. Nr. 63.

3. Utrzymywanie w ewidencji katastru konkurencyjnego.

4. Prowadzenie budowy z zastosowaniem się do projektu i sumy kosztorysowej w §. 1. niniejszego statutu wspomnianych i z zastosowaniem się co do sposobu prowadzenia budowy do postanowień w następnych paragrafach zawartych.

5. Uchwalanie rocznego budżetu robót melioracyjnych i kosztów zarządu a następnie kosztów konserwacyi wykonanych robót.

6. Przedkładanie po upływie każdorocznego okresu budowy Wydziałowi krajowemu do rocznego sprawozdania z czynności budowlanej z podaniem rezultatów i innych ważniejszych spostrzeżeń do budowy.

7. Zestawianie i przedkładanie sprawdzonych przez ogólne zgromadzenie rachunków rocznych wraz z dokumentami rachunkowymi Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku.

8. Przedkładanie Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku preliminarza i programu robót na rok przysły.

9. Uchwalanie co do zawarcia umów i ugód z przedsiębiorcami, których wartość kwotę 200 zł. w. a. przenosi.

10. Uchwały co do wszczęcia dalszego prowadzenia lub odstąpienia od wszczętych procesów.

11. Uchwały co do kupna gruntów, budynków i zakładów potrzebnych do przeprowadzenia robót melioracyjnych.

12. Uchwały co do ewentualnie jako potrzebne okazać się mających zmian w projekcie technicznym.

13. Odbiór materiałów.

14. Przyjmowanie potrzebnego personelu pomocniczego i służb za zezwoleniem Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, ustanawianie dla tego personelu płac i oddalanie personelu pomocniczego i służb.

15. Wydanie instrukcyi i regulaminu dla personelu pomocniczego i służb.

16. Szkontrowanie kasy spółkowej.

17. Przygotowanie sprawozdania z całorocznej czynności i wniosków dla ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej i przedkładania takowych ogólnemu zgromadzeniu.

18. Przekonywanie się każdego czasu o postępie i jakości robót melioracyjnych.

19. Branie udziału przez swego delegata w czynnościach corocznych komisji kolaudacyjnych przez Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiestnictwem delegowanych.

20. Rozstrzyganie sporów między członkami spółki ze stosunku spółki wpływających i między członkami spółki a spółką z pozostawieniem wolności odwołania się do ogólnego zgromadzenia.

§. 27.

Prowadzenie budowy porusza Wydział spółki wodnej powołanemu przez siebie kierownikowi technicznemu oraz technicznym organom pomocniczym.

§. 28.

W razie, gdyby w czasie budowy okazała się potrzeba zmiany w projekcie służącym za podstawę melioracyi lub też strony interesowane tej zmiany zażądały, winien kierownik budowy przedłożyć odpowiedni wniosek Wydziałowi spółki, który takowy z własną uchwałą przedłoży Wydziałowi krajowemu celem wspólnej narady nad takowym wraz z c. k. Namiestnictwem, a w razie potrzeby dla zbadania sprawy na miejscu, a następnie ostatecznego załatwienia wniosku.

§. 29.

Wykonanie budowy ma się odbywać z reguły w zarządzie własnym a przedewszystkiem za wynagrodzeniem od wymiaru.

Częściowe roboty może oddać Wydział spółki na wniosek kierownika budowy w przedsiębiorstwo w drodze akordów na podstawie cen jednostkowych. W razie gdyby potrzebne ceny jednostkowe nie były podane w kosztorysie, winny być takowe przedstawione przez Wydział spółki do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

§. 30.

Dla uwidocznienia postępu budowy ma być prowadzony dziennik budowy, na podstawie którego kierownik budowy z końcem każdego miesiąca za pośrednictwem Wydziału spółki przedkłada Wydziałowi krajowemu sumaryczne sprawozdanie o kaźdomiesięcznym postępie budowy, które następnie ma być udzielonym c. k. Namiestnictwu.

§. 31.

Do kontroli wykonywanych robót melioracyjnych tak pod względem jakości jakoteż i kosztów przeznacza Wydział krajowy i Namiestnictwo własnych techników, którzy każdego czasu czy to wspólnie, czy każdy z osobna mają prawo przekonywać się na miejscu o postępie jakości i cenach robót. Mają oni także prawo stosownie do postanowień §. 22. niniejszego statutu do brania udziału w obradach Wydziału spółki z głosem doradczym.

§. 32.

Z końcem kaźdorocznego okresu budowy, winien Wydział spółki prosić o kolaudacyę wykonywanych robót, którą bezzwłocznie zarządza Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiest-

stnictwem za pośrednictwem własnych organów technicznych. Koszta kolaudacyi zarówno jak kontroli robót przez techników rządowych i krajowych pokrywa fundusz budowy.

Protokół kolaudacyjny przedkłada się Wydziałowi krajowemu, który udziela takowy za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa do wiadomości c. k. Ministerstwu rolnictwa.

§. 33.

W pierwszych dniach grudnia każdego roku winien przewodniczący Wydziału spółki, względnie tegoż zastępca zwołać zwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki do Niska, Oprócz tego może być zwołane nadzwyczajne ogólne zgromadzenie w razie potrzeby lub na żądanie Wydziału spółki, albo też na żądanie połowy członków spółki lub w końcu na żądanie delegatów Rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich.

Gdyby przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca wzbraniał się zwołać zwyczajne lub nadzwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki, mają być analogicznie zastosowane postanowienia §. 22. niniejszego statutu.

§. 34.

Ogólne zgromadzenie członków spółki, na którym przewodniczący Wydziału spółki, względnie jego zastępca przewodniczy, składa się z wyborców powołanych w myśl §. 9. niniejszego statutu do wyboru Wydziału spółki, których mandaty tak długo trwają, jak długo trwa peryod urzędowania Wydziału spółki w myśl §. 17. niniejszego statutu unormowany.

§. 35.

Do ważności uchwał ogólnego zgromadzenia potrzebna jest obecność więcej niż połowy wyborców w poprzednim paragrafie wspomnianych i absolutna większość głosów w sposób §. 14 oznaczony obliczyć się mająca.

§. 36.

Jeżeliby na wezwanie przewodniczącego Wydziału spółki, względnie tegoż zastępcy nie zebrał się dostateczny komplet i z tego powodu musiałyby być zwołanem powtórnie ogólne zgromadzenie, natenczas uchwały na tem drugim zgromadzeniu zapadłe będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

§. 37.

W ogólnych zwyczajnych, jakoteż nadzwyczajnych zgromadzeniach członków spółki mają prawo brania udziału delegaci Rządu jako też Wydziału krajowego z głosem stanowczym, ustanowieni zaś do kontroli technicznej technicy rządowi i krajowi z głosem doradczym. Delegatom Rządu i Wydziału krajowego przysługuje nadto prawo sprzeciwienia się uchwałom ogólnego zgromadzenia ze skutkami w §. 24. niniejszego statutu omównionymi.

§. 38.

Do zakresu działania ogólnego zgromadzenia należy:

1. wybór członków Wydziału i zastępców tychże i usuwanie ich po myśli postanowień §. 41. niniejszego statutu;
2. przyjmowanie do wiadomości sprawozdań Wydziału spółki z całorocznej czynności, postępu robót, budżetu, preliminarza i programu robót na rok następny.
3. Sprawdzanie rachunków i udzielanie absolutorium Wydziałowi spółki.
4. Uchwały co do wysokości zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych przez przewodniczącego i członków Wydziału spółki.
5. Uchwały co do zmiany statutów na wniosek Wydziału spółki.

6. Rozstrzyganie sporów wzajemnych między członkami spółki ze stosunku spółki wpływających i między członkami spółki a spółką w razie odwołania się od rozstrzygnięcia przez Wydział spółki.

7. Uchwały co do pokrycia datków konkurencyjnych na strony przydających za pomocą operacji kredytowej pod warunkami przepisanyymi ustawą z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116.

8. Uchwały co do sprzedaży gruntów lub budynków i zakładów własnością spółki wodnej będących.

§. 39.

Uchwały ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej wpisane być mają w osobną księgę uchwał i podpisane przez przewodniczącego względnie zastępcę jego i dwóch członków spółki, a nadto w odpisach udzielone do wiadomości c. k. Starostwa w Nisku i Wydziału krajowego.

§. 40.

Gdyby ogólne zgromadzenie członków spółki wodnej powzięło uchwały sprzeczne z postanowieniami ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. ust. kr. Nr. 38., ustawy o osuszeniu bagien Niskich z dnia 1. lipca 1886 dz. u. p. Nr. 63. lub niniejszego statutu, a przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca nie odmówił wykonania tych uchwał, natenczas c. k. Starostwo w Nisku będzie miało prawo zakazania wykonania tych uchwał aż do czasu, dopóki c. k. Namiestnictwo analogiczne do postanowień §. 24. niniejszego statutu nie orzeknie czy uchwała może być wykonaną lub nie.

§. 41.

Gdyby Wydział spółki przed osiągnięciem celu spółki w §. 1. niniejszego statutu unormowanego nie wykonywał ciężących na nim obowiązków, lub takowe ze szkodą przedsiębiorstwa i interesowanych stron wypełniał, a ogólne zgromadzenie członków spółki czy to zwyyczajne czy nadzwyczajne wzbraniało się na odnośny wniosek delegatów Rządu i Wydziału krajowego Wydział ten usunąć i nowy Wydział wybrać, natenczas rozpisze c. k. Starostwo nowe wybory wyborców celem wyboru nowego Wydziału po myśli postanowień §§. 9—15. niniejszego statutu, a tymczasowo aż do ukonstytuowania się nowego Wydziału obejmą delegaci Rządu i Wydziału krajowego zarząd sprawami spółki.

Gdyby zaś i ten środek do celu nie doprowadził obejmą wspomnieni delegaci stały zarząd spraw spółki aż do ukończenia przedsiębiorstwa.

§. 42.

Spory wzajemne między członkami spółki ze stosunku spółki wpływające, jakoteż spory między członkami spółki a spółką jako taką, o ile tak jedne jak i drugie nie mają za przedmiot prawa własności i inne prawa rzeczowe, rostrzyga Wydział spółki a w dalszym odwołaniu ogólne zgromadzenia członków spółki.

§. 43.

Po ukończeniu budowy wyda c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym stosowne zarządzenie dla zabezpieczenia utrzymania wykonanych budowli po myśli §. 5. w związku z §. 3. ustawy z dnia 1. lipca 1886 Dz. ust. kraj. Nr. 63.

§. 44.

Zmiany tego statutu uchwalone na wniosek Wydziału spółki przez ogólne zgromadzenie członków spółki wejdą w życie po zatwierdzeniu ich przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 45.

Statut niniejszy obowiązywać zacznie po zatwierdzeniu go przez c. k. Namiestnictwo.

L. 68.897. — Niniejszy statut uchwalony przez większość spółki wodnej zatwierdza się w całej osnowie. Z c. k. Namiestnictwa. Lwów, dnia 24. września 1890. W zastępstwie: *Łoś*, w. r.

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 54.589/91.

S t a t u t

spółki wodnej dla osuszenia bagien Oleskich.

§. 1.

Osuszenie bagien w gminach i na obszarach dworskich powiatu brodzkiego i złoczowskiego: Chwatów, Zahorce, Olesko, Konty, Czyżki, Juśkowice, Sokołówka, Łabacz, Rażniów i Turze ma być wykonane w ciągu lat dwóch na podstawie ustawy krajowej z dnia 10. czerwca 1888 Dz. u. i rozp. kr. Nr. 71. według projektu Wydziału krajowego z r. 1886. kosztem nie przekraczającym sumy 40.000 zł. jako przedsięwzięcie subwencyonowane z funduszu krajowego.

Do pokrycia kosztów tej melioracji mają się przyczyniać w myśl §. 3. powołanej ustawy krajowej:

- a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 20% preliminowanych kosztów;
- b) państwowy fundusz melioracyjny takim samym bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 20% kosztów;
- c) właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym, oznaczonym przez władze administracyjne w wysokości 60% preliminowanych kosztów.

Koszta zarządu i utrzymania wykonać się mających budowli ponoszą wyłącznie właściciele nieruchomości i zakładów pod c) wymienieni a to w takim samym stosunku, w jakim rozrepartowane będą na nich datki konkurencyjne celem pokrycia kosztów osuszenia bagien Oleskich.

§. 2.

Dla wykonania osuszenia wspomnianych bagien, rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1. ustęp c) wymienionych, rozłożenia datków na pokrycie kosztów zarządu i późniejszego

utrzymania, ściągnięcia tych datków i dla konserwacji wykonanych budowli zawiązuje się na podstawie §. 45. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. kr. Nr. 38 spółka wodna, która nosi nazwę „Spółka wodna dla osuszenia bagien Oleskich“ i ma swoją siedzibę w Olesku.

§. 3.

Członkami spółki wodnej są każdorazowi właściciele gruntów, budynków i zakładów, położonych w oznaczonym przez władze administracyjne okręgu konkurencyjnym i wyszczególnionych w katastrze konkurencyjnym w następujących gminach i obszarach dworskich powiatu:

1. Złoczowskiego:

w Chwatowie, Zahorcach, Olesku, Kontach, Czyżkach, Juśkowicach i Sokołówce,

2. Brodzkiego:

w Rażniowie, Turzem i Łabaczu.

Zobowiązania wypływające z uczestnictwa w spółce są ciężarami gruntowymi i mają do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed wszystkimi innymi ciężarami rzeczowymi bezpośrednio po podatkach państwowych i należyciach publicznych, a gasną tylko wtedy, gdy grunt obciążony zgodnie z przepisami z okręgu spółki wydzielony zostanie.

Kto nabywa grunt, należący do okręgu spółki, staje się członkiem takowej i jest obowiązany do prestatyj wypływających z tego uczestnictwa.

§. 4.

Za miarę rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1. c) wymienionych i datków na pokrycie kosztów zarządu, a następnie konserwacji przyjmuje się stosownie do postanowień §§. 65. i 66. ustawy wodnej:

a) zaszacowania gruntów interesowanych podług klas katastralnych;

b) stopień zagrożenia nieruchomości na zabagnienie.

§. 5.

Zagrożenie nieruchomości stopniuje się na 2 klasy, a mianowicie należą do 1. klasy grunta, korzystające wprost z kanałów i odnoszące największą korzyść, zaś do 2. klasy grunta, które odniosą mniejsze korzyści lub wymagać będą prowadzenia rowów osuszających drugorzędnych.

Przy obliczeniu datków wspomnianych przyjmuje się za podstawę:

a) dla gruntów należących do 1. klasy zagrożenia pełną sumę ich czystego dochodu według szacunku katastralnego, zaś

b) dla gruntów należących do 2. klasy zagrożenia 50% tego czystego dochodu.

§. 6.

Spółkę zastępuje Wydział, którego wybór ma się odbywać przez wybranych w tym celu wyborców.

§. 7.

Liczbę wyborców powołanych do wyboru wydziału spółki wodnej ustanawia się na 41. Z tej liczby wypada 9 na obszary dworskie a mianowicie na: Olesko 1, na Sewerynkę ad Olesko 1, Adamówkę ad Olesko 1, Konty 1, Juśkowice 1, Sokołówkę 1, Łabacz 1, Rażniów 1, Turze 1. Resztę zaś w liczbie 32 rozdziela się na posiadłości włościańskie w ten sposób, że wybierać mają uczestnicy spółki z gminy: 1) Chwatów 2, 2) Zahorce 1, 3) Olesko 5, 4) Konty 6, 5) Czyżki 3, 6) Juśkowice 3, 7) Sokołówka 4, 8) Łabacz 2, 9) Rażniów 1, 10) Turze 1.

§. 8.

Na 14 dni przed wyborem wyborców zarządzi c. k. Starostwo w Złoczowie wyłożenie w kancelaryi gminnej każdej z powyższych gmin sporządzonego przez siebie spisu członków

spółki wodnej z dotyczącej gminy do przeglądu i uwiadomi o tem interesowanych przez zwierzchność gminną w sposób w gminie używany z wyznaczeniem 3-dniowego terminu do wnoszenia reklamacyj. Wniesione reklamacje tyczące się prawa wyborczego rozstrzyga c. k. Starostwo.

Wybór wyborców ma się odbywać w poszczególnych gminach na dniu i miejscu oznaczonym przez c. k. Starostwo i podanym w sposób w gminie używany na 8 dni przed wyborem do wiadomości interesowanych. Wyborami kieruje delegat c. k. Starostwa.

§. 9.

Wyborcy z gmin mają być wybierani absolutną większością głosów.

Stosunek głosów przy pierwszych wyborach oblicza się według obszaru gruntu położonego w okręgu konkurencyjnym, a to w ten sposób, że posiadanie gruntu do 800 sążni kwadr. uprawnia do jednego głosu, posiadanie zaś gruntu większego jak 800 sążni kwadr. upoważnia do tylu głosów, ile razy obszar posiadanego w okręgu konkurencyjnym gruntu podzielny jest przez 800 sążni kwadr.

Przy następnych wyborach ma być stosunek głosów obliczony według wysokości opłacanego datku konkurencyjnego. Datek do 5 zł. upoważnia do jednego głosu, jeżeli zaś członek spółki opłaca więcej jak 5 zł. datku konkurencyjnego, to ilość kwot po 5 zł. opłacanego datku konkurencyjnego uprawnia do tylu głosów. Jeżeli przy pierwszym głosowaniu nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy a w razie równości głosów los wyciągnięty przez delegata c. k. Starostwa.

§. 10.

Prawo wyboru wyborców z mniejszej posiadłości może być wykonywane osobiście lub przez pełnomocników, którzy niekoniecznie muszą być członkami spółki. Kobiety, osoby nie-własnowolne, fundusze publiczne, korporacje i towarzystwa wykonują prawo wyboru po myśli postanowień §§ 4., 5. i 6. gminnej ordynacji wyborczej z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19. Wykonywanie prawa wyboru odbywa się ustnie lub pisemnie według przepisów wyżej powołanej gminnej ordynacji wyborczej.

Co do biernego prawa wyboru obowiązują przepisy tej samej ordynacji wyborczej.

§. 11.

Zażalenia i protesty przeciw postępowaniu przy wyborach wyborców są tylko do 3 dni po dokonanych wyborze dopuszczalne, i mają być do c. k. Starostwa w Złoczowie wnoszone. Wniesione zażalenia i protesty przedłoży c. k. Starostwo wraz z swoim sprawozdaniem i aktami wyborczymi do dalszych 3 dni c. k. Namiestnictwu, które takowe ostatecznie rozstrzygnie.

§. 12.

Skoro wybory wyborców prawomocnie przeprowadzone zostaną, należy zarządzić wybór wydziału spółki wodnej.

Wydział spółki stanowi stałą reprezentację spółki do zarządu spółki i załatwiania jej spraw i ma swoją siedzibę w Olesku. Wydział spółki składa się ze siedmiu członków i tylu zastępców i ma być wybierany przez wyborców z obszarów dworskich, którzy mogą brać udział w wyborze przez pełnomocników, jak i przez wyborców wybranych z mniejszych posiadłości — a to w dwóch grupach, a mianowicie wyborcy z obszarów dworskich wybierają w jednej grupie 4 członków wydziału i tylu zastępców, zaś wyborcy z mniejszych posiadłości wybierają w drugiej grupie 3 członków wydziału i tylu zastępców, Głosowanie tak na członków wydziału, jakoteż na ich zastępców odbywa się kartkami.

Do ważności wyboru wymaga się absolutnej większości głosów w grupie mniejszych posiadłości według głów, w grupie zaś obszarów dworskich według ilości reprezentowanych wyborców (oznaczonej §. 7. statutu) obliczyć się mającej.

Jeżeli przy pierwszym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

Jeżeli zaś członkowie spółki, w której z gmin w §. 3. niniejszego statutu wymienionych od wyboru wyborców dla wyboru Wydziału spółki wodnej w zupełności się uchylili, lub gdyby wybrani wyborcy w wyborze Wydziału spółki z jakiegobądź powodu udziału brać nie chcieli, natenczas dokonują wyboru członków Wydziału z grupy mniejszych posiadłości a to w pełnej liczbie §. 7. statutu oznaczonej ci wyborcy z grupy mniejszych posiadłości, którzy do aktu wyborczego przystąpią bez względu na ich ilość.

Gdyby zaś członkowie spółki z mniejszych posiadłości uchylili się we wszystkich gminach od wyboru wyborców dla wyboru Wydziału spółki lub gdyby żaden z wybranych wyborców w wyborze członków Wydziału z grupy mniejszych posiadłości udziału wziąć nie chciał, natenczas wybiorą wyborcy z grupy obszarów dworskich wszystkich siedmiu członków Wydziału i tyleż ich zastępców.

W miejsce członka Wydziału, który wskutek trwałej lub dłuższy czas trwającej przeszkody nie mógłby brać udziału w czynnościach Wydziału, wstępuje do Wydziału w pierwszym wypadku stale, w drugim zaś na czas trwania przeszkody, ten zastępca, który w dotyczącej grupie największą ilością głosów wybrany został, a jeżeli kilku zastępców równą ilością głosów wybranych zostało, ten z nich, na którego los padnie. Zastępców w miarę powyższych postanowień powołuje przewodniczący spółki.

§. 13.

Członkami Wydziału spółki lub ich zastępcami mogą być wybrane nie tylko takie osoby, które po myśli postanowień §. 10. niniejszego statutu mają prawo czynnego i biernego wyboru, ale i osoby, które do spółki wodnej nie należą.

§. 14.

Badanie aktu wyborczego Wydziału spółki jest rzeczą tego Wydziału i przeciw jego orzeczeniu nie ma odwołania.

§. 15.

Członkowie Wydziału i ich zastępcy mają być wybierani pierwszy raz na czas jednego roku, po upływie zaś tego czasu na lat sześć.

§. 16.

Członkowie Wydziału spółki nie pobierają za spełnianie swego urzędowania żadnego stałego wynagrodzenia. Mogą jednakże żądać od spółki zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych, w wysokości przez walne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

Wydział spółki sprawdza wydatki i koszta poniesione w interesie spółki przez członków Wydziału i upoważnia kasę spółki do wypłacenia takowych.

Członek jednak Wydziału może żądać zwrotu kosztów podróży i wydatków rzeczywiste poniesionych, gdy ten członek ową podróż przedsięwziął za wiadomością i zezwoleniem przewodniczącego lub jego zastępcy.

§. 17.

Członkowie Wydziału wybierają z pośród siebie bezwzględną większością głosów po dług głosów obliczyć się mającą przewodniczącą. Jeżeli przy tym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, rozstrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

W ten sam sposób wybiera Wydział ze swego grona zastępcę przewodniczącego. Tak wybór przewodniczącego jak też jego zastępcy ma być bezzwłocznie podany do wiadomości Starostwa w Złoczowie i Wydziału krajowego i wpisany w księgę wodną.

§. 18.

Wybory Wydziału jakoteż wybory przewodniczącego Wydziału i jego zastępcy odbywają się w Olesku w miejscu i w czasie oznaczonym przez c. k. Starostwo i podanym do wiadomości wyborców względnie członków Wydziału.

Wybory przeprowadza delegat Starostwa w Złoczowie.

§. 19.

Przewodniczący : 1. zastępuje spółkę na zewnątrz; 2. przewodniczy na posiedzeniach Wydziału i walnych zgromadzeniach członków spółki, którą zwołuje; 3. jest wykonawcą uchwał Wydziału spółki i walnych zgromadzeń; 4. znosi się bezpośrednio z władzami państwowymi i krajowymi; 5. wygotowuje pisemne uchwały Wydziału i wystawia dokumenta w imieniu spółki, do których ważności jednakże potrzeba, aby były podpisane przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału; 6. zawiera umowy i ugody o ile wartość przedmiotu kwoty 50 zł. nie przerosi.

Umowy i ugody o wartości od 50 do 200 zł. zawiera przewodniczący w porozumieniu z dwoma członkami Wydziału spółki.

Do zawarcia zaś umów i ugód po nad 200 zł. jest potrzebną uchwałą Wydziału spółki.

Przewodniczący winien zawiadomić Wydział spółki na najbliższym posiedzeniu o zawartych umowach i ugodach; 7. prowadzi i utrzymuje kasę spółki i jest za nią odpowiedzialnym swoim majątkiem.

Gdyby zaś prowadzenie kasy przez Wydział spółki komu innemu było poruczonem, asygnuje wypłaty z kasy i dozoruje jej prowadzenie. W tym drugim jednak wypadku są członkowie Wydziału *in solidum* odpowiedzialni za kasę; 8) wykazuje corocznie zaległe datki konkurencyjne członków spółki wodnej w 14 dniach po płatności takowych c. k. Starostwu w Złoczowie względnie w Brodach, celem ściągnięcia tych zaległości w drodze politycznej egzekucyi; 9. nadzoruje urzędników i sługi spółki wodnej i nakłada na nich w razie potrzeby grzywny pieniężne do wysokości 20 zł. na rzecz spółki, a w razach niecierpiących zwłoki suspenduje urzędników i oddala sługi; 10. czuwa nad ogólnym postępem robót; 11. zastanawia wykonanie uchwał na posiedzeniu Wydziału spółki lub walnem zgromadzeniu powziętych a sprzeciwiających się postanowieniom ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. k. Nr. 38., ustawy o suszeniu bagien oleskich z dnia 10. czerwca 1888 Dz. u. k. Nr. 71. lub niniejszego statutu i przed wykonaniem takiej uchwały przedkłada za pośrednictwem c. k. Starostwa w Złoczowie do rozstrzygnięcia c. k. Namiestnictwa analogicznie do postanowień §. 22. niniejszego statutu.

Zastępcą przewodniczącego zastępuje go w razie przeszkody i wchodzi w takim wypadku we wszystkie prawa i atrybucye tegoż.

Przewodniczący i tegoż zastępcą urzęduje bezpłatnie, mogą jednakże od spółki żądać zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez ogólne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

§. 20.

Wydział spółki odbywa swe posiedzenia w miarę potrzeby.

Posiedzenia zwołuje przewodniczący, a w razie przeszkody tegoż zastępcą. Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki przez swych delegatów z głosem stanowczym.

Oprócz wspomnianych delegatów mają prawo do udziału w posiedzeniach Wydziału spółki także technicy rządowi i Wydziału krajowego wyznaczeni do kontroli technicznej wykonanych robót a to z głosem doradczym. W celu umożliwienia tak delegatom jakoteż technikowi rządowemu i Wydziału krajowego wzięcia udziału w posiedzeniach Wydziału ma ich przewodniczący względnie tegoż zastępca o terminie każdorazowego posiedzenia wcześniej uwiadomić.

Przewodniczący musi zwołać posiedzenie Wydziału w ciągu dni 8, jeżeli tego zażąda trzecia część Wydziału, delegat władzy politycznej lub Wydziału krajowego.

Gdyby przewodniczący a względnie tegoż zastępca pomimo żądania trzeciej części członków Wydziału, delegata władzy politycznej lub delegata Wydziału krajowego posiedzenia Wydziału nie zwołał, będzie takowe zwołane przez c. k. Starostę w Złoczowie.

Posiedzenie Wydziału, które nie zostało w jeden z powyższych sposobów zwołane, jest bezprawne a powzięte na takim posiedzeniu uchwały są nieważne. Na posiedzeniach zwołanych przez c. k. Starostę przewodniczy w razie wzbraniania się przewodniczącego lub tegoż zastępcy ten członek Wydziału, którego obecni na posiedzeniu członkowie Wydziału ad hoc wybiorą.

§. 21.

Do ważności uchwał Wydziału spółki zwołanego w jeden z powyższych sposobów potrzebną jest obecność przynajmniej 3 członków względnie zastępców, zaś w razie zwołania posiedzenia przez przewodniczącego lub jego zastępcę także obecność przewodniczącego względnie tegoż zastępcy. Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów i rozstrzyga w tym wypadku swym głosem. Gdyby potrzebna do ważności uchwał ilość członków Wydziału na posiedzenie nie przybyła, ma być zwołane drugie posiedzenie z tym samym porządkiem dziennym, a na tem posiedzeniu mogą być powzięte uchwały bez względu na ilość obecnych członków względnie ich zastępców.

§. 22.

Uchwały Wydziału spółki, przeciw którym oświadczyli się delegaci Rządu i Wydziału kraj. lub też tylko jeden z nich, muszą być przed wykonaniem przedłożone c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli obaj lub jeden z delegatów wymienionych tego ze względu na ważność powziętej uchwały zażąda.

Wydział spółki obowiązany będzie zastosować się do wydanej w tej mierze decyzji c. k. Namiestnictwa.

§. 23.

Zapadłe uchwały Wydziału spółki mają być bezzwłocznie podane do wiadomości c. k. Starostwa w Złoczowie i Wydziału krajowego, a oprócz tego mają być wpisywane do protokołu, który podpisany być ma przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału.

Każdemu z członków spółki przysługuje prawo wglądania w te protokoły uchwał.

§. 24.

Do obowiązków i zakresu działania Wydziału spółki należy;

1 Rozkład datków konkurencyjnych na pokrycie kosztów melioracy i kosztów zarządu i następnej konserwacyi wykonanych budowli wodnych, na podstawie miary, ustanowionej niniejszym statutem, ewentualnie przeprowadzonej na podstawie obliczeń, opartych na zdaniu znawców. O tym rozkładzie zawiadomić należy interesowanych z równoczesnem wezwaniem do spłaty datków. Odnośne uwiadomienia i wezwania do zapłaty będą interesowanym doręczane przez c. k. Starostwo w Złoczowie względnie w Brodach. Zarzuty wniesione przeciw rozkładowi datków konkurencyjnych rozstrzyga c. k. Starostwo w Złoczowie na podstawie zdania znawców.

2. Ściąganie datków konkurencyjnych po myśli postanowień §. 4. ustawy z dnia 10. czerwca 1888. Dz. u. kr. Nr. 71.

3. Utrzymywanie w ewidencji katastru konkurencyjnego.

4. Prowadzenie budowy z zastosowaniem się do projektu i sumy kosztorysowej w §. 1. niniejszego statutu wspomnianych i zastosowaniem się co do sposobu prowadzenia budowy do postanowień zawartych w następujących paragrafach.

5. Uchwalanie rocznego budżetu robót melioracyjnych i kosztów zarządu, a następnie kosztów konserwacji wykonanych już robót.

6. Przedstawienie po upływie każdorocznego okresu budowy Wydziałowi krajowemu dorocznego sprawozdania z czynności budowlanej, z podaniem rezultatów i innych ważniejszych spostrzeżeń co do budowy.

7. Zestawienie i przedkładanie sprawdzonych przez ogólne zgromadzenie rachunków rocznych, wraz z dokumentami rachunkowymi Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku.

8. Przedkładanie Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku preliminarza i programu robót na rok przyszedły.

9. Przyjmowanie do wiadomości sprawozdań przewodniczącego o zawartych umowach i ugodach poniżej 200 zł. w myśl §. 19. ust. 6. niniejszego statutu.

10. Uchwalanie co do zawarcia ugód i umów o przedmioty wartości ponad 200 zł.

11. Uchwały co do wszczęcia dalszego prowadzenia lub odstąpienia od rozpoczętych procesów.

12. Uchwały co do kupna gruntów, budynków i zakładów, potrzebnych do przeprowadzenia robót melioracyjnych.

13. Uchwały co do zmian w projekcie technicznym, które okażą się ewentualnie potrzebne.

14. Odbiór materiałów.

15. Przyjmowanie potrzebnego personelu pomocniczego i sług za zezwoleniem Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, ustanowienie dla tego personelu płac i tegoż oddalenie.

16. Wydanie instrukcyi i regulaminu dla personelu pomocniczego i sług.

17. Szkontrowanie kasy spółki wodnej.

18. Przygotowanie sprawozdania z całorocznej czynności i wniosków dla ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej i przedkładanie takowych ogólnemu zgromadzeniu.

19. Przekonywanie się każdego czasu o postępie i jakości robót melioracyjnych.

20. Branie udziału przez swego delegata w czynnościach komisji kolaudacyjnych, zarządzanych przez Wydział kraj. wspólnie z c. k. Namiestnictwem

21. Rozstrzyganie sporów między członkami spółki, ze stosunku spółki wpływających i między członkami spółki a spółką z pozostawieniem wolności odwołania się do ogólnego zgromadzenia.

22. Sprawdzanie i asygnowanie wydatków i kosztów poniesionych przez członków Wydziału w myśl §. 16. statutu.

§. 25.

Prowadzenie budowy porucza Wydział spółki wodnej powołanemu przez siebie kierownikowi technicznemu oraz technicznym organom pomocniczym.

§. 26.

W razie, gdyby w czasie budowy okazała się potrzeba zmiany w projekcie służącym za podstawę melioracyi lub też strony interesowane tej zmiany zażądały, winien kierownik

budowy przedłożyć odpowiedni wniosek Wydziałowi spółki, który ten wniosek z własną uchwałą przedłoży Wydziałowi krajowemu celem wspólnej narady z c. k. Namiestnictwem a w razie potrzeby celem zbadania sprawy na miejscu a następnie ostatecznego załatwienia.

§. 27.

Wykonanie budowy ma się odbywać z reguły w zarządzie własnym a przedewszystkiem za wynagrodzeniem od wymiaru.

Częściowe roboty może oddać Wydział spółki na wniosek kierownika budowy w przedsiębiorstwo w drodze akordów na podstawie cen jednostkowych.

W razie, gdyby potrzebne ceny nie były podane w kosztorysie, mają być te ceny przedstawione osobno przez Wydział spółki do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu w porozu mieniu z c. k. Namiestnictwem.

§. 28.

Dla uwidocznienia postępu budowy ma być prowadzony dziennik budowy, na podstawie którego kierownik budowy z końcem każdego miesiąca za pośrednictwem Wydziału spółki przedkłada Wydziałowi krajowemu sumaryczne sprawozdania o każdomiesięcznym postępie budowy, które następnie ma być c. k. Namiestnictwu udzielone.

§. 29.

Do kontroli wykonanych robót melioracyjnych tak pod względem jakości jako też i kosztów przeznacza c. k. Namiestnictwo i Wydział krajowy własnych techników, którzy każdego czasu, czyto wspólnie czy też każdy z osobna mają prawo przekonywać się na miejscu o postępie, jakości i cenach robót. Mają oni także prawo stosownie do postanowień §. 20. niniejszego statutu do udziału w obradach Wydziału spółki z głosem doradczym.

Wszelkie spostrzeżenia lub żądania zastosowania się przy robotach do wskazówek mają być udzielane Wydziałowi spółki na ręce przewodniczącego lub tegoż zastępcy.

§. 30.

Z końcem każdorocznego okresu budowy winien Wydział spółki prosić o kolaudację wykonanych robót, którą bezzwłocznie zarządzi Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiestnictwem za pośrednictwem własnych organów technicznych. Koszta kolaudacyi zarówno jak i kontroli robót przez techników rządowych i krajowych pokrywa fundusz budowy.

Protokół kolaudacyjny przedkłada się Wydziałowi krajowemu, który udziela takowy za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa do wiadomości c. k. Ministerstwa rolnictwa.

§. 31.

W pierwszych dniach grudnia każdego roku winien przewodniczący Wydziału spółki względnie tegoż zastępca zwołać zwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki do Oleska. Oprócz tego może być zwołane nadzwyczajne ogólne zgromadzenie w razie potrzeby lub na żądanie Wydziału spółki lub też na żądanie połowy członków spółki lub w końcu na żądanie delegatów Rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich. Gdyby przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca wzbraniał się zwołać zwyczajne lub nadzwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki mają być analogicznie zastosowane postanowienia §. 20. niniejszego statutu.

§. 32.

Ogólne zgromadzenie członków spółki, na którym przewodniczący Wydziału spółki względnie jego zastępca przewodniczy, składa się z wyborców powołanych w myśl §. 7. niniejszego statutu do wyboru Wydziału spółki, których mandaty tak długo trwają jak długo trwa peryod urzędowania Wydziału spółki unormowany §. 15. niniejszego statutu.

§. 33.

Do ważności uchwały ogólnego zgromadzenia potrzebna jest obecność więcej niż połowy wyborców w paragrafie poprzednim wspomnianych i absolutna większość głosów obliczyć się mająca w sposób §. 17. oznaczony.

§. 34.

Jeżeliby na wezwanie przewodniczącego Wydziału spółki względnie tegoż zastępcy nie zebrał się dostateczny komplet i z tego powodu musiałyby być zwołanem powtórnie ogólne zgromadzenie, natenczas uchwały na tem drugim zgromadzeniu zapadłe będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

§. 35.

W ogólnych zwyczajnych jako też nadzwyczajnych zgromadzeniach członków spółki, mają prawo do udziału delegaci Rządu i Wydziału krajowego z głosem stanowczym, ustanowieni zaś do kontroli technicznej technicy rządowi i krajowi z głosem doradczym. Delegatom Rządu i Wydziału krajowego przysługuje nadto prawo sprzeciwienia się uchwałom ogólnego zgromadzenia ze skutkami unormowanymi w §. 22. niniejszego statutu.

§. 36.

Do zakresu działania ogólnego zgromadzenia należy:

- 1) wybór członków Wydziału i zastępców tychże i usuwanie ich po myśli postanowień §. 39. niniejszego statutu;
- 2) przyjmowanie do wiadomości sprawozdań Wydziału spółki z całorocznej czynności, postępu robót, budżetu, preliminarza i programu robót na rok następny;
- 3) sprawdzenie rachunków i udzielenie absolutorium Wydziałowi spółki;
- 4) uchwały co do wysokości zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych przez przewodniczącego i członków Wydziału spółki;
- 5) uchwały co do zmiany statutów na wniosek Wydziału spółki;
- 6) rozstrzyganie sporów między członkami spółki ze stosunku spółki wpływających oraz sporów między członkami spółki a spółką w razie odwołania się od rozstrzygnięcia sporu przez Wydział spółki;
- 7) uchwały co do pokrycia datków konkurencyjnych na strony przypadających za pomocą operacyj kredytowych pod warunkami przepisanyymi ustawą z dnia 30. czerwca 1884. Dz. p. p. Nr. 116;
- 8) uchwały co do sprzedaży gruntów lub budynków i zakładów własnością spółki będących.

§. 37.

Uchwały ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej wpisane być mają w osobną księgę uchwał i podpisane przez przewodniczącego względnie jego zastępcę i dwóch członków spółki, a nadto w odpisach udzielone do wiadomości c. k. Starostwu w Złoczowie i Wydziałowi krajowemu.

§. 38.

Gdyby ogólne zgromadzenie członków spółki wodnej powzięło uchwały sprzeczne z postanowieniami ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875. Dz. u. kr. Nr. 38, ustawy o osuszeniu bagien Oleskich z dnia 10. czerwca 1888. Dz. u. k. Nr. 71, lub niniejszego statutu, a przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca nie odmówiłby wykonania tych uchwał, natenczas c. k. Starostwo w Złoczowie będzie miało prawo zakazania wykonania tych uchwał, aż do czasu

dopóki c. k. Namiestnictwo analogicznie do postanowień §. 22. niniejszego statutu nie orzeknie, czy uchwała może być wykonaną lub nie.

§. 39.

Gdyby Wydział spółki przed osiągnięciem celu spółki oznaczonego w §. 1. niniejszego statutu nie wykonywał ciężących na nim obowiązków lub takowe ze szkodą przedsiębiorstwa i interesowanych członków spółki wypełniał, a ogólne zgromadzenie czy to zwyczajne czy też nadzwyczajne wzbraniało się na odnośny wniosek delegatów Rządu i Wydziału krajowego usunąć ten Wydział spółki i nowy wybrać, natenczas rozpisze c. k. Starostwo w Złoczowie nowe wybory wyborców celem wyboru nowego Wydziału po myśli postanowień §§. 7.—13. niniejszego statutu, a tymczasowo aż do ukonstytuowania się nowego Wydziału obejmą delegaci Rządu i Wydziału krajowego zarząd spółki.

Gdyby zaś i ten środek do celu nie doprowadził, obejmą wspomniani delegaci stały zarząd spraw spółki aż do ukończenia przedsiębiorstwa.

§. 40.

Spory wzajemne między członkami spółki ze stosunku spółki wynikające, jakoteż spory między członkami spółki a spółką jako taką, o ile tak jedne jak i drugie nie mają za przedmiot prawa własności i inne prawa rzeczowe rozstrzyga Wydział spółki a w dalszym odwołaniu ogólne zgromadzenia członków spółki.

§. 41.

Po ukończeniu budowy wyda c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym stosowne zarządzenia dla zabezpieczenia utrzymania wykonanych budowli po myśli §. 5. w związku z §. 3. ustawy z dnia 10. czerwca 1888. Dz. u. kr. Nr. 71.

§ 42.

Zmiany tego statutu uchwalone na wniosek Wydziału spółki przez ogólne zgromadzenie członków spółki wejdą w życie po zatwierdzeniu ich przez c. k. Namiestnictwo.

§. 43.

Statut niniejszy obowiązywać zacznie po zatwierdzeniu go przez c. k. Namiestnictwo.

Niniejszy statut uchwalono i przyjęto na walnem zgromadzeniu spółki wodnej, odbytej dnia 19. sierpnia 1891. w Olesku. — C. k. Starosta. Złoczów dnia 21. sierpnia 1891.

Dr. Roder.

L. 68.799. Niniejszy statut uchwalony i przyjęty przez spółkę wodną zatwierdza się w całej osnowie. Z c. k. Namiestnictwa. Lwów, dnia 11. września 1891. *Badeni w. r.*

S t a t u t

Spółki wodnej dla regulacji potoku Krzemienicy i Babulówki na przestrzeni od gminy Hyki do ujścia do Wisły wraz z uregulowaniem potoków, Rowu i Trześni.

I. Sposób wykonania regulacji.

§. 1. Regulacja potoku Krzemienicy i Babulówki na przestrzeni od gminy Hyki do ujścia do Wisły wraz z uregulowaniem potoku Rowu i Trześni ma być wykonana w myśl ustawy krajowej z dnia 10. czerwca 1888 Dz. u. kr. Nr. 70. wedle projektu ułożonego przez administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym w ciągu lat pięciu, poczynszy od roku 1888 jako przedsięwzięcie krajowe.

Do kosztów regulacji, (łącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu), które kwoty 155.000 zł. przekroczyć nie mogą — mają się przyczyniać w myśl §. 3. powołanej ustawy:

- a) fundusz krajowy bezwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu (40) procent preliminowanych kosztów;
- b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1, i §. 4. ustęp 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 dz. p. p. Nr. 116. bezwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu (30) procent kosztów;
- c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze administracyjne oznaczonym, resztę preliminowanych kosztów budowy t. j. 30 procent czyli 46.500 zł. w stosunku w §§. 4 i 5 bliżej oznaczonym.

Wykonanie robót melioracyjnych i konserwacyjnych zarówno jak i administrację funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmuje Wydział krajowy w myśl §. 7. ustawy z dnia 10 czerwca 1888 Dz. u. kr. Nr. 70., przyczem stosować się winien do instrukcyi techniczno-administracyjnej z dnia 28. września 1888 Dz. u. kr. Nr. 94.

II Spółka wodna, jej nazwa i siedziba.

§. 2. Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 1. ustęp c) wymienionych zawiązuje się na podstawie §. 45. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. kr. Nr. 38. i §. 4. ustawy krajowej z dnia 10. czerwca 1888 Dz. u. kr. Nr. 70. spółkę wodną, która nosi nazwę „Spółka wodna dla regulacji Krzemienicy, Babulówki, Rowu i Trześni i ma siedzibę w Mielcu.

III. Członkowie spółki.

§. 3. Członkami spółki są każdorazowi właściciele gruntów, budynków i zakładów położonych w oznaczonym przez c. k. Starostwo w Mielcu okręgu konkurencyjnym a w katastrze konkurencyjnym bliżej wyszczególnionych.

Nieruchomości te położone są w następujących gminach i obszarach dworskich powiatów politycznych mieleckiego i tarnobrzeskiego, mianowicie:

A. w powiecie mieleckim:

a) w gminach:

1. Przykop, 2. Wojków, 3. Padew narodowa z probostwem, 4. Padew kolonia, 5. Zarównie, 6. Zachwiejów, 7. Piechoty, 8. Babule, 9. Tuszów narodowy, 10. Tuszów kolonia, 11. Grochowe, 12. Malinie, 13. Trześń, 14. Chorzelów z probostwem, 15. Jaślany z probostwem, 16. Josefzdorf, 17. Pluty, 18. Czajkowa, 19. Reichsheim, 20. Mielec, 21. Cyranka, 22. Wojsław z Rzyskami, 23. Rzochów z probostwem;

b) w obszarach dworskich:

1. Przykop, 2. Wojków, 3. Padew, 4. Piechoty, 5. Babule, 6. Tuszów, 7. Grochowe, 8. Malinie, 9. Trześń, 10. Chorzelów, 11. Jaślany, 12. Czajkowa, 13. Mielec, 14. Cyranka, 15. Wojsław z Rzyskami, 16. Rzochów.

B. w powiecie tarnobrzeskim:

a) w gminach:

1. Siedleszczany, 2. Suchorzów, 3. Skopanie, 4. Baranów z probostwem, 5. Dymytrów mały, 6. Dymytrów wielki, 7. Domacyny, 8. Knapy, 9. Wola gołego;

b) w obszarach dworskich:

1. Siedleszczany, 2. Suchorzów, 3. Skopanie, 4. Baranów, 5. Dymytrów mały, 6. Dymytrów wielki.

Zobowiązania wypływające z uczestnictwa w spółce są ciężarem grutowym i mają do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed wszystkimi innymi ciężarami rzeczowymi, bezpośrednio po podatkach państwowych i należnościach publicznych a gasną tylko wtedy, gdy grunt obciążony zgodnie z przepisami spółki wydzielonym, albo spółka po ukończeniu swego zadania rozwiązana zostanie. Kto nabywa grunt należący do związku spółki, staje się członkiem takiej i jest obowiązany do prestacyj wypływających z tego stosunku.

IV. Rozkład datków konkurencyjnych.

§. 4. Za miarę do rozłożenia datków konkurencyjnych w §. 1. c. wspomnianych przyjmuje się w myśl postanowień §. 66. ustawy wodnej wartość interesowanych nieruchomości i zakładów, stosownie do stopnia zagrożenia a to dla uwidocznionego w katastrze obszaru klasy pierwszej w 100% — klasy drugiej w 80% a klasy trzeciej w 70% tejże wartości.

Do I. i II. klasy należą częściami: Siedleszczany Suchorzów, Skopanie, Baranów, Dymytrów mały, Dymytrów wielki, Domacyny i Przykop, do III. klasy reszta obszarów do okręgu konkurencyjnego wcielonych.

§. 5. Wartość interesowanych nieruchomości oblicza się według czystego dochodu katastralnego a o ile to jest niemożliwym, jak n. p. przy budowlach, zakładach i drogach, według szacunku rzeczoznawców.

V. Reprezentacja spółki i jej siedziba.

§. 6. Spółkę zastępuje Wydział składający się z 9 członków i tyluż zastępców. Jednego członka Wydziału i tegoż zastępcę mianuje Dyrekcya ruchu kolei Karola Ludwika. Wydział stanowi stałą Reprezentację spółki do zarządu spółki i załatwienia jej sprawy i ma swoją siedzibę w Mielcu.

VI. Wyborcy oraz członkowie walnego zgromadzenia.

§. 7. Wyborcami są naczelnicy gmin jako reprezentanci mniejszej posiadłości gruntowej obowiązanej do konkurencyi w spółce, dalej reprezentanci obszarów dworskich należących

do spółki, wreszcie prawni zastępcy probostw interesowanych. Ponieważ według §. 3. niniejszych statutów nieruchomości objęte przez władzę okręgiem konkurencyjnym położone są w 32 gminach wraz 5 plebaniami i 22 obszarach dworskich, przeto liczbę wyborców powołanych do wyboru Wydziału spółki ustanawia się na 59. — Wyborcy ci są członkami walnego zgromadzenia w myśl postanowień §. 22. niniejszych statutów.

VII. Wybór Wydziału.

§. 8. Gdy według §. 6. jednego członka Wydziału i tegoż zastępcę mianuje Dyrekcyja ruchu kolei Karola Ludwika, przeto resztujących 8 członków Wydziału i tyluż zastępców wybierają naczelnicy gmin, prawni zastępcy probostw i reprezentanci obszarów dworskich wymienionych w §. 3. niniejszych statutów w 3 grupach, mianowicie:

- a) zastępcy probostw w I-ej grupie jednego członka i tegoż zastępcę;
- b) obszary dworskie względnie reprezentanci tych w II-ej grupie trzech członków Wydziału i tyluż zastępców, wreszcie:
- c) naczelnicy gmin w III-ej grupie czterech członków Wydziału i tyluż zastępców.

Stosunek głosów oblicza się u zastępców plebanii według ilości tychże u innych zaś reprezentantów według obszaru gruntu położonego w okręgu konkurencyjnym a to w ten sposób, że posiadacz lub reprezentant gruntu do 100 morgów uprawnionym jest do jednego głosu, posiadacz zaś lub reprezentant większego niż 100 morgów gruntu uprawnionym jest do tylu głosów, ile razy cały obszar posiadanego lub reprezentowanego a położonego w okręgu konkurencyjnym gruntu jest podzielny przez 100; — pozostała reszta, jeżeli przenosi 50 morgów upoważnia do jednego głosu.

Reprezentanci obszarów dworskich jakoteż interesowanych gmin w katastrze konkurencyjnym uwidoczniionych a nie posiadających nawet 100 morgów gruntu mają prawo do jednego głosu przy wyborach (każdy dla siebie).

Głosowanie tak na członków Wydziału jako też na ich zastępców odbywa się kartkami. Do ważności wyboru wymaga się absolutnej większości głosów. Jeżeli przy pierwszym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, natenczas rostrzygnie wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

W miejsce członka Wydziału, który wskutek trwałej lub dłuższy czas trwającej przeszkody nie mógłby brać udziału w czynnościach Wydziału, wstępuje do Wydziału w pierwszym wypadku stale, w drugim zaś na czas trwania przeszkody ten zastępca, który w dotychczasowej grupie największą ilością głosów wybranym został, a jeżeli kilku zastępców równą ilością głosów wybrano, ten z nich, na którego los padnie.

Zastępców w miarę powyższych postanowień powołuje przewodniczący spółki.

VIII. Prawo wybieralności.

§. 9. Członkami Wydziału spółki lub ich zastępcami mogą być wybrane także osoby, które do spółki wodnej nie należą.

IX. Badanie aktu wyborczego Wydziału i prawo rekursu.

§. 10. Badanie aktu wyborczego Wydziału spółki jest rzeczą tego Wydziału i przeciw jego orzeczeniu nie ma odwołania.

X. Czas urzędowania Wydziału spółki.

§. 11. Członkowie Wydziału spółki i ich zastępcy mają być wybrani na czas do ukończenia robót spółki lecz nie dłużej jak na lat trzy.

XI. Prawa członków Wydziału do żądania zwrotu poniesionych wydatków.

§. 12. Członkowie Wydziału spółki nie pobierają za spełnianie swego urzędowania żadnego stałego wynagrodzenia, mogą jednakże żądać od spółki zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez walne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

XII. Prezes i jego zastępca.

§. 13. Członkowie Wydziału wybierają z pośród siebie bezwzględną większością głosów, podług głów obliczyć się mającą przewodniczącego. Jeżeliby przy tym wyborze nie uzyskano absolutnej większości głosów, rozstrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los; w ten sam sposób wybiera Wydział ze swego grona zastępcę przewodniczącego. Tak wybór przewodniczącego jako też jego zastępcy ma być bezzwłocznie podany do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego i wpisany w księgę wodną.

§. 14. Wybory Wydziału jakoteż wybory przewodniczącego Wydziału i jego zastępcy odbywają się w Mielcu w miejscu i w czasie oznaczonym przez Starostwo i podanym do wiadomości wyborców względnie członków Wydziału. Wybory przeprowadza delegat Starostwa za uwiadomieniem Wydziału krajowego.

XIII. Zakres działania prezesa Wydziału spółki a względnie jego zastępcy.

§. 15. Przewodniczący: 1. zastępuje spółkę na zewnątrz; 2. przewodniczy na posiedzeniach Wydziału i walnych zgromadzeniach członków spółki, które zwołuje; 3. jest wykonawcą uchwał Wydziału spółki i walnych zgromadzeń; 4. znosi się bezpośrednio z władzami państwowymi i krajowymi; 5. wygotowuje pisemne uchwały Wydziału i wystawia dokumenta w imieniu spółki, do których ważności jednakże potrzeba, aby były podpisane przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału; 6. prowadzi i utrzymuje kasę spółki i jest za nią odpowiedzialnym. Gdyby zaś prowadzenie kasy przez Wydział spółki komu innemu było poruczone — asygnuje wypłaty z kasy i dozoruje jej prowadzenia. W tym drugim jednak wypadku są członkowie Wydziału in solidum za kasę odpowiedzialnymi; 7. wykazuje corocznie zaległe datki konkurencyjne członków spółki w 14 dni po płatności takowych do ściągnięcia ich w drodze egzekucji politycznej c. k. Starostwom w Mielcu i Tarnobrzegu; 8. nadzoruje urzędników i sługi spółki wodnej i nakłada na nich w razie potrzeby grzywny pieniężne a w razach niecierpiących zwłoki suspenduje urzędników i oddala sługi. Zastępca przewodniczącego zastępuje go w razie przeszkody i wchodzi w takim razie we wszystkie prawa i atrybucye tegoż. Przewodniczący i tegoż zastępca urzędują bezpłatnie, mogą jednakże od spółki żądać zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych w wysokości przez ogólne zgromadzenie członków spółki ustanowić się mającej.

XIV. Posiedzenia Wydziału. — Delegaci.

§. 16. Wydział spółki odbywa swe posiedzenie w miarę potrzeby. Posiedzenie zwołuje przewodniczący, w razie przeszkody tegoż zastępca. Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajo-

wemu przysługuje prawo brania udziału w posiedzeniach Wydziału spółki przez swych delegatów z głosem stanowczym. W celu umożliwienia rzeczonym delegatom wzięcia udziału w posiedzeniach Wydziału ma ich przewodniczący względnie tegoż zastępca o terminie każdorazowym posiedzenia wcześniej zawiadomić.

Przewodniczący musi zwołać posiedzenie Wydziału w przeciągu 8 dni, jeżeli tego zażąda trzecia część Wydziału, delegat władzy politycznej lub delegat Wydziału krajowego. Gdyby przewodniczący a względnie tegoż zastępca, pomimo żądania trzeciej części członków Wydziału, delegata władzy politycznej lub delegata Wydziału krajowego posiedzenia Wydziału nie zwołał, będzie takowe zwołane przez c. k. Starostwo w Mielcu.

Posiedzenie Wydziału, które nie zostało w jeden z powyższych sposobów zwołane, jest bezprawne a powzięte na takim posiedzeniu uchwały są nieważne.

Na posiedzeniach zwołanych przez c. k. Starostę za uwiadomieniem Wydziału krajowego, przewodniczący w razie wzbraniania się przewodniczącego, lub tegoż zastępcy ten członek Wydziału, którego obecni na posiedzeniu członkowie Wydziału ad hoc wybiorą.

XV. Ważność uchwał Wydziału.

§. 17. Do ważności uchwał Wydziału spółki, zwołanego na posiedzenie w jeden z powyższych sposobów potrzebna jest obecność przynajmniej 4 członków, względnie zastępców, a w razie zwołania posiedzenia przez przewodniczącego lub jego zastępcy, także obecność przewodniczącego lub jego zastępcy. Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów i rozstrzyga w tym wypadku swym głosem.

Gdyby potrzebna do ważności uchwał ilość członków Wydziału na posiedzenie nie przybyła, ma być zwołane drugie posiedzenie z tym samym porządkiem, a na tem posiedzeniu mogą być powzięte uchwały bez względu na ilość obecnych członków względnie zastępców.

XVI. Uchwały Wydziału wymagające zatwierdzenia Namiestnictwa.

§. 18. Uchwały Wydziału spółki, przeciw którym oświadczyli się delegaci Rządu i Wydziału krajowego lub też tylko jeden z nich, muszą być przed wykonaniem przedłożone c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli obaj lub jeden z delegatów tego ze względu na ważność powziętej uchwały zażąda. Wydział spółki obowiązany będzie zastosować się do wydanej w tej mierze decyzji c. k. Namiestnictwa.

XVII. Zawiadomienie o powziętych uchwałach, protokół uchwał.

§. 19. Zapadłe uchwały Wydziału spółki mają być bezzwłocznie podane do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego, a oprócz tego mają być wpisane do protokołu, który winni podpisywać przewodniczący i dwóch członków Wydziału. Każdemu z członków spółki przysługuje prawo wglądania w protokoły uchwał.

XVIII. Zakres działania Wydziału spółki

§. 20. Do obowiązku i zakresu działania Wydziału spółki należy:

1. Rozkład datków konkurencyjnych na pokrycie kosztów regulacji na podstawie miary ustanowionej niniejszym statutem ewentualnie z przybraniem znawców i ustanowienie terminów rocznej spłaty datków, tudzież zawiadomienie o wyniku tej czynności interesowanych z równoczesnem wezwaniem ich do zapłaty. Odnośne uwiadomienia i wezwania do zapłaty będą

interesowanym stronom przez c. k. Starostwo w Mielcu i w Tarnobrzegu doręczane. Zarzuty wniesione w 14-dniowym nieprzekraczalnym terminie przeciw rozkładowi datków konkurencyjnych rozstrzyga c. k. Starostwo w Mielcu na podstawie zdania znawców.

2. Ściągnięcie datków konkurencyjnych z zastosowaniem się do postanowień §. 5. ustawy z d. 10. czerwca 1888. dz. u. kr. N. 70. co do terminu zapłaty.

3. Utrzymywanie ewidencji i katastru konkurencyjnego.

4. Spłata każdorazowej raty prestacyj konkurencyjnych do kasy Wydziału krajowego.

5. Zestawienie i przedkładanie sprawdzonych przez ogólne zgromadzenie rachunków rocznych wraz z dokumentami rachunkowymi Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku.

6. Wnioski co do wysokości wypłacić się mającego odszkodowania.

7. Wnioski co do ewentualnie jako potrzebne okazać się mogących zmian w projekcie technicznym.

8. Szkontrowanie kasy spółki.

9. Przygotowanie sprawozdania z całorocznej czynności i wniosków dla ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej i przedkładanie takowych ogólnemu zgromadzeniu.

10. Przekonywanie się przez swego delegata każdego czasu o postępie i jakości robót melioracyjnych.

11. Robienie zarzutów przeciw zamknięciu rachunków z dochodów i wydatków z funduszu regulacyjnego, stosownie do §. 21. instrukcyi techniczno-administracyjnej.

12. Branie udziału przez swego delegata w czynnościach corocznych komisji kolaudacyjnych przez Wydział krajowy wspólnie z c. k. Namiestnictwem delegowanych.

13. Rozstrzyganie sporów między członkami spółki ze stosunku spółki wypływających i między członkami spółki a spółką z pozostawieniem wolności odwołania się do ogólnego zgromadzenia.

XIX. Walne zgromadzenie członków spółki.

§. 21. W pierwszych dniach grudnia każdego roku winien przewodniczący Wydziału spółki względnie tegoż zastępca zwołać zwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki do Mielca. Oprócz tego może być zwołane nadzwyczajne ogólne zgromadzenie w razie potrzeby lub na żądanie Wydziału spółki albo też na żądanie połowy reprezentantów członków spółki lub w końcu na żądanie delegatów Rządu i Wydziału krajowego lub jednego z nich. Gdyby przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca wzbraniał się zwołać zwyczajne lub nadzwyczajne ogólne zgromadzenie członków spółki, mają być analogicznie zastosowanie postanowienia §. 16. niniejszego statutu.

22. Ogólne zgromadzenie członków spółki, na którym przewodniczy przewodniczący, Wydziału spółki względnie jego zastępca składa się z naczelników gmin i zastępców plebanij, tudzież obszarów dworskich, powołanych w myśl §. 7. niniejszego statutu do wyboru Wydziału spółki.

XX. Ważność uchwał.

§. 23. Do ważności uchwał ogólnego zgromadzenia potrzebna jest obecność więcej niż połowy uprawnionych w sposób §. 8. oznaczony obliczyć się mająca.

§. 24. Jeżeliby na wezwanie przewodniczącego Wydziału spółki, względnie tegoż zastępcy nie zebrał się dostateczny komplet i z tego powodu musiałyby być zwołane powtórne ogólne zgromadzenie, wtenczas uchwały na tem drugim zgromadzeniu zapadłe będą miały moc obowiązującą bez względu na ilość obecnych.

XXI. Delegaci.

§. 25. W ogólnych zwyczajnych jako też nadzwyczajnych zgromadzeniach członków spółki mają prawo brania udziału delegaci Rządu jako też Wydziału krajowego z głosem stanowczym. Delegatom rządowym i Wydziału krajowego przysługuje nadto prawo sprzeciwiania się uchwałom ogólnego zgromadzenia ze skutkami w §. 18. niniejszego statutu omówionymi.

XXII. Zakres działania Walnego zgromadzenia.

§. 26. Do zakresu działania Walnego zgromadzenia należy:

1. Wybór członków Wydziału i zastępców tychże i usuwanie ich po myśli §. 28. niniejszego statutu.
2. Przyjmowanie do wiadomości sprawozdań Wydziału spółki z całorocznej czynności, postępu robót, budżetu, preliminarza i programu robót na rok następny.
3. Sprawdzanie rachunków i udzielanie absolutorium Wydziałowi spółki.
4. Uchwały co do wysokości zwrotu kosztów podróży i rzeczywistych wydatków w interesie spółki poniesionych przez przewodniczącego i członków Wydziału spółki.
5. Uchwały co do zmiany statutów na wniosek Wydziału spółki.
6. Rozstrzyganie sporów wzajemnych pomiędzy członkami spółki ze stosunku spółki wpływających i między członkami spółki a spółką w razie odwołania się od rozstrzygnięcia przez Wydział spółki.
7. Uchwały co do pokrycia datków konkurencyjnych na strony przypadających za pomocą operacji kredytowej pod warunkami przepisanyymi ustawą z 30. czerwca 1884 Dz. u. p. N. 116.
8. Wnioski co do sprzedaży gruntów lub budynków i zakładów własnością spółki wodnej będących.

XXIII. Księga uchwał.

§. 27. Uchwały ogólnego zgromadzenia członków spółki wodnej wpisane być mają w osobną księgę uchwał i podpisane przez przewodniczącego, względnie zastępcę jego i dwóch członków spółki a nadto w odpisach udzielone do wiadomości Starostwa w Mielcu i Wydziałowi krajowemu.

XXIV. Uchwały sprzeczne z ustawami.

§. 28. Gdyby ogólne zgromadzenie członków spółki wodnej powzięło uchwały sprzeczne z postanowieniami ustawy wodnej z 14. marca 1875. Dz. u. kr. N. 38., ustawy o regulacji Krzemienicy z 10. czerwca 1888 Dz. u. kr. N. 70 lub niniejszego statutu, a przewodniczący Wydziału względnie jego zastępca nie odmówił wykonania tych uchwał, natenczas c. k. Starosta w Mielcu będzie miał prawo zakazania wykonania tych uchwał aż do czasu, dopóki c. k. Namiestnictwo analogicznie do postanowień §. 18. niniejszego statutu nie orzeknie czy uchwała może być wykonaną, lub nie.

XXV. Usunięcie Wydziału, zarząd sprawami spółki przez delegatów.

§. 29. Gdyby Wydział spółki przed osiągnięciem celu spółki w §. 2. niniejszego statutu unormowanego nie wykonywał ciężących na nim obowiązków lub takowe ze szkodą przedsiębiorstwa i interesowanych stron wypełniał a ogólne zgromadzenie członków spółki czy to zwyczajne lub nadzwyczajne wzbraniało się na odnośny wniosek delegatów Rządu i Wydziału krajowego, Wydział ten usunąć i nowy Wydział wybrać, natenczas rozpisze c. k. Starostwo w Mielcu wybory nowego Wydziału po myśli postanowień §§. 6—8. niniejszego sta-

tutu a tymczasem aż do ukonstytuowania się nowego Wydziału obejmą delegaci Rządu i Wydziału krajowego zarząd sprawami spółki. Gdyby zaś i ten środek do celu nie doprowadził, obejmą wspomniani delegaci stały zarząd spraw spółki aż do ukończenia przedsięwzięcia.

XXVI. Załatwianie sporów.

§. 30. Spory wzajemne między członkami spółki z stosunku spółki wypływające, jako też spory między członkami spółki a spółką jako taką, o ile tak jedne jak i drugie nie mają za przedmiot prawa własności i inne prawa rzeczowe rozstrzyga Wydział spółki a w dalszym odwołaniu ogólne zgromadzenie członków spółki.

XXVII Zmiana statutów i ich zatwierdzenie.

§. 31. Zmiany tego statutu uchwalone na wniosek Wydziału spółki przez ogólne zgromadzenie członków spółki wejdą w życie po zatwierdzeniu ich przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

XXVIII. Rozwiązanie spółki.

§. 32. Rozwiązanie spółki nastąpi wtedy, gdy roboty około regulacji Krzemienicy, Babulówki, Rowu i Trześni w całości ukończone a datki konkurencyjne przez prywatne strony interesowane w zupełności uiszczone zostaną, ustawodawstwo krajowe zaś co do utrzymania wykonanych róbót regulacyjnych wyda stosowne zarządzenie.

§. 33. Statut niniejszy zacznie obowiązywać po zatwierdzeniu przez c. k. Namiestnictwo.

L. 94.559.

Niniejszy statut uchwalony przez członków spółki wodnej na zgromadzeniu z dnia 27. listopada 1891 c. k. Namiestnictwo zatwierdza po wykreśleniu w §. 6. słów „z uwzględnieniem zwiększonej liczby w §. 16. przewidzianej“; w §. 18. „i Wydziału krajowego w napisie, zaś w tekście „i Wydziałowi krajowemu, oraz słów „w porozumieniu z Wydziałem krajowym“ a wreszcie w §§. 28. i 33 słów „w porozumieniu z Wydziałem krajowym“. Z c. k. Namiestnictwa. Lwów dnia 14. grudnia 1891. (L. S.) Badeni, w. r.

Alegat 5. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. 54589/1891.

A b s c h r i f t

des Berichtes des k. k. Oberbaurathes Romuald Iszkowski im k. k. Ministerium des Innern an das k. k. Ackerbau-Ministerium vom 11. November 1891.

Zufolge des Erlasses des hohen k. k. Ministeriums vom 14. September 1891 Zl. II. ad 15707 und bezw. des hohen k. k. Ackerbau-Ministeriums vom 13. September l. J. Zl. 14548 begab sich der ergebnst Gefertigte am 19. September l. J. nach Galizien, welche Reise vor

Allem die Festlegung der Grundlagen für das Projekt der Melioration der Dniester-Sümpfe bei Sambor, sodann die Besichtigung der in Galizien theils durchgeführten, theils in Durchführung begriffenen Meliorations-Arbeiten bezweckte, worüber der ergebenst Gefertigte Einem hohen Ministerium den nachstehenden Bericht unterbreitet.

I.

In Betreff der Meliorationen der Dniester-Sümpfe bei Sambor, beziehungsweise in der Dniester-Strecke zwischen der Mündung der Błóżewka (in den Strwiąż-Fluss) und der Ortschaft Rozwadów. Zu den diesbezüglichen Verhandlungen erschienen am 20. September l. J. im galiz. Landesauschusse ausser dem Gefertigten: der k. k. Baurath von Moraczewski als Vertreter des Statthaltereibau-Departaments, ferner die Landesmeliorations-Ingenieure Jankowski, Kędzior und Sikorski.

Für die Melioration der erwähnten, ein Area von circa 35000 ha. umfassenden Sümpfe, waren bereits in den früheren Jahren mehrere Projekte entworfen, die sich jedoch insgesamt, als zur Durchführung ungeeignet ergaben, was unter Anderen auch dem Umstande zuzuschreiben ist, dass zur Zeit ihrer Aufstellung noch keine genaueren Terrainaufnahmen vorlagen, daher die Projekte zumeist mit unbekanntem Factoren rechnen mussten.

Auf Grund der in den letzten Jahren durch den Landes-Meliorationsingenieur Jankowski vorgenommenen technischen Erhebungen, welche durch die hierfür von hohem k. k. Ackerbau-Ministerium bewilligte Subvention per 6000 fl. ermöglicht worden sind, hat eine aus dem Lemberger politechnischen Vereine ausgeschiedene Commission die Grundideen eines neuen Projektes festgestellt, weshalb das letztere zum Ausgangspunkte der gegenwärtigen Verhandlungen gewählt wurde.

Nach dreitägigen eingehenden Berathungen gelangten jedoch die obgenannten Experten zu der Überzeugung, dass auch dieses Projekt, indem es eine künftige Trennung des dermalen mit dem Strwiąż-Flusse vereinigten Dniesters, sowie die Anlage mehrerer, zur Theilung der Hochwassermassen projektirter Schleussen erfordert, zu complicirt und zu kostspielig wäre und überdies mehrere Nachtheile nach sich ziehen würde, so beispielsweise die Nothwendigkeit der Fixirung und künftigen Erhaltung zweier Flussgerinne, anstatt des einen in der ca 22 km. langen Strecke, die Schwierigkeit der Realisirung der im gegenwärtigen Dniesterbette auszuführenden Durchstiche, sowie der eventuellen bereits zu Ende des vorigen Jahrhunderts projektirten Verbindung des Dniesters mit dem San durch das Bett des Wiszniabaches und dgl. mehr.

Im Laufe dieser Verhandlungen hat sich bloß die Ansicht erhärtet, dass es angezeigt sei, eine möglichst einfache Lösung des in Rede stehenden, durch die Vielseitigkeit der zu berücksichtigenden Momente erschwerten Problems, anzustreben.

Behufs Gewinnung der hiezu nothwendigen Anhaltspunkte begab sich der Gefertigte gemeinschaftlich mit dem k. k. Baurathe J. Moraczewski und dem ortskundigen Landesingenieur Jankowski am 23. September l. J. nach Sambor, worauf die Besichtigung des Meliorationsobjectes begonnen wurde.

Die Bereisung der Sümpfe, deren Längen-Ausdehnung circa 25 km. und Breitenausdehnung circa 7 km. beträgt, nahm 4 Tage in Anspruch, wobei es bloß an einer einzigen Stelle, nämlich von der nördlich von den Sümpfen gelegenen Ortschaft Pohorce aus gelang, in den eigentlichen, bloß im gefrorenen Zustande überall zugänglichen Morast über die Region des Schilfrohes hinaus soweit vorzudringen, als dies nothwendig war, um sich über das Gesamtobject einen richtigen Begriff zu verschaffen.

Auf Grund der bei dieser Bereisung gemachten Wahrnehmungen wären etwa folgende, die Natur des Meliorationsobjectes charakterisirende Momente hervorzuheben.

Die Ufer des am Nordrande der Sümpfe in zahlreichen Windungen vorbeifiessenden Dniesters, sowie die übrigen, in denselben innerhalb des Meliorationsperimeters einmündenden Gewässer, sind im Folge der durch Hochwässer bewirkten Schlammablagerung erhöht und verlaufen mit einem gleichmässigen Gefälle gegen das tiefer gelegene Sumpfniveau in einer Entfernung von 400 bis 500 m. Diese Uferstreifen bilden einen ausgezeichneten Wiesengrund, dessen Ertrag jedoch dem Zufalle preisgegeben ist, da eine sich zur unrechten Zeit einstellende Überschwemmung die Heuernte vernichtet.

Von der Grenze der erwähnten Uferstreifen an, kommen Schlammablagerungsproducte nicht mehr vor und beginnt hier vielmehr der Morast, welcher sich als eine vom Wasser durchtränkte, aus Graswurzelklumpen bestehende, auf einem Brei schwimmende, beim Gang des Menschen schwankende und unter den Füssen nachgebende Torfmoordecke darstellt, welche nur noch eine Vegetation von Sumpfpflanzen zulässt.

Diese Merkmale treten mit der Entfernung von den Flussufern stets deutlicher hervor, so zwar, dass an jener Stelle, bis zu welcher die genannten Experten vordringen konnten, schon im Wasser, oder eigentlich in einem durch eisenoxidhaltige Verbindungen dunkelroth gefärbten Brei gewatet werden musste.

Weiter hinaus treten nach Angabe der Ortskundigen sogenannte „Fenster“, d. i. kleine runde Seen zum Vorschein; mitunter öffnet sich der Sumpf stellenweise derart, dass Wasserstreifen in der Länge bis zu 2 km. und der Breite von einigen Metern entstehen, um sich hierauf wieder vermuthlich nach einem Fallen des Grundwassers zu schliessen.

Das Betreten dieser Moorregion ist mit Lebensgefahr verbunden, und sind dort bereits Menschen und Thiere spurlos verschwunden.

Den Untergrund des Morastes bildet nach den durchgeführten Sondirungen ein fester Thonboden, dessen Obefläche sehr variabel ist, stellenweise kommen Tiefen von 6 m. und darüber vor.

Als ein zur Beurtheilung des Meliorations-Objectes nicht unwichtiges Moment muss noch hervorgehoben werden, dass der im Moor vorkommende dunkelrothe Brei sich stellenweise in den aus Thon-Schlamm bestehenden Flussuferböschungen entweder im bereits erhärteten, oder noch flüssigen Zustande zeigt.

Sieht man von der durch Schlammablagerung erfolgten Ufererhöhung ab, so ist nach den betreffenden Querprofilen mit der Thatsache zu rechnen, dass der Lauf des Dniesters mit dem tiefsten Thalsohlenpunkten zusammenfällt; eine Thatsache, welche vor der in den letzten Jahren durchgeführten Terrainaufnahme nicht bekannt war, weshalb damals in der irrigen Voraussetzung, dass der Thalweg in der Sumpfmittle liegt, in einem der mehreren Projekte, welches relativ gute Chancen zu haben schien, ein neues Dniesterflussbet in der Sumpfmittle beantragt wurde.

Nach Erwägung des vorstehend Angeführten, insbesondere aber des Umstandes, dass der den grössten Theil des Morastes bildende dunkelrothe Brei sich in den Dniester Ufern in der bereits dargestellten Weise geltend macht, scheint die Annahme begründet zu sein, dass die jetzigen Dniester-Ufer durch die lange Zeit hindurch vorsichgegangene Schlammablagerung entstanden sind, wobei der breiige Sumpfinhalt unter dem Drucke der sich stets vergrössernden Schlammschichte seitlich ausweichend, gegen die Sumpfmittle verdrängt worden ist, so dass diese angeschwemmten Ufer nach und nach bis auf dem thonigen Untergrunde des Morastes aufgesessen sind.

Unter solchem Umständen ist aber eine angemessene leichte Realisirung der Dniester-Durchstiche in dieser jungen Thonformation zu erwarten, was jedoch nach dem von der Commission des Lemberger politechnischen Vereines entworfenen Projekte, demgemäss das beste-

hende und zu regulirende, gegenwärtig den mit dem Strwiąźfluss vereinigte Dniester-Bett bloss für den ersteren benützt werden sollte, wegen der hiedurch bedeutend verminderten Stosskraft des Wassers allerdings in Frage gestellt worden wäre, daher die Experten eine Theilung des Dniesters auch aus diesem Grunde ausser Combination setzen.

Das Ergebniss der an Ort und Stelle gemachten Wahrnehmungen, über welche nach der am 27. September erfolgten Rückkehr nach Lemberg unter Mitwirkung der beiden Landesmeliorationsingenieure, welche sich an der Reise nicht betheiligten, zumal ihnen die Ortsverhältnisse genügend bekannt waren, durch weitere 3 Tage verhandelt wurde, reasumirt sich wie folgt:

1. Die Melioration der durch den Dniester-Fluss und seine zum Meliorationsperimeter gehörenden Zuflüsse gebildeten Sümpfe erscheint im Zwecke einer rationellen Bewirtschaftung der ausgedehnten heutzutage fast wertlosen Moorgründe, bezw. zur Ermöglichung einer intensiven Viehzucht in dieser Gegend, und nicht minder auch aus sanitären Gründen äusserst wünschenswert und lohnend, sie darf sich jedoch nicht auf die Trockenlegung der Sümpfe allein beschränken, weil dies ohne Zweifel eine Deteriorirung der fruchtbaren Ufergründe (durch übermässige Senkung des Grundwasserspiegels ohne gleichzeitigen Ersatz der zur Vegetation nothwendigen Bodenfeuchtigkeit) und sicherlich auch keine Besserung der versumpften Gründe zur Folge haben würde.

2. Der mit dem Strwiąźflusse vereinigte Dniesterfluss verbleibt im gegenwärtigen Bette, welches jedoch behufs Senkung des Grundwassers und regelrechter Wasserabfuhr der Regulirung unterzogen werden soll, wobei eine gleichzeitige Inangriffnahme der zur weiteren Vorflutbeschaffung unbedingt nothwendigen Regulirung der unteren, zwischen Rozwadów und Żurawno liegenden Dniester Anschlussstrecke als gesichert vorausgesetzt wird.

3. Für das Normalprofil des Dniesters ist eine der Floss-bezw. Schifffahrt entsprechende Wassertiefe zum Ausgangspunkte zu nehmen; welcher Theil der Hochwässer in dem so herzustellenden Flusslauche, dessen Ufer ausgeglichen werden sollen, Platz finden werde, ist gleichgiltig, zumal die Hochwässer ohnedies zur Colmation thunlichst verwendet werden sollen, und die am linken Dniester Ufer gelegenen Ortschaften gegen aussergewöhnliche Hochwässer durch Ring-Deiche zu schützen sein werden.

4. Angesichts der grossen Mächtigkeit der Torflager und des Mangels eines sandigen Untergrundes ist an die bei Cultivirung der Torfmoore unter gewöhnlicheren Verhältnissen üblichen, bekannten Methoden nicht zu denken, und kann nur von einer Colmation des versumpften Area mittels des im Dniester und Strwiąź-Flusse bei höheren Wasserständen enthaltenen Schlammes ein günstiges Resultat erwartet werden, wobei

5. auf die künftige Bewässerung der trockenliegenden Gründe von vornherein Bedacht zu nehmen ist.

6. Nachdem der im Dniester und seinen Zuflüssen vorkommende Schlamm sich in Folge seiner Schwere nur in unmittelbarer Nähe dieser Gewässer ablagert, so wäre eine s. g. wilde Colmation, d. i. eine freie Ergiessung der Hochwässer über den Sumpf für dessen mittleren, eben zu meliorirenden Theil nach wie vor wirkungslos, daher eine systematische Colmation und zwar bei Beobachtung des Grundsatzes angezeigt ist, dass das schlammführende Wasser der zur Colmation bestimmten Terrainstelle in geschlossener Strömung zuzuführen ist.

Diesen Grundsätzen gemäss, sowie nach Berücksichtigung der durch die bisherigen Terrinaufnahmen konstatirten Niveaverhältnisse wurde ein Projekts-Schema festgestellt, nach welchem das Colmationswasser aus den zu diesem Zwecke nach Bedarf anzulegenden Zuleitungscanälen, die nach erfolgter Melioration sofort als Bewässerungscanäle zu verwenden sein

werden, in der Richtung des grössten Gefalles d. i. diagonal zur Thalrichtung, den einzelnen Colmationsabtheilungen zugeführt werden soll.

In derselben Richtung laufen auch die Entwässerungsgräben, während die zur Aufnahme ihres Wasserinhaltes bestimmten Sammelkanäle, gleich den Colmationskanälen der Thalrichtung folgen.

Nachdem der vorhandene Torf sich möglicherweise zur Anlage der Colmationskanäle nicht eignen wird, so wurde im Projecte dafür vorgesehen, dass eventuell vorest der oberste Colmationskanal aus dem ausserhalb des Sumpfes zu gewinnenden festen Boden hergestellt werde, worauf der mit Hilfe dieses Canals der Sumpffläche zuzuführen, der Schlamm gleichzeitig als Material für die successive Anlage der übrigen Colmationskanäle verwertet werden kann.

Beim Baue ist das an Ort und Stelle vorhandene Materiale nach Thunlichkeit zu verwenden und wären beispielsweise die niedrigen, die einzelnen Colmations-Compartemente abschliessenden Dämme, deren Aufgabe ist, dem Colmationswasser die Abflussrichtung anzuweisen — bezw. bei Querdämmen den Schlamm aufzufangen aus dem reichlich vorhandenen Schilfrohre herzustellen.

Diese zur Verfassung eines neuen Meliorationsprojectes bestimmten, von den Commissionsmitgliedern einstimmig beschlossenen Directiven, wurden protocollarisch festgestellt.

Die Projectsverfassung, für deren Zweck die bereits vorhandenen Terrinaufnahmen entsprechend zu ergänzen sein werden, dürfte angesichts der grossen Ausdehnung des Meliorationsperimeters 2 bis 3 Jahre in Anspruch nehmen.

II.

In Betreff der in Galizien theils durchgeführten, theils in Durchführung begriffenen Meliorationsarbeiten.

Nach Abschluss der unter I. erörterten Verhandlungen besichtigte der ergebenst Gefertigte im Sinne des eingangsbezogenen h. Erlasses die galiz. Meliorationsarbeiten mit Ausnahme des theilweise regulirten Gnila Lipaflusses und des Wisłokflusses, zumal die Bereisung dieser beiden abseits von der Hauptgruppe der Meliorationsperimeter gelegenen Flüsse, relativ zu viel Zeit in Anspruch genommen hätte.

Da die Projecte, nach welchen die vom ergebenst Gefertigten besichtigten Meliorationsarbeiten durchgeführt werden, in dem vom Strassen- und Wasserbau-Departamente des hohen k. k. Ministeriums des Innern an das hohe k. k. Ackerbau-Ministerium seinerzeit erstatteten Gutachten näher erörtert worden sind, da ferner über die bei den Regulirungen erzielten Fortschritte dem hohen k. k. Ackerbau-Ministerium ohnedies Jahresberichte vorgelegt werden, da schliesslich das detaillirte Eingehen in die einzelnen Projecte bezw. Arbeiten den Gegenstand der Colaudirung bildet, so glaubt der ergebenst Gefertigte das Resultat seiner Wahrnehmungen blos von mehr allgemeinem Gesichtspunkte aus darstellen zu sollen.

Es wurden unter alternder Begleitung durch die Landesingenieure Kędzior und Sikorski, je nachdem die betreffenden Meliorationsperimeter zum Referate des Ersteren und Zweiten gehören, die nachbenannten Regulirungs-Unternehmungen besichtigt:

1. Krzemienica-Babulówka und Rów mit Zufüssen nebst dem Trześnia-Bache.

In diesem Meliorationsperimeter wurden bisher nur relativ geringe Fortschritte erzielt und zwar wurde die Trockenlegung der nassen Gründe an der Trześnia bewirkt; der Hauptfluss, nämlich die Krzemienica ist erst von der Mündung bis zur Ortschaft Padew und innerhalb derselben nur theilweise fertig; nach dem Bauprogramme sollen übrigens die Schutz-

Deiche bis zur Rückstaugrenze der Weichselwässer noch im laufenden Jahre vollendet werden, wodurch die in Suchorzów, Przewóz, Baranów, Dymitrów und Anнопol gelegenen, besonders fruchtbaren Gründe gegen Überschwemmungen geschützt wären.

Bei dem nicht weit vorgeschrittenen Stadium der Regulierungsarbeiten lässt sich über das Gesamt-Unternehmen noch kein Urtheil fällen, es dürfte jedoch der angestrebte Zweck hier um so sicherer zu erreichen sein, als man mit einem günstigen d. i. genügend festen Boden zu thun hat, so dass die planmässige Ausführung und Fixirung der Kanalböschungen keine Schwierigkeiten bereitet.

2. Der theils in Reconstruction, theils in Neuherstellung begriffene 8 Km. lange Weichseldeich in den Gemeinden Miechocin, Tarnobrzeg, Sielec und Wielowieś.

Bezüglich der Herstellung der Deiche, sowie der hiezu gehörigen Objecte, als Schleussen, Durchlässe und Rampen, der Berasung der Böschungen etc. besteht eine vom Landes-Ausschusse verfasste Instruction (Zl. 48.541 ex 1889). Bei der Besichtigung des oberwähnten Deiches wurden keine auffälligeren Abweichungen, sei es vom Projecte, sei es von der gedachten Instruction constatirt.

3. Trześniówkafluss bis zur Mündung des Dąbrowa-Baches, sammt der beiderseitigen Bedeichung und die Zuflüsse Dąbrowa und Żupawa.

Der Zweck dieser Regulirung, welcher in der Senkung der Grundwässer und Hintanhaltung der Überschwemmungen besteht, wurde soweit die Arbeiten hergestellt sind, vollständig erreicht.

Die Consumtionsprofile entsprechen den projektmässigen Voraussetzungen, indem die für das Niederwasser bestimmte Cunette bei dem angetroffenen zu den niedrigsten zählenden Wasserstände mit Wasser gleichmässig ausgefüllt ist und durch das Hochwasserprofil sich bei dem im 1. Jahre stattgehabten, bedeutenden Hochwasser gut bewährte.

Dieses Hochwasser hat allerdings einige Schäden angerichtet, so namentlich den Durchstich bei Wielowieś theilweise deformirt; derselbe wurde jedoch mittels entsprechender, vorspringender Regulirungswerke wieder in Stand gesetzt; die vom Hochwasser gestörte Brücke wurde gleichfalls wieder errichtet.

Die Niederwassercunette ist in der ganzen Länge beiderseits durch Flechtzäume eingefasst, die Objecte, darunter 1 gemauerte Schleuse, 14 Durchlässe aus Beton, sowie eine Brücke mit der Spannweite von 24 m., ferner die zwei in Żupawakanale behufs Anfeuchtung der Ufergründe hergestellten Schleussen, — eine gemauerte und eine hölzerne — sind durchgehends sehr solid erbaut, die alten Flussarme sind bereits grösstestheils verlandet, die Deiche gleichmässig mit Gras bewachsen. Zuzufolge geringer Wassergeschwindigkeit zeigen sich im Niederwasserbette Pflanzen, so dass dessen periodische Reinigung nothwendig sein wird.

Dieses ganze Unternehmen muss überhaupt als ein gelungenes bezeichnet werden; die durch dasselbe erzielten Vortheile springen namentlich dann in die Augen, wenn zwischen diesem unteren, bereits meliorirten, und dem oberen, in das Meliorationsprojekt nicht einbezogenen Trześniówka-Gebiete von der Mündung des Dąbrowa-Baches an, in den Gemeinden Mokrzeszów, Ocice, Machów, Chmielów, Jadachy, Stężaki, Kaczaki, Dąbrowica bis Babule ein Vergleich angestellt wird. Während nämlich der untere meliorirte Perimetertheil sich in jeder Beziehung als ein durch Senkung des Grundwassers auf das entsprechende Niveau in einen guten Culturzustand versetzter Landstrich darstellt, dessen Feldfrüchte, soweit es mit den gewöhnlichen Mitteln überhaupt möglich ist, gegen Überschwemmungen geschützt sind, liefert der obere Perimetertheil selbst unter günstigen Verhältnissen d. i. in trockenen Jahren blos spärliche Quantitäten saueren Heues.

Im laufenden Jahre stand der ganze gedachte Grundcomplex vom Frühjahre an bis über den Sommer unter Wasser, — so dass die diesjährige — selbstverständlich nur einmalige Heuernte erst gegen Ende des Monats August vorgenommen werden konnte, wobei dieselbe sowohl qualitativ, als auch quantitativ sehr ungünstig ausgefallen ist.

Ein gutes Heu ist übrigens in dieser Gegend unter den obwaltenden Verhältnissen auch schon deshalb ausgeschlossen, weil die Überschwemmungswässer von den auf torfigen Boden stehenden Wäldern ankommen, daher den Wiesen keinerlei Nährstoffe zuführen, und vielmehr jedes Wachsthum der edlen Pflanzen durch den reichlichen Inhalt des Überschwemmungswässers an Huminsäure und Eisenoxyden behindert wird.

In dieser Beziehung widersprechen daher die an Ort und Stelle konstatirten That-sachen den auf Grund früherer Berichte im Gutachten des Strassen und Wasserbau-Departaments des hohen k. k. Ministeriums des Innern ad Zl. 19.443 ex 1886 reproduzirten Anhaltspunkten, wonach die Überschwemmungen dieses Perimetertheiles befruchtend wirken sollen; bloß die grösseren Frühjahrs-Hochwässer dürften hier mehr nützlich als schädlich sein, da sie sich vor der Vegetationszeit einstellen und dem Boden Feuchtigkeit zuführen, ohne ihn durch das Übermass der bereits erwähnten schädlichen Verbindungen zu deterioriren, zumal der grösste Theil dieser Wasser von der Schneeschmelze herrührt.

Demnach erheischt der in Rede stehende, ungefähr 10.000 Joch umfassende Landstrich dringend eine Melioration, welche nach Absicht des Gefertigten vor Allem eine Senkung der Grundwässer auf das entsprechende Niveau, sodann die Fernhaltung der gewöhnlichen kleineren, sich zur Zeit der Vegetation einstellenden Hochwässer vom Meliorationsperimeter anzustreben hätte; während der Dürre könnte die nöthige Bodenfeuchtigkeit durch Einstauung des Wassers in den Entwässerungsgräben mittels Stauschleussen erhalten werden.

An eine regelrechte Bewässerung dieses Grundcomplexes, welche übrigens wegen der vielen daselbst vorhandenen Terrainunebenheiten ziemlich beschwerlich wäre, ist beim Mangel eines geeigneten Wassers vorläufig kaum zu denken. Ein solches Wasser könnte wohl nur aus der Wisłoka bezogen werden, was sich jedoch voraussichtlich bloß dann rentiren würde, wenn man eine Bewässerung der ganzen s. g. Sandomierzer Haide bezw. den Meliorationsperimeter von Rów- Babulówka, Krzemienica und Trześniówka ins Auge fassen wollte.

Nach vollzogener Besichtigung des oberen Perimeter-Theiles der Trześniówka wurden am Rückwege die in Miechocin (Güter des Gfen Joh. Tarnowski) in Ausführung gestandenen Drainarbeiten in Augenschein genommen.

Diese unter der Leitung des Landesmeliorationsbureaus auf einem erheblicheren Grundcomplex behufs Trockenlegung des äusserst schweren und stark durchnächsten Thonbodens bestimmte Drainage ist gut gelungen und soll sich bereits gut bewährt haben.

Im laufenden Jahre standen auf diesen Feldern Kartoffeln, welche jedoch wie fast überall in Galizien missrathen sind.

4. Łęg-Bach in den Gemeinden Gorzyce, Zalesie gorzyckie, Zaleszany, Kotowa wola, Jamnica und Grębów.

Der Zweck dieser Regulirung besteht, wie beim Trześniówka-Flusse, in der Senkung der Grundwässer und Behebung der Überschwemmungen; derselbe wurde auch, soweit die Arbeiten vorgeschritten sind, projektmässig erreicht.

Die Ausführung der Bauten ist solid und im Allgemeinen dem Projecte entsprechend, von welchem jedoch insofern abgewichen wurde, als die Canalsohle nicht auf die ganze projectirte Tiefe ausgehoben, sondern ein Theil dieser Arbeit der Wasserkraft überlassen worden ist, was hier angesichts der bedeutenden Wasserströmung beim Mittelwasserstande und des relativ geringen Widerstandsvermögens des sandigen Bodens nicht unzweckmässig war.

Die Niederwasserprofile bewähren sich gut; dergleichen weisen die Böschungen (1 : 2) keinerlei merkliche Deformationen auf. Die Verlandung der alten Flussarme geht rasch vor sich.

Bei der hier zu bewältigenden bedeutenden Erdbewegung und den erheblicheren Entfernungen der anzuschüttenden Deiche von den Durchstichen, aus welchen das Anschüttungs-Materiale bezogen wird, dürfte es sich hier vom Standpunkte der Ökonomie empfehlen, anstatt des Schubkarren-Transportes eine übertragbare Feld-Eisenbahn schmalere Spur mit den durch Menschen zu schwebenden Händen zu versuchen, worauf der Gefertigte die Aufmerksamkeit des Bauleiters lenkte.

5. Der linksseitige San-Deich von Skowierzyn bis Plawo in der Länge per 15 Km.

Derselbe ist fast fertig und macht sammt den dazu gehörigen Objecten den Eindruck einer sehr soliden und sorgfältigen Herstellung, wobei auch die Arbeits-Dispositionen, soweit dieselben in den noch in Ausführung begriffenen Theilstrecken beachtet werden konnten, auf eine besondere Umsicht und Sorgfalt des Bauleiters schliessen lassen.

Im nächsten Jahre soll der rechtsseitige San-Deich in Angriff genommen werden.

6. Die Trockenlegung der Nisko'er und Rudnik'er Sümpfe d. i. die Kanäle Piorunka bzw. Jezów, Stróże, Grobla und Niedźwiedź.

In diesem Perimeter trifft man zumeist leicht beweglichen sandigen Boden, welcher stellenweise mit Torflagern abwechselt. Was den ersteren anbelangt, haben die bezüglichen Projecte seiner Beweglichkeit — namentlich bei dem zum Rudnik'er Perimeter gehörigen Canälen — nicht entsprechend Rechnung getragen, indem die Canalböschungen, wie es nun die Erfahrung lehrt — viel zu steil (1 : 74) angelegt wurden.

Die bereits ausgeführten, jedoch zumeist nicht auf die ganze projectirte Tiefe ausgehobenen Canäle : Piorunka, Jezów, Stróże und Grobla haben sich ungeachtet dessen, Dank ihrer sorgfältigen Behandlung in leidlicher Weise konsolidirt und auch schon Hochwässer im Allgemeinen anstandslos überdauert, wobei ihnen die ausserprojectmässige Fixirung der Sohlenränder mittelst Flechtzäunen zu statten kann.

Der während der Besichtigung des Rudnik'er Perimeters eben in Ausführung gewesene Niedźwiedź Canal bot dagegen einen trostlosen Anblick dar, indem dessen aus Flugsand bestehende Ufer bei der gewählten Böschungs-Anlage absolut nicht zu halten sind.

Ein erfahrener Bauleiter wäre nach dem ersten Spatenstiche nicht in Zweifel darüber gewesen, dass die Ausführung dieses Canals nach dem Projecte unter den obwaltenden Verhältnissen nicht gelingen wird, und hätte sicherlich eine entsprechende Abänderung des Projects beantragt. Dass aber gegebenen Falls leider ein beträchtliches Stück Arbeit unzweckdienlicher Weise bewirkt wurde, ist nur der mangelhaften Erfahrung und Unentschlossenheit des von der Wassergenossenschaft angestellten jungen Ingenieurs zuzuschreiben.

Indem der Gefertigte auf diesen Punkt noch bei der Reasumirung der Ergebnisse seiner Wahrnehmungen zurückkommen wird, muss er hier noch bemerken, dass es gegebenen Falls am zweckmässigsten sein dürfte, den in der Länge per 8 Km. projectirten Niedźwiedź-Canal angesichts der bereits begonnenen Strecken bloß bis zum 4 Km. und zwar mit flacheren Böschungen und seichter, als derselbe projectirt worden ist, auszuführen und sich gleichzeitig nach einer anderen Richtung des Wasserabflusses vom oberen Perimetertheile umzusehen, was aller Voraussicht nach möglich sein wird, jedoch vorher auf Grund eines Nivellements erhoben werden muss.

In diesem Sinne wurde diese Angelegenheit an Ort und Stelle mit dem Obmanne der Wassergenossenschaft Graphen Hompesch und mit dem Bauleiter besprochen.

Im Allgemeinen weist aber die Melioration der Nisko'er und Rudnik'er Sümpfe ungeachtet der mehrfachen, mit den Canalböschungen gemachten unliebsamen Erfahrungen

äusserst erfreuliche Resultate auf. Die in den Meliorationsperimeter einbezogenen Grundcomplexe, welche nämlich vorhin fast ständig unter Wasser waren und blos minime Erträge abwarfen, wurden in gute Wiesen umgewandelt; wo ein Grundstück stellenweise in Folge seiner relativ hohen Lage übermässig trocken gelegt wurde, kann es als Acker verwendet werden, was in dieser Gegend beim Mangel an Ackergründen nicht unvortheilhaft ist.

Bemerkenswerth erscheint der Umstand, dass die in den Rudnik'er Waldungen vorhanden gewesenen alten Bäume, die seit jeher an einen feuchten Grund gewöhnt waren, nach dessen Trockenlegung eingegangen sind, worüber jedoch der Waldbesitzer Graf Hompesch sich gar nicht kränkt, zumal dieser Schaden mit jenen Vortheilen, welche für ihn und die dortige Landbevölkerung aus den Meliorationsarbeiten durch Schaffung neuer kulturfähiger Grundcomplexe erwachsen sind, nicht im Entferntesten verglichen werden kann.

Anbelangend die in diesem Meliorationsperimeter vorkommenden Torflager, kann nicht unerwähnt gelassen werden, dass auch diese Bodengattung sich bei der durch ihre Trockenlegung ermöglichten rationellen Behandlung als sehr dankbar erweist.

So hat Graf Hompesch vorläufig auf einer, zum trockengelegten Gebiete des Grobla-Canals gehörigen Area von 150 Joch, die er auf 500 Joch auszudehnen beabsichtigt, die Rimpause Dammeultur mit einem Aufwande von 40 bis 120 fl per Joch bewirkt. Der so kultivirte Boden bedarf überdies jährlich von Mineraldünger (Cainit und Thomasschlacke) eine weitere Auslage per 20 fl. für jedes Joch.

Die Gründe, welche noch vor 3 Jahren kaum 5 fl. per Joch abwarfen, tragen gegenwärtig per Joch und Jahr 70 bis 80 fl., beziehungsweise nach Abschlag der erwähnten Bewirthschaftungskosten per 20 fl., netto 50 fl. bis 60 fl. ö. W., wonach also der Ertrag dieser Gründe zufolge ihrer Melioration um das 11 fache gestiegen ist.

Nicht minder erfreulich ist auch der Umstand, dass die Landbevölkerung der dortigen Gegend, dem Beispiele des Rudnik'er Gntsherrn folgend, auch schon beginnt, sich mit der Torfcultur zu befassen.

7. Die Entwässerung der Sümpfe zwischen der Weichsel und Wisłoka und der Dembica-Tarnobrzeg'er Landstrasse d. i. der s. g. Chorzelow'er Canal.

Dieser bereits seit einigen Jahren bestehende Entwässerungs-Canal wurde weder dem Projecte entsprechend und zwar mit einer gegen die projectirte um circa 1.0 Meter höher liegenden Sohle, noch sorgfältig ausgeführt und trägt unverkennbare Merkmale seiner beklagenswerthen Vernachlässigung zur Schau. Insbesondere befindet sich die circa 2 Km. lange Strecke in der Gemeinde Krzemienica in einem Zustande, welcher auch vor der Regulirung kaum schlimmer sein konnte, da hier das Canalbett durch den vom Wasser aus dem Durchstiche bei Milanów mitgebrachten Sand nahezu bis zum Niveau des anliegenden Terrains ausgefüllt ist.

Längs des Meierhofes Milanów hat sich aus der ursprünglichen trapezförmigen, die in der nebenigen Skizze dargestellte Querprofilform herausgebildet und konsolidirt, welches Profil daher dem dortigen Boden offenbar am besten entspricht; dasselbe ist übrigens stellenweise vom Vieh zertreten; es sollte beim erwähnten Meierhofe ein entsprechender Viehdurchtrieb nebst Tränke hergestellt werden.

In der oberen und unteren Strecke, woselbst ein festerer Boden vorherrscht, erhält sich der Canal relativ besser, doch ist er überall mit Wasserpflanzen verwachsen und liegt überhaupt zu hoch, demzufolge die anstossenden Wiesen und Äcker noch nicht gehörig trocken gelegt sind und für die übrigens noch nicht ausgehobenen Seitengräben keine genügende Vorfluth vorhanden ist.

Es wäre eine gründliche Instandsetzung und Ergänzung dieses Canals angezeigt, da derselbe anderenfalls im Laufe der Zeit völlig wirkungslos werden müsste.

Dasselbe gilt auch hinsichtlich des von derselben Wassergenossenschaft gleichzeitig mit dem Chorzelow'er Canale ausgeführten Rów-Canales, welcher die Gewässer von Kliszów, Gawłuszowice über Zdaków in paralleler Richtung mit dem Chorzelow'er Canale in die Weichsel ableitet.

8. Stary Breń.

Dieser Fluss hat in der unteren überhaupt nicht regulirten Strecke bis zur Mündung des Brnik hinauf ein übermässiges Consumtionsprofil, daher auch einen zu trägen Wasserabfluss, und wäre eine Vorfluthbesserung behufs anstandsloser Ableitung des Brnik-Wassers angezeigt. Durch die Regulirung des Stary Breń und Brnik wurde bei der Ortschaft Czermin eine Wasserspiegeldepression von circa 1.5 m. und hiedurch die Trockenlegung der Gründe in den Gemeinden Czermin, Breń osuchowski, Kawęczyn und Dąbrówka erzielt, was eine sehr erhebliche Steigerung des Bodenwerthes nach sich zog. Wie erspriesslich die Melioration des Stary Breń war, Zeuge dessen der Umstand, dass der frühere Besitzer von Czermin, ein sehr strebsamer und gelehrter Landwirth (Meszyński) an den allerlei Palliativmitteln (Windmotoren etc.), die er behufs Trockenlegung seiner Gründe versuchte, welche jedoch ohne die nur durch eine umfassende Regulirung der genannten Gewässer zu erzielen gewesene Vorfluth wirkungslos bleiben mussten, ein ganzes Vermögen einbüsste. Die Cunette und die Böschungen der beiden erwähnten Canäle erhalten sich gut; es wären jedoch periodische Reinigen am Platze. Die Deiche haben bereits 3 bedeutenden Hochwässern d. i. in den Jahren 1887 und 1889 Widerstand geleistet, ohne Schaden gelitten zu haben.

Der eigentliche Stary Breń ist bereits fertig, von den Zuflüssen sind noch die oberen Theile der Wisznia und des Entwässerungscanals herzustellen.

Weiter wäre behufs Trockenlegung des oberen Theiles des Meliorationsperimeters noch erforderlich: Die Fortsetzung der Regulirung des Łukawica-Baches bis Rzędzianowice circa 7 km., sowie der Gräben über Szafranów ferner in Kawęczyn und Wampierzów.

9. Nowy Breń mit Zuflüssen, insbesondere Zgórsko und Jamnica. Der von seiner Mündung in die Weichsel an, in einer 12 Km. langen Strecke fertiggestellte Nowy Breń, von welchem noch weitere 29 Km zu reguliren sind, macht im Ganzen den Eindruck eines mit der nöthigen Sachkenntniss und Sorgfalt, sowie dem Projecte gemäss durchgeführten Unternehmens, dessen Nutzen sich auch schon in unzweideutiger Weise geltend machte.

Die Böschungen des neuen Flussbettes, sowie die Deiche bleiben trotz der bedeutenden Frühjahrschwässer unversehrt, und wurde blos die Cunette zum Theile verlegt, sowie das Inundationsgebiet stellenweise von Rasen entblösst. An dem 4.836 Km. langen und im Herbste vorigen Jahres vollendeten Zgórsko Canale wurden die Regulierungsarbeiten von 2 Km. anwärts durch die Frühjahrschwässer arg beschädigt; namentlich sind die Uferböschungen sammt den Versicherungsbauten zerstört worden; überdies wurde der mit einer 1 m. breiten Berme versehene Schutzdeich an einer Stelle unterwaschen.

Die gedachten Schäden wurden im laufenden Jahre bis auf die in einer ca. 250 m. langen Strecke behoben. Die letzteren waren eben zur Zeit der Besichtigung dieses Canals durch den Gefertigten in der Reconstruction begriffen, die jedoch nichts weniger, als nachahmenswerth bezeichnet werden kann. Während nämlich der Fluss sich ein seinem Regime offenbar am besten entprechendes Schalenprofil ausbildete, welches sich auch zu konsolidiren begann, hält sich der Bauleiter sklavisch an die im Projecte angenommenen Profile und bewirkt innerhalb dieses Schalenprofils die projectsmässigen Banquetts, welche aller Voraussicht nach das nächste Hochwasser nicht überdauern werden.

Ausserdem wurden behufs Unterstützung dieser Banquetts an ihrem Fusse nebst den normal zur Wasserabflussrichtung gelegenen Flechtzäunen, welche hier zur Fixirung der

dem Flusse meist zusagenden Profilform allerdings angezeigt wären, noch Längszäune innerhalb des Inundationsprofils hergestellt, deren Zweck jedoch nicht zu enträthseln war. Der 5·868 Km. lange Jamnica Canal, von welchem im Vorjahre eine 3·300 M. lange Strecke ausgebaut wurde, erlitt gleichfalls jedoch in einem geringeren Masse, als der Zgórsko-Canal, durch die heurigen Hochwässer mehrfache Schäden und zwar insbesondere zwischen dem Km. 2·7 und 3·3, woselbst die Uferversicherungs-Arbeiten im l. Jahre neuerdings ausgeführt werden mussten.

Nächst der Ortschaft Kadzielna wurde sonderbarer Weise ein alter Deich abgetragen und aus demselben Materiale knapp nebenan ein neuer Deich angeschüttet, was bei einer geringen Traceverschiebung zu vermeiden gewesen wäre.

10. Der Zyblikiewicz-Canal ist eine der ersten, in Galizien durchgeführten Meliorationsarbeiten. Derselbe bietet bloß insoweit zur Bemerkung Anlass, als die ihn vom Weichselflusse trennende, zwar sehr solid, jedoch ohne entsprechende Ausnützung des zwischen ihm und dem Weichselflusse vorhandenen Gefälles angelegte Schleuse sich nicht als zweckmässig erwies, und abgetragen werden soll.

Dieser Canal ist nämlich schon zu gross, als dass seine Absperrung nicht von den in solchen Fällen platzgereifenden, mit der Zunahme des abgeschlossenen Niederschlagsgebietes steigenden Nachtheilen begleitet wäre.

11. Kisielina bezw. Olszówka.

Dieser Canal ist in seiner unteren Hälfte nämlich von der Weichsel bis zum 8. Km. fertiggestellt; die Cunette ist wie bei den sonstigen Canälen mit Flechtzäunen versichert. Die Ausführung ist bis ins äusserste Detail sehr genau und solid.

Da dieser Canal überdies in einem widerstandsfähigen Boden liegt, so hat er die heurigen, sehr bedeutenden Hochwässer ohne jede Beschädigung der Cunette und der Deiche überstanden.

Als bemerkenswerth wäre der Umstand zu erwähnen, dass bei diesem Canale knapp unter dem schweren Thonboden, in welchem er eingeschnitten ist, ein leicht beweglicher Sand liegt, welcher auch stellenweise durch das als Quellen in der Cunette zum Vorschein tretende Grundwasser, in die Cunette geschoben wird, was zu den, allerdings nicht bedeutenden Deformationen der letzteren Anlass gibt.

Die einfachen Flechtzäune können dem Drucke des durch das Grundwasser geschobenen Sandes nicht überall widerstehen; sollte der letztere nicht im Laufe der Zeit zur Ruhe kommen, so müsste für die Fixirung der Cunette in anderweitiger Weise gesorgt werden. Die zu diesem Meliorationsperimeter gehörigen Canäle: Pojawisko, Jadownicki, Przemyskowsko-Taborowski sind vollständig fertig und erheischen bloß eine gründliche Reinigung. Mit der Besichtigung des letzterwähnten Meliorationsperimeters wurde die Thätigkeit des ergebenst Gefertigten in Galizien am 8. Oktober l. J. abgeschlossen.

Der Gesamteindruck der dort ausgeführten Meliorations-Arbeiten ist als sehr erfreulich zu bezeichnen, und lässt keinen Zweifel darüber zu, dass durch derartige Unternehmungen der Wohlstand, sowie die Steuerkraft der betreffenden Landstriche wesentlich gehoben und zumeist auch deren sanitäre Verhältnisse verbessert werden. Dies wird übrigens selbst von jenen Landleuten, welche den Meliorationsunternehmungen ursprünglich misstrauisch entgegen traten, nunmehr dankbar anerkannt.

Bedauerlicherweise sind im laufenden Jahre die Bauerfolge fast durchgehends hinter dem Bauprogramme zurückgeblieben, was einerseits der ungünstigen Witterung, anderseits dem allgemein beklagten Mangel an Arbeitskräften zuzuschreiben ist.

Dem letzterwähnten Übelstande liesse sich nach Ansicht der bauleitenden Ingenieure durch Verwendung der Sträflinge zu den Erdarbeiten erfolgreich begegnen, worüber übrigens bereits günstige Erfahrungen vorliegen.

Als Schattenseite des galizischen Meliorationswesens wäre der Umstand hervorzuheben, dass bei dem derzeit herrschenden Systeme eine entsprechende Verwendung der Baufonds nicht stets als von vornherein versichert betrachtet werden kann, sondern mitunter dem Zufalle preisgegeben ist.

Der Grund dessen liegt aber in der mangelhaften Organisation des Landes-Wasserbaudienstes.

Schon bei Überprüfung der Meliorationsprojecte ist dem ergebnst Gefertigten öfters ein Unterschied in der technischen Behandlung sonst analoger Objecte aufgefallen, was darauf schliessen liess, dass die Feststellung der Projectgrundlagen mitunter in einem zu weit gehenden Masse dem Ermessen des betreffenden Ingenieurs anheimgestellt war, bei welchem Modus es jedoch nicht gut denkbar ist, dass die Gesamtsumme jener Erfahrungen, welche anlässlich der übrigen Meliorationsunternehmungen gewonnen wurden, welche jedoch nur denjenigen bekannt sein könnten, wer die Gelegenheit hatte, alle die fraglichen Meliorationsgebiete zu überblicken, auch bei jedem speziellen Projekte eine angemessene Verwerthung finden werden.

Seit letzteren Jahren wurden (vermuthlich in Folge der von Strassen- und Wasserbaudepartamente des k. k. Ministeriums des Innern erfolgten Bemängelung einiger Projecte) die grösseren Meliorationsparate im Landesmeliorationsbureau collegialiter besprochen.

Wenngleich dies auch schon ein bedeutender Fortschritt ist, kann der Gefertigte nicht umhin zu bemerken, dass „unter Collegen“ sich wohl auch noch die Frage diskutieren lässt, wer von ihnen auf einem speziellen Gebiete eine grössere, oder geringere Erfahrung hat, so dass unter solchen Verhältnissen die Fixirung der Grundlagen einzelner Projecte kaum in jener bewährten Weise gesichert erscheint, wie dies bei anderwärtigen technischen Körperschaften, beispielsweise im Staatsbaudienste der Fall ist, wo die Ansicht des höher gestellten und wie dies vorausgesetzt werden muss, auch mehr erfahrenen Ingenieurs, massgebend zu sein pflegt.

Demgemäss wäre es angezeigt, jenen Ingenieuren des Landesausschusses, welche auf dessen Vertrauen in erster Linie Anspruch haben und zu höheren Functionen berufen sind gegenüber dem sonstigen technischen Personale einen mehr imperativen Einfluss einzuräumen.

In einem weit höheren Grade, als bei der Feststellung der Projecte, macht sich der Mangel einer strammen Organisation des technischen Meliorationspersonales im Excutivdienste fühlbar.

Nach der Bauinstruction sollen Meliorations-Arbeiten allerdings unter Oberaufsicht des Landesmeliorationsbureaus geführt werden; dies geschieht auch bis zu einem gewissen Grade, da doch zwischen dem zum Bauinspector bestellten Landesingenieur und dem Bauleiter eigentlich kein Subordinations-Verhältniss besteht, und die Mitverantwortlichkeit der Bauinspectoren für die zweckmässige Gebarung beim Baue ebensowenig, als die Verpflichtung der Bauleiter zur strengen Befolgung der von den ersteren erhaltenen Weisungen irgendwo ausgesprochen ist, so scheint dieser Umstand — und dabei vielleicht auch noch die Rücksicht auf die Person des an der Bauleitung theilnehmenden Delegirten — den Bauinspectoren gewissermassen eine Zurückhaltung in der Abgabe ihrer Meinung über den Bauvorgang aufzuerlegen, welche Meinung übrigens, zumal sie gewöhnlich blos im Baujournale post festum zum Ausdrucke gelangt, von ziemlich problematischen Werthe ist, am allerwenigsten aber das Begehen einer Unzweckmässigkeit verhüten kann.

Überdies sind diese Bauinspectoren durch anderweitige Agenden zu viel in Anspruch genommen, als dass sie sich mit den Bauinspizirungen eingehend befassen könnten, und ist ihre Thätigkeit mit einer längeren Abwesenheit von Lemberg verknüpft, so haben sie nicht einmal Gelegenheit in die vom Bauleiter an den Landesausschuss einlangenden Monatsberichte Einblick zu nehmen, wodann der Bau dem eigenen Ermessen eines oft noch jungen, nicht genug erfahrenen Ingenieurs überlassen bleibt. Dies kann jedoch, wie es die Erfahrung lehrt, insbesondere in jenen Fällen, wo eine Abweichung vom Projekte sich als zweckmässig erweisen würde, unliebsame Folgen nach sich ziehen.

Zu welchen Absonderlichkeiten der erwähnte Mangel einer entsprechenden Organisation des Meliorationsdienstes unter Umständen führen kann, beweist wohl am besten die Thatsache, dass der einstige Bauleiter der Kisielina Regulirung irrsinnig geworden ist, und ungeachtet dieses Zustandes die Bau-Agenden eine Zeit lang besorgte, ohne dass die von ihm begangenen Fehler dem zur Mitaufsicht berufenen Delegirten des Landes-Ausschusses aufgefallen wären, was übrigens begreiflich ist, zumal diese Function an Privatpersonen übertragen wird, welche in der Regel von Ingenieurwesen nichts verstehen.

Der vorhin erwähnte unzureichende Bauvorgang bei der Ausführung der Canäle Chorzelów, Niedźwiedz, Zgórsko und Jamnica ist auch nur einer unzureichenden Einflussnahme erfahrener Ingenieure auf denselben zuzuschreiben, womit den betreffenden Bauleitern keineswegs ein Vorwurf gemacht werden will, da es einleuchtend ist, dass ein theoretisch noch so gebildeter, jedoch in praxi nicht genügend bewandeter Ingenieur, in schwierigen Fällen nur selten das Richtige treffen wird.

Eine Mitverantwortlichkeit der Inspektoren für die Zweckmässigkeit der bei den Meliorations-Arbeiten jeweilig getroffenen Vorkehrungen müsste aber selbstverständlich auch deren Berechtigung zur imperativen Einflussnahme auf alle den Bau betreffenden Fragen, beziehungsweise auch jene administrativer Natur, zumal dieselben von den technischen oft unzertrennbar sind, zur Voraussetzung haben.

Da jedoch die zur Beaufsichtigung des Baues vom Landessauschusse bestellten Delegirten sich schwerlich zu dem gedachten Subordinationsverhältnisse verstehen würden, so folgt daraus, dass die Heranziehung von Privatpersonen zu den in Rede stehenden Functionen mit einem stramm organisirten Baudienste kaum vereinbar ist.

Solange übrigens die galizischen Meliorationsarbeiten nur sporadisch auftreten, der Landesauschuss bloß über ein geringes technisches Personale verfügte und das Vertrauen der Landbevölkerung an die Meliorationskunst noch keine Wurzeln fasste, mag die Betheiligung von Privatpersonen an der Leitung der Landesunternehmungen, gleichwohl sie in der Regel keine entsprechende technische Bildung besitzen — einen gewissen Berechtigung nicht entbehren haben.

Gegenwärtig jedoch, wo bereits ein ansehnliches Corps (circa 25) von fachmässig gebildeten Landesingenieuren besteht, denen nur noch eine, etwa dem Staatsbaudienste ähnliche Organisation abgeht, wo das Meliorationswesen sich im Lande bereits hinlänglich eingebürgert hat, und immer weitere Kreise um sich ziehend, noch lange nicht als abgeschlossen zu betrachten ist, erscheint die Einmischung der Privatpersonen in den Baudienst — nach Ansicht des ergebenst Gefertigten einerseits zwecklos, andererseits für einen wohlorganisirten Baudienst ebensowenig zuträglich, als etwa ein unter Controlle von Privatpersonen gestellter Staatsbaudienst denkbar wäre.

Ausserdem dürfte bei dem gegenwärtig im galizischen Meliorationswesen herrschenden Systeme auch der Umstand nicht belanglos sein, dass die Controlle, welche auf das Landesingenieur-Corps von Privatpersonen ausgeübt wird, auf das erstere nur äusserst deprimierend

wirken muss und auch geeignet ist, jenen Ehrgeiz, ohne welchem auf keinem Gebiete ein Fortschritt denkbar ist, sicherlich nur zum Schaden des öffentlichen Dienstes zu untergraben.

Der unterthänigst Gefertigte erlaubt sich daher den Antrag dahin ergebenst zu stellen, Ein hohes k. k. Ackerbau-Ministerium möge bei gleichzeitiger Inaussichtnahme einer entsprechenden Modification der Bauinstructionen den galizischen Landesausschuss zur Durchführung der nach Überzeugung des Gefertigten die Grundbedingung einer zweckdienlichen Verwendung der öffentlichen Baufonde bildenden Organisation des Landes-Meliorations-Dienstes veranlassen und im Falle der Landes-Ausschuss nicht für die Weiterbelassung des bisherigen Systems stichhältige Gründe anführen sollte, die Ertheilung von Staatssubventionen für die künftigen Landes-Meliorations-Unternehmungen von einer angemessenen Befolgung der gedachten Anregung abhängig zu machen.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr 54 589/1891.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 26. stycznia 1892 l. 2.291 do c. k.
Namiestnictwa we Lwowie.

W odpowiedzi na szanowną odezwę z dnia 3. b. m. l. 100.858, którą nam został udzielonym odpis sprawozdania delegata wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa c. k. nadradcy budownictwa p. Romualda Iszkowskiego z przeprowadzonej w r. 1891 lustracji tutejszokrajowych robót melioracyjnych na Powiślu, mamy zaszczyt oznajmić Świątnemu c. k. Namiestnictwu co następuje:

Sprawozdanie wymienionego delegata ministeryalnego z oględzin robót melioracyjnych obejmuje dwa główne działy. Pierwszy zawiera uwagi krytyczne co do jakości wykonanych robót głównie pod względem technicznym, drugi zaś dział przedstawiający niejako konkluzję pierwszego, mieści w sobie wnioski co do organizacyi krajowej służby melioracyjnej i zarządów budowy, od których przyjęcia miałoby być zależnem dalsze subwencyonowanie galicyjskich robót z państwowego funduszu melioracyjnego.

I. Co do pierwszej części rzeczzonego sprawozdania, traktującej o jakości wykonanych robót, pozwalamy sobie zauważyć, że z 11 przedsiębiorstw, które były przedmiotem lustracyi, tylko 5 robót, a mianowicie: regulacya Łęgu, Trześniówki, Krzemienicy, Nowego Brnia i Kisieliny zostaje pod zarządem Wydziału krajowego, budową przy dalszych 5 przedsiębiorstwach: osuszeniu bagien Niskich i Rudnickich, obwałowaniu Wisły i Sanu, kanałach chorzelowskich i regulacyi Starego Brnia zajmują się umyślnie w tym celu zawiązane spółki wodne, względnie Wydział powiatowy tarnobrzeski, na które to roboty obok Wydziału krajowego przeważny wpływ wywierać ma administracya państwa tak z tytułu specjalnych ustaw jak i krajowej ustawy wodnej, wreszcie przy spółkowem przedsiębiorstwie regulacyi odpływu wód kanałem Zyblikiewicza, która rozpoczętą została przed wejściem w życie państwowej ustawy melioracyjnej i wcale nie korzystała z państwowego funduszu melioracyjnego, Wydział krajowy o tyle miał ingerencyę na wykonanie robót, o ile takową zastrzegł sobie przy udzielaniu subwencyi z funduszu krajowego.

Otóż co do robót prowadzonych przez Wydział krajowy skonstatować wypada, że ocena delegata ministeryalnego wypadła dla nich w ogóle bardzo korzystnie. Jedyne wyjątki stanowi tu tylko część robót przy regulacji dwu dopływów Nowego Brnia, mianowicie Zgórska i Jamnicy, gdzie kierownik budowy, trzymając się zanadto skrupulatnie projektu, popełnił usterki dostrzeżone przez delegata ministeryalnego i gdzie częściej kontrola ze strony krajowego inspektora budowy byłaby rzeczywiście wskazaną. Powodu mniej częstych inspekcji szukać należy w reskryptach Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 17. sierpnia 1888 l. 7.936 i z dnia 18. sierpnia 1888 l. 7.595 (zakomunikowanych nam szacownymi odezwaniami z dnia 3. września 1888 l. 52.482 i z dnia 6. września 1888 l. 52.022), którymi to Wysokie Ministerstwo mimo wyraźnego brzmienia §. 8. instrukcyj techniczno-administracyjnych oświadczyło się przeciw pokrywaniu kosztów inspekcji krajowej biura melioracyjnego z funduszków regulacyjnych. Z przedsiębiorstw spółkowych spotkały się natomiast z ujemną krytyką osuszenie bagien Rudnickich, kanały Chorzelowskie i kanał Zyblikiewicza.

Co do osuszenia bagien Rudnickich, przy którym wedle §. 13. regulaminu z dnia 13. stycznia 1888 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 7. obok Świetnego c. k. Namiestnictwa także Wydział krajowy ma prawo kontrolować roboty pod względem technicznym, pozwalamy sobie zauważyć, że kanał Niedźwiedzie, który w czasie lustracji zaledwie na długości 300 do 400 metrów był rozpoczęty, znajduje się w takim samym terenie jak wykonany już kanał Jeżowski. Jeżeli zatem kanał Jeżowski przy troskliwej konserwacji mimo stromego nachylenia szkarp od biedy (in leidlicher Weise) się skonsolidował, to nie można zbyt winić kierownika budowy, że już z góry nie zarządził kopania kanału Niedźwiedzie o szkarpach łagodniejszych, pociągających za sobą zwiększenie kubatury i kosztów zwłaszcza, że zarządzone po lustracji złagodzenie szkarp nie spowodowało większych kosztów, aniżeli gdyby ten kanał od chwili rozpoczęcia roboty miał być z łagodniejszymi szkarpami wykonany.

Co do wadliwości w budowie i konserwacji kanałów Chorzelowskich nadmieniamy, że wedle postanowienia §. 9. instrukcji wykonawczej z dnia 10. lipca 1886 Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 78. do kontroli na miejscu wykonujących się robót regulacyjnych przeznaczonym był technik rządowy, za którego czynności krajowe biuro melioracyjne nie może odpowiadać.

II. Przechodząc do drugiej części sprawozdania delegata Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa, Wydział krajowy musi się przedewszystkiem zastrzedz przeciw twierdzeniu, jakoby przy obecnym systemie odpowiednie użycie funduszków budowy nie zawsze było z góry zapewnionem, lecz po części tylko zależnem od przypadku. Twierdzenie to bowiem, o ile by się mogło odnosić do przedsiębiorstw zostających pod zarządem Wydziału krajowego, nie znajduje uzasadnienia ani w opinii delegata zawartej w pierwszej części sprawozdania ani w przedkładanych corocznie Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa sprawozdaniach z budowy i aktach kolaudacyjnych.

Jakkolwiek poruszona przez delegata ministeryalnego kwestya organizacji krajowej służby melioracyjnej ze względu na postanowienie §. 25. statutu krajowego należy do atrybucyj Sejmu krajowego a końcowy wniosek zmierzający do odmówienia krajowi dalszych subwencyj państwowych dla przyszłych melioracyj w razie nieprzeprowadzenia proponowanej przez niego organizacji krajowej służby melioracyjnej nie znajduje uzasadnienia w ustawie z dnia 30. czerwca 1884 Dz. ust. p. Nr. 116., to jednak w interesie rozpoczętych dopiero melioracyj w kraju uważamy za potrzebne przedstawić co do tej kwestyi następane wyjaśnienie:

1. Co do organizacji krajowego biura melioracyjnego.

Potrzebę organizacji krajowej służby melioracyjnej na wzór państwowej służby budownictwa motywuje delegat ministeryalny: 1. wadliwością przedkładanych Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa projektów melioracyjnych, które wychodząc z krajowego biura melioracyjnego

oparte są częstokroć na różnych podstawach technicznych, 2. brakiem subordynacji kierowników budowy wobec inspektorów.

Otóż co do samej organizacji krajowego biura melioracyjnego, pozwalamy sobie za-
uważyć, że jakkolwiek posady w tem biurze nie są na razie systemizowane, co wobec rozwi-
jających się dopiero robót melioracyjnych jest usprawiedliwionem, to jednak każdemu funkcyo-
naryuszowi krajowego biura melioracyjnego uchwałą sejmową z dnia 23. października 1881
przyznane zostały pięciolecia i emerytury na równi z innymi stabilizowanymi urzędnikami kra-
jowymi a pod względem karności obowiązuje tychże funkcyonaryuszów ustanowa służby krajo-
wej, uchwalona przez Sejm d. 23. marca 1866, której odnośne postanowienia brzmią następnie:

„§. 19. Wszyscy w służbie krajowej zostający, podlegają Wydziałowi krajowemu. Obowiązkiem ich jest być zawsze z winnem uszanowaniem dla Marszałka, Członków Wydziału krajowego, naczelników urzędów i zakładów i wypełniać chętnie i posłusznie wszelkie ich zlecenia służbowe.“

„§. 25 Każdy w służbie krajowej zostający, odpowiedzialny jest Reprezentacji kra-
jowej za wszelką szkodę z jego winy czy to przez naruszenie czy to przez zaniedbanie obo-
wiązku krajowi albo funduszowi lub zakładowi pod zarządem krajowym zostającemu wy-
rządzoną. Jeżeli szkoda wynikła z winy kilku, stosować należy postanowienia §§. 1301 i 1302
ustawy cyw.

Ściągnięcie zwrotów pieniężnych odbywać się może potrąceniem z płacy, dodatku
na mieszkanie i płacy emerytalnej urzędników aż do połowy wysokości tychże. Inne pieniężne
należności urzędników z majątku krajowego lub też z funduszów przez kraj administrowanych
mogą być bez ograniczenia obrócone na zaspokojenie wyrządzonej szkody.“

Zresztą w sprawie organizacji krajowego biura melioracyjnego i ustanowienia etatu
płac i osób tego biura powziął już Wydział krajowy przed nadejściem powołanej na wstępie
szacownej odezwy odpowiednią uchwałą dnia 2. stycznia b. r., odnośne zaś wnioski przedstawi
Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi.

Co do przytoczonego powyżej motywu potrzeby organizacji biura melioracyj-
nego mianowicie okoliczności, że w technicznem traktowaniu analogicznych obiektów przy
projektach zachodzą różnice i wskutek tego projekty te spotkały się z ujemną krytyką mini-
steryalnego departamentu technicznego, pozwalamy sobie zwrócić uwagę Wysokiego Minister-
stwa rolnictwa, że wprawdzie niektóre projekty (n. p. pierwotne projekty techniczne dla regu-
lacji Łęgu, Trześniówki, Krzemienicy i Nowego Brnia tudzież dla osuszenia bagien Niskich
i Rudnickich), nie uzyskały zatwierdzenia Wysokiego Ministerstwa rolnictwa lub wymagały
uzupełnienia, projekty te jednak sporządzone zostały nie przez krajowe biuro melioracyjne, lecz
przez techników rządowych. Wszystkie natomiast projekty techniczne, wychodzące z kraj. biura
melioracyjnego oparte są, o ile Wydziałowi krajowemu wiadomo, na badaniach i wzorach rze-
czywiście klasycznej pracy c. k. nadradcy budownictwa p. Romualda Iszkowskiego o ilościach
wód największych, średnich i najmniejszych, które to wzory przyjęte zostały przez techników
wykonujących prawie w całej Austrii, a jeżeli w zasadach projektów odnoszących się do me-
lioracji we wschodniej i zachodniej części kraju zachodzą pewne różnice, to takowe bywają
umotywowane stosunkami gospodarczymi, obszarem inundacyjnym i jakością kultury gruntów,
które w pewnych wypadkach (n. p. przy gruntach ornych) wymagają zupełnej ochrony od
wylewu wód wielkich, w innych zaś wypadkach (n. p. gdzie łąki i pastwiska przeważają) nie
wykluczają możliwości wylewu wód nadzwyczajnych.

Co się tyczy drugiego motywu przemawiającego za organizacją krajowego biura
melioracyjnego, mianowicie braku subordynacji kierowników budowy względem inspektorów,
Wydział krajowy oświadczyć musi, że do jego wiadomości nie doszedł żaden podobny wypa-
dek, w razie zaś, gdyby to kiedykolwiek w przyszłości mogło mieć miejsce, to przytoczone

powyżej przepisy ustawy służby krajowej dają dostateczną gwarancję radykalnego zaradzenia podobnym wadliwościom.

2. Co do organizacji zarządów budowy.

Omawiając reformę organizacji zarządów budowy, wypada przedewszystkiem różnić zarządy budowy przy robotach spółkowych i powiatowych, od zarządów budowy przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych.

Przy pierwszych robotach mianowicie spółkowych, tak z mocy specjalnych ustaw jak i statutów, powołane są do zarządu budową pod względem administracyjnym i technicznym wydziały spółek wodnych, które do prowadzenia robót przyjmują czasowo techników prywatnych. Naturalną jest więc rzeczą, że tacy technicy prywatni przytem częstokroć nieobeznani z robotami melioracyjnymi, nie mogą prowadzić budowy tak dokładnie i oszczędnie, jak tego oczekiwaby można po odpowiedzialnych technikach rządowych i krajowych. Pod tym więc względem podziela Wydział krajowy w zupełności zdanie delegata ministerjalnego a należyte i ekonomiczne wykonanie robót spółkowych względnie zaś także powiatowych, mogłoby być dopiero wówczas zapewnionem, jeżeliby prowadzenie budowy zostało poruczonem technikom rządowym i krajowym.

Na stosunkowo niepomyślny stan robót spółkowych i słaby postęp budowy, zwrócił już swą uwagę Wydział krajowy a idąc za zdaniem sejmowej komisji gospodarstwa krajowego przeznaczył w roku 1891 jednego technika krajowego do prowadzenia budowy przy obwałowaniu Sanu, zamierzając w przyszłości w razie uchwalenia przez Wysoki Sejm proponowanego etatu osób krajowego biura melioracyjnego stopniowo wszystkim spółkom ewentualnie powiatom udzielić pomocy tego biura do prowadzenia budowy. O ile przy robotach spółkowych i powiatowych organizacja zarządu budowy pozostawioną jest autonomii wydziałów spółek wodnych i powiatów, o tyle w obowiązujących instrukcyach techniczno-administracyjnych wydanych dla krajowych przedsiębiorstw wszystkie szczegóły administracji z góry są obmyślane i unormowane. Za podstawę organizacji krajowych robót melioracyjnych zatwierdzonej przez Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa służyła instrukcja dla budowy dróg krajowych, która w blisko dwudziesto-letniej praktyce okazała się zupełnie odpowiednią a w zastosowaniu do robót melioracyjnych o tyle została zmienioną, że dla nadania większej sprężystości i ruchliwości zarządowi budowy, miejsce ciała zbiorowego mianowicie komitetu drogowego zajęła jedna osoba, t. j. delegat, dla technika zaś prowadzącego budowę rozszerzono znacznie zakres działania.

Przeciw tej organizacji zarządu budowy przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych podnosi delegat ministerjalny następujące zarzuty:

1. brak stosunku subordynacji kierownika budowy i delegata do inspektora budowy a temsamem brak odpowiedzialności inspektora za wykonanie robót;
2. niekorzystny wpływ delegata nieobeznanego z inżynierją tak na kierownika budowy, jak i na inspektora;
3. niemożliwość kontroli robót ze strony inspektora bez rachunków odsyłanych co miesiąc do Wydziału krajowego.

Co do zarzutu ad 1) mamy zaszczyt oświadczyć, że stosunek subordynacji kierownika budowy do inspektora unormowanym jest tak przytoczonymi powyżej postanowieniami ustawy służby krajowej jak i pierwszym ustępem §. 8. instrukcyj techniczno-administracyjnych, co się zaś tyczy subordynacji delegata względem inspektora, to takowa wobec wyraźnie w instrukcji wymienionych agend delegata zupełnie jest zbyteczną, zwłaszcza, że miejscowe stosunki, od których należyte wykonanie tych agend jest zależnem, dokładniej są znane delegatowi aniżeli inspektorowi budowy. Za wydane kierownikowi budowy polecenia jest inspektor

budowy z mocy obowiązującej go ustawy służby krajowej wobec Wydziału krajowego również odpowiedzialnym, za całość zaś wykonanych robót możnaby go jednak zdaniem Wydziału krajowego tylko wówczas pociągać do odpowiedzialności, gdyby miał wpływ na cały tok budowy, co jednak wymagałoby ciągłej jego obecności przy budowie, co ze względu na znaczne koszty w porównaniu z corocznymi rezultatami budowy nie byłoby wskazaniem.

ad 2. Niekorzystnego wpływu delegatów na kierowników budowy i inspektorów, któryby mógł wywołać zniechęcenie u techników krajowych lub powstrzymywał inspektorów budowy od wyjawienia zdania co do sposobu prowadzenia budowy, nie dostrzegł Wydział krajowy ani też w tym kierunku, ze strony techników krajowych nie otrzymał żadnego zażalenia.

Natomiast skonstatować musi Wydział krajowy, że ingerencja delegatów wychodzi tylko na pożytek funduszków budowy najprzód bezpośrednio, gdyż sprawując bezpłatnie ten urząd, oszczędzają funduszowi budowy znacznych wydatków, jakiby były połączone z prowadzeniem dzienników kasowych, wyjazdem do c. k. urzędów podatkowych po odbiór zaliczek, komisjami w sprawie wykupna gruntów i t. p. a powtórnie pośrednio, gdyż są odpowiedzialni za całość przechowanych u siebie funduszków a przytem są pomocnymi kierownikom budowy przy oznaczaniu cen robocizny i dostarczaniu materiałów.

Jak pożyteczną jest dla funduszków budowy ingerencja delegatów wybranych z pomiędzy osobistości obeznaných dokładnie z miejscowymi stosunkami, wskaże najlepiej następnny przykład.

Zorganizowany w myśl instrukcyi technicznej zarząd budowy dla regulacyi Gniłej Lipy składającej się z technika krajowego i delegata płacił w miesiącu wrześniu robotnikom dziennym z Firlejowa po 35 ct., materiał zaś dębowy na objekty (okrągłaki o średnicy 0.3 m. i wyżej) po 4 zł. 20 ct. za 1 m³.

Sekcja natomiast przemyska oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich wykonywując w r. 1891 bez udziału delegata zabudowanie kilku jarów w Firlejowie, wpadających do Gniłej Lipy płaciła tym samym indywiduom również w miesiącu wrześniu (za tę samą ilość godzin pracy dziennej) wynagrodzenie dziennie po 60 ct. a więc 70% więcej, za okrągłaki zaś dębowe do zapór górskich w rozmiarach daleko skromniejszych (po części za konary o średnicy około 20 cm.) po 9 zł. z 1 m³ a więc o 114% więcej.

Fundusz więc regulacyjny Gniłej Lipy narażonym został w tym wypadku tylko z tego powodu na niepotrzebny większy wydatek, że prowadzący budowę technicy lasowi nie mieli do dyspozycyi w osobie delegata obeznanego z miejscowymi cenami i stosunkami tej pomocy, jaką inżynier krajowy mógł się posługiwać.

Z tego też punktu widzenia prawdopodobnie oceniało Wysokie Ministerstwo rolnictwa stanowisko delegata w zarządzie budowy, gdyż reskryptem z dnia 23. maja 1887 l. 16000/1.525 rozszerzyło nawet jego zakres działania przez dodanie do §. 8. instrukcyi techniczno-administracyjnych następnego postanowienia:

„Alles was in Betreff der Aufnahme, Entlohnung, Dienstenthebung der Bauaufseher vom Bauleiter veranlasst oder verfügt wird, hat im Einvernehmen mit dem Delegirten des Landesausschusses zu geschehen.“

ad 3. Przedkładanie sprawozdań i rachunków miesięcznych Wydziałowi krajowemu wcale nie utrudnia czynności inspektorów na miejscu budowy, gdyż sprawozdania miesięczne sporządzane są na podstawie dzienników budowy materiałów i narzędzi, tudzież dziennika kasowego, które przez całoroczny okres robót znajdują się u zarządu budowy. Nie tylko więc co do postępu budowy, lecz także co do cen robocizny i materiałów może inspektor budowy powziąć dokładną wiadomość na miejscu z odnośnych dzienników.

O ile Wydział krajowy mógł powziąć wiadomość ze sprawozdania delegata ministerjalnego, to jego intencją byłoby uwolnić inspektorów budowy od wszelkich innych agend, a

poruczyć im wyłącznie kontrolę robót i administrację w miejsce delegatów. Podobna organizacja zarządów budowy, jaka bywa praktykowaną przy budowach kolei i większych regulacjach rzek a przy której stoi na czele jeden kierownik budowy i ma do dyspozycji więcej techników prowadzących budowę, prawdopodobnie może być w przyszłości z korzyścią przeprowadzoną przy regulacji większych rzek karpackich, gdzie corocznie będzie większa kwota do przerobienia, przy znajdujących się jednak w budowie robotach melioracyjnych nie jest wskazaną z następujących powodów.

Przy robotach melioracyjnych stanowią główną rubrykę wydatków roboty ziemne, jeżeli się więc nie ma zbytecznie podrożyć robocizny i budowę wykonać siłami miejscowemi, to program budowy musi być tak ułożony, aby jak to dotychczas ma miejsce, roczna kwota przeznaczona do przerobienia nie przenosiła 30.000 do 40.000 zł. Jeżeli zaś coroczna suma kosztów budowy ma się obracać w powyższych granicach, jest całkiem jasnym, że oddanie takiej budowy 2 technikom (inspektorowi i kierownikowi) niepomiarne obciążyłyby fundusz budowy nieproduktywnymi wydatkami na zarząd, który wzrósłby z 7% na 15 do 20% a w dodatku byłby niepotrzebnym marnowaniem sił technicznych.

O ile zaś chodzi o częściejsze lustracje robót ze strony inspektora budowy ustanowionych tak przez Wydział krajowy jak i Światne c. k. Namiestnictwo, to takowe byłoby pożądanem a umożliwionem będzie wtenczas, jeżeli Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa, zmieniając decyzją swą wyrażoną w reskryptach z dnia 17. sierpnia 1888 l. 7.936 i z dnia 11. sierpnia 1888 l. 7.595 zezwoli na pokrywanie kosztów inspekcji z funduszków budowy.

Reasumując powyższe nasze uwagi mamy zaszczyt oświadczyć:

1. Że Wydział krajowy uważa organizację zarządów budowy przy dotychczasowych krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych za zupełnie odpowiednią celowi i że nie widzi potrzeby jakiegokolwiek zmiany wydanych dla tych przedsiębiorstw instrukcyj techniczno-administracyjnych.

2. Że częściejsza kontrola krajowych robót melioracyjnych ze strony krajowych i rządowych inspektorów budowy jest pożądaną i w tym celu okazuje się potrzeba wyjednania u Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa zezwolenia na pokrywanie kosztów tych inspekcji z funduszków budowy w myśl tutejszej odezwy z dnia 30. listopada 1888 l. 39.779.

3. Że zaprowadzenie organizacji zarządów budowy po myśli sprawozdania delegata ministeryalnego będzie odpowiedniem przy regulacji większych rzek (karpackich), gdzie równocześnie będzie zajętych kilku techników.

4. Że byłoby pożądanem poruczyć prowadzenie budowy przy robotach spółkowych i powiatowych technikom krajowym i rządowym oraz w odnośnych regulaminach i instrukcyach dokładniej określić sposób postępowania przy budowie i kontroli robót ze strony państwa i kraju.

Motivenbericht

zum Projecte über die Verbauung der Wildbäche im oberen Skawa-Gebiethe (polit. Bez. Myślenice.)

A. Allgemeine Beschreibung des oberen Skawa-Gebietes.

Skawa hat ihren Ursprung in den Beskiden südlich von der Stadt Jordanów in einer absoluten Höhe von 703 m. über dem Meere; sie durchfliesst den politischen Bezirk Myślenice und Wadowice und mündet bei Zator in die Weichsel.

Das Grundgestein im Skawa Gebiethe bildet fast durchgehends Karpatensandstein, auf welchem ein mächtiges Alluvium auflagert. Die Bewaldungsverhältnisse im Skawa-Gebiethe können mit einigen Ausnahmen in den unten angeführten Wildbachgebieten als günstig bezeichnet werden. Von der gesammten Flächenarea im oberen Gebiethe entfallen für Wald 40%, für Acker 30%, für Wiesen und Weiden ebenfalls 30%. Zu den hier dominirenden Holzarten gehört Fichte und Tanne, seltener Kiefer.

Der oberste Lauf des Skawafusses kennzeichnet sich durch ein geringes Gefälle, welches von seinem Ursprunge bis zur Mündung des Bystrabaches somit auf einer Länge von 27.9 Klm. durchschnittlich 1.05% beträgt.

Auf der oben angeführten Strecke verläuft der Skwabach ruhig, es findet zwar in den einzelnen Krümmungen des Wasserlaufes eine Unterwaschung der anbrüchigen Ufer statt, es ist jedoch die hiedurch erfolgte Materialerzeugung so minimal, dass die Vornahme etwaiger Massregel zur Hintanhaltung der Geschiebsführung vorderhand nicht gerechtfertigt erscheint.

Zu den grösseren Zuflüssen der Skawa im Bezirke Myślenice gehört: Bystra-Bach, Osielczyk, Szatani, Wieprzec, Skawica, Żarnówka und Grzechynia.

Das beiliegende Project behandelt die Verbauung beziehungsweise Regulirung derjenigen Zuflüsse, welche nahmbafte Geschiebsmassen in die Skawa ergiessen und in Folge dessen nicht nur deren Lauf beeinflussen, sondern auch die angrenzenden Culturgründe durch Versandung und Verschüttung im hohen Grade gefährden.

Zu solchen Zuflüssen gehören:

- A. Bystra sammt Zuflüssen Sidzina, 2. Sidzinka 3. Głoza und Głoza mała,
- B. Osielczykbach sammt Zuflüssen,
- C. Szatanibach,
- D. Żarnówka,
- E. Księżybach bei Maków,
- F. Stanaszkówbach,

Während die von A. bis D. angeführten Bäche ihre Schottermassen direct in die Skawa ergiessen, verschüttet der sub E. angeführte Księżybach fasst jedes Jahr die an seiner Mündung in die Skawa gelegene Stadt Maków und Stanaszkówbach versandet und verschottert die längs desselben gelegenen landwirtschaftlichen Culturgründe.

Von der Mündung des Bystrabaches in die Skawa, bis zur Mündung des Lachówkabaches bei Sucha verbreitet sich das Flussbett derselben stellenweise bis 400 m. In Folge des der Skawa eigenen geringen Gefälles haben sich auf dieser Strecke im Laufe der Zeit mäch-

tige Kies- und Schotterbänke ausgebildet, welchen viel productives Land anheimgefallen ist. Dieses Schottermaterial wird in erster Linie vom Sidzina, beziehungsweise Bystrabache, ferner von den sub B bis D. angeführten Wildbächen zugeführt.

Dass diese enormen Schottermassen, welche beim Eintreten eines Hochwassers weit hinunter in die Ebene befördert werden, nicht nur auf den unteren Lauf der Skawa selbst, sondern auch auf die Weichsel einen Einfluss auszuüben vermögen, unterliegt keinem Zweifel.

Es führen zwar auch andere Zuflüsse und insbesondere Skawinabach mehr oder weniger grössere Schottermassen in die Skawa ab; dieselben erscheinen jedoch im Vergleiche mit der Materialzufuhr der sub A. bis C. angeführten Wildbäche in keinem Verhältnisse, weshalb vorläufig von der Regulirung beziehungsweise Verbauung derselben abgestanden werden kann.

Schliesslich sei noch erwähnt, dass das Quellengebieth der meisten Zuflüsse im oberen Skawagebiete, ferner das ganze Gebieth der Skawica der Ezh: Albrecht'schen Domaine Maków gehört, seitens welcher durch die in jeder Beziehung musterhaft geführte Waldwirtschaft für die Sanirung der misslichen Verhältnisse dortselbst viel gethan wird. Es liesse sich zwar eine vollständige Beruhigung der Skawica durch das Einstellen der Trift von Brennholz, welche längs derselben ausgeübt wird, herbeiführen, es erscheint jedoch die Vornahme derartiger Massregel aus den oben angeführten Gründen gegenwärtig nicht gerechtfertigt.

B. Beschreibung der Wildbäche.

I. Bystra Gebieth.

a. Sidzina-Bach (Beil. B. und C.)

Von seinem Ursprung im Sihlec Berge (1318m.) bis zur Mündung der Sidzinka mals fliesst Sidzinabach in einem bewaldeten Terrain vollkommen ruhig und nimmt erst von hier bis zur Mündung des Cisniawabaches an der Gemeindegrenze Bystra einen wildbachartigen Charakter an. Zahlreiche 2–8m hohe Uferabstürze im Kielik und Sidzinka-bache werden insbesondere in den Bachkrümmungen vom Wasser unterspült und erzeugen nicht unbedeutende Schottermassen, welche beim Eintreten eines Hochwassers ins Thal befördert werden.

Es sammeln sich dacher längs des Sidzina und Bystra-Baches, deren Breite stellenweise 100–200m. beträgt, im Laufe der Zeit bedeutende Schottermassen an.

Die Folge davon ist, dass sich das Wasser an denjenigen Punkten, wo es sich durch die dichten Schuttmassen die Bahn nicht brechen kann — durch seitliche Unterspülung der Ufer, welche aus einem lockeren Alluvium bestehen, neues Bachbett schafft neue Schottermassen erzeugt und zu einem ausgesprochenen Wildbachgewässer wird. Wie aus den diesbezüglichen Querprofilen entnommen werden kann, bilden derart angegriffene Ufer, welche sich auf Kosten des angrenzenden Culturlandes jahraus jahrein erweitern, senkrechte, oft überhängende Uferabstürze, welche beim Eintreten eines Regenwetters zusammenstürzen, und thalabwärts befördert werden. Tretten aus diesen Abstürzen einige grössere Steine herein, so wird dadurch der Stromstrich gegen das andere lockere Ufer gewiesen und dieses in ähnlicher Weise unterspült. Durch diesen serpentinirenden Lauf des Wassers sind diese mächtigen Schottermassen längs der ganzen Bachstrecke in steter Bewegung.

Zur Hintanhaltung dieser Geschiebsbewegung muss in erster Linie der Lauf der Baches gerade gelegt werden und besonders von denjenigen Uferpartien abgelenkt werden, wo eine Materialerzeugung stattfindet. Zur Sicherung dieses neuen constanten Wasserlaufes wurde ein System von Verlandungs- und Schutzbahnen aus Faschinen nach Type VI und VII. (Beilage L) projectirt.

Die Anlage derlei Bühnen, welche gegen den Stromstrich senkrecht gestellt werden und welche je nach dem Erforderniss vom bedrohten Ufer ausgehend, mehr oder weniger in das Bachbett hineinreichen, wurden derart projectirt, dass die Richtung derselben d. h. die Streichlinie das künftige Ufer bildet. Dadurch hingegen, dass immer zwei und zwei gegenüber ausgeführt werden, wird dem Bache das ihm zusagende beste Profil, welches für Sidzinabach auf 10.5^{m^2} und für Bystrabach auf 11 bis successive 13^{m^2} berechnet wurde, gegeben.

Als einzelne Objekte sind die erwähnten Bühnen nur an denjenigen Punkten projectirt worden, wo es sich darum handelte, das Wasser von einer bedrohten Uferpartie gegen das andere etwa felsige Ufer abzuleiten.

Durch dieses System von Bühnen, welche je nach der Gefährlichkeit des Baches in einer Entfernung von 5 bis 50 m. derart erstellt werden, dass der grösste Bachwasserstand (siehe Type VI und VII in der Beilage L.) die Wurzel derselben nicht erreichen wird, wird Folgendes zu erzielen getrachtet:

1. Wird dem Wasserlaufe ein stabiles Bett geschaffen.
2. Kies und Schotterbänke werden gebunden und der zwischen den Bühnen befindliche Raum wird verlanden können.
3. Die verödeten Kies und Schotterbänke können, nachdem sie zur Ruhe gebracht worden sind, sei es im natürlichen oder im künstlichen Wege aufgeforstet werden.
4. Ganz besondere Vortheile, welche sich bei der Anlage derlei Bauten ergeben dürften, sind: Widerstandsfähigkeit des Objectes und Billigkeit der Herstellung.

Schutz- und Verlandungsbühnen nach obigem System haben erfahrungsgemäss eine sehr lange Dauer, weil die Zerstörung durch Faulniss und Abnützung nur an den vorderen Köpfen wirksam ist, während der ganze hintere Theil mit Schlamm und Schutt überdeckt, fast luftdicht abgeschlossen ist. Verwendet man stellenweise dazu ausschlagsfähiges Materiale, so wird dasselbe in einer mehr oder weniger kurzer Zeit vertreiben d. h. sich bewurzeln und fortwachsen. Es kann auch bei der Regulirung des Sidzina und Bystrabaches auf das Mitwirken vieler günstigen Faktoren gerechnet werden, indem beim Eintreten eines anhaltenden Regenwetters von den beiderseitigen als landwirtschaftliche Kulturgründe benützten Berglehnen viel fruchtbarer Erde herabgeschwemmt wird; dieser humose Boden wird sich zwischen den einzelnen Verlandungsbühnen ablagern und die Förderung der Berasung beziehungsweise der Aufforstung im hohen Grade begünstigen.

Bei Anwendung des oben beschriebenen Regulirungs Systems stellen sich die Kosten für die Geradelegung des Sidzinabaches auf einer Strecke von 4.7 km. auf 13982 fl. 26 kr., entfällt somit per 1 km. 2975 fl

Zu den grössten Wildbächen im Sidzina Gebiete gehört:

b) Głozabach (Beil. D. und E.) welcher das meiste Schuttmateriale in die Bystra liefert. Głozabach hat auf einer Länge von 3700 m. ein durchschnittliches Gefälle von 2‰, das Gefälle der Głozamała beträgt 4.1‰.

Dieser Wildbach zeichnet sich von den anderen Zuflüssen im Bystra Gebiete dadurch aus, dass das Quellengebieth desselben äusserst schlecht bestöckt ist. Die beiderseitigen Berglehnen längs des Baches werden fast ausschliesslich durch die dortige Bevölkerung theils als Weide, theils als Ackergrund benützt.

Diese aus einem bindigen Lehm gebildeten sehr wenig fruchtbahren Hänge vermögen beim Eintreten eines rapiden Regenwetters nur sehr wenig Wasser aufzusaugen. Es ergiessen sich daher grosse Wassermassen, viel Schuttmateriale mit Saatgut mitreisend, in den Głozabach, unterspülen hier die mächtigen bis 8m. hohen Ufer und fördern das hiedurch erzeugte Schuttmateriale in die Bystra.

Zur Sanirung dieser misslichen Verhältnisse im Głóza-Gebiete wurde Geradelegung des Baches und Ableitung des Wassers von den bedrohten Uferpartien mit den oben beschriebenen Verlandungs- und Schutzbuhnen projectirt. Sperre I. bis III. im Głózabache ferner Grundschnellen I. bis VII. in Głóza mała, welche theils als Rauhaumsperren theils in Steinkastenbau ausgeführt werden sollen, haben den Zweck einerseits das etwa durch Geradelegung des Baches vergrößerte Gefälle zu brechen, theils angesammelte Geschiebmassen zurückzuhalten; die Verbauungskosten für Głóza-Bach berechnen sich auf 5.755·22 fl.

e) Regulirung des Bystra-Baches. (Beil. F.)

Die Fortsetzung des Sidzina-Baches (siehe Beil. L.) von der Mündung der Cisniawa an der Gemeindegrenze in Bystra abwärts, wird Bystra-Bach genannt. Derselbe besitzt eine Länge von 6 klm. und ein durchschnittliches Gefälle von 1·02‰. Die misslichen Verhältnisse am Bystra-Bache sind dieselben, wie in Sidzina Gebiete. Das vollständig verschotterte Bachbett erreicht hier eine Breite von 150 bis 200 m. Die durch dasselbe System mittelst Verlandungs- und Schutzbuhnen beantragte Regulirung erstreckt sich auf eine Länge von 5·3 klm.

Bei der Geradelegung des Bystrabaches im unteren Theile, wurde von den Verlandungs- und Schutzbuhnen nach Type VII einen mehr ausgiebigeren Gebrauch gemacht, weil derlei Bauten billiger als die Faschinenbuhnen hergestellt werden können, und bei den hier geringen Gefällsverhältnissen eine genügende Garantie in Bezug auf die Widerstandsfähigkeit bieten. Die Regulirungskosten des Bystrabaches berechnen sich auf 27.053·55 fl. oder per 1 klm. 4.915·76 fl

II. Osieleczyk-Bach. (Beil. G.)

Das Quellengebiet des Osielezykbaches mit seinen Zuflüssen Graniczny und Blaszków ist analog wie Głózagebiet, nur sehr wenig bewaldet. In Folge der schotterigen Beschaffenheit der Bachsohle und der zur Abrutschung geneigten stellenweise durchnässten Berglehnen haben sich im Laufe der Zeit bei einem hier verhältnissmässig grösseren Gefälle von 9‰ mächtige circa 30 m. hohe Plaiken und Einrisse gebildet, welche ganz respektable Schottermassen in die Skawa abführen. Zur Verwilderung des Grabens trägt nicht wenig die Ausübung der Viehweide auf den Abrutschungsflächen bei.

Zur Hintanhaltung der Geschiebserzeugung in dem Bache wurden nebst Verflechtung und Aufforstung der Plaiken, Entwässerung der durchnässten Berglehnen durch Draingräben, 23 St. Grundschnellen nach Type IV aus Faschinen projectirt.

Die Ausführung anderweitiger mehr soliden Bauten aus Holz oder Stein ist mit Rücksicht auf den Mangel jedweden Materiales in der Nähe aus finanziellen Gründen nicht gerechtfertigt, zumal da auch Faschinenbauten im gegebenen Falle eine vollständige Garantie der Sicherung der Bachschle vor Tieferlegung und dadurch erfolgten Unterspülung der Abrutschungsflächen bieten.

Zur unschädlichen Ableitung des Wassers am Schuttkegel ist ein dem Durchflussprofile von Osieleczyk (6·5 □ m.) entsprechender Abflusscanal projectirt worden.

Die Gesamtkosten für die Verbauung des Osielezykbaches sammt oberen Zuflüssen belaufen sich auf 5.682·21 fl.

III. Szatani Bach. (Beil. G.)

Das meiste Schottermateriale, welches sich auf dem mächtigen Schuttkegel vom Szatanibache befindet, rührt hauptsächlich von den zwischen der projectirten Sperre I und II befindlichen grossen Plaiken, sowie von einigen kleineren Uferanbrüchen längs des Baches her,

Durch den hier eigenthümlichen Lauf des Baches werden die beiderseitigen lockeren Berglehnen stets unterspült und es findet in Folge dessen auf dieser Stelle eine bedeutende Materialerzeugung statt.

Um das Wasser von diesen Plaiken abzuleiten, wurde ein 200 m. langer Durchstich projectirt. Sperre II. im oberen Laufe der Baches dient zur Stütze der Anbrüche und zurückhaltung des angesammelten Geschiebes, während Sperre I. das durch die Geradelegung des Baches vergrösserte Gefälle zu brechen hat.

Behufs unschädlichen Ableitung des Wassers am Schuttkegel wurde ein dem Durchflussprofile vom Szatanibache entsprechender Abflusskanal sowie mehrere Schutzbahnen in der oberen verwilderten Bachpartie beantragt.

Die Verbauungskosten incl. Verflechtung und Aufforstung der Anbrüche belaufen sich auf 2.987 fl. 75 kr.

VI. Żarnówka. (Beil. H.)

Von der Mündung der Żarnówka in die Skawa bis zur Mündung des Janiczaków und Lasowskibaches d. i. bis zu demjenigen Punkte, wo sich der Bach in mehrere Gräben theilt, besitzt dieselbe ein ziemlich gut ausgebildetes stellenweise felsiges Bett. Das von den seitlichen Trockengräben herabgelangte grobe Geschiebe hat jedoch an mehreren Stellen das Żarnówkabett vollständig verschüttet. Das Wasser konnte diese Schuttmasse, in welcher nicht selten auch grössere Steine anzutreffen sind, bei einem hier vorherrschenden Gefälle von 2.15%, nicht vorwärts bewegen, brach sich die Bahn durch das lockere Ufer und erzeugte nicht nur frische Schottermassen sondern verbreitete das Bachbett an mehreren Stellen auf Kosten des angrenzenden Kulturlandes.

Die Verbauungstätigkeit in dem unteren Laufe des Baches durch das Dorf Żarnówka wird sich daher erstrecken müssen:

1. Anf den Aushub des angesammelten Schuttes aus dem Bachgerinne um das Durchflussprofil zu vergrössern.
2. Schutz der Anbrüche durch die Faschinensperne verbunden mit theilweiser Geradelegung des Baches und
3. Verbauung der beiderseitigen zumeist trockenen Gräben und Risse, welche beim Regenwetter Schuttmateriale in den Bach ergiessen.

Zu solchen Trockengräben gehört a) Wojtanówka, b) Grabówka, Janiczaków und Lasowski Graben.

Eine nicht unbedeutende Schottermenge gelangt in den Bach dadurch, dass die dortige Bevölkerung bei der Reinigung der Felder das gesammelte Gestein in den Gräben und Schluchten ablagert, welches dann vom Hochwasser ins Thal befördert wird. Diesem Uebelstande wird dadurch vorzubeugen getrachtet, dass in den oben angeführten Gräben, wo viel derartiges Material angesammelt ist und wo nebenbei grössere Bodenverwundungen vorhanden sind, nebst den solid ausgeführten Sperren theils aus Stein theils aus Holz eine Anzahl rustikaler Grundschwelle projectirt wurde, zu deren Herstellung entsprechende Pauschallbeträge im Kostenvoranschlage angesetzt wurden.

Das eigentliche Erosionsgebieth von Żarnówka, wo das meiste Schuttmaterial erzeigt wird, befindet sich im Quellengebieth des Janiczakówbaches, Piekarówka, ferner in einigen Trockenrissen im obersten Laufe des Żarnówkabaches.

Das Gefälle dieser Trockengräben erreicht eine bedeutende Grösse von 26%, und die beiderseitigen Plaiken eine Höhe bis 30 m. Stellenweise treten mächtige Glazialschuttschichten

zu Tage. Das Quellengebiet von Żarnówka ist endlich wie bei den sub I. und II. beschriebenen Wildbächen nur schwach bewachsen und es stürzt in Folge dessen das Wasser von den beiderseitigen nackten Lehnen mit einer vehementen Gewalt in die obigen Trockenrisse, unterfüllt die lockeren Ufer und fördert ansehnliche Schuttmassen ins Thal.

Nachdem in oberen Żarnówkagebiethe mächtige Schichten von Sandsteinschiefer stellenweise ausstehen, welche für die Verbauungszwecke brauchbares Material liefern können, wurde zur Sanirung dieser misslichen Verhältnisse eine Anzahl von Grundswellen an den hierzu geeigneten Punkten nebst der Bachräumung und Sicherung der Lehnen durch rohe Steinwürfe projectirt.

Bei der Mündung des Janiczaków-Baches in die Żarnówka bricht sich das Gefälle derselben und es haben sich in Folge dessen grosse Schottermassen dortselbst angesammelt. Das Bachbett ist vollkommen verschüttet und verwildert. Zur Regulirung dieser Strecke wurde ein 290 m langer Durchstich projectirt, dessen seitliche Böschungen durch dreifache Flechtzäune mit Geschiebefüllung nach Type VII. von der Unterwaschung geschützt werden.

Um die Tieferlegung des Bachbettes und dadurch erfolgende Unterwaschung der beiderseitigen Flechtwerke im Durchlasse zu verhindern, wurden 9. St. Faschinengrundswellen längs des Durchstiches, welche in einer Entfernung von je 30 m herzustellen sein werden, projectirt.

Die Verbauungskosten für Żarnówkabach belaufen sich auf 14.442 fl. 77 kr.

V. Książ-Bach (Beil. J.)

entspringt nördlich von dem auf seinem Schuttkegel gelegenen Städtchen Maków in einer absoluten Höhe von 600 m und mündet in den das Städtchen durchfliessenden Mühlkanal.

Die Gesamtlänge des Baches beträgt 2300 m, das Gefälle im oberen Laufe beträgt 23%, im mittleren Laufe 14%, und im unteren Laufe 4%.

Circa 800 m aufwärts von Maków theilt sich der Bach in 6. trockene Gräben, deren Bachsohle und Ufer im unteren Laufe felsig, im oberen Laufe jedoch schotterig sind. In einigen Seitengräben, wie beispielweise im Graben A, D, sowie im Książbache selbst hat das Wasser an manchen Stellen 5–6 tiefe Löcher ausgeholzt, welche von den senkrechten oft überhängenden Abstürzen begrenzt sind. Das Quellengebiet des Książbaches ist nur schwach bewaldet, die beiderseitigen Berglehnen, welche als Hutweiden benützt werden, sind steil, und es stürzt in Folge dessen das Regenwasser mit einer Gewalt in diese Trockenrisse, erzeugt dortselbst grössere Schottermengen und bewegt dieselben thalabwärts. Nachdem längs des Baches keine Plätze sich befinden, wo dieses Schottermaterial sich ablagern könnte, so ergiesst sich dasselbe mit Wasser und Schlamm gemengt in das Städtchen Maków.

Die Bewohner dieses Städtchens werden sehr oft von diesem Elementarereignisse heimgesucht, und diejenigen, welche in unmittelbarer Nähe des Baches wohnen, sind öfters gezwungen ihre Wohnungen zu räumen und so lange das Regenwetter dauert, zu verlassen.

Auch das Strassenräar hat mit diesem Uebel viel zu kämpfen, indem nach einem jeden Muhrange die über dem Bache befindliche Brücke abgerissen und die von Jordanów nach Sucha führende Reichsstrasse auf dieser Stelle unfahrbar gemacht wird.

Zur Sanirung dieser misslichen Verhältnisse wurde schon Seite der Stadtverwaltung viel gethan, ohne jedoch das Uebel zu beseitigen; der Hauptgrund liegt darin, dass man das Uebel nicht im Ursprunge, somit im Quellengebiethe, sondern im unteren Laufe des Baches zu bekämpfen versuchte. Es wurde in erster Linie ein Durchflusskanal durch das Städtchen ausgehoben um das Wasser am Schuttkegel auf eine unschädliche Weise abzuleiten. Die beiderseitigen Böschungen dieses Durchflusses wurden durch Errichtung von einfachen und doppelten Flechtwerken mit Steinfüllung geschützt. Es erwies sich jedoch bald diese Massregel als nicht

genügend, weil der Kanal beim nächsten Muhr gange verschüttet wurde. Dazu hat noch der Uebelstand beigetragen, dass man dem Kanale ein zu kleines Durchflussprofil von 2m^2 gegeben hatte, während das richtige Profil sich auf 3.25m^2 berechnet. Auch die beiderseitigen Flechtwerke erleiden bei einem jeden Muhr gange grössere Beschädigungen und müssen stets durch neue ersetzt werden.

Ausser dieser Massregel wurden im Graben 7 Sperren meistens einwadige Holzbauten hergestellt, ohne jedoch dieselben von der Unterwaschung zu sichern. In Folge dessen sind die meisten derselben, wie aus dem Längenprofile Beilage N. entnommen werden kann, baufällig, und es wäre, um der durch das Einstürzen dieser Sperren möglichen Calamität vorzubeugen, die Sicherung derselben vor Unterwaschung dringend geboten.

Zur Verbauung des Wildbaches wurde Folgendes projectirt:

1. Reparatur der baufälligen Sperren und Sicherung derselben vor Unterwaschung.
2. Verbauung der Trockengräben A. bis D. im oberen Gebiete durch eine Anzahl von Grundswellen aus Holz und Stein.

3. Verflechten und Aufforsten der Anbrüche mit Weidenstecklingen.

4. Entwässerung der zur Abrutschung geneigter Lehnen im obersten Laufe des Księżybaches.

5. Vergrössern das Durchflussprofil durch das Städtchen von 2m^2 auf 3.25m^2 und ersetzen der beiderseitigen Flechtwerke durch Steintaloud.

Diese Flechtwerke wurden schon von Seite der Gemeindeverwaltung als nicht genug widerstandsfähig erkannt, und an mehreren Stellen wie aus der Situation entnommen werden kann, durch Steintaloud ersetzt.

Zur Durchführung dieser Verbauungsarbeiten wird ein Betrag von 6.055 fl. 65 kr. erforderlich sein.

VI. Stanaszkówbach (Beil. K.)

Fliesst von seinem Ursprunge in Borysówka-Berge (60 m) bis zur Ortschaft Stanaszkówka durch ein bewaldetes Terrain und nimmt erst in seinem unteren Laufe auf einer Länge von 1100 m einen wildbachartigen Character an. Die beiderseitigen aus einem lockeren Alluvium gebildeten Ufer auf der erwähnten Strecke, werden in Folge eines serpentinirenden Laufes des Wassers unterspült und liefern eine nicht unbedeutende Schottermenge ab. Diese wird beim Eintreten eines Hochwassers thalabwärts befördert und da der Bach bei seiner Mündung in die Skawa keinen natürlichen Abflusskanal besitzt, lagern sich dieselben zwischen der Reichsstrasse und dem Eisenbahndamm ab. Die Gefährlichkeit des Baches besteht somit:

1. in der Verschotterung der Culturgründe in der Ortschaft Stanaszkówka, und
2. in der Gefährdung der Reichsstrasse.

Zur Sanirung dieser Verhältnisse wurde Folgendes projectirt:

1. Geradelegung des Baches und Schutz der Anbrüche längs desselben mittelst Schutzbuhnen aus Faschinen;

2. Durchstich von der Sperre I. bis II.;

3. Sperre II. im oberen Bachlaufe behufs Zurückhaltung der Geschiebmassen, welche dortselbst angesammelt sind;

4. Verflechtung, Aufforstung und Bachräumung;

5. Aushub des Schotters zwischen der Reichsstrasse und dem Eisenbahndamm, um ein entsprechendes Bachgerinne herzustellen.

Eine der wichtigsten Arbeiten, welche mit der Verbauung der schotterführenden Bäche und Regulirung der Bystra Hand in Hand gehen müssen, ist die Aufforstung der Anbrüche und der unproductiven Kiesbänke.

Durch eine sachgemässe Aufforstung der längs der Bystra und Sidzina befindlichen verschotterten Niederungen, welche zusammen 46.3 ha umfassen, mit edleren zur Korbflechterei geeigneten Weiden könnte für die hiesige arme Bevölkerung eine neue Quelle des Verdienstes geschaffen werden.

Nachdem die periodisch sich wiederholenden Hochwässer die breiten Niederungen der Bystra und Sidzina mit einem fruchtbaren Schlamm überdecken, ist die Gefahr einer baldigen Verarmung des Bodens ausgeschlossen. Zur Kultur eignen sich für diese Gegend:

1. *Salix viminalis*, welche hier stellenweise 2 m hohe jährliche Triebe aufweist,
2. *Salix caspica (acutifolia)*, und mit Rücksicht auf die rasche und zahlreiche Entwicklung der Triebe

3. *Salix purpurea-viminalis*.

Es muss hiebei erwähnt werden, dass der *S. viminalis* wegen der billigen Beschaffung von Stecklinge der erste Platz einzuräumen wäre.

Die Anlage eines Pflanzgartens behufs Erziehung von Weidenstecklingen ist mit Rücksicht darauf, dass in der Nähe der Arbeitsfelder dieselben in einer genügenden Menge gewonnen werden können, nicht nothwendig.

Mit Rücksicht auf die ausgedehnten Arbeitsfelder im oberen Skawa-Gebiethe, ferner auf die bei der Verbauung der Wildbäche mitzuwirkenden Naturkräfte, wird zur Durchführung sämtlicher Verbauungsarbeiten ein Zeitraum von 5 Jahren beantragt. Demgemäss würde sich das Arbeitsprogramm wie folgt gestalten:

1. Jahr. Verbauung des Kielik, Sidzinka mała, Głoza und Głoza mała, Regulirung des Sidzinabaches.

2. Jahr. Regulirung des Bystrabaches, Verflechtung und Aufforstung des zur Ruhe gebrachten Terrains im Sidzina-Gebiethe;

3. Jahr. Aufforstung der Kies- und Schotterbänke auf dem regulirten Theile von Bystra, Verbauung des Osielczykabaches und des Szatani.

4. Jahr. Verbauung des Księżybaches, ferner des Stanaszków und des unteren Theiles von Żarnówka.

5. Jahr. Verbauung des Żarnówkabaches, Ergänzung und Vervollständigung der Aufforstungen im ganzen Skawa-Gebiethe.

Bei Einhaltung dieses Programmes gelangt jährlich eine Summe von circa 24.000 fl. zur Ausgabe.

K. k. Forsttechnische Abtheilung für Wildbachverbauung. Section Przemyśl, am 19. März 1891. *M. Martyniec*, m. p., k. k. Forstassistent.

Alegat 8. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 54.589/1891.

Motivenbericht

zum Projecte über die Regulirung der schotterführenden Bäche im polit. Bezirke Turka.

A. Allgemeine Beschreibung

der im Bezirke Turka gelegenen Flussgebiethe.

Im Bezirke Turka haben ihren Ursprung drei grössere galizische Flüsse u. z. San, Dniester und Struj.

San entspringt in einer absoluten Höhe von 859m. über dem Meere und durchfliesst ein gutbewaldetes Terrain im obigen Bezirke auf einer Länge von 49 km. Das Gefälle desselben im oberen Laufe beträgt 1.08% und im unteren Laufe 0.40 bis 0.31%. Von seinem Ursprung bis zur Ortschaft Beniowa besitzt San den Charakter eines Gebirgsbaches, von Beniowa abwärts verliert sich jedoch dieser Charakter und es fliesst San in scharfen Windungen vollkommen ruhig. Eine Materialerzeugung auf der oben angeführten Strecke von 49 km. ist nicht zu konstatiren. Es münden zwar in den San einige kleineren Seitenzuflüsse u. z. am linken Ufer, welche zeitweise mehr oder weniger grössere Schottermassen zu Thale fördern; diese sind jedoch verhältnissmässig gering und üben weder auf den Sanfluss selbst, noch auf das benachbarte Kulturland einen bedeutenden Einfluss. Das von diesen Bächen herablangende Schotter-Materiale rührt hauptsächlich von den Erdrissen, Waldwegen und sonstigen Bodenverwundungen her, welche bei den hierorts im Plenterschlägbetriebe bewirtschafteten Wäldern unvermeidlich sind.

Die Vornahme etwaiger Massregel zur Hintanhaltung dieser Geschiebezufuhr würde sich nur schwer durchführen lassen und erscheint auch gegenwärtig mit Rücksicht auf das oben Gesagte nicht gerechtfertigt.

Dniester entspringt in einer Höhe von 790 m, durchfliesst ein beinahe waldloses Terrain, auf einer Länge von 22 km bei einem Gefälle von 1.09% im oberen Laufe, welches bei der Mündung des Jasienicabaches im Bezirke Staremiasto auf 0.40 herabsinkt. Dniester fliesst auf der oben beschriebenen Strecke ruhig. Sein Lauf ist ähnlich wie beim San durch zahlreiche Krümmungen gekennzeichnet. An der Grenze des Bezirkes Turka erweitert sich jedoch das Bett des Dniesters und es treten längs desselben mächtigere Schotterbänke zu Tage, welche aus den von den seitlichen wildbachartigen Zuflüssen herabgelangten Schottermaterialien gebildet werden.

Zu solchen Seitenbächen gehört beispielsweise Jasienicabach mit seinen Zuflüssen Perewa und Rożucz. Die Verbauung der schotterführenden Bäche im Dniestergebiete bildet den Gegenstand eines besonderen Projectes.

Stryj entspringt in einer Höhe von 1.123 m. (Jawornik-Berg). Das Gefälle desselben beträgt vom Ursprung in Wyzłow bis zur Ortschaft Wyzłow auf einer Länge von 5.4 km. 3.3%, von Wyzłow bis zur Mündung des Smorzankabaches auf einer Länge von 27. km 0.7%. Von hier bis zur Mündung des Ilnik 42 km. 0.38% von Ilnik bis Mündung des Majdan Baches 53 km. 0.19%.

Charakteristisch sind für das Stryj Gebieth die Bewaldungsverhältnisse, welche in der beiliegenden Uebersichtskarte (Beilage A) ersichtlich gemacht wurden.

Das oberste Quellengebieth von Stryj, ferner das Quellengebieth von den am rechten Ufer einmündenden Seitenbächen ist verhältnissmässig gut bestockt und es haben auch diese Bäche einen ruhigen Lauf. Die am linken Stryjufer gelegenen Berglehnen hingegen, haben nur eine nothdürftige Bestockung, Das in der Beilage A. als nicht Waldboden ausgeschiedenes Land besteht zu je $\frac{1}{3}$ aus Ackergrund und Wiesen und $\frac{2}{3}$ aus Hutweiden, welche an vielen Hängen zum Theil schon verödet sind.

Berücksichtigt man nun, dass das hier nur nothdürftig bestockte und steile Terrain beim anhaltenden Regen nur wenig Wasser aufnehmen kann, und dass die durchschnittliche jährliche Regenmenge im oberen Stryj Gebieth 1033.6 m² beträgt, so ist es einleuchtend, dass diese Seitenzuflüsse u. z. Krywka, Husne, Libochora, Butla, Butelka, Jablonka und Litmierz zu förmlichen Strömen anzuwachsen vermögen und nicht unbedeutende Verheerungen anrichten.

Diesen misslichen Verhältnissen könnte jedoch nur durch die Umwandlung des gegenwärtig bestehenden wirtschaftlichen Systems vorgebeugt werden u. z. durch die Aufforstung der Hutweiden welche Aufgabe jedoch mit Rücksicht auf das äusserst parzellirte Terrain, ferner auf den Umstand, dass die dortige Bevölkerung nur auf die Viehzucht angewiesen ist, sich

nur sehr schwer durchführen liesse. Schliesslich sei noch bemerkt, dass die oben angeführten Seitenbäche beim Hochwasser zwar grösse Wassermengen, jedoch verhältnissmässig wenig Schotter führen, weswegen in denselben keine Verbauungs und Regulierungsmassregeln beantragt werden.

Zu den grösseren Zuflüssen am rechten Ufer des Stryj gehört Ilnik, Jasienica und Majdanerbach.

Diese Seitenbäche ergiessen zeitweise trotz des gut bestockten Terrains, welches sie durchfliessen, grössere Schottermassen in den Stryj. Der Schotter rührt theils von den beiderseitigen ziemlich steilen im Plänterschlagbetriebe bewirthschafteten Lehnen und den dortselbst beim Holzriesen verursachten Bodenverwundungen, theils von den bei der Ausübung des Flössereibetriebes am Majdanerbache verursachten Uferbeschädigungen her.

Auch hier erscheint die Vornahme etwaiger Massregel behufs Zurückhaltung des Geschiebes mit Rücksicht auf die verhältnissmässig geringen Schottermassen, ferner auf die gegenwärtig regelrecht eingeführte Waldwirthschaft auf den hiesigen dem Fr. v. Liebig gehörenden Domainen sowie Einstellung des Flössereibetriebes am Majdanerbache und die dadurch erfolgende Beruhigung desselben vorläufig nicht gerechtfertigt.

Schliesslich sei noch erwähnt, dass Stryj auf der oben beschriebenen Strecke im Bezirke Turka nur minimale Schotterhänke besitzt und zu denjenigen Karpatenflüssen gehört, welche sich durch ein geringes Gefälle auszeichnen und keine grösseren Geschiebmassen führen.

B. Beschreibung der schotterführenden Bäche.

Zu denjenigen Zuflüssen des Stryj, welche unter den bereits beschriebenen Bächen das meiste Schottermaterial in denselben ergiessen, gehören:

- a) Diwcy-bach
- b) Róg bach und der in den Libochorabach sich ergiessende Graben
- c) Huściaków.

Huściaków (Beilage F. u. B.) ist ein 600 m. langer, tief eingerissener Graben, mit beiderseitigen lockeren fast senkrechten über 5 m. hohen Uferpartien.

Derselbe führt beim Trockenwetter kein Wasser. Beim Eintreten eines plötzlichen, oder anhaltenden Regenwetters ergiesst sich das Wasser von den beiderseitigen steilen und entblössten Lehnen in den Graben und unterspült bei einem Gefälle von 20% die Bachsohle und die beiderseitigen Ufer. Das hiedurch erzeugte grobe Geschiebe gelangt mit einer grösseren Kraft auf den von Wysocko nach Libochora führenden Weg, zerstört denselben beim jedesmaligen Muhrgange und ergiesst sich in den Libochorabach. Es hat sich auch, wie aus der Beilage B. entnommen werden kann, im Laufe der Zeit ein ziemlich mächtiger Schuttkegel ausgebildet, wodurch der Libochorabach auf das rechte Ufer vdrängt wurde.

Es unterliegt keinem Zweifel, dass dieses Geschiebe beim Hochwasser bis in den Stryjfluss befördert wird.

Von Seite der Gemeinde Wysocko wyźne wurde zum Schutze des Weges eine mehr primitive Rauhaumsperre errichtet, welche jedoch nach jedesmaligem Regenwetter baufällig ist. Zur Beruhigung dieses Grabens wurden folgende Massnahmen projectirt:

1. Errichtung von 16 St. Grundswellen in Form von Rauhaumsperren in dem Hauptgraben und 10 rustikale Grundswellen in den seitlichen Rissen behufs Verminderung des Gefälles und zum Schutze der Anbrüche.

2. Errichtung der Sperre I. zum Schutze des Weges und der bereits vorhandenen baufälligen Sperre, ferner zur Verhinderung der Tieferlegung des Grabens an dieser Stelle (Steinkastenbau nach Beilage E).

3. Bachräumung und Geradelegung von der Grundschwelle 1. bis zum Wege, sowie Schutz der Anbrüche durch Faschinensporne nach der Beil. E.

4. Geradelegung des Libochorabaches am Schuttkegel durch Verlandungsbuhnen in Form von doppelter und dreifacher Flechtwerke aus ausschlagsfähigem Holze mit Steinfüllung und einer Faschinenunterlage (Beilage E). Die gesammten Verbauungskosten berechnen sich auf 2.509 fl. 64 kr.

Róg-Bach (Beilage C). entspringt in einer Höhe von 889 m. und fliesst bis zur Mündung des Stepanów-Grabens am rechten Ufer vollkommen ruhig. Von hier bis zur Mündung in den Stryj, auf einer Länge von 1540 m. ist das Bachbett vollständig verschüttet. Das Gefälle des Baches beträgt 1.8%. Das stellenweise abgelagerte gröbere Geschiebe, welches von den durch die Unterspülung eingestürzten Ufern herrührt, hatte zur Folge, dass der Stromstrich des Baches auf das gegenüberliegende Ufer gewiesen wurde.

Dieses Ufer wurde in analoger Weise unterspült und es haben sich in Folge dieses serpentinirenden Laufes des Baches beiderseits mehr oder weniger grössere Abrutschungen gebildet, welche an Dimensionen jahraus jahrein zunehmen und nicht unbedeutende Schottermengen abgeben.

Ein wesentlicher Theil von dem im Bachgerinne befindlichen Materiale rührt von den am rechten Ufer in den Róg einmündenden Gräben Stepanów und Hołczyny her.

Die Schädlichkeit des Baches besteht somit hauptsächlich in der Beförderung von Geschiebmassen in den Stryj-Fluss, sowie in der Erweiterung des Bachbettes auf Kosten des benachbarten Kulturlandes, obwohl dieser letzte Umstand mit Rücksicht darauf, dass in der wenig kultivirten Gegend Grund und Boden sehr billig ist, weniger in die Wagschale fällt.

Zur Beruhigung dieses Baches wurden in den zwei oben erwähnten Seitenbächen 10 St. Faschinengrundswellen nebst einer Anzahl von Schutzspornen zum Ableiten des Wassers von den angegriffenen Ufern, ferner Correction des Baches von der Mündung des Stepanów-baches bis zum Stryjflusse projectirt.

Bei der projectirten Bachregulirung wird es sich nur darum handeln, das Wasser von den bedrohten Uferpartien, wo grössere Materialerzeugung stattfindet, abzuleiten. Dies wird durch Errichtung von Verlandungs- und Schutzbuhnen nach Beilage E (Detailzeichnungen) aus Faschinen zu erzielen getrachtet. Die Anlage derlei Buhnen wurde derart projectirt, dass je zwei immer gegenüber zu stehen kommen und das für den Róg-Bach berechnete Durchflussprofil von 4-10 einschliessen. Die Buhnen gehen von der Streichlinie gegen das bedrohte Ufer ansteigend u. z. derart, dass das Ufer selbst von dem grössten Hochwasserstande nicht erreicht werden kann.

Bei der Bachregulirung von der Brücke abwärts wurde ein Durchstich projectirt, zu welchem Zwecke ein Streifen von zusammen 5.108 m² laut Beilage H expropriirt werden muss Zum Schutze der Ufer des projectirten Durchstiches werden doppelte und dreifache Flechtwerke mit Faschinenunterlage und Steinfüllung nach Möglichkeit aus ausschlagsfähigem Holze auszuführen sein.

Die Kosten für die Verbauung der beiden Gräben sowie Regulirung des Baches berechnen sich auf 3.487 fl. 13 kr.

Diwczy-Bach (Beilage D.)

Die Verhältnisse im Diwczy-Bache sind dieselben wie im Róg-Bache. Der obere Lauf desselben bis zur Vereinigung mit dem Czerteżny-Bache ist vollkommen ruhig und erst von hier bis zur Mündung in den Stryj nimmt Diwczy einen wildbachartigten Charakter an. Das Gefälle desselben beträgt auf der zur Regulirung beantragten Strecke von 1.700 m. durchschnittlich 0.95%. Nachdem der Sammelbecken vom Diwczybache ausgedehnt und nur schwach bestockt ist, schwillt das Wasser beim anhaltenden Regen plötzlich an und es erreicht das

Durchflussprofil für den Hochwasserstand eine Höhe von 6 m.² Die aus lockerem Schuttmateriale gebildeten senkrechten, öfters auch überhängenden bis 4 m. hohen Ufer werden vom Wasser unterspült, stürzen in den Bach und verschütten sein Bett. Das auf diese Weise erzeugte Schottermateriale wird durch die Hochwässer thalabwärts befördert.

Die Schädlichkeit des Diwcy-Baches besteht somit in der Beförderung grösserer Schottermassen in den Stryj. Wie aus der Beilage D. entnommen werden kann, hat sich bei der Mündung des Baches ein Schuttkegel gebildet, durch welchen der Stryjfluss auf das linke Ufer gewiesen wurde, wodurch die von Turka nach Wysocko wyżne führende Bezirksstrasse bei jedem Hochwasser gefährdet wird. Der Bach dürfte erst in den neuesten Zeit u. z. nach der stattgefundenen Entwaldung seines Quellengebietes diesen wildbachartigen Charakter angenommen haben, denn mit der Katastralaufnahme verglichen, besitzt der Bach gegenwärtig circa dreifache Dimensionen. Ursprünglich war die Mündung des Baches circa 500 m. tiefer, und es hat sich das Wasser erst in der neuesten Zeit die Bahn bei dem Profile 0+422 gebrochen, und das alte Bett aufgelassen.

Das System der Regulirung des Baches ist dasselbe wie beim Rógbache. Auch hier wird es sich nur darum handeln, das Wasser von den angegriffenen zur Abrutschung geneigten Ufer abzuleiten, was durch die Anlage der beim Rógbach beschriebenen Verlandungs- und Schutzbuhnen erzielt werden soll.

Die Kosten der Bachregulirung incl. des am linken Stryjufers einmündenden Risses: „z pod roga“ werden mit 3.340 fl. 76 kr. voranschlagt.

Zur Verbauung des Huściakówbaches und Regulirung des Róg und Diwcybaches wird mit Rücksicht darauf, dass mehrere Arbeiten aus ausschlagsfähigem Holze auszuführen sein werden, und dass dieselben in einem Frühjahre kaum überwältigt werden können, ein Zeitraum von zwei Jahren beantragt.

Demgemäss werden die projectirten Arbeiten in folgender Reihenfolge auszuführen sein.

- 1 Jahr. a) Verbauung des Huściakówgrabens;
 - b) Sperre I. im Huściakówgraben;
 - c) Geradelegung am Schuttkegel;
 - d) Verbauung des Stepanowgrabens und des Hołyczny im Rógbach-Gebiethe;
 - e) Regulirung des Rógbaches von der Mündung des Stepanowgrabens bis zur Brücke;
 - f) Verflechtung des zur Ruhe gebrachten Terrains.
- 2 Jahr. a) Regulirung des Rógbaches von der Mündung in den Stryj bis zur Brücke;
- b) Regulirung des Diwcybaches;
- c) Aufforstungsarbeiten u. Vervollständigung der Verflechtungen.

Bei der Einhaltung des obigen Arbeitsprogrammes werden von der ganzen für die Verbauung veranschlagten Summe von 10.738 fl. 16 kr. jährlich circa 5.000 fl. zur Ausgabe gelangen.

K. K. Forsttechnische Abtheilung für Wildbachverbauung Section - Przemysł am 18. Mai 1891. *M. Martyniec* m. p. k. k. Forstasistent.

W y k a z

budowli wodnych w celu regulacji lokalnej niespławnych rzek, które mają być wykonane częścią w roku 1892, częścią, w roku 1893.

Lp. porządkowa	R z e k a	Miejsce budowy	Przybliżone całkowite koszty budowy				Koszta przypadające na				Subwencya z funduszu krajowego potrzebna na r. 1892		U w a g i
			zł.	ct.	zł.	ct.	fundusz budowl wodnych	fundusz krajowy	prywatną konkurencyę	zł.	ct.	zł.	
1	Raba	Dobczyce, Winiary	18.000	00	6.000	00	6.000	00	6.000	00	3.000	00	Projekt w wypracowaniu. Dalsza subwencya tylko w tym razie potrzebna, jeśli przynana na 1890 r. gęśnie z dniem 31. marca 1892.
2	Raba	Winiary, Stadmiki, Gdów	14.325	00	5.203	53	4.560	73	4.500	74	2.560	73	Wstawia się tylko 935 zł. gdyż kredyta z r. 1888 i 1889 w sumie 1.626 zł, nie przypadły owszem zużyto je na tę regulacyę LW. 39.434/91.
3	Dunajec	Gołkowice, Nowy Sącz	6.000	00	2.000	00	2.000	00	2.000	00	2.000	00	Od roku 1888 przyznano ogołem 7.000 zł. Budowa na Wulkach pod Nowym Sączem w toku. Projekt na regulacyę pod Wyganowicami, Brzezną i Starym Sączem przygotowany, ko-sztorysy w robocie.
4	Dunajec	Nowy Sącz, Marcinkowice	18.612	75	6.533	05	6.029	85	6.029	85	2.529	85	Dotychczas przyznano z funduszu krajowego 3.500 zł. Budowa w toku.
5	Dunajec	Tęgorozze	2.924	82	1.018	94	952	94	952	94	952	94	Projekt sporządzono, wkrótce zostanie udzielony.

Lp. porządkowa	Rzeka	Miejsce budowy	Przybliżone całkowite koszty budowy		Koszta przypadające na				Subwencja z funduszu krajowego potrzebna na r. 1892		U w a g i		
			zł.	ct.	fundusz budowlanych wodnych	fundusz krajowy	prywatną konkurencyjną	zł.	ct.	zł.		ct.	
6	Dunajec	Czechów Biskupice	21.000	00	7.000	00	7.000	00	7.000	00	1.000	00	Na lata 1890 i 1891 przyznano 4.000 zł. Projekt częściowy zatwierdzony, budowa w toku, sporządzenie dalszego projektu zarządzono.
7	Dunajec	Melsztyn, Wróblowice	34.500	00	11.500	00	11.500	00	11.500	00	1.000	00	Od roku 1889 przyznano ogółem 7.266 zł. Budowa w toku.
8	Dunajec	Sukmanie	2.464	00	871	85	796	07	796	07	796	07	Przyznano dodatkowo do L.W. 39.307/91 300 zł. 97 ct., razem przeto 1.097 zł. 04 ct. Budowa na ukończeniu.
9	Dunajec	Wielka Wieś	2.262	00	802	02	729	99	729	99	729	99	Projekt udzielono Wydziałowi krajowemu odezwą do l. Nam. 43.155/91. Przyznano nadto do L.W. 17.004/91 490 zł. 43 ct. razem 1.220 zł. 42 ct.
10	Dunajec	Dąbrówka szczepanowska	14.463	00	5.020	50	4.721	25	4.721	25	2.221	25	Na rok 1891 przyznano 2.500 zł. Projekt przyjęty przez Wydział krajowy przedłożono Ministerstwu do zatwierdzenia.
11	Dunajec	Błonie, Zgłobice	12.400	00	4.400	00	4.000	00	4.000	00	2.500	00	Na rok 1891 przyznano 1.500 zł. Projekt częściowy zatwierdzono, budowa w toku, sporządzenie dalszego projektu zarządzono.
12	Poprad	Cyganowice	1.632	86	544	29	544	28	544	29	544	28	Projekt udzielono Wydziałowi krajowemu.
13	Poprad	Biegonice, Stary Sącz	7.067	13	2.742	66	2.592	65	1.731	82	1.092	65	Na rok 1890 przyznano 1.500 zł. Budowa w toku. Według aktu do L.W. 40.047/90 (Rubr. X 755 zł. 64 ct. XIII. 337 zł. 01 ct.

Alegat 10. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 54.589/91.

Częściowe objaśnienie

o budowlach wodnych wykonanych lub wykonywanych przy pomocy subwencji krajowych, wyznaczonych na rok 1890.

a) Raba pod Winiarami, Stadnikami i Gdowem. Budowę zarządzono w październiku 1890 a wykonanie oddano w przedsiębiorstwo interesowanym obszarom dworskim po cenach fiskalnych.

Dotychczas wypłacono jedynie za roboty pod Stadnikami wykonane 691·03 zł., w czym się mieści subwencya krajowa 220·68 zł.

b) Dunajec pod Gołkowicami i Nowym Sączem. Budowa tam I, II i III została w czerwcu b. r. zarządzona, dotychczas jednak nie wykazano jeszcze postępu i nic nie asygnowano.

c) Dunajec pod Zbyszycami. Budowa została już zarządzona, postępu dotąd nie wykazano i nic nie asygnowano.

d) Dunajec pod Czchowem i Biskupicami. Budowle pod Piaskami i Drużkowem zarządzono w czerwcu b. r. Dotychczas nie wykazano jeszcze postępu i nic nie asygnowano.

e) Dunajec między Melsztynem a Wróblowicami. Oprócz wykazanych w przeszłym roku budowli pod Wesołowem wykonano tamże przełożenie tam XVI² XVI³ i zbudowano opaskę XIX kosztem 2.909 68 zł., z czego pokrył fundusz krajowy 941·89 zł. Pod Zawadą i Lustowicami jest budowa w toku; dotychczas asygnowano 5.317·65 zł., w czym się mieści 1.705·88 zł. krajowej subwencji.

Projektowane budowle pod Roztoką zarządzono, dotychczas oprócz zaliczki na kosztą tamiarza nic jeszcze nie asygnowano.

f) Dunajec pod Olszynami. Budowę części równoległych przy tamach VII b, VII c, tamy płotkowej 11 c, ukończono. Ogólne kosztą budowy wynoszą 3.903·24 zł., z czego pokrył fundusz krajowy 1.079·63 zł.

g) Dunajec pod Błoniem i Zgłobicami. Budowa została w kwietniu zarządzona, dotychczas nic nie asygnowano oprócz kosztów tamiarza.

h) Wisłoka pod Kleciem, Błaszczową i Skurową. Projektowane budowle zarządzane w roku 1890 i dotychczas prawie w zupełności wykonano. Dotychczas wypłacono 7.389·45 zł. włącznie z subwencyą krajową 2.612 36 zł.

k) Wisłoka pod Pustynią. Budowę zarządzono w roku 1890 dotychczas wypłacono 1.937·51 zł.

l) Wisłoka pod Przyborowiem i Podegradziem. Budowa została zarządzana w r. 1891, dotychczas nie wykazano żadnego postępu.

m) Wisłok pod Dobrzechowem. Budowa została zarządzana w r. 1890, dotychczas asygnowano 1.613·43 zł., w czym się mieści subwencya krajowa 537·81 zł.

n) San pod Pawłokomą. Budowę tam I i V i opaski VI zarządzono w roku 1890. Za roboty uskutecznione wypłacono dotychczas 4.668 45 zł., z czego pokrył fundusz krajowy 1.483·73 zł.

o) San pod Bachorzem i Chodorówką. Budowę tam B i C. rozpoczęto w r. 1890 a za roboty wykonane wypłacono włącznie z zasiłkiem krajowym 419·98 zł.

p) San pod Ruską wsią. Z projektowanych robót wykonano tamę 2 i przekopanie szutrowiska ab. kosztem 1.826·49 zł., w czym mieści się subwencya krajowa 648 zł.

q) San pod Ostrowem i Prałkowcami. Wykonano przekop AB. i tamy prostopadłe DEF. i G. powyżej przekopu. — Dotychczas wypłacono 9.634·70 zł. włącznie z subwencją krajową 1.554·03 zł.

r) Swica pod Kniaziołuką i Tiapczem. Na roboty, które są w toku, asygnowano c. k. Starostwu w Stryju zaliczki w kwocie 1.200. zł.

s) Swica pod Lachowicami pod różniami. Budowa jest w toku, dotychczas asygnowano 646·19 zł. łącznie z zasiłkiem krajowym 218·53 zł.

t) Swica pod Lachowicami zarzeczniami. Roboty zarządzono w r. 1890, dotychczas wypłacono 649·39 zł., z których przypada na fundusz krajowy 206·28 zł.

u) Bystrzyca nadworniańska pod Nazawizowem. Dotychczas udzielono c. k. Starostwu w Nadwórnie na roboty, które są w toku, zaliczki w ogólnej sumie 2.768·37 zł.

Alegat II. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 54589/1891.

E t a t

osób i płac krajowego biura melioracyjnego.

§. 1. Etat krajowego biura melioracyjnego składać się będzie :

- z naczelnika biura,
- z 3 starszych inżynierów,
- z 6 inżynierów I. klasy,
- z 8 inżynierów II. klasy,
- z 8 inżynierów adjunktów,
- z 6 inżynierów asystentów,
- z 4 adjutowanych praktykantów.

§. 2. W miejsce dotychczasowych płac i dodatków pobierać będą rocznie :

1. naczelnik biura :
 - a) stałej płacy 2.400 zł.
 - b) dodatku aktywalnego 400 zł.
 - c) dodatku pięcioletniego 240 zł.
2. starszy inżynier :
 - a) stałej płacy po 2.000 zł.
 - b) dodatku aktywalnego 360 zł.
 - c) dodatku pięcioletniego po 200 zł.
3. inżynier I. klasy :
 - a) stałej płacy po 1.500 zł.

b) dodatku aktywalnego we Lwowie i Krakowie po 300 zł.
w miejscowościach z ludnością ponad 10.000 mieszkańców po 250 zł.
w innych miejscowościach kraju po 200 zł.
dodatku pięcioletniego po 150 zł.

4. inżynier II. klasy :

a) stałej płacy po 1.200 zł.
b) dodatku aktywalnego, jak pod 3 b) po 300, 250 względnie 200 zł.
c) dodatku pięcioletniego po 120 zł

5. inżynier-adjunkt :

a) stałej płacy po 1.000 zł.
b) dodatku aktywalnego we Lwowie i Krakowie po 200 zł.
w miejscowościach z ludnością ponad 10.000 mieszkańców po 170 zł.
w innych miejscowościach kraju po 140 zł.
c) dodatku pięcioletniego po 100 zł.

6. inżynier asystent:

a) stałej płacy po 800 zł.
b) dodatku aktywalnego jak pod 5 b) po 200, 170, względnie 140 zł.
c) dodatku pięcioletniego po 80 zł.

7. praktykant :

adjutum po 600 zł.

§. 3. Dodatek pięcioletni nadawanym będzie urzędnikom biura melioracyjnego przez Wydział krajowy w myśl postanowienia §. 4. uchwały sejmowej z dnia 3. stycznia 1874, dotyczącej się etatu plac urzędników i sług Wydziału krajowego, z tem jednakże ograniczeniem, że inżynierom-adjunktom i inżynierom-asystentom dodatek ten może być udzielonym tylko dwa razy, t. j. za 10 lat nieprzerwanej służby.

Dalsze postanowienia §. 4. tudzież postanowienia §§. 5. i 6. uchwały sejmowej z d. 3. stycznia 1874 odnoszące się do dodatku pięcioletniego, aktywalnego i osobistego, mają być zastosowane także do urzędników biura melioracyjnego.

§. 4. Wymienieni w §. 2. funkcyonaryusze biura melioracyjnego z wyjątkiem praktykantów są stałymi urzędnikami krajowymi, z wszystkimi prawami przysługującymi im z mocy ustawy służby krajowej i statutu emerytalnego.

Posada praktykanta nie nadaje prawa do emerytury; spędzone wszakże na tej posadzie lata nieprzerwanej służby policzone być mają przy wymiarze emerytury, jeżeli praktykant otrzyma posadę stałego urzędnika krajowego.

§. 5. Postanowienie ustępu 2. §. 18. statutu emerytalnego ma być zastosowanem także do wdów po naczelniku i starszych inżynierach biura melioracyjnego.

§. 6. Od kandydatów na posady wyszczególnione w §. 1. niniejszego etatu ma być wymaganiem oprócz ogólnych warunków zawartych w ustawie służby krajowej ukończenie wydziału inżynieryi w jednej ze szkół politechnicznych tutejszopaństwowych lub równorzędnych zagranicznych, oraz dowód złożenia z dobrym postępem drugiego egzaminu państwowego z inżynieryi, jeżeli kandydaci ukończyli studia techniczne po wejściu w życie wprowadzającego egzamina państwowe rozporządzenia Ministerstwa wyznań i oświaty w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych i handlu z dnia 12. lipca 1878 Dz. u. p. Nr. 94.

§. 7. Urzędnicy biura melioracyjnego składają przysięgę w sposób podany w § 13. ustawy służby krajowej i podług rot przysięgi zamieszczonej w tejże ustawie pod lit. A.

§. 8. Co do dyet i kosztów podróży w sprawach urzędowych obowiązują będą urzędników biura melioracyjnego przepisy uchwalone przez Sejm na posiedzeniu z dnia 15.

października 1881. Bliższe postanowienia co do kosztów utrzymania i kosztów podróży. w sprawie wykonywania melioracji lokalnych, podejmowanych przez poszczególnych właścicieli gruntów, określi osobna instrukcja, którą ułoży Wydział krajowy i poda do wiadomości Sejmu.

§. 9. Zawarte w §. 51. ustawy służby krajowej postanowienie, według którego w razie przewinienia urzędnika właściwe śledztwo dyscyplinarne przeprowadza delegowana przez Marszałka krajowego komisya, złożona z dwóch Członków Wydziału krajowego i sekretarza, stosuje się tylko do naczelnika i trzech starszych inżynierów biura melioracyjnego.

Śledztwo zaś dyscyplinarne, wytoczone innym funkcyonaryuszom tego biura, przeprowadza urzędnik wyznaczony lub też osobna komisya delegowana przez Wydział krajowy a Szef departamentu, do którego biuro melioracyjne jest przydzielone, przedstawiać będzie wynik Radzie Wydziału krajowego dla wydania wyroku.

Alegat 12. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. kr. 54.589/91.

Projekt.

Ustawa z dnia o uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami.

Ze zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami wraz z regulacją potoków Srawy, Drwiny, Zabawy i Podłężówki ma być wykonane w ciągu lat pięciu, począwszy od roku 1892, jako przedsięwzięcie krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracji służyć ma projekt Wydziału krajowego z roku 1891, preliminarzujący koszta robót na 218.000 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta budowy włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu budowy.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminarzowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6 ustępu 1 i §. 4 ustępu 1 ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym, przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy a to w myśl §. 66 krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 (Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38) według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3 pod c) wymienionych zawiązaną będzie przez administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki określi statut przez władzę polityczną wydać się mający.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacye konkurencyjne mają być uiszczone w czasie budowy w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. Z kwoty osiągniętej ze sprzedaży gruntów, uzyskanych przy regulacji wymienionych w §. 1. potoków, jako kapitału zakładowego;
2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;
3. Z dochodów, uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, — ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacji wykonanych budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót oraz zarząd funduszu budowlanego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsięwzięcia i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsięwzięcia.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsięwzięcia określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z administracją państwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia o zabudowaniu potoków górskich
w dorzeczu Skawy.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Skawy ma być wykonane, począwszy od roku 1892 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich z roku 1891, preliminujący koszta robót na 103.938 zł. Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów tych robót ma się przyczynić:

- a) galicyjski fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości pięćdziesięciu procent preliminowanych kosztów;
- b) państwowy fundusz melioracyjny z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia w myśl §. 6. ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884. (Dz. u. p. Nr. 116) takimże bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości pięćdziesięciu procent.

§. 4.

Zasiłki krajowe i państwowe mają być uiszczone w czasie budowy w miarę rzeczywistej potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

§. 5.

Bliższe postanowienia co do sposobu wykonania przedsiębiorstwa, kierownictwa budowy i wpływu administracyi państwa na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa, wydane zostaną w drodze rozporządzenia wykonawczego, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z administracją państwa.

§. 6.

Sposób utrzymania wykonanych robót i pokrycia kosztów tego utrzymania oznaczy osobna ustawa krajowa, która będzie wydana po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi rolnictwa.

Ustawa

z dnia o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu
Stryja w powiecie turczańskim.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Kra-
kowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Zabudowanie potoków górskich Huściaków, Róg i Diwczy w dorzeczu Stryja w po-
wiecie turczańskim ma być wykonane po myśli §. 4. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. ust.
p. Nr. 116. poczynawszy od roku 1892 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt c. k. oddziału leśno-techni-
cznego dla zabudowań potoków górskich z roku 1891, preliminujący koszta robót na 10.738 zł
Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozu-
mieniu z administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów budowy przyczynić się ma tak galicyjski fundusz krajowy jak
i państwowy fundusz melioracyjny, ostatni z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia, bez-
zwrotnym zasiłkiem w wysokości po pięćdziesiąt procent preliminowanych kosztów t. j. kwotą
po 5.369 zł.

§. 4.

Datki kraju i państwa mają być uiszczone w czasie budowy w miarę rzeczywistej
potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

§. 5.

Bliższe postanowienia co do sposobu wykonania przedsiębiorstwa, kierownictwa budowy
i wpływu administracyi państwa na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa
wydane zostaną w drodze rozporządzenia wykonawczego, które ułoży Wydział krajowy wspólnie
z administracją państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być po skończeniu budowy utworzoną po myśli
§. 45. ustawy krajowej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. kr. Nr. 38. w drodze administracyjnej
spółka interesowanych właścicieli gruntów i innych nieruchomości a to bez względu czy się na
to zgodzą lub nie, a rozkład datków na poszczególnych członków spółki ma być uskuteczniomym
według postanowień §. 66. powołanej ustawy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi rolnictwa.
